

istanbuluşmaları
2014

MUHALEFET TAKTİK **BİZİM İSTANBUL** MÜSTER EKŞOKAK

TMMOB Şehir Plancıları Odası İstanbul Şubesi
Cihannüma Mah. Akdoğan Sok. Bağar Apt. No:30 / 6-7 Beşiktaş - İstanbul
Tel: 0212 275 4367 / 0212 288 9960 - Faks: 0212 272 9119
e-mail: spoist@spoist.org - Web: www.spoist.org

TMMOB
Şehir Plancıları Odası
İstanbul Şubesi

8. İSTANBUL BULUŞMALARI
“BİZİM İSTANBUL”

Yayına Hazırlayanlar

Tuğba Oğuz

Murat ÖLMEZ

Ekim, 2014

İSTANBUL

İletişim ve Sekreteryaya

TMMOB Şehir Plancıları Odası İstanbul Şubesi

Adres: Cihannüma Mahallesi, Akdoğan Sokak, Başar
Apartmanı, No:30, D:6-7 Beşiktaş/İstanbul
Telefon: 0212 275 4367
Faks: 0212 272 9119
E-posta: spoist@spoist.org – spoistanbul@spo.org.tr
Web: www.spoist.org – www.spo.org.tr

BİZİM İSTANBUL

Tarih: 14-15 Ekim 2014

Mekan: TMMOB Mimarlar Odası İstanbul Büyükkent Şubesi

1. GÜN

10.00 – 10.30 **Kayıt İşlemleri**

10.30 – 11.00 **Açılış konuşmaları**

Prof. Dr. İsmail YÜKSEK (YTÜ Rektörü)
Prof. Dr. Nuran KARA PLEHVARYAN (YTÜ Mimarlık Fakültesi Dekanı)
Orhan SARIALTUN (TMMOB ŞPO Genel Başkanı)
Prof. Dr. Hüseyin CENGİZ (YTÜ ŞBP Bölüm Başkanı)
Tayfun KAHRAMAN (TMMOB ŞPO İstanbul Şube Başkanı)

11.00 – 13.00 **Açılış Oturumu: Birleştirici Toplumsal Muhalefet**

Moderatör: Gürkan AKGÜN (ŞPO)

Konuşmacılar:

Uğur GÜÇ (Türkiye Gazeteciler Sendikası Başkanı)
Serkan ÖNGEL (Araştırmacı Yazar)
Şebnem SÖNMEZ (Oyuncu)
Haluk YURTSEVER (Hukukçu/Yazar)

13.00 – 14.00 **Yemek Arası**

14.00 – 16.00 **2. Oturum: Taktiksel Planlama**

Moderatör: - (YTÜ)

Konuşmacılar:

Nevra AKDEMİR (Araştırmacı)
Ceren AKYOS (Aktivist)
Yıldız SALMAN (Akademisyen/Yedikule Bostanları Koruma Girişimi)

2. GÜN

09.30–10.00 **Kayıt İşlemleri**

10.00 – 12.00 **3. Oturum: Bizim Sokak**

Moderatör: Mehmet OCAKÇI (İTÜ)

Konuşmacılar:

Arzu ERTURAN (Sokak Bizim Derneği Başkanı)
Cem TÜZÜN (Aktivist)
Kevser ÜSTÜNDAĞ (Akademisyen)
Gündüz VASSAF (Yazar)

12.00 – 13.00 **Yemek Arası**

13.00 – 15.00 **4. Oturum: Müsterekleşme**

Moderatör: Murat Cemal YALÇINTAN (MSGSÜ)

Konuşmacılar:

Bengi AKBULUT (Akademisyen/Aktivist)
Begüm Özden FIRAT (Akademisyen/Aktivist)
Caferağa Dayanışması

15.00 – 15.15 **Çay-Kahve Arası**

15.15 – 17.00 **BİZİM FORUM**

Sunarken ...

İstanbul gündemini İstanbul'un tüm kesimleri ile paylaşmak üzere kurgulanan İstanbul Buluşmaları'nın sekizincisi 14 -15 Ekim 2014 tarihlerinde "**BİZİM İSTANBUL**" başlığıyla her yıl olduğu gibi, TMMOB Şehir Plancıları Odası İstanbul Şubesi, Mimar Sinan Güzel Sanatlar Üniversitesi, İstanbul Teknik Üniversitesi ve Yıldız Teknik Üniversitesi Şehir ve Bölge Planlama Bölümleri ortaklığıyla planlandı. Ancak **Yıldız Teknik Üniversitesi Şehir ve Bölge Planlama Bölümü** ev sahipliğinde **YTÜ Oditoryumu'nda** gerçekleştirilmek üzere planlanan etkinliğe damgasını YTÜ Rektörlüğü ve Mimarlık Fakültesi Dekanlığının etkinliği iptal etmeleri koydu.

YTÜ Mimarlık Fakültesi Dekanlığı içinde yer almadığı organizasyon sürecine tepki olarak prosedürün yerine getirilmemesini gerekçe olarak göstermiş; rektörlükten de etkinliğin üniversite yönetimi açısından uygun olmayan formatı iptal nedeni olarak öne sürülmüştür. Dört kurum tarafından ortak akılla belirlenen tema ve konuklara karşı olduğunu bildiğimiz, giderek iktidarın savunucusu rolünü üstlenen; üniversitelere içkin olması beklenen demokratik tüm gelenekleri yavaş yavaş terk eden YTÜ'nün sansürcü tavrı bizleri hiç şaşırtmamış, etkinlik yeni bir organizasyonla Mimarlar Odasında gerçekleştirilmiştir.

Böylece "Bizim İstanbul" demokratik bir ortamda sokaklar, müşterekler ve bu alanlara ilişkin geliştirilen taktiklerin yanı sıra ortaya çıkan muhalefetin toplumsallaşması üzerine oluşturulan oturum başlıkları ile tartışıldı. **Birleştirici Toplumsal Muhalefet** başlıklı 1. oturumda temel konu başlıkları olarak bütүнleştirici, yenilikçi, emek eksenli bir siyasal projenin araçlarının neler olabileceği, mekan-kent-ekoloji mücadelesinin toplumsal muhalefet içerisindeki rolü ve etkinliği, örgütlenme meselesi, muhalefetin toplumsallaşabilmesinde medya, kitle iletişim araçları, sanatın rolü, mücadelenin dili ve söylemi irdelendi.

Kentlerde yaşayan birey ve toplulukların daha kaliteli ve sağlıklı yaşam biçimlerini destekleyecek mekânların planlanmasına yönelik

eylemleri bizzat kendilerinin gerçekleştirdiği bir akım olarak oturuma adını veren **Taktiksel Planlama** konuya ilişkin çeşitli kentlerden farklı örneklerle 2. oturumda tartişıldı. Sokak mekânının fiziksel ve sosyal çok boyutlu anlamının ele alındığı 3. oturum **Bizim Sokak** başlığıyla toplandı. Son oturumda ise; kuramsal alanda giderek daha çok duyduğumuz, pratikte örnekleriyle karşılaşmamızın sıkladığı müştereklerin ve **Müşterekleşmenin** kentlerimiz ve yaşayanları açısından ne ifade ettiği, planlamanın müşterekler ve müşterekleşme ile ilişkisini nasıl kuracağı tartişıldı.

Her İstanbul Buluşmalarında söylediğimiz gibi bu tartişmalar ve bundan önce gerçekleşen İstanbul Buluşmaları umarız, İstanbul'un kentsel yaşamında ilerici fikirler üretmek ve bilgiyi yaşam ile sentezlemek için çıkılan yolda tarihe güncel olduğu kadar içerikli notlar düşülmesini sağlayacak ve İstanbul'un sürekli değişen gündemini takip edenler için başvuru kaynakları olacaktır. İstanbul'un çok sıcak gündemini tartişmaya aan TMMOB Şehir Plancıları Odası İstanbul Şubesi, Mimar Sinan Güzel Sanatlar Üniversitesi Şehir ve Bölge Planlama Bölümü, İstanbul Teknik Üniversitesi Şehir ve Bölge Planlaması Bölümü ve Yıldız Teknik Üniversitesi Şehir ve Bölge Planlama Bölümünün ortak gayretleri ile ortaya çıkan bu kitabın da gelecekte yapılacak olan çalışmalara katkı sağlamasını ve yol gösterici olmasını diliyoruz.

İstanbul Buluşmaları 2014 Düzenleme Kurulu

İSTANBUL BULUŞMALARI 2014

14-15 Ekim 2014

TMMOB Mimarlar Odası İstanbul Büyükşehir Şubesi

AKİF BURAK ATLAR- Herkese merhaba. 8. İstanbul Buluşmaları düzenleme komitesi adına hoş geldin dileklerimizle buluşmaları başlatabiliriz. Öncelikle ben açılış konuşmalarını yapmak üzere TMMOB Şehir Plancıları Odası Genel Başkanı Orhan Sarialtun ve ardından TMMOB Şehir Plancıları Odası İstanbul Şube Başkanı Tayfun Kahraman'ı kürsüye davet ediyorum.

ORHAN SARIALTUN- Değerli katılımcılar, hepimizi saygıyla selamlayarak kısa bir konuşma yapmak istiyorum. Aslında genel anlamda çok daha farklı bir açılış konuşması konusu düşünürken hepimizin de bildiği gelişmelerle ufak bir yer değişikliği yaşadık. Bizi üzen, sıkıntı yaşatan bir yer değişikliği nedeniyle daha farklı, daha kısa öz bir konuşmayla açılış yapmaya karar verdim.

Öncelikle, genelde hepimizin bildiği ve bugün bu toplantının temel gündemini oluşturan, son 12 yılda AKP iktidarının ülkedeki izlediği politikalar üzerine yaşadıklarımızın sonuçlarını konuşacağız. AKP iktidarı her geçen yıl artan, şiddetini ve alanını da arttıran bir şekilde kamusal alanlara, toplumsal değerlere, kişisel özgürlüklere saldırılar içeren müdahalelerde bulunmakta. Meslek alanımıza gelindiğinde de, özellikle doğal çevreye, kamusal alanlara, kentlere zarar veren politikalar, yasalarla da artık perçinlenen bir hale dönüşmüş durumda. Bunları tekrar ederek sizleri bildiğiniz gerçeklerle çok da sıkılmak istemiyorum ama bu en genel girişle aslında sadece parlamenter muhalefette kalmaması gereken bir demokrasiyi yakın zamanda da tartışıldığı üzere, nasıl bir demokrasi için bağımsız yargı gerekliyse bu alanda hükümetlerin veya yerel idarelerin yaptığı müdahaleleri, kamusal alanlara yaptıkları saldırıları gidermek için halk adına bu görevi anayasayla ve yasalarla

üstlenmiş olan emek, meslek örgütleri, bunlardan birisi de Şehir Plancıları Odası'dır, bu örgütlenmelerde bizler gibi koltukları işgal edenlerin bağımsız kalmaları, hükümete karşı toplum adına muhalefeti yürütmeleri eskisinden çok daha fazla önem kazanmaktadır. Şehir Plancıları Odası da ülkenin hemen her yerinde kimi zaman hukuk yoluyla yürüttüğü toplumsal mücadelede 1000'e yaklaşan sayıyla, ki dün bir tanesinin sonucu kamuoyuyla paylaşıldı, Galataport'ta olduğu gibi, her zaman sürdürmektedir. Onun dışında da toplumla birlikte toplumsal muhalefeti, gerektiği zamanlarda da meydanlarda, Gezi örneğinde olduğu gibi, halk adına bu muhalefeti yürütmek için korkusuzca yer almıştır. Bu alanda bütün emek meslek örgütlerinin bağımsızlığı; muhalefetten ve iktidarın baskısından ürkmeyen, korkmadan dürüstçe yürüttüğü muhalefet, gerçek anlamda kamusal alanlarımızın korunması için son derece gereklidir.

Ülkenin gerçek anlamda kalbi diyebileceğimiz nitelikteki İstanbul örneğinde de çok sayıda can alıcı kamusal alanla ilgili konuda hem hukuken, hem de meydanlarda toplumsal mücadele yürütülmektedir. En güncellerinden Galataport ve Haydarpaşa'da, Taksim Meydanı'nda, Gezi Parkı'nda ve Kuzey Ormanları'nda, Çevre Otoyolu ve Üçüncü Köprü'de olduğu gibi... Bunun benzerleri; belki topluma daha az yansıyanları Karadeniz'de HES'lerde, İzmir'de İnciraltı'nda, Antalya'da kıyılarda ve bir çok kıyımızda, Kaz Dağları'nda bir çok yerde de başka mücadeleler devam etmektedir.

Şehir Plancıları Odası gibi örgütlenmelerde yönetici konumunda olan bizlerin yürüttükleri toplumsal muhalefetin başarısı, aslında bizlerin aynı zamanda onuru niteliğindedir. Aynen bunun gibi Şehir Plancıları Odası'nı ve diğer emek – meslek örgütlerini beslemekle görevli olan üniversitemiz vardır. Üniversiteler, özgür, özerk ortamlarda özgür düşüncenin paylaşıldığı; emek meslek örgütlerinin güçlenmelerini, destek almalarını sağlayan en temel alanlardır. Yıldız Teknik Üniversitesi'yle yaşadığımız sıkıntılar aslında bir çok üniversitemizde; son 3 – 4 yıldır hemen her yerde yaşadığımız sıkıntıların bir parçasıdır. Belki bizi ve İstanbul Şubemizi sıkıntıya düşüren bunun son dakika

olması, bunu bir yol arkadaşlığı olarak bunu algılayabilirsek, bu yol arkadaşlığı esnasında yapılan bu son dakika gelişmesi ayıplanacak, ayıp karşılanacak bir harekettir diyebilirim.

Az önce söylediğim gibi yürüttüğümüz toplumsal muhalefet, işgal ettiğimiz bu koltuklar açısından ne kadar bizim bir onur derecemizse, üniversitelerin de özerk ve özgür düşünce ortamını sağlamakla mükellef olması gereken rektör, dekan, bölüm başkanı gibi görevleri üstlenen kişilerin de bu kariyerleri esnasında bu özgür düşünce ortamını sağlamak da bence onların onurlarıdır diye düşünüyorum ve tekrar huzurlarınızda, bu son yaşadığımız gelişmeyi kınıyorum. Bunu da aslında Şehir Plancıları Odası'nın, yürüttüğü toplumsal muhalefet esnasında bir deneyim olarak algılamasını, üyelerinden aldığı destekle, üniversitelerin özerkliği içinde muhalefetini sürdürmesini gerektiğini düşünüyorum. Hepinize teşekkür ediyorum.

TAYFUN KAHRAMAN- Merhabalar, hoşgeldiniz. Az önce Başkan niye burada olduğumuzu, iki gün önce neden buraya taşındığımızı süreciyle anlattı. Evet, buradayız, Mimarlar Odası'ndayız, çünkü son anda Mimarlar Odası bize kucak açtı ve şunu gördük ki artık meslek odaları dışında muhalefet yapamıyoruz, üniversitelerde özgür bilimsel düşüncenin var olması gereken alanlarda artık bizler konuşamıyoruz, bizlere yer yok. Yani buradaki yekûndan, esasında bizlerden, bugün korkulduğunu rektörlük ve dekanlık kanalıyla öğrenmiş olduk. Sürpriz oldu mu? Hayır, sürpriz olmadı, çünkü akademinin geldiği nokta da, bizler için hiç de şaşırtıcı değil. Tabii ki oradaki meslektaşlarımızı ve Şehir ve Bölge Planlama Bölümü'nü bundan tenzih ederek konuşuyoruz ki bu, sonuçta yöneticilerin elinde olan ve mühre sahip olana da hüküm verilebildiği bir durum. Bu anlamda oradaki meslektaşlarımızı ve orada yer alan, bunun için çaba harcayan öğretim üyelerini bu süreçten ayırmamız gerekiyor.

8. İstanbul Buluşmaları'nı gerçekleştiriyoruz. 2007 yılında başladı İstanbul Buluşmaları. Özellikle başlamasındaki, ilk ateşin yakılmasındaki neden

akademi dünyasında ve meslektaşlar arasında, meslek odalarında tartışılan bilginin meslektaş adaylarımızla, yani öğrenci arkadaşlarımızla, onun yanında da kentlilerle paylaşılması ve onların da yer aldığı, kentlilerin özellikle söz söylediği bir ortama dönüştürülmesi. Bizlerin akademik tartışmalarının, “bugün bunda başarılı olabiliyor muyuz?”un sorgulanabilmesi. Tabii bu da sorgulamamız gereken başlıca konulardan bir tanesi. Belki geldiğimiz noktada, özellikle aldığımız tepkilerden yola çıkarak bir üniversitenin, buradaki başlıklarımız nedeniyle; kentsel muhalefet, sokak, müşterekler ve bunun yanında da taktiksel olarak planlama başlıklarından göstermiş olduğu çekincenin ve bizlerin tartışmasını engelleyecek bir noktaya gelmesinin nedenini sorguladığımızda ve düşündüğümüzde, “demek ki bizler çokça kentli kitleyi etkileyebiliyoruz.” diyoruz.

Gezi süreci bir anlamda bunun bir örneği oldu. Özellikle kentlilerin kentine sahip çıktığını ve kentlilerin kentlilerine sahip çıktığında da ne güzel bir tablonun ortaya çıktığını gördük. Bu anlamda belki de yeniden bu tablonun oluşmasına karşı bir süreç olarak da bugün geldiğimiz noktayı yorumlayabiliriz. Belki şunu söylemek lazım: Tüm bunlara rağmen bugüne kadar İstanbul Buluşmaları her zaman her sese, her görüşe açık oldu. İstanbul Buluşmaları'nın mikrofonlarında bugüne kadar Erdoğan Bayraktar da TOKİ Başkanı iken söz aldı, konuştu, Yöreder Başkanı'ndan Emlak Konut Başkanına kadar herkes söz alabildi, ama bunun yanında aynı masada, aynı oturumda aktivistlerin de, kentsel muhalefetin önderlerinin de yer aldığı oturumlar gördük. Bu anlamda çok sesliliğe bizler hâlâ daha inanıyoruz ve çok sesli etkinliklerin gerçekleşmesi gerektiği yönündeki inancımızı da hiçbir zaman kaybetmeyeceğiz.

Bugün burada yine çok sesli ve herkesin sözünü söyleyebildiği bir ortam yaratmak derdindeyiz. Bunu da yine meslek odaları bize sağlıyor. Bu anlamda son dakika değişikliğiyle buraya, Mimarlar Odası'na taşıdığımız etkinlik için kendilerinden özür diliyoruz, aynı zamanda kendilerine bir de teşekkür borçluyuz; çünkü onlar bugün bu mekanı bize açmasalardı belki de yine bugün

Türkiye'nin tüm parklarında olduğu gibi, bu etkinliği bir forum etkinliği şeklinde parkta sürdürecektik. Belki daha keyifli olurdu, ama bizlerin de alışkanlığı bunları salonlarda gerçekleştirmek. Hepinize katıldığınız için çok teşekkür ederim. İstanbul Buluşmaları'na destek verdiğiniz, burada olduğunuz için başta düzenleme kurulu olmak üzere destek veren herkese, özellikle de konuşmacılarımıza şimdiden teşekkürü borç biliyorum. Çok teşekkürler. 1. Oturumumuz ile sanırım başlayacağız, yeniden hoşgeldiniz.

AKİF BURAK ATLAR- Açılış konuşmaları için teşekkürler. Son dakika yerleşildiğini her ne kadar etkin bir şekilde duyurmaya çalışmış olsak da şu an ilk duyurduğumuz yer olan etkinlik mahalline birçok katılımcının gittiği bilgisi var. Onlar buraya yönlendiriliyor. Bir araç tahsis etmiştik, birazdan burada olacak katılımcılarımız. Dilerseniz açılış oturumu için öncelikle oturum moderatörü Gürkan Akgün'ü ve ardından oturumun değerli konuşmacıları Türkiye Gazeteciler Sendikası Başkanı Sayın Uğur Güç, araştırmacı yazar Sayın Serkan Öngel, oyuncu Sayın Şebnem Sönmez ve hukukçu yazar Sayın Haluk Yurtsever'i kürsüye davet edelim ve İstanbul Buluşmaları'nı fiilen de başlatalım.

AÇILIŞ OTURUMU

“BİRLEŞTİRİCİ TOPLUMSAL MUHALEFET”

Toplumsal muhalefet konusunda, özellikle 2000’ler ile birlikte yeni deneyimler, örgütlenmeler ve tartışmalar söz konusu. Ancak yaşadığımız coğrafyada, tam da kent-mekan-ekoloji meselesi üzerinden yükselen, birlikte yeniden umut edebilmeyi hatırladığımız Gezi’nin sonrasında neyi, nasıl yapmak gerektiğine dair daha da fazla düşünmek gerekiyor. Her ne kadar “bu daha başlangıç” olsa dahi, elbette ki hiçbir şey birdenbire olmadı. Bugüne kadarki onca emeğin, tecrübenin, mücadelenin birikimi üzerinden yenilikçi bir kanal açılıyor şimdi. Bizatihi kendisinin, yalnızca piyasadaki maddi değerine göre anlamlandırıldığı, hemen tüm alanlarında eşitsizliğin derinleştiği bir hayattan “memnuniyetsiz”, çalıştıkları işyerlerinde ve ikamet ettikleri evlerinde dahi “güvencesiz” olanlar çeşitli mecralarda biraraya gelerek itirazlarını yükseltiyor ve kentlerine, meydanlarına, doğaya ve birbirlerine sahip çıkıyorlar.

Ancak yaşamın tümünü eşitlik, özgürlük, dayanışma, barış, demokrasi gibi kavramların gerçek anlamları ile kuşatan ve onu ekolojist, bütünlüklü, emek eksenli, kamucu, çoğulcu, paylaşımcı ve her türlü ayrımcılıktan uzak bir şekilde dönüştürme konusunda ortaya gerçek bir irade koyan bir toplumsal muhalefetin ihtiyacı her geçen gün daha da gün yüzüne çıkıyor. Bugün kritik olan soru şudur; tüm parçalanmışlıkları aşacak bir biçimde sorun temelli bir araya gelişlerin ve önceden planlanmış geleneksel eylem güzergahımızın ötesinde; **“Bütüleştirici, Bağımsız ve Kurucu Bir Toplumsal Muhalefet İçin Neyi, Nasıl Yapmalıyız?”**

“Bizim İstanbul” teması altında 8.si düzenlenen ‘İstanbul Buluşmaları’nın bu oturumunda yukarıda belirtilen toplumsal tahayyül ekseninde bir “biz”in ne şekilde, hangi araçlarla inşa edilebileceği tartışılacaktır. Yaşam alanlarımıza yönelik saldırılara karşı mücadeleyi büyütme, var olanları

ortaklaştırma ve tüm bunların yanı sıra, yalnızca kurumsal birliktelik ötesinde, toplumsal muhalefet unsurları tarafından “adına konuşulan” kesimleri de siyasallaştıran bir birlikteliğin arayışlarını gerçekleştirebilmenin yöntemleri üzerinde durulacaktır. Farklı cephelerden konuyu ele almaya çalışacağımız bu oturumda Gezi ile birlikte, mevcut siyasi partilerin, meslek örgütlerinin, sendikaların vb. örgütlenmelerin sürecin gerisinde kaldığına, yenilenmesi gerektiğine, süregiden alışkanlıkları ile kapsayıcı olamayacaklarına dair yapılan genel muhasebe derinleştirilmeye çalışılacaktır. Mevcut rekabetçi anlayışını terk edecek, bugüne kadar kategorik ayrımlara tabi tutulan, herkesin sadece kendi kulvarında mücadelesini ikame ettiği, siyasal-ekonomik-toplumsal alanı birbirinden ayırıştıran mücadelenin ötesinde farklı mücadele deneyimleri arasında özgül koşulları es geçmeden ve ortak hedeflere yönelebilen bir örgütlenme pratiğinin ne şekilde yürütülebileceği üzerinde durulacaktır.

Oturumda temel konu başlıkları olarak bütünleştirici, yenilikçi, emek eksenli bir siyasal projenin araçlarının neler olabileceği, mekan-kent-ekoloji mücadelesinin toplumsal muhalefet içerisindeki rolü ve etkinliği, örgütlenme meselesi, muhalefetin toplumsallaşabilmesinde medya, kitle iletişim araçları, sanatın rolü, mücadelenin dili ve söylemi irdelenmeye çalışılacaktır.

GÜRKAN AKGÜN- Herkese merhabalar. İstanbul buluşmalarının ilk oturumuna, birleştirici toplumsal muhalefet oturumuna başlamak üzereyiz. Açılış konuşmalarında da belirtildiği üzere son dakika Yıldız Teknik Üniversitesi'nin oturumun, etkinliğin içeriğinden kaynaklı olarak ev sahipliğinden ve kendi oturumundan vazgeçmesi üzerine bugün Mimarlar Odası'nda etkinliğimizi sürdürüyoruz. Bu durum, yani bizim yaptığımız oturumun içeriğinin de çok gerekli, çok tartışılması ve üzerinde biraz daha konuşulup, neler yapmamız gerektiğini daha elzem kılıyor. Çünkü hayatın tüm alanlarında neredeyse bir sıkıştırılmış üzerimizde büyük bir baskı var. Üniversite denilen bilimin, özerkliğin, düşüncenin merkezi olması gereken kuruluşlarda dahi biz belirli şeyleri tartışamaz hale geliyoruz. Bu alanlar da insanların kendi ikballerini kazanması, kendi ikballerini geliştirmesi anlamında iktidara yakınlığıyla artık başarılı ya da başarısız atfediliyor. Bu anlamda gerçekten bizim bir birleşik, kurucu, bağımsız bir muhalefete, bir umuda yürüyeceğimiz bir yola ihtiyacımız var. Aslında bu yol, bu kanal, bu umut bize Gezi'de kendini gösterdi. Gezi'de çok büyük kitleler bize başka bir hayatın gerçekten bugün burada mümkün olabileceğini, bizim yan yana durabildiğimizde neleri yapabileceğimizi çok açık seçik beyan etti. Tam da mekan, kent, ekoloji meselesi üzerinden açığa çıktı, ama birbirleriyle belki de yan yana gelmeyecek insanları yan yana getirdi. Ancak Gezi'nin üzerinden oraya da büyük bir hem ideolojik, hem fiziki anlamdaki saldırılar, baskılardan sonra geldiğimiz noktada biraz ne yapmamız gerektiğini tartışmamız gerekiyor. Çok değerli katılımcılarımız var, öncelikle onları size tanıtıp, oturumumuza başlamak istiyorum. Sırasıyla soldan geleyim: Serkan Öngel aramızda. Serkan şu anda DİSK araştırma müdürü olarak görev yapıyor. Bir günde çalışma yaşamını daha önce kent sayfasında yazılarından takip ediyoruz. Kent ve Emek adlı geçen sene çıkmış bir kitabı da bulunuyor. Şebnem Sönmez'i zaten hepimiz tanıyorsunuz, benim tanıtmama gerek yok, ama özellikle Gezi'de hepimizin umudu, neşesi, sözcüsü oldu. Uğur Güç Türkiye Gazeteciler Sendikası Başkanlığını yürütüyor şu anda, daha önceden İstanbul Şube Başkanıydı. Sabah ve ATV grevinde kendisini mikrofonlar başında daha

çok görmüştük. Haluk Yurtsever Türkiye sol tarihi teorik, hem de pratik anlamında çok katkıları, emekleri olan hukukçu, araştırmacı yazar, kendisi de İzmir'den gelip sağ olsun katılım gösterdi. Çok farklı açılardan hem siyasal, hem mekân, kent, iletişim, medya, sanat gibi farklı açılardan biz toplumsal muhalefeti tartışmaya koyulacağız. Nasıl bir örgütlenmeyi, nasıl bir dili, nasıl bir birlikteliği kurmamız gerektiğini farklı mecralarda da bu tartışılıyor, ama biz meslek alanımızla da ilişkilendirerek bunu biraz tartışmaya açmayı düşünüyoruz. İlk sözü ben Haluk Hocama vermek istiyorum. Buyurun Hocam.

HALUK YURTSEVER- Sevgili arkadaşlar, hepimizi selamlıyorum sözlerime başlarken. Tematik çerçeve metni bugünkü tartışmamızın konusunu çok iyi özetlemiş, ben bunun içinde bir-iki noktayı öne çıkartmaya çalışacağım. Esas olarak bu toplumsal muhalefetin neye muhalif olduğu ya da olması gerektiği üzerinde duracağım. Bir de başlığın sonundaki sorulara, neyi nasıl yapmalıyız ve bir birleşik hareket nasıl olabilir sorusuna yanıtlar vermeye çalışacağım.

Şimdi değerli arkadaşlarım, dünyanın şu andaki durumunu kısaca şöyle özetleyebileceğimizi düşünüyorum: Bir uygarlık ve sistem krizinin içinden geçiyoruz. Birkaç ay önce Fransız yazar Thomas Piketty'nin *21. Yüzyılda Kapital* kitabı en çok satan kitaplar arasına girdi. Piketty, 200 yıllık kapitalizmin tarihinden şöyle bir özet sonuç çıkarıyor: *“Servetin birikmesiyle ekonomik büyüme arasındaki mesafe giderek açılıyor. Yani servet ve zenginlik giderek az sayıda insanın elinde birikirken, ekonomik, toplumsal büyüme oranları sürekli düşme eğilimi gösteriyor. Sermayenin kendisini yeniden üretemeyeceği bir tıkanma noktasına yaklaşıyor.”*

Aynı tarihlerde Amerikan Uzay Araştırmaları Kurumu bir açıklama yaptı. Orada da *“Dünyada şu anda üretim yapan, gerçek maddi üretim yapan insanlar aynı zamanda dünya çapında artık karşılanamaz hale gelen bir artı değerler başkalarının elinde birikmesini de sağlamış olurlar”* deniyordu. Dikkatinizi çekmek istiyorum, bunu Marx ya da bir Marksist söylemiyor. NASA söylüyor.

Thomas Piketty'le aynı doğrultuda düşünen bir Amerikalı dolar milyarderi var: Warren Buffet. O da, özetle, 2008 krizi sırasında, *“Bu krizden çıkmak için taşın altına elimizi koymamız, yani servetlerimizin bir bölümünden kamu adına vazgeçmemiz gerekir”* diyor.

Bunlar böyle, ama, gerçekte, bu dileklerin bugünkü reel kapitalizmde hiçbir gerçek karşılığı yok. Dünya kapitalizminin 1929'da olduğu gibi Keynesci yönelişi söz konusu değil. Dünya, “sistemik kaos” da denilen bir dönemden geçiyor. “Sistemik kaos” bir sermaye birikim modelinden başkasına geçişteki düzensizliği, kuralsızlığı anlatıyor. Yerleşik kurumların, normların, işleyişlerin eskiyip işlevsizleştiği, yenilerinin ise henüz oluşmadığı böyle dönemlerde kaotik süreçler yaşanıyor. Bana sorarsanız bugünkü dünyanın durumunu bir kaos durumu olarak özetleyebiliriz. Bu sistemik krizin çok belirgin çizgileri var, birkaçın hızlıca değineceğim.

Şöyle bir ikileme karşı karşıya dünya: Bir yanda bolluk var, müthiş bir israf ve lüks tüketim, öte yanda dünyanın her yerinde yoksulların, ezilenlerin daha çok yoksullaştığı, mülksüzleştiği bir süreç işliyor.

Şimdi birçok şey söyleniyor, birçok şey tartışılıyor, ama bence Marx'ın zamana çok dayanıklı sözlerinden biri bu durumu gayet iyi özetliyor: *“Sermayenin en büyük engeli kendisidir”* diyor Marx. Aslında şu anda dünyada en çok olan, en fazla olan ve artık kendisini realize edemediği için değersizleşmekte olan şey sermayedir. Dünyada sermaye fazlalığı var. Bu sermayenin yeniden değer kazanması için de biliyorsunuz kapitalistlerin krizden çıkış yöntemleri “yaratıcı yıkım”dır. Yaratıcı yıkımın en gelişmiş aracı savaştır. Bir yandan ilkel birikim yöntemleriyle, yani doğrudan el koyma yoluyla sermaye birikimi sağlanıyor, bir yandan da sermayenin yeniden değer kazanması için bu yaratıcı yıkım dediğimiz şeye başvuruluyor.

Sevgili arkadaşlar, 1648'de Westalya anlaşmasıyla, dünyada yakın zamanlara kadar geçerli olan uluslararası bir devletler hukuku düzeni kurulmaya

başlandı. Bunun da temel çekirdeği ulus devlet dediğimiz şeydi. Şimdi bu yaşadığımız sistemik kaos döneminin en önemli özelliği üretimin, artı değerlerin gerçekleşmesinin artık küresel çapta, uluslararası çapta olduğu bir tarih döneminde siyasi örgütlenmenin, yani devletlerin ülkeler, ya da ulus devletler ölçeğinde olmasıdır.

Özetleyerek söylemek gerekirse, 19. Yüzyılın büyük “icadı” ulus devlet bugün bunalımdadır. Ulus devletin bunalımda olduğunu en iyi Ortadoğu coğrafyasına bakarak, sonra da Afrika coğrafyasına bakarak anlayabiliriz. Burada bildiğimiz tanımla ulus devletler dağılıyor. Ulus devletin bir sürü tanımı var, ama en belirgin tanımlarından biri kendi hakimiyet alanı üzerinde, kendi toprakları üzerinde bazı temel işlevler açısından tekel olmasıdır. Bunların en önemlisi, şiddet ve silah tekelidir. Şu anda mesela, Ortadoğu’ya baktığınız zaman Libya’da, Suriye’de, Irak’ta, Filistin’de, gidip Afrika’ya baktığınız zaman orada da birçok örnek verilebilir, bu anlamda artık devletler dağılıyor. Şiddet tekeli devletten çıktığı zaman da bir sürü silah ve şiddet kullanan öbek, grup, çete, IŞİD filan ortaya çıkıyor.

Şimdi sevgili arkadaşlar, bu kapitalizmin bunalımının ve aynı zamanda sistemik kaos dediğimiz dönemin birkaç önemli sonucuna değinmek istiyorum. Bunlardan birincisi, üretim ve tüketim çılgınlığının sonucu olan ekolojik yıkımdır. Bu konuda elde birikmiş bilgi var. İklim krizi, çok büyük ölçüde insan eliyle yaratılmış bir durumdur. Küresel ısınma, dünyayı gerçekten ekolojik yıkıma götürüyor. Birinci nokta budur. İkincisi, bence kapitalizm bugün aynı zamanda bu üretim ve tüketim çılgınlığıyla birlikte insanı bozan bir önemli işlev görüyor. Bir tüketim hayvanı haline getiriyor insanı, hedonist bir tüketim hayvanı haline getiriyor ve üçüncü nokta arkadaşlar, bence bu da çok önemli. Belki de insanlığın çelişkisi ya da dramı diyebileceğimiz bir durum var. Teknolojik akılla sosyal akıl arasındaki mesafe uçurum düzeyindedir artık, teknolojik akılla neyi kastettiğimi herhalde biliyorsunuz. Bugünkü teknolojik imkânlar yapay zekâ tartışılıyor, internet olanakları, genetik vesaire gerçekten hayranlık verici. Ama

bir yandan da insanın sosyal aklını, yani biraz önce özetlemeye çalıştığım zaten sizin ayrıntılarıyla bildiğiniz bugünkü toplumsal yaşama karşı dünya insanlığının bu kadar tepkisiz ve bu kadar edilgin olmasının başka bir sürü izahı elbette olmakla birlikte bu aynı zamanda sistemlerin teknolojik zekâyla sosyal zekâ arasındaki uçurumu da çok büyük hale getirdiğini e gösteriyor.

Şimdi değerli arkadaşlar, ben buradan bu kent konusuna biraz girmek istiyorum. Çünkü biz bugün eğer toplumsal muhalefet kavramı üzerinde düşüneceksek, bunun en önemli alanlarından bir tanesi artık kentlerdir. Çünkü şu anda dünya nüfusunun yüzde 53'ü kentlerde yaşıyor ve araştırmalar önümüzdeki 10 yıl içinde en geri ülkeler de dahil, kırsal ağırlıklı ülkeler de dahil olmak üzere dünya nüfusunun giderek artan bölümünün kentlerde yaşayacağını gösteriyor. Birincisi bu. İkincisi, kentle ilgili, özellikle kent sosyolojisi ve sınıf mücadelesi, sosyalizm, komünizm mücadelesiyle kent birikimi, kent mücadelesi alanındaki ilişkiyi doldurmaya çalışan insanlar ki bunların başında biliyorsunuz David Harvey geliyor. Onun söylediği bence çok önemli bir şey var. O diyor ki, biz bu hani proletarya, işçi sınıfı tartışmalarını yapıyoruz ya, Gezi'den sonra da Amerikan sosyolojisinin etkisiyle birçok insan kalktı *"bu bir orta sınıf hareketidir"* dedi, bir damga vurdu geçti. Harvey'in tezi şu: *"Bugün kent üretimi başlığı altında toplayabileceğimiz bir emek faaliyeti var. İnşaat, ulaşım, onarım, aklınıza gelecek kent hayatıyla ilgili her şey, enerji, bunların üretimi- bugün artık geleneksel sanayi kapitalizmi döneminin ya da sanayi devrimi döneminin büyük fabrikalarda toplanmış işçi orduları biçimindeki bir işçi sınıfı yerine bu kentin kocaman cangılı içinde sürekli olarak hareket eden ve kenti üreten bir emek ordusu oluşturuyor."*

Bu dönemin, yeni ve büyük emeği kent üretimi emeğidir. Gezi'ye de bakacak olsak, bu bir kent hareketidir esas olarak, aslında mücadelenin başlangıcının ağaç ve Taksim meydanının geleceği olması bence hiç rastlantı değildir. Şimdi böyleyse eğer kent içi mücadele, kent hakkı, kent yurttaşlığı, kent meclisi bu mücadelenin gerçekten önemi çok artmıştır ve bunun öneminin

artması bize toplumsal muhalefetin nabzının atacağı, odaklanacağı alanların kent merkezli olacağını açıkça göstermektedir. Ben zamanımız kısa olduğu için bunlara kısa kısa değinmekle geçiyorum.

Şimdi arkadaşlar, bundan bir süre önce İzmir’de yaptığımız bir toplantıda, bu birleşik muhalefet toplantılarından birinde bir kadın arkadaş kalktı ve güzel bir soru sordu. Dedi ki: *“Arkadaşlar, biz burada 200 solcu oturmuşuz, birleşik hareketten bahsediyoruz. Biz zaten birleşik değil miyiz? Esas birleştirmemiz gereken güçler açısından durum nedir, ona bakalım”* Şimdi ben de oradan bakmak yanlısıyım. Çünkü biz aslında, biz derken de tabii bu da tarife muhtaç, ama Türkiye’nin şöyle özetleyelim isterseniz: Bugünkü yönetim durumuna itirazı olan, 12 yıllık AKP yönetimine, yalnız ona da değil, bu düzene de itirazı olan bir potansiyel toplumsal muhalefet kavramı içine düşeceğimiz insanlar olarak kendi tezlerimiz toplumsal muhalefetle ilgili önerilerimiz de gerçekten toplum arasındaki ilişkiyi kurmakta bir sıkıntı, sahicilik duygusu yaratmakta bir sıkıntı yaşıyoruz. Şimdi Gezi eylemi bence birçok şeyi göstermiştir ve biliyorsunuz Gezi’den sonra benim bilebildiğim kadarıyla Gezi üzerine 60 tane kitap var. 60’dan belki daha fazla kitap var. Biraz önce Tayfun kardeşimle konuşuyorduk. Gezi öyle bir hale geldi ki bir yandan da herkes kendi baktığı yerden, kendi hayalindeki bir bütünün ifadesi olan bir Gezi tanımlıyor. Bu tanımlar, bu tartışmalar hep olacak, bence bunlar da sağlıklıdır, ama Gezi özet olarak, sonuç olarak neyi gösterdi konusunda ben kendi açımdan birkaç önemli noktanın altını çizmek istiyorum.

Şimdi değerli arkadaşlar, birincisi Gezi bir gerilla önderinin bir sözünü doğruladı: *“Kelimeler böler, eylem birleştirir”* Türkiye solu 12 Eylül’den sonra 30-40 yıldır birlik, eylem birliği, güç birliği, cephe filan tartışıyor, ama herhalde hepimiz kabul ederiz ki 12 Eylül’den bu yana en ciddi bir toplumsal gösterge olarak Gezi ve Haziran Direnişi dediğimiz hareketlenme dalga dalga Türkiye’ye de yayıldı ve ilk kez hayallerimizin bile alamayacağı kadar sol birikimi, siyasetin farklı öznelerini birleştirdi. Kitle eyleminin gücünün, herkesi biraz hizaya getirdiği

bir dönem yaşadık. Yani bu kadar toplantı, cephe çalışmaları, birlik toplantılarının yapamadığı şeyi eylem yaptı. Bundan sonrası için de bence birleştirici olan eylemdir. Böyle eylemler, çoğu kez tasarlanarak, planlanarak olmuyor. Ama öte yandan, hiçbir kendiliğinden eylem değerli arkadaşlarım, enerji biriktirmeden fıskırmıyor. İkincisi arkadaşlar, bana sorarsanız Gezi'nin sistemi ve düzeni en çok korkutan yanı 1 Haziran ve 15 Haziran arasında o meydana yaşananlardır. Yani Taksim Meydanının ve çevresinin Gezicilerin denetimi altında olduğu dönemde orada yapılanların, yaşananların Türkiye toplumuna ilettiği mesajdır. Recep Tayyip Erdoğan'ın 12 yıllık iktidarı içinde, en büyük korku ve endişeyi bu eylemden duyması, sonra meydanları halka kapatması bundandır. Dikkat edin, oradaki kaç milyon insan falan geldiği değil, onun ne kadar sürekli kılınırlığı o da ayrı, ama orada bir şey gösterildi. İşte kimsenin burnu kanamadı, sol kendi içinde birbirine bulaşmadı, şiddet uygulanmadı, çoğulculuk, beraberlik, işte para ahlâkının yerine başka şeylerin, gönüllü katkının, gönüllülüğün filan olduğu bir 15 gün yaşandı. Ben ikinci olarak eylem birleştirerek ek olarak şunu söylüyorum: Örneğin gücü en önemli propaganda aracıdır.

Ben buradan üçüncü bir nokta olarak şunu söylemek istiyorum: Arkadaşlar, ben sokak yerine meydan demeyi, Gezi'nin de aslında Türkiye'de üstelik aynı dönemde dünyanın başka yerlerindeki de benzer bir biçimde demokrasi kavramı çok cıvıdığı için onu kullanmak doğru mudur, yanlış mıdır bilemem, ama kullanacaksak meydan demokrasi diyebileceğimiz bir şeyi, bu aslında daha önce Tahrir'de oldu, daha sonra İspanya'da oldu biliyorsunuz, İtalya'da oldu, en son Wall Street'te Amerika'da oldu. Meydanlardan yükselen bir katılımcılık kendi yaşamıyla ilgili karar verme inisiyatifini kazanmaya yönelik bir eylem tarzı kendisini gösterdi.

Şimdi ben 2011 yılındaki aşağı yukarı bütün dünyanın her yerindeki eylemlerde 2013'te Gezi'de ortaya çıkan şey arasında da evrensel ortak noktalar olduğunu, bunların kimi örnekte daha güçlü, kimi örnekte daha zayıf

olmakla birlikte gerçekten ortak olduğunu düşünüyorum. Şimdi bunlardan birincisi arkadaşlar, bence bu dönem bu uğrak, bu kapitalist burjuva demokrasinin temsil ve tevkil döneminin artık bitmekte olduğunu, inandırıcılığını ve geçerliliğini kaybetmekte olduğunu göstermektedir. Aslına bakarsanız Gezi'den daha keskin gösteren örnek bence Mısır'dır ve Mısır'la Gezi arasındaki ilişkiyi de bence kendi açısından en doğru kuran Tayyip Erdoğan olmuştur. Çünkü biraz önce söylediğim meydan korkusu aslında Mısır'dan gelen dalgayla birleştiği zaman çok daha büyük bir anlam taşıyordu ve zaten Ortadoğu'daki bütün gelişmeleri etkiledi ve Müslüman Kardeşler-AKP ittifakının belki Ortadoğu'daki temellerini de sarsan bir eylem oldu.

Şimdi Mısır'ın şu yönüne dikkatinizi çekmek isterim arkadaşlar: Mursi'yi deviren ikinci etap Tahrir eylemi dünya tarihinin gördüğü en büyük kitle hareketidir, meydan mitingidir. 23 000 000 insandan söz ediliyor. 23 000 000 bizzat fiziksel olarak o meydanda bulundu. Şimdi buradaki arayışın Sisi olmadığı kesin ve bunun Mursi'yi götüren şeyin bu olduğu da kesin, ama çarpıtılmış bir şekilde sanki darbeci Sisi o meydandaki birikimi kullanmış gibi algılandı. Hayır, Mursi'yi Sisi götürmedi, Mursi'yi götüren o kitleydi, o meydandı, 23 000 000 insanın sokağa çıkmasıydı.

Bu durum, temsili burjuva demokrasinin bitmekte olduğunun anlamlı bir işaretidir. Mübarek'in gidişinden Sisi'nin cumhurbaşkanı seçilmesine kadar Mısır'da 10'dan fazla seçim plebisit, Anayasa referandumu yapıldı. Bunların hiçbirinde katılım yüzde 50'yi geçmedi, yüzde 32-50 civarında bir katılım oldu.

Amerika Birleşik Devletlerinde seçimlere katılma oranları yüzde 50'yi geçmiyor. En son Avrupa Parlamentosu seçimlerinde bu oran yüzde 40 civarındaydı. Dünyanın birçok yerinde bu temsili sistem dışında meşruluk arayışları var. Bu meşruluk arayışını belki şöyle tarif edebiliriz: İnsanlar kendi yaşamları üzerinde kentten başlayarak, sokaktan başlayarak, ama ülke çapında da artık temsil ve tevkille değil, kendilerinin doğrudan karar verici olmasını arıyorlar. Bu doğrudan demokrasi ve devrimci bir taleptir arkadaşlar, devrimci

talepleri ben hep şöyle anlamıyorum: Çok keskin sloganlarla falan olmuyor, bu talebin özü bence çok devrimcidir. Çünkü bu doğrudan istektir. İnsanların kendi yaşamlarıyla, kendi dünyalarıyla ilgili süreçlere katılım hakkının talep olarak değil, uygulanarak hayata geçirilmesidir. Zaten bence sistem de bunu anladığı için meydanları kapatıyor. Ben 1 Mayıs alanının, Taksim'in 1 Mayıs'a ve her türlü muhalif toplantıya kapatılmasının esas nedeninin bu doğrudan demokrasi korkusu olduğunu düşünüyorum. Taksim meydan kavgası, sadece 77'nin rövanşı ya da şehitlerimizi anmak işi değildir, aslında meydan demokrasisi hakkının kullanılmamasıdır. Meydan kavgası Türkiye'de sürecektir, her yerde sürecektir.

Şimdi değerli kardeşlerim, bu Gezi kendisini neden sürdüremedi ya da Gezi birikimi kendisini neden politikleştiremedi gibi sorular da var. Bir yandan, özellikle genç kuşakların Gezi'de o kadar aktif, yaratıcı, mizahçı güçlerini filan da katarak var olması var. Ama, öte yandan doğru, Gezi insanları kendilerini daha sonraki politik süreçlerde sürdüremediler. Şimdi biliyorsunuz Gezi'den sonra ve sırasında çok sosyolojik analizler yapıldı. Bunların önemli bir kısmı da Amerikan sosyolojisi patentlidir. Onun için kavramlar da dahil olmak üzere bunlara çok ben sıcak bakan biri değilim, ama bunlardan bir tanesi beni biraz da 68 kuşağından gelen bir insan olarak bir noktada düşündürdü ve ben Gezi'nin mesajlarından birini de şöyle anladım: Biz 68 kuşağı devrimin ve toplumsal değişikliğin öyle uzun yıllar sonra Kaf Dağının arkasında filan değil, kendi hayatlarımızda biz daha gençken olacağına inanıyorduk. İşte sosyologlar diyorlar ki eski kuşaklar sonuç odaklı, yani biz devrim sonucunun elde edilebilir ve yakın bir hedef olduğunu düşünüyorduk. Onun için de bir adanmışlık duygusu vardı ve hedefe bir an önce hızlı varmak, bunun sonuçları, kayıplarımız, Martır'larımız, Deniz'ler, Mahir'ler hepsi bunun sonucudur aslında. Bu kuşak böyle bakıyordu. Şimdi sosyologlar diyorlar ki: Z kuşağı süreç odaklıdır. Ben önce bunu anlamadım, ama sonra düşününce şöyle anladım: Bizim kuşak yaşayarak öğrendik, ama herhalde genç kuşak da bizim

yaşadıklarımızdan öğrendi ki amaç doğru, itiraz doğru, ama yol uzun. O zaman yol uzunsa amaç kadar yolculuğun nasıl yapılacağı da önem kazanıyor. Şimdi dolayısıyla Gezi kuşağı, gençler ve bence herkes, ben de dahil herkes biz mücadele hedeflerimiz için özveriyle mücadele edelim, evet, ama bu arada kendi aramızda nasıl ilişkiler kuracağız, nasıl mücadele edeceğiz? Kendi aramızda kuracağımız ilişkiler de bizim yıkmak istediğimiz düzenin, devletin, sistemin işleyişleri arasındaki bazı bir kısmı belki zorunlu, ama bir kısmı da oralardan yansıyan şeyler var. Şunu söylemek istiyorum arkadaşlar: Sovyetler Birliğinin çözülmesinden sonra kapitalizmin özellikle de yoksullar ve ezilenler için iyi bir sistem olmadığı konusunda bence çok fazla bir sorun yok, insanların çok önemli bir kısmı kendi deneyleriyle bu sistemin eşitsiz, adaletsiz, uçurumlar yaratan bir sistem olduğunu biliyorlar, ama bunun alternatifi olacak sistem konusunda Sovyetler Birliği'nin çözülüşü bir sistemin, bir alternatif sistemin kapasitesizliği olarak da algılandı.

Şimdi geleneksel sol ve sosyalist akımla bu yeni yeşermekte olan dinamizm arasında bir mesafe var. Şimdi bu mesafenin nasıl kapatılacağı sorusu bana göre işte bu toplumsal birleşik muhalefet hareketi nasıl birleştirilir sorusuna yanıt aramaktan geçiyor. Şimdiye kadar olan biten şeyler bize nasıl olduğunu, daha önceki dönemlerde nasıl olmadığını gösteriyor. Şimdi olan üzerinden, örneğin gücü üzerinden, eylemin birleştiriciliği üzerinden bence bu yeni döneme hazırlıklı bir şekilde girebiliriz. Çünkü bir yandan gericiliğinin hiçbir sınırı olmayan bir iktidar var, bir yandan yanı başımızda Ortadoğu'da bir mezhep savaşı var, Türkiye'nin bu savaşa sokulması ihtimali var. İşte Kobani, vesaire var. Bizim bence bugünkü sorunlarımızdan bir tanesi haziranla Kobani arasında bir yol açabilmektir. Bu yolu açabilmek için de bence solun ve Gezi birikiminin bütün güçlerinin ne yapıp edip birleştirilmesi gerekiyor. Bunun enerjisinin ve sinerjisinin topluma hissettirilmesi gerekiyor. Benim söyleyeceklerim bu kadar.

GÜRKAN AKGÜN- Çok teşekkür ederim, Haluk Hocam çok güzel bir

çerçeve çizdi. Gerçekten bundan sonraki toplumsal muhalefetin bize izlerini Gezi bir anlamda gösterdi ve sonrasında neleri konuşacağımızı belki ikinci turda tartışırız. Ben şimdi sevgili Şebnem Sönmez'e sözü bırakmak istiyorum. Yani aslında bu birleşik, yani Oyuncular Sendikasının Taksim Dayanışması toplantısında ne işi vardı, neden Gezi'de oyuncular yer alıyordu, sanatın buradaki...

ŞEBNEM SÖNMEZ- Ayrıştırmayın.

GÜRKAN AKGÜN- İşte birleştirmeye çalışıyorum. Demek ki iyi bir şey olmuş ki diyerek sözü ben size vermiş olayım.

ŞEBNEM SÖNMEZ- Merhaba arkadaşlar. Benim burada ne işim var sorusu iki aydır aklımda. İnanın şu an da öyle, sizin burada ne işiniz var? Bence bunu da düşünmelisiniz, hep birlikte düşünmeliyiz. Burada ne işimiz var, niye buradayız? Demin sözü verirken söylediği çok güzel bir şey var: Neden oyuncular oradaydı? Sizce niye? Oyuncu denilen şeyi şey olarak bir tarafa ayırdığınızı hiç düşündünüz mü? Biz düşündük, oyuncular olarak düşündük. Bizleri bir şey olarak tanımlanması gereken, tanımlanabilir mi acaba diye düşünülerek ya da kendi içinde tanımlı bir zümre olarak gördüğünüzü hiç düşündünüz mü? Samimi bir soru olsun, sadece soru olarak bile zihninizde kalsa ben çok memnun olurum.

Ben mimarları bir şey olarak düşünmem, ben doktorları tanımlanması gereken bir zümre olarak hiç düşünmedim. Ben işçiyi tanımlanması gereken özel bir yapı olarak hiç düşünmedim kanuni, hukuki açıklamalar dışında tabii ki. Yani İşçi Kanununa baktığınız zaman o tanımlar, ama ben öyle bakmam. Siz neden öyle bakıyorsunuz acaba, biz neden böyle bakıyoruz acaba? Ben insanım. O kadar şaşırıldı ki insanlar Gezi'de, birden bire sanki belirmişiz gibi bir algı yaratıldı. Olur mu öyle şey? Ben 17 yaşında değil miydim hiçbir zaman, ben 15 yaşında, 12 yaşında olmadım mı? Ben Gezi Parkında ilk sevgilimle buluşmadım mı sanıyorsunuz? Ben orada ağlamadım mı sanıyorsunuz, ben

orada bir kitap bitirmedim mi sanıyorsunuz, orada benim anım yok mu sanıyorsunuz? Bizlerin yani, ben derken lütfen biz olarak düşünün, biz insanız ya, çok önemli olan bu, biz insanız. Oyuncuyuz, şuyuz buyuz, bilmem neyiz, o bir gömlektir, o bir şeydir. Akademisyeniz, neyse neyiz, bir şeyiz işte, bu hayatı sürdürmek için, kendi hayatımızda en güzel zannettiğimiz yolu yürürken bir gömlek giymişiz, oyuncu olmuşuz, falanca filancı olmuşuz. Çok da güzel olmuşuz elbette, ama önce insanız biz. Bizim hayatımızın yüzde 80'i sahnede geçmez, yüzde 20'si geçer. Sizin de öyledir. Çünkü biraz uyuyoruz, biraz arkadaşlarımızla oluyoruz, ailemiz var, kitap okuyoruz, sevişiyoruz, alışveriş yapıyoruz. Hayat diye bir şey var, onun yanında da mesleğimizi yapıyoruz. Biz insanız önce, tabii ki orada olacaktık, nerede olacaktık? Kentliyiz, bu kentte yaşıyoruz. Üstelik şu da çok önemli bir şeydi: Taksim Dayanışmadan aldığımız çağrı o zaman -şu anda değilim- Oyuncular Sendikasının genel sekreterliğini yaptığım bir dönemde gelen bir çağrıydı. Elbette orada olmamız gerekiyordu, yani bu tartışılacak bir şey değildi. İstanbul'da, bu kentte yaşayan, bu kenti paylaşan bütün örgütlenmelerin, bütün STK'ların orada olması için bir çağrı aldık. Tabii ki gittik, niye gitmeyelim? Orası bizim parkımız. Ben parkımızı çok uzun zamandır şöyle tanımlıyorum: Bunu tanımlamama başka bir yerden de örnek vererek devam etmek istiyorum. Başka bir açı yaratmaya çalışmak istiyorum, birlikte yaratmak istiyorum. Çünkü *"toplumsal muhalefet"* ise başlığımız, bütünleştirici toplumsal muhalefetse, lütfen kendi hafızamızı, kendi çocukluğumuzu, kendi anılarımızı önce bir bütünleştirelim. Biz nasıl doğduk, nerede doğduk, hangi bahçeye doğduk, hangi arkadaşlarımızla bahçede oyun oynadık, hangi oyuncaklarla, hangi ağaca sarıldık, hangi derenin kenarında ayaklarımızı yıkadık, ağladık, bunları bir hatırlayalım bakalım, ne yapıyorduk biz çocukken ve çocukluk arkadaşlarımızla? Park, Gezi Parkı İstanbul'un göbeğindeki, bir meydanın göbeğindeki ayak basılacak tek toprak parçası değil midir? Öyle değil midir? Bütün anılarımızın oraya yüklediğimiz, orada yaşadığımız her şeyin dışında bir tek yeşil alan orası değil midir? Nedir başka? Tabii ki orada olunacak. Buna romantiklik diyenler oldu. Romantikliği de biraz

hafife alırcasına kullanarak söyleyenler oldu. O zaman romantik olmayı çok tercih ediyorum, çünkü lütfen beni hafife alın, ağıra almayın. Biraz hafifleyeyim. Evet, ağaç için orada olacağız. Elbette ayak basacağımız toprak parçası için. Ben Pendik'te doğdum büyüdüm, çocukluğum orada geçmiştir. Okulum da Kadıköy'dedir. İstanbul Üniversitesi Devlet Konservatuarı Tiyatro biliyorsunuz yerini, çok güzel bir yerimiz vardır. Size hemen bahsedeyim. 84 mezunuyum liseden, hesap eden tam 46 yaşındayım, çok fazla zihninizi yormayayım, açıkça söyleyelim. 84 yılından 90 yılına kadar 6 yıl içerisinde bir sahil yolumuz vardı, biliyorsunuz, değil mi? O sahil yolunun nasıl hızla dolduğunu ben hatırlıyorum. Nisan ayından haziran sonuna kadar, yani biz 3 ay boyunca okulumuza şöyle giderdik: İçimize mayolarımızı giyerdik, okuldan eve dönerken lisede Pendik burnuna giderdik, soyunurduk, yüzerdik, deliler gibi yorulurduk, çıkardık, kururduk, eve giderdik. Derslerimizi de yapardık, çok da başarılı öğrencilerdik. Bizim 3 ayımız böyle geçirdi. O 6 yıl içerisinde ben o denizin an be an peyderpey nasıl doldurulduğunu gördükçe ne kadar ağladım, anlatamam bütün arkadaşlarımızla, çünkü anılarımızın üstüne beton döktüler. Bugün değil bu hadise, çok zaman önce başladı. Bütün çocukluğumuz beton altındadır bizim, neden yüzemiyorum? Benim değil mi orası, bizim değil miydi orası? Değil artık. Önce buralardan bakalım, ne yapıyorduk biz çocukken? Sonra birden siteleşme diye bir şey başladı. Yemyeşil alanlar gitti, fark etmedik. Herkes evini verdi, şimdi çılgınlıklar devam etmektedir tabii ki kentsel dönüşüm adı altında içeriğiyle, şahane evler, eski evler bakılmadı, kat karşılığı çok katlı olarak birden bire gidiverdi. Ne oldu? Birbirine bakan bir sürü insanın oturduğu, birbirini gözleyen bir sürü göz halinde yaşar olduk. O pencereler bana binaların gözleri gibi gelir her zaman. Hiçbir açık alanımız yok, bakamıyoruz, artık balkon da yok zaten, artık hepimiz Japon, Arap, Amerikalı olduğumuzu düşünebiliriz. Dikey geliyoruz çünkü artık, binalaşma da bu dikey, fallus gibi yani. Bu kadar erkek olunca, bu kadar sert olunca olan hiçbir şeye de şaşırıyorum ben aslında, çünkü ben balkonuma çıkıp bir güzel kahve içip, arkadaşımınla bir güzel sohbet etmeyeli 3.5 sene oldu. 1.5 sene değil, Gezi'den beri değil, 3.5 yıldır hızla

karşımdaki apartmanların -kendimi görmüyorum, karşıımı görüyorum, onlar da beni görüyor, gözler var çünkü- nasıl yükseldiğini görüyoruz. Nefes alamıyoruz. Birbirimizden kaçarak yaşıyoruz. Arkadaşlık etmiyoruz, görüşüyoruz, bir çay, kahve için, hemen yakındaysak buluşuyoruz, iki dedikodu yapıyoruz, ayrılıyoruz, evlerimize gidiyoruz. Çocuklarımızla oluyoruz, sinemaya gidiyor musunuz? Çok merak ederek soruyorum, sinemaya gidiyor musunuz? Tiyatroya gidiyor musunuz arkadaşlar? Beni nereden tanıyorsunuz? Gelirken de aynı şey oldu. “Sizi çok seviyoruz” dedi biri, dedim ki neden? Tanıyor musun beni? Tanısan seversin, gerçekten tanısanız sevicek biriyim, ama beni tanımak için, birini tanımak için bir zaman geçirmemiz gerekmez mi? Onu anlamak için bir çaba gerekmiyor mu? Beni niye seviyorsunuz, Allah aşkınıza? Sevene kadar bayağı çekilmez biriyimdir. Bilen bilir, sevmeyin, tanıyın rica ederim. Benim işim gerçek anlamda insan, ben insanı anlamak mecburiyetinde olan bir sanatın işçisiyim. Ben o insanı, bana burada yazılmış olan insanı kesinlikle anlamak zorundayım. Anladığım şeyi kabullenmek zorundayım. Kabullendiğim şeyi de haklı çıkarmak zorundayım, ama ya benim hiç istemediğim bir şey sunuluyorsa önüme, ya faşistin tekini oynayacaksam, ne zor, değil mi? Ben onu da anlamak zorundayım, kabullenmek zorundayım ve haklı çıkarmak zorundayım. Çünkü her insan defoludur, hiç kimse tam değil, ben de değilim. İnsan eğer defolarının farkında değilse, gerçekten ködür. Kendini çok beğenmek istiyordur belki de, öyle biri yok, kötü bir haber.

Gezi’de ne oldu? Ben kendi yorumumla şunu söylemek istiyorum: Siz biliyorsunuz zaten ne olduğunu, benim çok sevdiğim, mesleğimize çok büyük katkısı olan en büyük şu an yaşayan mitoloji uzmanı -belki bilen bilir- Joseph Campbell “*Kahramanın Sonsuz Yolculuğu*” kitabının önsözünde gerçekten hayatımı başka türlü açan bir şey söylemişti. O cümleyi aynen alımda hissederek görüyorum. Gezi benim için buydu, hâlâ bu. Der ki Joseph Campbell: “*Rüyalar insanların mitoslarıdır, mitoslarsa toplumların rüyalarıdır*” Bence Gezi bu. Hepimiz yaşamak istediğimiz, arzu ettiğimiz dünyayı elbette

şöyle bir biliyoruz, seziyoruz. Falanca dünyada yaşamak istiyoruz, şöyle yaşamak istiyoruz, ağaçlar, yeşillik, bir sevgilimiz olsun, arabamız olsun, bir şeyler var hayalimizde, var. Onlar bizim rüyalarımız, ama Gezi'de gerçekten ortak rüyamızı görmedik mi, o neydi? Beraber olmak, yalnız olmadığını hissetmek, ne olursan ol gel demek, ne olursam olayım kabul ediliyorum demek, bizim bunlara ihtiyacımız var. Başka hiçbir şeye yok. Ben şuna çok kızdım, hâlâ kızmaya devam ediyorum: Gezi kirletildi, Gezi politizasyonu devam etmedi. İnanmıyorum, Gezi'nin politizasyonu şu an oluyor. Burada, orada, sokakta, Kadıköy'de, Bingöl'de, şu an okulda, benim okulumda dersimdeki çocuklarda devam ediyor, nasıl etmiyor? Politik sonuç peşindeyse önce insani olarak kendimizi gerçekten ne istediğimiz, ne arzu ettiğimiz o arzu ettiğimiz şey için ne yaptığımıza bakarak değerlendirebiliriz. Başka nasıl olabilir? Bu yeni bir politikadır. Gezi'deki gençler buna demişti ki: *"Biraz çekilsinler şu yaşlılar koltuklarından, biz hiçbir zaman apolitik değiliz, ama onlar bu politikayı anlamıyorlar"* Çok güzel rest çekti çocuklar, çok. Kim duydu? Hiç sanmıyorum kimsenin duyduğunu, biz yeni politikadan bahsediyoruz, bizi dinlemiyorlar. Evet, o koltuklardan çekilmedik bizler de, bizleri değil, buraya gençleri çağırmanız gerekiyor. Gezi'deki çocukları, ilk günün çocuklarını özellikle buraya çağırmanız gerekiyor, dinlemek gerekiyor, anlamak gerekiyor. Saçmalamıyorlar, çok güzel düşünüyorlar, çünkü çok başka bir şey hissediyorlar ve o kanın nasıl aktığını görmemiz gerekiyor. Gidip onlara bir şey anlatmamız gerekmiyor. Hiçbir şey anlatamayız biz o çocuklara, onların bize anlatması gerekir. Siz bir çocuğa neyi anlatabiliyorsunuz? Bu ne, anlatabiliyor musunuz bu ne dediğimdeki o neyi? Anlatamazsınız. Allah ne? Anlatın hadi bakalım. Ölmek ne? Anlatın bakalım, anlatabilir miyiz? Hayır, kendi deneyimiyle öğrenecek herkes. Eğer herkes kendi deneyimini başından sonuna kadar yaşamıyorsa, o bir deneyim değildir, tamamlanmamış bir yoldur ve bitmemiş bir yol başka bir yolla hiçbir zaman birleşemez. Toplumsal muhalefet olamaz.

Şunun cevabını lütfen bana verin: Ben soru sormak istiyorum, benim çok

fazla sorum var. Ahkâm kesecek hiçbir şeyim de yok. Şu: Sanatçılar nokta noktaya destek olsun, niye, nasıl? Şu tişörtü giyerek bilmem ne yapar mısınız? Hayır, kendi tişörtümü giyerek bir şey yaparım istiyorsan. Sizi bilmem neredeki eylemde görmedik. E, yoklama mı yapılıyor, neye söz verdik ve gelmedik? Ama oraya gitmişsiniz, şurada yoktunuz. İşin başında vardınız, sonra sesiniz mi kısıldı? Sizi hiç böyle bilmezdik. Atatürkçü müsünüz, değil misiniz, Sünni misiniz, Alevi misiniz, Kürt müsünüz, Ermeni misiniz, siz nesiniz? Bu ne biçim şey, neysem neyim, böyle bir şey var mı? Ben hiçbirinizi salonlarımızı doldururken görmedim, gitmediğimiz her eylemde yoklamada yok yazıyoruz, bu ne biçim iş? Sahneler, salonlar kapanıyor sinema salonları, neden? Allah aşkına bu ülke sürekli sağ iktidar gördü. Sağ sanatı ister mi? Zaten devletten beklemediğimiz bir şey, sizden beklediğimiz bir şey bizi desteklemeniz. Seyirci yoksa ben yokum, Tayyip yoksa ben varım diye bir şey yok, ama siz yoksanız ben yokum, ben yoksam siz de yoksunuz, böyle bir şey yok. Eğer biz kendi politikamızı, kendi muhalefetimizi bir kişi odaklı, bir kurum odaklı düşünecek olursak hiç kusura bakmayın, çoktan çökmüşüz. Öyle bir şey yok. Bir düşünce yayıldı. Çok güzel işlediler, çok çalıştılar, inanın imreniyorum, çok, çok çalışkanlar, eğitimlerini verdiler, birlikte oldular, ayrılmadılar. Belki birbirlerini cezalandırdılar, belki birbirlerini ödüllendirdiler, bilmem, ne yaptılarsa yaptılar, ama iyi çalışmadılar mı? Biz çalıştık mı? Ben bugünden itibaren size resmi olarak deklare ediyorum, benim düşmanım soldur, bu ülkedeki soldur. Başka yerlerde söyledim. Beni bölen sol, sağ bana hiç yalan söylemedi, ne söylediye onu yaptı. Sağ gösterdi, sağ vurdu, ama sol gösterip, sağ vurdu her zaman. Ben solu yanımda hiç görmedim, benim yanına gitmediğim sol beni hep cezalandırdı, anlamıyoruz.

Gezi'yi kim bozdu? Bozuldu deniliyor ya, ben demiyorum, hiç demeyeceğim. Asla ihanet etmeyeceğim. Orada tam 21 gün geçirdim çünkü hiç ayrılmadan, asla Gezi bozulmadı. Kim bozdu diyenlere cevabınız var mı? Ben polisten dayak yememeyi başardım 21 gün, nasıl oldu bilmiyorum, ama Gezi'de

dayak yedim ben Gezicilerden, haberiniz var mı? Dayanışmadaki arkadaşlarım bilirler, şahitler. Sebep ne? Açıkça söylüyorum size, sahnede olmam, sahne vardı ya, hatırlar mısınız? Sahnede görevim gereği, bana verilen görev gereği bilgi geçerken sahneyi sürekli zapt ediyor olmam sebebiyle dayak yedim, tartaklandım. Bu ne demek Allah aşkına, bunları biliyor muyuz? Ama ben polise karşıyım, ama bizi koruyorum hep. Tabii ki öyle olacak, ama şunu söylemek istiyorum size: Her zaman hayata eğer birine mesela bana, mesela gibi konuşmanın başından bahsedeyim, oyuncu nedir diye sordum ya size, onu ne zannediyorsunuz, o nasıl bir şeydir? Böyle bir şey. Bizim gibi şeyler aynen benim ifade ettiğim gibi yaşarlar. Biz kırılmanız, biz etkileneniz, çok fazla etkileniriz. Etkilenmezsem etkileyemem çünkü. Bizler biraz süngerizdir, çekeriz, birleştiririz ve sonra da koyarız. Biz şunu çok iyi biliriz: Sahnede oyunca her zaman yalnızdır. Yaratan yalnızdır çünkü, yaratıcı hep yalnızdır, ama her oyuncu şunu bilir ki kendi yalnızlığı yanındaki gerçek bir yalnızlıkla artık yalnızlık değildir. Çok güçlüyüzdür o zaman, o da gerçek bir yalnızsa, biz iyi bir kolektif bilinç, güzel bir “ensemble” yakalamışızdır. Böyle olmak gerekiyor bence, herkes kendisi olmadığı sürece, tamamen kendi hayatını yaşamıyor olduğu sürece toplumsal muhalefete inanmıyorum. Birlikte davranmaktan başka hiçbir şeye inanmıyorum. Mücadele, bu kelimeyi sevmeyeli 15 yıl var. Mücadele mi, savaşta mıyım? Neden yerine beraber davranmak demiyorum, neden birlikte olmak demiyorum? Ağaçlar için yollara çıkanlar ağaç dikti mi hiç hayatında? Net itiraf edeyim: 3.5 yıldır işsizim, çok zor yaşıyorum. Bütün hayatımı gittikçe daha kısararak bütün konfor, neyse o artık, konfor benim için hiçbir zaman olmadı, indirerek yaşıyorum, ama gerçekten yılda 20 ağaç dikiyorum ben, elim gitmiyor oradan kısma ekonomimi, asla gitmiyor. Hiç gitmedi ki, çünkü anılarıma beton döktüler benim ben daha 16 yaşındayken. Hayır, ben ağaç dikeceğim. Eğer bir çocuk için gerçekten çalışmıyorsanız konuşmayın, bir şey yapın. Önce yapın, eylem o, ortak eylem de o, yeşil dakin, çocuk büyütün, bakın, ne yapabiliyorsanız, neye inanıyorsanız, kendi hayatınızda eylemliliklerimizi net olarak yapalım, yanımıza birileri gelir ya da gelmez, ama ben bilirim ki kendi

hayatım için bir şey yapıyorumdur. Ben sadece ve sadece insanın kendi iradesiyle kendi isteğini, kendi yolunu çizmiyorsa, başka bir yolla bir arada olmasını asla samimi ve sonuç açısından da doğru bulmadığımı söylemek istiyorum. Bu şimdilik son sözüm olsun, eğer sonrasında bir oturum daha varsa başınızı ağrıttıysam çok özür dilerim, ama inanmadığım hiçbir şey söylemeyeceğime dair de yeminliyim. O yüzden teşekkür ederim.

GÜRKAN AKGÜN- Biz teşekkür ederiz. Elbette inanmadığımız hiçbir şeyi söylemeyeceğiz. Şundan devam edelim ve ben de çeşitli sorular not alıyorum, belki siz de alıyorsunuz. Onları ikinci turda konuşalım, ama ilk konuşmaları bir bitirelim. Gerçekten şöyle bir şey var hani söylediği gibi, sanatçılardan beklenen çeşitli toplumsal eylemlilikte görünürlüğü arttırmak adına işte şu videoda yer alır mısınız gibi örnek verdi. Basın açısından da bu biraz, toplumsal muhalefet biraz daha basında görünürlülüğe endekslenmiş bir hal almıştı, almaya da devam ediyor bir anlamda. Bu her iki açıdan da şöyle: Bir anlamda toplumsal eylemlilik âdeta sansasyonel bir eylem yapıyorsanız başarılı veya toplumsal eylemlilik âdeta basın açıklamalarına indirgenmiş bir hal almıştı belli bir dönem, bu artıyor, yükseliyor. Yani ertesi gün gazeteler, internet sayfaları hızlıca taranır, a şuralarda yer almışız, ana akım medyada da biraz yer almışsak gerçekten başarılı bir eylemlilik yaptık gibi bir algı var. Çok sıkıntılı bir algı, basın ve medyanın durumu çok sıkıntılı. Özellikle Gezi'den sonra Türkiye Gazeteciler Sendikası İstanbul Şubesinin açıklamalarında 22 gazeteci işten çıkartıldı, 37 gazeteci istifaya zorlandı, durumu belirsiz kişiler vardı. Bu diğer meslek alanlarında kendi meslek alanımız olsun, baskılar, şiddet, işten atmalar yaygınlaştı. Bağımsız bir medya ihtiyacı çok daha açık hale geldi. Bu penguenlerin medyasında bizim bağımsız, sorgulayan, doğruyu, gerçeği aktaran bir medya ihtiyacımız son derece açığa çıktı. Bu süreçte sözü ben Uğur Güç'e bırakmak istiyorum, buyurun.

UĞUR GÜÇ- Çok teşekkür ederim, sizlere de teşekkür ederim katıldığınız için. Şimdi bugünlere nasıl gelindi, bu medya nasıl penguen

medyasına dönüştü, biraz bundan bahsetmek istiyorum. 80'ler sonrasında tüm dünyada ve Türkiye'de de darbeye birlikte değişen bir medya yapısı oluştu. Medya gazetecilikten çok holdingleşmeye başladı, daha doğrusu holdingler ya da patronlar diyelim, gazeteciliği bir güç olarak görüp, bütün eski gazeteleri, aileden gelen gazeteci şirketlerini, gazeteci patronları dışlayıp, medyayı ele geçirdiler. Bu ele geçirme sonrasında da tabii ki sendikalar medyadan dışlandı. Ülkemizde ve tüm dünyada holdinler tek işi gazetecilik olan şirketlerden gazeteciliği devraldı. İşte Murdoch'lar çıktı, Turner'lar çıktı, bunların hepsi neoliberal politikalarla globalleşen dünyanın ilk adımlarıydı. Böylece tabii ki ticaret ve medya bir araya geldikten sonra siyaseti sıkıştırmaya başladı. Siyaset, ticaret ve medya kirli ilişkileri biz gazetecilerinde canına ot tıkamaya başladı. 80-90 arasında yine bir sendikalı yaşam vardı gazetelerde, ama 90'lar sonrasında maalesef ki sendikalar medyadan çıkarıldı. Sadece Anadolu Ajansı'nda sendika kaldı. O da geçtiğimiz yıllarda yandaş sendikalara peşkeş çekilerek etkisizleştirildi. Eskiden sendikalı olmak bir güç oluşturuyordu, bir direnç oluşturuyordu, daha özgüvenli bir gazetecilik vardı. Gazeteci kendine güveniyordu en azından, patron baskısını kabul etmiyordu. Ama 90 sonrasında patronlar da bunu istemedi tabii ki ve hızlıca sendikaları medyadan uzaklaştırdılar. Burada sendikaların da suçu büyük, yeni örgütlenme stratejileri geliştiremediler. Fakat bugünlere geldiğimizde tamamen devşirilmiş medyasıyla ticaretle siyaset kirli ilişkileri içerisinde büyümüş, holdinglemiş, ama penguen medyası haline gelmiş bir medya görmekteyiz maalesef. Bunun yanı sıra Gezi'de de gördüğümüz üzere medya asli görevini yapmamakta, medyanın asli görevi aslında gelişen olaylar karşısında objektif habercilikle kamuoyunun oluşmasına yardım etmektir. Yani toplumsal bir görevi vardır gazetecinin, ama çeşitli nedenlerle birlikte gazetecilerin bütün özgürlükleri elinden alınmıştır. Biz de Sabah'ta bir grev deneyimi yaşadık 9 arkadaşımınla birlikte, yıllardır bizim sahip olduğumuz bütün haklarımızı ikramiyeydi, yıllık izinlerdi, mesailerimizi kaldırdılar. Gazete her el değiştirdiğinde haklarımızı kaybettik. Bunun karşısında bir tepki geliştirdik ve bunun sonucunda örgütlendik. Bütün bu

deneyimin sonunda işsiz kaldık grevdeyken işten atıldık. Kanunen mümkün olmasa bile bunu başardılar. Yani grevdeki işçiyi kanunlar koruyamıyor. Tabii ki, bu grev çok önemliydi. Burada yine bir dönüşüm yaşanmaktaydı. Kısaca TMSF denilen tasarruf mevduatı sigorta fonu bütün medyayı, bankacılık sektörüyle ilgili olması gerekirken, medya şirketlerini bir şekilde ele geçirip, yandaş dediğimiz patronlara sattılar. Bu patronlar hükümetle inşaat ilişkileri olan, hükümetle çeşitli alanlarda işbirliği yapan patronlar oldular. Böylece bu hegemonya gelişti, sonra penguen medyası haline geldi. Gezi’de gördüğümüz üzere halkın rejime karşı tepkisi ya gösterilmedi ya da taraflı gösterildi. Ancak 3 gün sonucunda birtakım haberler yer almaya başladı tepkiler çoğaldıkça. Fakat burada önemli olan Gezi’nin baskısı nedeniyle birçok gazetecinin kendini de sorgulamasıydı. Ama bu sorgulama sonucunda işini gerektiği gibi yapan gazeteciler istifa etmeyi tercih etti. Bunun yanında muhalifliğini sürdüren arkadaşlarımız da oldu, ama Gezi’den bu yana işsiz kalan çalışan gazeteci emekçisi 1 500’ün üzerinde, yani bugün medyada bizlerin ve muhalif arkadaşların yer alma şansı kalmadı. Gazetecilik ya da gazetece çıkartmak ya da televizyon yayını yapmak gerçekten maliyetli bir iş. Bunu bağımsız koşullarda yapmanın imkânları da yok. Fakat internet bize özgür bir alan daha oluşturmakta. Şu an TGS’nin başında Gezi sonrasında göreve gelen bir yönetim kurulu var ve bizim yönetimimiz 30 yaşın altındaki gazeteci arkadaşlardan oluşuyor. Bu konuda tüzüğümüzde çok önemli değişiklikler yaptık. İlk defa LGBTİ bireylerinin haklarının tüzüğümüzde yer almasını sağladık. Kadına karşı işlenen suçları, mobing baskı ve taciz gibi durumlarda kadının beyanının esas olduğunu tüzüğümüze soktuk. Yönetimde azami kadın temsilini sağladık 6 kişilik yönetim kurulunun yarısı kadın yöneticilerimiz. Bunlar Türkiye’de tüm sendikacıların yapması gereken değişiklikler aslında. Dediğim gibi Gezi’nin etkisini biz de yaşıyoruz. Şu anda 1 500’ün üzerinde Gezi mağduru gazeteci ya da mesleğini yapmak isteyen onurlu gazeteciler mevcut. Bunun içinde biz gazetecileri bir araya gelecek bir komisyon oluşturduk. Bu komisyonla birlikte tekrar bu arkadaşlarımızı nasıl çalışma yaşamının içine sokarız diye

komisyonlarda konuşuyoruz, tartışıyoruz. Umarım Türkiye’de bağımsız bir medyayı oluşturacak dinamikleri bu toplantılar sonucunda gerçekleştireceğiz. Ben de ilk tur konuşmamı bitirmiş olayım, teşekkür ederim sizlere, sağ olun.

GÜRKAN AKGÜN- Biz teşekkür ederiz. Şimdi sözü Sevgili Serkan’a bırakacağım. O bize biraz neden her yer hakikaten beton oldu, çok mu güzeldi beton oldu ve biraz örgütlenme meselesi, kent meselesi ve kent çalışma yaşamıyla yaşam alanlarının örgütlenme meselesini nasıl bir araya getirebiliriz gibi bir tartışmayı bekliyoruz açıkçası.

SERKAN ÖNGEL- Öncelikle teşekkür ediyorum. Gürkan üzerime çok büyük bir sorumluluk yükledi. Konuşmamı Fransız düşünür Lefebvre’nin kimi kavramsallaştırmaları üzerine inşa etmeye çalışacağım. Lefebvre yaklaşık 60 yıl önce *“kentsel devrimler çağı başladı”* demişti bize. Biz bu kentsel devrim mevzunu 2013 yılında daha çok tartışır hale geldik. Tabii Lefebvre’nin baktığı yerden güncel olanın üretim ve yeniden üretim alanları olduğunu görüyoruz. Yeniden üretim alanı burada kritik bir öneme sahip. Çünkü yeniden üretim denince toplumsal ilişkilerin, kültürün, sanatın, bütün ideolojik alanın şekillenışı, belirleyişi bu sürece dahil oluyor.

Üretimi bir bütün olarak algılıyor Lefebvre ve üretime gündelik hayatın örgütlenmesi pratiği olarak yaklaşıyor ve bunun da mekanının artık kent mekanı olduğunu, toplumun da kent toplumu olduğunu söylüyor. Endüstriyel toplumdaki kentsel topluma geçiş diye formüle ediyor yaşanan süreci ve bunun üzerine bir kavram seti kuruyor. Tabii bunun bugün açısından, bugünü yorumlamak açısından işlevsel birtakım unsurlar taşıdığını düşünüyorum. Ancak tabii ki tartışılır başlıklar, ama çok ciddi bir şekilde aslında üretim süreçlerinin, yani gündelik hayatın, toplumsal ilişkilerin yeniden yapılandırıldığı bir dönemden geçiyoruz. Bu yeniden üretim alanlarının hızlı bir şekilde piyasa dinamiklerine teslim edildiği, toplumsal yaşamın şekillendiği, her alanın meta ilişkilerinin konusu haline getirildiği bir dönem. Kentler de bu süreçten bağımsız değil. Kentsel yaşamda daha önceki dönemden farklı olarak, yani üretime odaklanmış

bir toplumsal yapıdan farklı olarak, tüketimin örgütlenmesini üretimin örgütlenmesinin bile üzerine koyan, her şeyi tüketim üzerine inşa eden ve yeniden üretim süreçleri tüketim süreçlerinin parçası kılan bir yapıyla karşı karşıyayız. Dolayısıyla tüketim ideolojisinin şekillendirdiği bir toplumsal yaşamda, gündelik hayat hepimizi belirleyen, değiştiren, dönüştüren bir unsur halinde. Dolayısıyla kentsel devrim denilen şey de aslında gündelik hayatın dönüştürülmesine yönelik bu müdahaleye başka bir alternatif arayışıdır. O anlamda biz belki Gezi direnişinde gerçekten gündelik hayatın dönüşümüne dair bir alternatifi gördük. Başka bir düşünce gördük, aslında hep beraber o düşünceye karşılaştık, onunla yüzleştik. Çünkü gündelik hayat pratiklerimizin önemli bir kısmını oluşturan, işte boş zaman dediğimiz ağırlıklı olarak kadınların yeniden üretim alanında ciddi şekilde sömürüldüğü bir alan gündelik hayat. Gezide yaşanan büyük bir kalkışmaydı aslında, ama tabii çok farklı dinamikler vardı. O dinamiklere belki değinmek gerekebilir. Ama özellikle bu iş ve boş zaman konusunun Gezi direnişinin de temel temalarından biri olduğunu hatırlatmakta fayda var. Neydi o? “Gündüz işte, gece direnişte” söylemi, yani gündelik hayat pratiklerimizin sadece boş zamanlarla ilgili olan alanına sıkıştırıldık. Bir dönem Lefebvre’in karşı çıktığı temel hususlardan biri her şeyi ekonomi indirgemeci bir biçimde üretim süreçlerindeki dönüşüme odaklayan bir yaklaşımdı. Yani buna bir tepkiydi aslında kendisinin ortaya koyduğu durum. Ama bugün tam tersine belki üretim alanının bütününde terk edildiği, üretim alanında yaşanan problemlerin giderek değersiz ve önemsiz kılındığı bir süreç yaşıyoruz. Çünkü tüketim ideolojisi her şeyi belirliyor. Yani biz boş vakitlerimizin nasıl örgütleneceğiyle uğraşan bir sistem içinde hayatımızı şekillendiren kentlerin bile sistem tarafından dönüştüğü bir süreçten bahsediyoruz. Evet, bizim gündelik hayatımızda işte Gezi Parkı gibi yerlere yer yok, çünkü orada bir alışveriş merkezi olursa orası piyasanın dönüştürdüğü bir alan olacak ve bizim gündelik hayat akışımızın sistemin ihtiyaçları çerçevesinde, yani yeniden üretim mekanizmaları açısından kullanılabilir bir işlevi olacak. Yani bir taraftan baktığımızda böyle bir durum var. Bu bizim yaşam alanlarımızı imha etmeye ve

dönüştürmeye yönelik bir hamle. Zaten temeldeki kentsel devrim mevzusunun odaklandığı nokta da bu, yani daha önceki dönemlerde -bir önceki dönemi endüstriyel toplum olarak tanımlıyor Lefebvre- bu yeniden üretim alanı bu kadar saldırıya maruz değil, kentleşmeyle birlikte bu süreç -ki onun da temel dinamosunu sanayileşme oluşturuyor- tamamen artık hepimizi kapsayan, hepimizi örgütleyen ve daha açık bir çelişkiyi, yani iki çelişkiyle, hem işyerindeki çelişkiyi, hem gündelik hayattaki boş zamanlarımıza ait çelişkiyi bize sunan bir çerçeveyi ortaya koyuyor. Tabii böyle bir çerçeve aslında çatışma olanaklarını da ya da devrim olanaklarını da, devrim ihtimalini de güçlendiren bir şey, ama işte orada bence belki Gezi sürecinde bizim bir değerlendirme yaptığımızda üretim alanındaki eksikliği, yani çalışma hayatının yarattığı problemleri biraz olayın merkezine almayışımızın bir problem olduğunu, bir problematik olduğunu ortaya koymak gerekiyor.

Belki Gezi direnişindeki en anlamlı şeylerden biri insanların işte “*sendikalar nerede*” sorusunu sormaya başlamasıydı. Evet, sendikalar nerede? Peki, sendikalar yok ortada, belli ki yok. Ancak gündelik hayatında sendikaya temas etmemiş kitlelerin sendikalar nerede, niye çıkmıyorlar ortaya diye bağırması, feveran etmesi tabii ki bir tuhaflığa tekabül ediyor. Türkiye’de ücretlilerin sadece yüzde 5’i toplu sözleşmeden faydalanıyor ve “sahici” bir sendikal örgütlenmeye sahip. 600-700 000 civarı insandan bahsediyoruz. Bunların önemli kısmı sanayi işçisi, önemli bir kısmı hâlâ kamudaki 300 000 civarındaki kamu işçisi. Dolayısıyla öyle çok da sendikalar var gibi değil. Bu anlamda sendikal arayış çok anlamlı, ama sendikalardan bir beklentiye girmek aynı oranda biraz çelişik bir durum, işte bu konuda tutum alan, tutum deklare eden bir DİSK var, DİSK Türkiye’deki işçilerin sadece yüzde 1’inde -o da iyimser olarak söyledim- örgütlü ve siz işçilerin yüzde 1’i arasında örgütlü bir yapıya genel greve gidin diye çağrı yapıyorsunuz. Bu çağrıyı da işyerinde klavye başında yapıyorsunuz. Akşamleyin masa başında grev çağrısı yapılıyor. Sendikalar kendi gerçekliklerin ötesinde grev kararı alıyor, grev çağrısı oluyor,

herkes işyerinde masa başında sendikalar grev çağrısına neden uymuyor diyor. Yani çağrıyı talep eden işinin başında. Yani şimdi bu temeldeki bir problemi imliyor bence. Bu yüzden gündelik hayat pratiğimizin, gündelik hayatın dönüştürülmesine yönelik önemli bir alanın da işyerlerimiz olduğunu görmemiz gerekiyor.

Yine Gezi direnişinin sınıfsallığı çok tartışıldı. Yani Gezi direnişi elbette bir işçi sınıfı ayaklanması değildi, böyle tanımlamak mümkün değil, ama sınıfsal bir karakteri vardı. Yani İstanbul Türkiye’de ücretlilerin sayısının en yüksek olduğu, oranının da en yüksek olduğu bir bölge ve yüzde 82’si ücretli İstanbul’da yaşayanların, yani yüzde 82’sinin ücretlilerden oluşan bir kentteki ayaklanmanın sınıfsal karakterinin işte orta sınıf diye muğlak bir şeyle ifade edilmesi çok mantıklı değil, ama tabii ki orada belirleyen bir karakter var. O karakter nedir? İşte işçileşen profesyonel meslek gruplarının, ayrıcalıklarını yitiren kamu çalışanlarının, yani toplumda giderek bu yeniden üretim alanındaki dönüşümün yarattığı müdahalenin sancılarını çeken, onu yaşayan kitlelerin direnişte ciddi bir oranda yoğunluğunun olduğunu görmek mümkün. Ya da ailelerinin yani kendilerinden önceki kuşakların sahip olduğu olanaklarla çalışma hayatına katılma imkânı olmayan gençlerin öfkesinden bahsetmek mümkün. Türkiye İstatistik Kurumunun bir verisine göre üniversite mezunlarının yüzde 92’si ücretli olarak çalışma hayatına dahil oluyor. Yani dolayısıyla oradaki kitlenin gelecek kaygısının öğrenci de olsa son derece yüksek olduğunu, kendilerini nasıl bir gelecek beklediğini biraz bildiklerini söyleyebiliriz. Sonuçta öğrenciler biraz o işte tam da tanımladığımız örgütlenmiş gündelik hayat pratiklerinin içinde değiller ancak çalışma hayatına dahil olduklarında o girdabın içine daha fazla gireceklerini biliyorlar. Dolayısıyla böyle bir toplumsal kesim var, ama bir taraftan şunu da sormak gerekiyor hep beraber: Aslında AKP’nin de yaptığı işte o ayrıştırıcı, saflaştırıcı dilin temelinde, arkasında yatan bir şey var mı? Bence var. Gündelik hayat pratiklerini başka türlü yaşayan, yani kentin merkezinde işte beyaz yakalı işçilerin diğerlerinin temsil ettiği biçimde yaşamayan bir sanayi

işçisi profili var.

Türkiye’de mesela, çalışma sürelerine baktığımızda gerçekten bir kabusla karşı karşıyayız. Dün baktım hani buraya geleceğim diye ne kadar çalışma süreleri diye, daha önce 1.600.000 rakamı çok vardı, 72 saatin üzerinde çalışan kişi sayısı, şu an bu 2.200.000’e çıkmış. Evet, haftada 72 saat, yani her gün çalışsan en az 10 saat çalışacaksın, 72 saat budur. Resmi çalışma süremiz 45 saat, ama fiili çalışma süresi gerçekten çok yüksek düzeylere ulaşmış durumda. 60 saatin üzerinde çalışanları, yani haftada 6 gün en az 10 saat çalışanları aldığımızda her 4 çalışandan birinin bu sürelerde çalıştığını görüyoruz. Bu oran da tam zamanlı çalışanlar üzerinden bir oran değil. Bu tam zamanlı çalışanlar üzerinden yaparsak çok daha korkunç bir tabloyla karşı karşıya kalırız. Dolayısıyla gündelik hayatın nasıl şekillendiğine baktığımızda bunun iki boyutu var. Zaten bize dayatılan gündelik hayat pratiklerinden, örgütlenen gündelik hayat pratiklerinden bir nebze de olsa kaçabilmenin yolu biraz ekonomik güce sahip olmaktan geçiyor. Ekonomik güce sahip olanlar, o girdabın içinde kendisine belki yaşam alanları buluyor, ama girdabın içinde tam da yaşayanlar işçi sınıfı dediğimiz daha geniş anlamıyla ya da dar anlamıyla sanayi işçilerini ya da güvencesizleri, toplumun en alt katmanlarını değerlendirdiğimizde onların yaşadığı pratikler bambaşka pratikler. Çünkü yaşama mücadelesi veriyorlar.

İşçi ücretleri ki orada temelde baktığımızda iki temel unsuru görüyorsunuz: Ya fazla mesailerle çalışmak durumundalar, ya da fazla mesailerle yaşamlarını sürdürebilecek durumda olmayanlar hafta sonu başka işler yaparak onu telafi etmeye çalışıyorlar, yani iki işte birden çalışmak durumunda kalıyorlar. Sahanın bilgisi onu söylüyor bize, yani sanayi kentlerindeki sahanın bilgisi böyle. Dolayısıyla kendilerine ait bir hayatları olduğunu ya da yeniden üretim alanında çok da görünür olduklarını söylemek mümkün değil. Orayı tabii kadınlar çok ağır cefakar bir şekilde taşıyorlar, sürdürüyorlar. Ama Gezi direnişinin kitlesinin önemli bir ağırlığını bu kesimler

oluşturmadı. Bunu söylemek gerekiyor, büyük oranda eğer kültürel kimliksel birtakım talepleri yoksa, yoksul, işçi Alevi mahallelerinde elbette ki başka dinamikler oldu ya da direngen işte Gazi Mahallesi, Sarıgazi gibi pek çok yerde başka dinamikler oldu, ama genelde baktığımızdan en azından ben DİSK'teki üye sendikalardaki sanayi işçisinin davranış kalıbına baktığımda böyle bir eğilimin olmadığını size söyleyebilirim. Böyle bir dönüştürücü etkisinin de olmadığını söyleyebilirim. Birtakım tabii ki cesaretlenen işyerlerinde daha canhıraş bir şekilde o mücadeleye katkı vermeye çalıştıklarını söyleyebiliriz. Böyle bir katkısı olduğunu ve onun yarattığı bir dinamiğin de bugün gündeme geldiğini söylemek mümkün. Tabii orada sınıfsallığı, yani Gezi direnişinin sınıfsallığı dediğimizde bir başka boyutun da Türkiye'deki dönüşüme vurgu yaptığını söyleyebiliriz.

Türkiye Cumhuriyeti tarihinde görülmedik büyük bir dönüşüm yaşıyor aslında AKP hükümeti döneminde, tarım alanındaki çözülme devasa boyutta. 50'de, 60'ta nasıl bir tarımda çözülme yaşandı, işte makineler nasıl devreye girdi, Marshall yardımlarının etkisi, bunlar anlatılıyordu, ama mesela 1960-1970 arasında, 1950-1960 arasında, yani Menderes döneminde verilere baktığınızda sayısal anlamda tarım kesiminde bir azalma yok. Yeni işgücü, tarım alanındaki yeni işgücü kentlere doğru kaymış. Cumhuriyet tarihinde sayısal anlamda da düşen yegane dönem 2000'li yıllar, 2.500.000 insan bu dönemde, AKP hükümeti döneminde tarım alanından çözülerek, özellikle 2001 krizinin hemen ertesinde yaşanan politikaların, IMF politikalarının etkisi ile birlikte kentlere doğru yığıldılar ve bu insanlar kentlerde büyük oranda işte taşeron ağları üzerinden, ya da AKP iktidarının ürettiği taşeron ağları üzerinden ya da sosyal yardım mekanizmalarıyla ya da oluşturulan rantı bir şekilde dağıtarak, toprak rantını bir şekilde dağıtarak orada tutundurulmuş oldular. Yani mevcuttaki durum bu, dolayısıyla kent hikâyesi, kentin organizasyonu ya da gündelik hayatın organizasyonu bu anlamıyla da AKP açısından kritik bir noktayı temsil etti. O yüzden bize yani topluma ait olan her şeye müdahale etme cüretini

kendinde bulabildi. Gezi Parkının olduğu alana yapılacak bir AVM'nin etkisini düşünelim. Açılacak mağazalar, güvenliğinden tezgahlarına bir işgücü talebi yaratacak. Tuvaletlere bile reklam panoları konulacak. Yaşam alanlarımıza ticari bir meta olarak bakan böyle bir düşünce biçiminin bize dayattığı bir durum ile karşı karşıya kaldık. Dolayısıyla bu çelişkilerin en başında söylediğim biçimiyle gündelik hayat pratiklerimizin oluşturduğu çelişkilerin daha net bir biçimde görüldüğü bir dönemi yaşadık. Hem çalışma hayatının, hem çalışma hayatı dışındaki boş zamanlarımızın örgütlenmesi süreçleriyle karşı karşıya kaldığımız sorunlarla yüzleşme fırsatı bulduk. Yine en başta söylediğim Gezi direnişi bu anlamda aslında bize devrimi gösterdi. Çünkü orada gündelik hayat pratiklerinden koptu insanlar, televizyon izlememeye başladılar. İşte buldukları alanda paylaşmayı esas aldılar, kendilerine sunulanın dışında aslında insanlık tarihi açısından var olan, geçmişimizde var olan şeyleri oraya taşıdılar, bir şenlik haline getirdiler bu alanı. Dolayısıyla bizim de ihtiyacımız bütünüyle bunu dönüştürecek, gündelik hayatı dönüştürecek bir durum. O yüzden sanayi üretiminin tüketim ideolojisinin hâkimiyetinde giderek görünmez kılınan çelişkilerine dikkat çekmek gerekiyor. Sanayi toplumunun temel mekanizmasının merkezinde işçi vardı. Süreci işçinin konumu belirliyordu. İşçi olmak toplum açısından toplumu değiştirebilme iradesini de içinde taşıyan bir ideolojik inancı de getiriyordu, Ama bugün açısından gündelik hayatı tüketimin belirlediği koşullarda bu inanç da gerilemiş durumda. Çünkü tüketim alanı her şeyi şekillendirir hale geldi. Dolayısıyla çalışma hayatında işçi açısından bir hiçleşme ve sınıf bilincinden kopuş süreci bu sürece eşlik etti. Bugün sendikalarla ilgili boyut da bununla bağlantılı bir süreç olarak değerlendirilebilir.

Peki, alternatif nedir? Hani bütün bu sunuşun temel gövdesini aslında iki alan üzerinden kurmaya çalıştım. Bunlardan biri çalışma hayatıdır. Çalışma hayatında maruz kalınan kötü çalışma koşullarıdır. Türkiye dünyadaki emsallerine göre çok yoğun çalışma koşullarının son derece kötü olduğu bir ülke. Çocuk işçiliğinden tutun da iş cinayetlerine kadar veriler bize bunu

gösteriyor. Diğeri ise yeniden üretim alanıdır. Çalışma ve boş vakit arasındaki gündelik hayatın iki parçasını birbirinden ayırıştırın değil, bunu bütünleştiren, bu mücadeleyi sadece kent düzlemindeki hareketlerle sınırlandıran değil, üretim alanlarıyla da birleştiren bir mücadele pratiğine ihtiyaç var. Bir toplumsal muhalefetin de temel dinamiğini oluşturacak şey biraz bu ikisini birleştiren bir mücadele hattını ortaya koymaktan geçiyor ki zaten hayat bizi buna zorluyor. Gündelik hayat tüketim ideolojisi ile içinde yaşadığımız sömürünün iki biçimini de bizim yüzümüze giderek daha fazla çarpıyor. Dolayısıyla mücadelenin de ve alternatif arayışının da burada olduğunu düşünüyorum. Dolayısıyla Gezi direnişi bizim bir yarımız, bir parçamız, öteki yarımızla buluşturmamız gerekiyor ki toplumsal hayatı dönüştürelim. Sadece gündelik hayatı, işte gündüz işte gece direnişte değil, gündüz de direnişte, gece de direnişte olacağımız bir mücadele hattını önümüze koyalım diye düşünüyorum. Teşekkür ederim.

GÜRKAN AKGÜN- Biz teşekkür ederiz. Demek ki hiç de ağır bir yük vermemişim. Serkan gayet açıklayıcı bir şekilde üretim ve yeniden üretim alanlarında çalışma alanıyla yaşam alanı arasında, işteki mücadeleyle evdeki mücadelenin birleştirilmesi gerektiğine dair çok kıymetli bir açılım sundu. Şimdi sözü salondan katkılara, sorulara bırakıp, ikinci turun son sözleriyle birlikte oturumumuzu tamamlamayı düşünüyorum. Buyurun, salondan var mıdır sorular, katkılar? İlk soru geldikten sonra açılıyor herkes, onu biliyorum.

EGE YILDIRIM- Çok teşekkürler, burada olmak çok zihin açıcı, umut verici. Çok ilginç bir soru düşünmek zor oldu. Aklıma gelen ilk soru internet gazeteciliğiyle ilgili. TGS'nin şu anda içinde bulunduğu zorluklar göz önüne alınırsa, internetteki vatandaş gazeteciliği şu anda çok aktif bir alan, hepimiz için büyük bir deşarj alanı. Ben şahsen mesela iki ekstrem arasında sıkışmış hissediyorum kendimi. Geçen sene meydanlardaydık, çok aktif hissediyorduk kendimizi, bu sene Twitter aktivizmine kısıtlandık, kendi kendimizi tatmin eder gibi hissediyoruz Twitter'daki tweetlerimiz ve Facebook like'larımızla. Acaba bu enerjiyi örgütlemek için TGS bir yol haritası düşündü mü?

NURAY ÇOLAK- Tüm konuşmacılara gerçekten çok teşekkür ediyorum. Biraz da anılarımı canlandırmak gibi oldu. Özellikle Şebnem Hanımın konuşması Gezi günlerine beni sanki üzerinden çok uzun zaman geçmiş gibi bir algı var bende, çok şey yaşandığından belki de, bilemiyorum. Şimdi Son Avrupa Birliği ilerleme raporunda da vardı, başka raporlar da bize şunu gösteriyor: Sivil topluma katılım Türkiye’de her şey geriye giderken iyi durumda, yani her şeyde sonucuyken sivil topluma katılımda çok ciddi bir artış var. Bunun belki Avrupa Birliği projeleriyle uzun yıllardır desteklenmesinin katkısı vardır muhakkak. Kadın hareketi, çevre hareketi, ama bir noktada da biz sendikalılar olarak, odalar olarak, yani sivil topluma katılım bu kadar artarken yalnızlaşıyoruz. O örgütlenmeyi bir türlü sağlayamıyoruz. Bir yandan acaba sivil topluma katılım artıyorken örgütlenmemiz azalıyor mu gibi bende bir soru işareti doğuyor, ama mesela siz oyuncular sendikası olarak örgütlü olmayan bir alanda tamamen yeni bir örgüt kuruyorsunuz.

ŞEBNEM SÖNMEZ- Örgütsüz bir alan değil.

NURAY ÇOLAK- Yani sendikası olmayan, tamamen baştan kuruyorsunuz.

SALONDAN- Var, sendikası da vardı onun eskiden.

NURAY ÇOLAK- Bunu nasıl başardığınızı bize biraz anlatmanızı rica ediyorum. Bir de Gazeteciler Sendikasının yeni bir örgütlenme kurduğunuzu anlattınız biraz, ama tecrübeleriniz, nelerden faydalanıyorsunuz? Özellikle gençlere ulaşmakta biz örneğin çok zorlanıyoruz. Sizin orada deneyimleriniz nedir? Bunları paylaşırsanız çok sevinirim. Teşekkür ederim.

GÜRKAN AKGÜN- Başka soru var, Akif Bey.

AKİF BURAK ATLAR- Ben de tek bir konuşmacıya değil, genel olarak belki son sözlerde yer verilebilir. Bir parantez açmak istiyorum. Çok ciddi bir aslında ayrışmaya da itiliyor. Özellikle Gezi sonrasında işte Gazeteciler Sendikası burada, duayen gazeteci bile olsanız yazdığınız bir yazı yüzünden

yerinizden edilebiliyorsunuz, oyuncular üzerinde çok ciddi bir baskı olduğunu biliyoruz. Sadece siz buradasınız diye söylüyorum, başta Mehmet Ali Alabora aklıma geliyor. Ciddi anlamda hedef gösterilen bir isimdi ve Gezi sürecinde safını belli edenlerin karşısına toplumdaki ziyade ellerinde çeşitli yetkiler bulunan işte bürokrasinin bir şekilde dahil olduğu kurumlarda çok ciddi bir baskı ortaya çıkıyor. Tabii bu gördüğümüz isimler elbette popüler isimlerin başına gelenleri, daha göz önünde olan isimlerin başına gelenleri çok net görüyoruz, ama bir de bu işin emek yoğun kısmında çalışan, bu işlerin karıncaları diyebileceğimiz birçok dayanışma içinde olduğumuz insanlar bu baskıda. En son Yıldız Teknik Üniversitesi yönetiminin bu bize uyguladığı açıkça sansür bir anlamda akademide de bunun öyle olduğunu biliyor ki doktorlar dedi Şebnem Hanım, hakikaten Gezi'de polisin saldırısı sonucu yaralanan arkadaşlarımıza müdahale eden doktorlar da bugün yargılanıyor. Mesleklerini uyguladıkları için, mezun olduklarında ettikleri mesleki yeminin gereklerini yerine getirdikleri için yargılanıyor. Meslek odaları da yavaş yavaş belli düzenlemelerle baskı altına alınıyor, vesaire. Bu aslında bundan sonraki süreçte kavganın daha da çetin geçeceğini bir anlamda gösteriyor. Elbette dayanışmayı öğrendik. Unutmamamız gerekiyor. Bu anlamda bu dayanışmanın daha da güçlenmesi adına eksik bıraktığımız hususlar varsa, bu hususları nasıl kapatırız? Ben aslında bunu bir anlamda oturumun genel temasına paralel bir soru olarak da yöneltmek istiyorum. Bütün konuşmacılara teşekkür ederim.

GÜRKAN AKGÜN- Evet, demiştim açılacak diye, arkadan soru.

SALONDAN- Merhabalar, ben de çok teşekkür ediyorum herkesin katkısı için. Bence de aslında bu muhalefetin içinde yer alan insan sayısının aslında Türkiye geneline baktığınızda çok düşük kaldığını söylemek mümkün herhalde. Bilmiyorum sizlerin görüşleriniz nedir, ama bu konuda bilgi sahibi olmak çok önemli bir şeylere muhalif olabilmek için, bir konuda taraf olabilmek için ya da kendini gösterebilmek için. Şu andaki konjonktürde de aslında medyanın durumunu konuştuk, biliyoruz ve çok büyük bir kitlenin de Türkiye'de

hâlâ ana akım medyayı izleyerek, oradan bilgi sahibi olmak durumunda kaldığını da biliyoruz. Belki muhalefet içinde yer alanlar başka bilgi kanallarına ulaşabiliyorlar, ama sosyal medya bu anlamda çok önemli bir araç oldu, ama sosyal medyadaki bilgi kirliliği meselesi var. Bir bununla ilgili sosyal medyada bilgi kirliliği, ama daha yaygınlaşması adına, sınırlı kalmaması adına muhalefetin birleştirici muhalefet diyorsak hele bir umut var mıdır, nedir bu çıkış yolu bu kısaçtan diye sormak istiyorum.

NEVRA AKDEMİR- Teşekkür ederim. Ben de iki soru sormak istiyorum diğer bütün konuşmacılara aynı zamanda: Gezi'nin bir de mekansal sonuçları oldu aslında işte işgal evleri, forumlar gibi devam eden, ben biraz bunlara dair de ne düşündüğünüzü merak ediyorum. Sanki eksik kaldı gibi, özellikle işgal evleri önemli bir çıkış oldu, fakat bir yandan da mülkiyet nedeniyle ticarileştirilemeyen birtakım evlerin de ticarileşmesini sağlar mı diye benim aklımda da bir soru var açıkçası. Böyle bir endişem de var açıkçası, ama şimdilik çok iyi gidiyor gibi geliyor bana, fakat diğer yerlerde olmadı. Bu sadece İstanbul'da oldu. Yani denemeler oldu çeşitli alanlarda, benim bilebildiğim kadarıyla Antakya'da iyi bir deneme var hatta, ama diğer yerlerde olmadı. Buradan da hareketle ikinci soruma geçeyim. O zaman her kentin kendi özgürlüğü içinde başka bir Gezi mi oluşmuştu acaba? İzmir'deki Gezi, ben Mersin'deydim. Ne yazık ki buradan taşınma sürecimdi. Mesela, Mersin'de Gezi'yi biz 19 Mayıslar gibi kutladık. Neyse ki daha sonra solcular biraz daha el attı, biraz niteliği değişti, biraz daha hani forumlar, ama dönüşmedi ya da Ankara'da işte Ethem Sarısülük'ten görüyoruz ki sınıfsal karakteri çok daha belirgin, çok daha fazla işçi sınıfı hareketinin içinde olduğu bir Gezi vardı veya Hey Tekstilden veya Greif direnişinden görüyoruz ki aslında Gezi işçi sınıfına doğrudan, işçi sınıfının eylem biçimlerini doğrudan etkiledi. Yani evet, işçi sınıfının doğrudan kendi hareketi belki diyebileceğimiz unsurlar nispeten olmayabilir, ama sonuçları itibariyle aslında eylemleri de etkilediğini düşünüyorum. Bu yüzden hani tam da eşitsiz ve bileşik gelişme yasasının da

bize söylediği gibi her yerin Gezi'si üzerine ne dűşünebiliriz ve tam da Kobani'den Gezi'ye bir yol ya da Gezi'den Kobani'ye bir yol açmanın, o zaman tam da buradan, tam da bu hareket yasasından hareketle Kürt dinamiklerinden, Kürt hareket dinamiklerinden hareketle nasıl bir şey olur? Hatta bunu daha yatay ekseninde de, yani coğrafya olarak değil de, fikirsel olarak daha yatay ekseninde de konuşursak Gezi hareketinin ya da direnişinin en önemli yansımalarından bir tanesi bence feminist hareketin kazanımlarının insanların çok daha fazla konuşabilir duruma gelmesi, yani feminist hareketin kendisinin çok daha fazla talepleriyle, ilkeleriyle konuşulabilir hale gelmesi ve özellikle buna çok mesafeli olan sol yapıların bile bunu artık kabullenir duruma gelmesiydi. Belki bir diğer sonuç ve bizim yol alabileceğimiz diğer sonuç olarak bunu da konuşmak önemli gibi geliyor bana, özellikle LGBTİ hareketinin de buradaki varlığı yine bence oldukça önemliydi feminist hareketle birlikte. Biraz karışık oldu galiba, ama teşekkür ederim sunuşlar için, burada olmak da gerçekten çok güzel, ellerinize sağlık.

MURAT AYAN- Sayın Şebnem Hanım daha önce benim en büyük düşmanım sol demişti. Ben onunla ilgili bir şey söylemek istiyorum. Büyüdüğüm ortam, yetiştiğim ortam tamamen soldu hani ailemden ve çevremden, fakat okula başladığım dönemde bunun negatif yönlerini görmeye başladım. Çünkü kiminle ne konuşsam aynı şeyleri tekrar eder olmuştuk. Üniversite döneminde özellikle sağ görüşlü arkadaşlarım oldu ve çok mutlu oldum. Hani sizin de dediğiniz gibi öncelikle insan olarak bakınca aslında tabiri caizse öcü gözüyle baktığımız toplumlar aslında bizim gibi insanlar. Bu Gezi'de de en çok sevdiğim şeylerden bir tanesi farklı görüşte insanların orada bir arada olup, birbirlerini tanıması olmuştu. Şu an yetiştiğim ortamın aksine çalıştığım yerde her türden, her düşünceden insan var. Kürt var, Alevi var, Sünni var ve hepsiyle birlikte uyum içinde oluyor olmamız iş ortamında da hepimizi çok mutlu eden bir şey. Az önce dediğiniz gibi sol artık en büyük düşmanım dediniz. Ben de yavaş yavaş böyle düşünmeye başladım, ama acaba sol görüş, yani kendini bu kadar içine

kapatmış, biraz da eskiye bağlı kalmış olduğunu düşünüyorum. Sağ görüşü artık nedense hep daha ilerici bulmaya başladım. Çünkü ben bunu konuştuğum insanlarla en azından şöyle söyleyebilirim: Yenilik ister bir şeyleri var. Dediniz ya en büyük düşmanım sağ değil. Neden sol ve neden sol size artık eskisi gibi değil de düşman olmuş, neden artık işte mesela, polislerden dayak yememeyi başardım ya da ben bugün sağ görüşlü insanlarla konuştuğum zaman hep bir yenilik, hep bir gelişme çabası içerisindeler, hep bir çalışma çabası içerisindeler, ama sol artık böyle değil. Bunun nedeni ne, çözümü ne sizce?

GÜRKAN AKGÜN- Peki, teşekkürler. Sorular, bir kısa soru.

SALONDAN- Belki soruların gidişini değiştirecek, ama ben de Haluk Hocamdan bir şey, soru da değil, yorumunu rica edeceğim. Konuşmasında Kahire'den bahsetti ve Sisi'nin gelişiyile sonuçlanan bir şeye dönüştüğünü söyledi. Aynı olmasa da benzer şeyler aslında geçmişte çok yaşanmıştı. Örneğin, İran devriminde de o devrimin sonucunda komünistlerin de katıldığı devrimin sonucunda komünistlerin idam edildiği, ama Humeyni'nin yerleştiği İslam Devletinin doğduğunu gördük. Bu gözle buradan çıkışla hani birleşik bir toplumsal muhalefet örneği olarak da gördüğümüz Gezi'yi süreç odaklı bile olsa o sürecin doğru ve rayına oturmuş olup olmadığını yorumlamanızı isteyeceğim.

GÜRKAN AKGÜN- Teşekkürler. Şimdi genel sorular var, kişiye özel sorular var. Ben moderatör olarak kısaca bir şey söyleyeyim. Ben de Trabzon'da büyüdüm. Etrafımda hep sağcılar vardı. İstanbul'a geldim, oh be dedim, solcular varmış diye. Yani meseleyi çok hani tartışmaları böyle kemikleştirmeden şey yapmakta ve eleştirel aklı ön planda tutmakta fayda var. Çünkü Gezi denilen şey kendiliğinden gelişmiş olsa da Haluk Hoca'nın da söylediği gibi bir birikimin üzerinden büyüdü. Emek Sineması mücadelesi olmasaydı, Tekel'de insanlar Ankara'nın sokaklarında günlerce işgal edip KESK eylemleri olmasaydı, bu örgütlenmeler var olmasaydı, 1 Mayıs'ta o kadar yüklü gaz ve şiddetle karşılaşmasaydı Gezi olmayabilirdi. Çok ciddi birikimler sonucu bu şeyler ortaya çıktı. 80 sonrası örgütlenmeler çok ciddi şeylerle şiddetle karşılaşarak, baskıyla

şununla bununla oldu. Elbette ki sorunları, sıkıntıları, şunları bunları vardır, ama eleştirel aklı iki tarafa da büküp ilerlemekte fayda var ki Gezi'den önümüze bir yol çizelim. Çünkü Gezi'nin benim açımdan en büyük kazanımı ve iktidarı allak bullak eden şey başka bir hayatın nüvesini bugünden gösterebilmesiydi. İktidar dedi ki: Onlar orada yakıp yıkıyorlar, onlar orada ne yaptıkları belli değil. İşte benim bacıma saldırıyorlar, vesaire derken kamera üçüncü, dördüncü gün göstermeye başladı ki insanlar birbirinin çöpünü topluyor, forum yapıyorlar, kütüphanede kitap okuyorlar, ekmek, sandviç yapıyor, gecenin bir yarısı bir teyze geliyor, al, dolma yer misin diyor, hakikaten heyecan verici bir hayat, o heyecan vericilik çok ciddiydi. Sıçrama noktasını da yaptı aslında forumlarla birlikte, doğrudan demokrasiyi çağırarak, parklara yerleşerek, parkları ve meydanı kentin başka bir kesim tarafından bir rant alanı, bir para alanı olarak görülmesine rağmen bu alanlar bizimdir, biz buraları kullanacağız. Buraların içerisinde hem yaşayacağız, hem de burayı doğrudan demokrasi araçları haline dönüştüreceğiz diye bir sıçramayı getirdi. Belirli zaman sonra moral düşüklükleri oldu. Çok büyük bir kalkışmadan sonra elbette ki moral bozuklukları olur. Hemen arkasından seçim gelmesi, ama oysa seçimde biz Gezi'nin şeyini gördük. Yüzde 90 sandıklara gitti, sandıkların başında durdu. Bilmiyorum siz hatırlıyor musunuz? Sandıklarda oya sahip çıkmak gibi bir şey, bu Gezi'nin getirdiği bir şeydi. Politikayı buradan yürütmekte fayda var diye düşünüyorum. Bizi birleştiren unsur ne olacak? Hepimiz örgütlenmeden bahsediyoruz. Evet, işyerlerinde, mahallelerde, kentsel dönüşüm mahallelerinde ne yapacağız dediğimiz zaman örgütleneceğiz diyoruz. Başka bir şeyimiz yok. Cebimizde para yok, sermaye yok, şu bu yok, yalnızca birbirimizle dayanışma ihtimalimiz var deyip, çok uzatmadan sözleri sırayla almak, sorulara yanıtları almak isterim. İlk sözü sırayla Haluk Hocamdan başlayalım.

HALUK YURTSEVER- Sevgili arkadaşlar, ben hem doğrudan sorulan bir soruya yanıt vereceğim, hem de bu toplantıda bugün konuşulanların çağrışımları üzerinden ilk söylediklerime birkaç ek yapmaya çalışacağım.

Şimdi benim görüşüm şu: Gezi'nin yarattığı birikim, potansiyel kendi kanalını yaratamamıştır. Zaten Gezi tipi büyük toplumsal eylemler kendiliğinden olanlar aynen tekrarlanamazlar. Nitekim Ekim ayında ODTÜ ağaç sürecinde denenmesine rağmen bu olmamıştır. Öte yandan, Gezi, ileriye çok önemli bir birikim devretmiştir. Hani derler ya, 1905'te provası olmasaydı 1917'de devrim olmazdı. Sovyet denilen yapının birden bire fişkırması 1905'te olmuştur. 12 sene uyuduktan sonra 1917'de bambaşka bir işleyle çıkmıştır. Ben Gezi'nin bu anlamda tarihsel, toplumsal belleğe yazıldığını ve kendisini üreteceğine inanıyorum, ama doğrudan devlet, iktidar, siyaset, seçim platformları açısından bakarsak, böyle bir şey olmamıştır.

Şimdi ben buradaki konuşmaların bana esin verdiği birkaç noktanın altını çizmek istiyorum arkadaşlar. Tartışmalı konular var, o farklı noktaları da mümkün olduğu kadar ayıklamaya çalışalım derim.

Şimdi aslolan hayattır, aslolan hayatı değiştirmektir ve evet, yeni bir düzen kurmak bir rüya, bir hülya meselesidir. Dünyanın farklı dönemlerinde de bu devrimciliğin ütopyayla ilişkisinin çok birebir kurulduğu dönemler olmuştur. Şolohov'un *"Don Kıyısında Hasat"*ını yeniden okurken orada bir parti sekreteri profili var. Adam çok çalışkan, üretken, militan. Geceleri odasındaki ışık hiç sönmüyor. Yoldaşları, arkadaşları soruyorlar, diyorlar ki: *"Sen ne yapıyorsun bu kadar"* *"İngilizce çalışıyorum"* diyor. *"Neden"* diyorlar. *"Yoldaş, biz dünya devrimi yapmayacak mıyız? Ben öteki ülkelerdeki yoldaşlarla nasıl anlaşacağım"* diyor. Şimdi o ütopyadan bugün belki biraz bürokratik parti komiserlerinin denetimindeki örgütler noktasına geldiysek bu dünyadaki değişimle, gelişimle ilgili. Evet, aslolan hayattır, rüyadır, hülyadır, buna katılıyorum, birincisi bu.

İkincisi, bu Twitter'ın işe yarayan bir tarafı var, bazen çok kısa özlü cümlelerle karmaşık bir durumu anlatmaya yardım ediyor söz tasarrufu içinde. Bunlardan birinde, *"Devlet günlük hayatın içindedir"* deniyordu. Çok doğru! Aslında toplumsal muhalefet de günlük hayatın içindedir. Toplumsal muhalefet

dediğimiz şey yeni bir düzenin tomurcuklarını günlük hayatın içindeki o küçük mücadelelerden, işte ağaç dikmelerden falan başlar. Bu da kesinlikle bence doğru bir şey.

Bir şey daha eklemek istiyorum. Arkadaşlar, en zor değişen şey kültür. Toplumlar, iktidarlar değişiyor, 70-80 yıllık sosyalizm denemesi yaşanıyor bu dünyada, ama kültür, alışkanlıklar, hayat, hayatla ilişkiler çok zor değişiyor. Şimdi bundan bence iki sonuç çıkar: 1. Toplumsal hayatın içindeki o küçük küçük değişiklikler, eğilimler... Aslında büyük devrimler esas oradan gelecektir. Bütün ilişkiler bakımından oradadır, bana sorarsanız devrimciliği bugün yeni bir kültürleşme olarak da tarif edebiliriz. Ben üstelik bunun son derece politik bir şey olduğunu düşünüyorum ve bence bizim Türkiye’de şimdi sol konusuna geleceğim, ama solun toplum karşısındaki esas sorunu bana sorarsanız sözüyle eylemi, sözüyle yaşamı arasındaki ilişkiyi, tutarlılığı toplumun önünde resmedememesidir. Bana sorarsanız budur. Sağcılar bunu beceriyorlar. Evet, onlar söyledikleri gibi yaşıyorlar, öyle, biz bunu yapamıyoruz. Bizim bu tarafta yoldaşlık, siyaset, tartışma, aşk başka türlü yaşanırı anlatamadık. Gösteremedik çünkü, o toplumun maalesef kirlilikleri, bulaşıklıkları olduğu gibi buraya geldi. Dolayısıyla bu da çok önemli bir sorun, buna da katılıyorum ve bunun önemli olduğunu ben de tekrarlamak istiyorum.

Şimdi yalnız arkadaşlar, ne Gezi, ne de dünya tarihindeki hiçbir önemli olay öyle sakin gökte çakan şimşek değil. Bir toplumsal süreç var, birikim var. Gezi gökten zembille düşmedi. Bu bir çizginin, Türkiye’deki bir mücadele çizgisinin çıktısıdır aynı zamanda. İşte 15-16 Haziran, Fatsa, vesaire, oradan geliyor. Bir yoldur bu, o yolun karşısında öbür yol var. Meydan da yok, mücadele de yok, eylem de yok diyen bir iktidar var. Biz bir yoldan geliyoruz. Bu yol her yeni durumda, her yeni dönemde kendisini farklı bir şekilde üretiyor. Evet, insanları da farklı oluyor. Çünkü dönemlere göre insanlar da değişiyor. Bu yeni dönemin önemli tarafı şudur: Politize falan değiller denildiği bir dönemde, üstelik de toplum açısından çok etkili, dili yumuşak, esprileri epeyce damıtıcı, ayrıştırıcı

bir dille, bir söylemle, bir tarzla bir şey yaşandı. Şimdi Gürkan da söyledi, ben de ilk konuşmamda söylemiştim. 1 Haziranla 15 Haziranın bence önemi burada, işte orada o kolektif yaşam, bir çeşit komünal yaşam örneği çok kısa belki, ama bence bunu toplum algıladı. Bu farklı bir şeydi, bundan çok korktular. Dolayısıyla bu kültürleşmede bu yönden ilerleyeceğiz. Ayrıca bakın, başka bir şey var: Neredeyse tırnak içinde “*biyolojik bir devamlılık*” bile var. Bu Gezi çocuklarının isimlerine baktınız mı siz? Gençlerle söyleşiler yapılıyor.Çocukların adları, Özgür, Deniz, Ulaş, Devrim... Bunlar kimin çocukları? Bunlar bizim çocuklar, ben 66 yaşında bir insanım, benim oğlum da oradaydı. Ben oğlum kendi siyasi angajmanlarım içine doğrudan çekemedim, ama orada gitti, mücadele etti. Bunların kendi içinde bir iletişim ve titreşim olduğu da son derece açık.

Ben bu sol konusunu sanıyorum doğru anladım, arkadaşımız sanırım ironi yaptı.

Şebnem Hanım “*sola düşmanım ya da sol bölüyor*” dedi. Bir düzlemde ben de solun böldüğünü kabul ederim. Aslında, sol nedir ? Çok öyle karmaşık bir şey değil, sömürülen ve ezilen tarafta olmak sol olmaktır. Şimdi bizim sorunumuz şudur: Toplumun içindeki büyük sol gövdeyle, sosyolojik gövdeyle solun temsilcisi olarak sahneye çıkmış özneler arasındaki ilişkide bir problem var. Bunu hepimiz kabul ediyoruz, ama bu birikimin tümüyle reddedilmesi ya da sol kavramı üzerinden böyle biraz küçümseyici şeylerin söylenmesini ben çok da doğru bulmuyorum. Çünkü önünde sonunda hem birikim bakımından, hem de sosyal iddia bakımından konuştuğumuz soldur.

Toplumsal mücadele dinamikleri nasıl birleştirilecek? Günlük yaşam mücadelesi vurgusu yaptık. Bir de kolektif mücadeleler dediğimiz çeşitli kesimlerin, katmanların, sınıfların, kadın hareketinin, ekolojik hareketin, bütün bunların hepsinin dünya çapında Türkiye’de mücadeleleri var. Yani birçok yerde akan pınarlar, küçük kılcal damarlar var, devinim halindeler, mücadele ediyorlar. Şimdi bir defa bence birleşik mücadele eski tarzda olamaz. Bunların hepsini biz onların taleplerini programımıza yazarız, onlar da gelsinler, partimizde

bulunsunlar biçiminde olmayacağı açık artık. O zaman peki, nasıl olacak? Bence evet, böyle olmayacak, ama şu soru da açıkta kalıyor: Peki, bütün bu küçük küçük damarlar, pınarlar bir kalbe ve beyne kan pompalayan bir enerjiyi, kanalı, dışından tırnağına kadar silahlı örgütlü bir gücün karşısında mücadelenin sürekliliğini nasıl sağlayacaklar? Ben bu sorunun yanıtını bugün bilmiyorum. Soru ortadadır. Yanıt bekliyor.

Ben şunun bir ipucu olabileceğini düşünüyorum: Engels'in bir sözü var. Bence çok derin ve tarihsel süreçleri de iyi anlatan bir söz, diyor ki: *"Tek tek bireyler kendi amaçları ve hedefleri için mücadele ederler, ama tarih bunların hiçbirinin doğrudan hedefledikleri şey olarak değil, bütün bu mücadelelerin bir bileşkesi olarak ortaya çıkar"* Belki işte bileşke teorisi diyeceğimiz bir şeyi üretebiliriz. Yani birbirini asimile eden, birbirini hiyerarşi içinde konumlandıran değil, var olan, mücadele eden ve kendi mücadele dinamikleri üzerinde mücadele etmeye devam edenlerin hareket birliği. Yoksa onu çekip, başka bir şeye dönüştürdüğünüz zaman kendi toplumsal dinamiklerini kaybediyor. O dinamikler üzerinde mücadele edenlerin bileşkesi, ama bileşkede şöyle bir şey daha vardır: Eğer sistem kapitalizm ve buna karşı bir mücadele söz konusuysa, onun kendisini yeniden üretemeyeceği damarı da bulmak gerekir. Bu da işte sınıfsal, toplumsal mücadelenin önemli bir tarafıdır. Böyle düşünerek belki sürecin de, kendiliğinden sürecin de bize kattıklarıyla daha iyi noktalara ulaşabiliriz. Teşekkür ederim.

UĞUR GÜÇ- Ben alayım sözü, şimdi internet medyası, için yurttaş gazeteciliği elbette ki iyi bir kaynak, ama her zaman doğru olmadığı için de güvenilir olması mümkün olmayan bir durum. Yani Gezi'de ben de çok takip ettim 140journos, ötekilerin postası, gibi yurttaş gazeteciliğinden yararlanan siteler çok etkili çalıştılar ve gidemediğimiz yerlerdeki olayların görüntülerini paylaştılar. Bunlar etkili yayıncılıktı, fakat gene de paylaşılan bilgilerin çoğunluğu doğru olsada haber kaynağı olarak doğru olduklarını düşünmüyorum açıkçası. Neden? Şöyle söyleyeyim: Çünkü gazeteciliğin kuralları vardır. Bu

kurallar arasında karşıt görüşlerin de yer alması gerekir. Şimdi bir de gazetecilik objektif bir iştir. Şöyle der büyüklerimiz: Eylemcilerin arasında durursan polisin saldırdığını görürsün, ama polisin arkasında durursan da eylemcilerin saldırdığını görürsün. Yani bunun ortasını bulmak gazetecinin görevidir. Burada güvenilir kaynak olabilmek aslında budur. Yani taraflı yayın maalesef ki manipölasyona girer, hani hepimiz tabii ki bunu süzgeçten geçirebilecek insanlarız, fakat gene de yurttaş gazeteciliğinin çok doğru bir gazetecilik modeli olduğunu düşünmüyorum. Fakat tabii ki eğitimle ve doğru bilgilerin aktarılmasını sağlayacak her türlü kanalda ya da teyit edilmiş doğru bilgilerin geçtiğı her kanal bizim için önemlidir.

Twitter gazeteciliğı diyorsunuz siz ve Twitter eylemciliğı, yani maalesef ki bu Twitter'da 140 karaktere sığan yerlerde tabii ki fikir ve ifade bir yol buluyor. Daha doğrusu linklerle oralara yönlenebiliyoruz, fakat bizim gördüğümüz, okuduğumuz yerlerdeki haberlerin doğruluğı teyit edilmeden paylaşıyor. Ben biraz daha eski kafalıyım, 89'dan beri gazetecilik yapıyorum. O yüzden kitap okumak gibi gazeteye de dokunmayı sayfaları çevirmeyi tercih ediyorum. Açıkçası doğru kamuoyu oluşması açısından sadece haber izlemek değıl, haberleri yorumlayan köşe yazılarının da okunması gerektiğini düşünüyorum. Gazeteciliğın bunlarla birlikte bütün olduğunu düşünüyorum ve ben fiziksel dokunuşu tercih ediyorum. Ama tabii ki internet gazeteciliğı hem maliyet açısından hem de bizim gibi muhalif gazetecilerin kendimizi ifade edebileceğı tek mecra olduğunu söyleyebilirim.

SALONDAN- Bazen biz şöyle bir hisse kapılıyorz: basılı medya, kâğıt medyayı kaybediyoruz yavaş yavaş ve gelecek dijital gelecek gibi görünüyor. O yüzden onu kullanmak için birtakım önlemler alınabilir mi ve sizin dediğimiz işte bu Twitter'daki bilgi kirliliğı ve güvenilmezliğı disipline etmek için bazı teknikler geliştirilebilir mi acaba? Çok merak ediyorum, onu sorabilir miyim?

UĞUR GÜÇ- Tabii, Şimdi yeni medya diye bir alan açıldı. Hani bunu hiçbirimiz aslında doğru düzgün bilmiyoruz. Tüm dünyada da durum böyle, bu

hep tartılıyor. Hani şu doğrudur, bu yanlıştır, şöyle bu yöntemle gitmek gerekir gibi kesin bir sonuca varılabilmiş değil açıkçası. Ama biz sadece bunun gazetecilik kuralları çerçevesinde yapılması gerektiğini düşündüğümüzden böyle bir yorumda bulundum. Tabii ki kâğıt ortadan kalkacak, ama neticede tabletlerden gazete ve dergi okuyabiliyoruz. Burada da tabii ki kaynağın güvenilirliği önemli. 140journos'da diğer yurttaş gazeteciliği yapan arkadaşlar yanlış bilgi aktarıyor demek istemiyorum, ama burada olay anında -demin anlatmak istediğim oydu- olayın heyecanı ile aktardığınız bilgilerin doğruluğu tartışılır. Bilgi kirliliği zaten bundan kaynaklanıyor. Herkes her şeyi söylediği zaman orada bilginin manipülasyonu da sağlanmış oluyor.

Sivil toplumu nasıl katarız diyorsunuz. Şimdi sivil toplum bizim mesleğimizle zaten çok doğrudan etkili, az önce de anlattığım gibi biz burada sivil toplumun ya da kamuoyunun oluşmasında aracılık eden kişileriz. Yani biz aslında sivil toplumu katmak üzere zaten mesleğimizi yapıyoruz, ama maalesef ki daha önce anlattığım ilişkiler neticesinde büyük sermayelerin elinde bulunan medya, daha çok aslında medya da demeyeyim, televizyon, her evin içerisinde ve halkımız her akşam seyrediyor. Asıl manipülasyon ve propaganda bunun üzerinden yapılıyor. Televizyon üzerinden oluşturulan yanlış kamuoyunun etkilerini yaşamaktayız aslında 13 yıldır. Televizyonun yerine hayatımıza yeni şeyler koyabilmemiz gerekiyor. Gezi'de de gördüğümüz üzere zaten ayyuka çıkmış durumda, yani tarihi dönemeçte son yılların en büyük halk ayaklanması varken televizyonları penguen belgeseli göstermesi. İnternet tabii ki daha özgür bir alan, ama daha kısıtlı bir alan, yani her evde yok, her insan ulaşamıyor, her yaş kitlesi ulaşamıyor. Birde manüplasyona açık bir alan. TGS olarak bu yüzden daha çok geleceği hedefleyerek gençlere yönelik politikalar üretmek durumunda kalıyoruz. Bir öğrenci komisyonu oluşturduk. Bu komisyonla sektöre girecek işgücünün daha önceden sendikal bilinç alması gerektiğini düşündüğümüz için oluşturduk. Arkadaşlar bir işe başladıklarında zaten direkt gelip sendikali oluyorlar. Ayrıca gelecekte üyelerimiz yeni medya eğitimleri ve medya okur-

yazarlığı eğitimi vermeyi de planlıyoruz. En önemli şey aslında gençlerin örgütlenmesi, bunun haricinde söyleyebileceğim Gezi'yi etkileyen, tetikleyen Tekel eylemi vardı. Daha öncesinde kamusal alanların kullanıldığı birçok eylem yapıldı. Kadın hareketi içerisinde de Cumartesi Annelerini unutmamak gerekiyor. Cumartesi Anneleri de bu kamusal alanın kullanımı ve meydanlarda dertlerinin dile getirilmesi ve bir kadın hareketi olması özelliğiyle çok önemli bir harekettir.

Gezi'den Kobani'ye yol açıldı mı? Tabii ki açıldı. Bu Rojava manifestosunu incelediğinizde zaten bir kentte yaşam hakkını savunan bir manifesto olduğunu görürsünüz. Yani kentsel yaşamı düzenleyen bir manifestodur bu, o yüzden bence Gezi'den Kobani'ye de yol açıldı, Rojava'ya da yol açıldı. Bunun haricinde söyleyebileceğim biz sendikalar olarak daha faal bir şekilde çalışmalıyız. Çünkü iktidar ve patronlar çok daha fazla örgütlü. Her alanda bizi daraltıyorlar. Şu anda mevcut torba yasalar içerisinde bir yasa daha var. Bu özel istihdam bürolarının açılması, bu artık emeğin ticarileşmesi manasına geliyordu. Emek kutsaldır derdik hep, ama artık mal alıp satılır gibi insan emeği alınıp satılacak, insanlar kölelik pazarlarındaki gibi alınıp satılabilir hale gelecekler. Daha çok bunu göçmen işçiler üzerinde yapacaklarını düşünüyorum. Çünkü Avrupa Birliğiyle bir anlaşma imzalanmıştı. Bu anlaşmada topraklarımızda biz bu göçü karşılayacağız ve bu karşıladığımız göçü de bir şekilde kanalize etmemiz gerekiyor. Bunu da büyük ihtimalle tarım alanında kullanacaklar. Yani şu anda sendikaların en büyük düşünmesi gerekenlerden birisi de Serkan'ın da bileceği gibi emeğin sömürülmesi, bunun üzerine tabii ki insanlarda tepkiler de geliyor. Artık hiç kimse eskisi gibi değil gerçekten, yani Gezi sonrasındaki bilinç yükselmesi, bilinç patlaması normal fabrika işçisinden beyaz yakalısına kadar herkeste var. Önemli olan bizim onlara ulaşabilme kabiliyetimiz, yani ne kadar ulaşabilirsek o kadar etkili olacağımızı düşünüyorum. Teşekkür ederim.

ŞEBNEM SÖNMEZ- Birçok soruyu cevapladı iki değerli konuşmacımız,

ben de bana direkt sorularla devam edeyim, Serkan da zaten toparlar diye düşünüyorum. Birincisi şu: Beni savunmak zorunda bırakmayın genç arkadaşım, düşmanım sol derken ne demek istediğimi çok iyi anladınız. Ben bayağı bildiğiniz solcuym. Demin siz onu sorarken Serkan bana diyordu ki: Çünkü sağ olmak çok kolay. Çok doğru bir şey söyledi ve Haluk Bey de çok güzel bir açıklamada bulundu. Evet, solda kendimizi eleştirmiyorsak, kendimizi geliştirmiyorsak, o kadar da hakkını veremiyoruz. Kendi söylemlerimiz, inançlarımız hayatımızla denk değilse, biz kendimize bakmak zorundayız, kendimizi onarmak zorundayız. Sol gerçekten kendini daha ileriye, daha yanındaki insana yaymak zorundadır, iletme zorundadır. Çünkü biz burada insana, insandaki değere inanırız. Hayatın en önemli değer olduğuna, hayattaki en önemli unsurun insan, canlı olduğuna inanırız. Buna inanıyorsak diğer taraf gibi, din gibi bir bütünleştirici tutkal kullanmadan birbirimize tutunmak zorunda, bununla güzelleşecek bir yerde yaşamak isteriz. Buraya doğru kendinizi daha güzelleştirmemiz lazım. Çok doğru bir tespittir kültür, kültür çok zor değişir. Dilde değişir inancıma göre, çünkü dil kültür demektir. Ben ne kadar kibar, ne kadar güzel, ne kadar sıcak, ne kadar kavrayıcı, ne kadar doğru olduğuma bakmalıyım. Ne kadar çok insana ne kadar güzellik kattığıma bakmalıyım. Ben böyle yaşamak istiyorum mesela. Kadın olmak zorundayız, kadınlar kadın olmak zorunda, erkekler kendi yapı taşlarındaki kadını, femini bulmak, onu yaşatmak zorunda. Neden? Bir denge meselesi de o yüzden, yaşayamayız başka türlü. Bana muhtaçtır bir erkek, bir erkeğe muhtacımdır ben de. Bu bir muhtaciyet değildir, ama tamamlanmak, bütünlenmek demektir. Bırakın karşı cinsimizi, kendimize baktığımızda eksik tarafımla tamamlanmış taraflarımı dengede tutmalıyım. Gittikçe eksik ve gittikçe bir tarafa doğru yönelen her tarafım beni hep aynı şeye eylemlemek zorunda bırakmayacak mıdır? Öyle değil mi? Dolayısıyla unuttuğum tarafımı ortaya çıkarmam gerekir. Gezi bize bunu gösterdi. Bunu anlatmaya çalışıyordum belki de en hücresel, en minimal bir şekilde. İhtiyacım var arkadaşım, bana birinin nasılsın Şebnem demesine o kadar ihtiyaç duyuyorum ki, iyi misin, bir şeye ihtiyacın var mı? Bundan başka

hiçbir ihtiyacım yok hayatta, senin var mı? Nasılsın? Sağ ol, hep de iyi ol. Bunlara ihtiyacımız var, bunlarla güzelleşeceğiz. Dokunmamız lazım birbirimize, Gezi'de öyleydi. Koşuyorduk, sarılıyorduk tanımadan birbirimize, sen de mi geldin? Sanki tanıyorum, tanımıyorum, ama gelmiş işte. Oraya gelen herkes aynı şey için mıknaş gibi birbirine yapışmadı mı? Hadise bu beraber davranmak, beraber yaşamının ne kadar güzel olduğunu hatırladık ve 15 gün topluca o rüyamızı da deneyimlemiş olduk. Güzel olan buydu. Bunu sürdürmek, işgal evlerine gelelim mesela, evet, işgal evleri, evet, forumlar, mahallelerde oluşumlar, Gezi'den kazılıp atıldıktan sonra bunlar başladı. Çünkü canlandırmak, yaymak istedik. Ne güzel, devam edelim. Tıkaniyor mu? Başka bir şekilde, Gezi o kadar enteresan bir modeldi, bostan vardı. Biliyorduk polis yıkacaktı birkaç gün sonra o duvarı, ama yaptık, değil mi? Revir vardı. Biliyorduk doktorların başına ne geleceğini, bizim başımıza ne geleceğini. E, olmadı mı? Avukatlar gelmedi mi? Hepsi, bu örgütlülük değil mi? Bu örgütlülüğü ben mi yaptım, kim yaptı, hep birlikte yapmadık mı? Elbette uzun bir sürecin sonunda ben de hep aynı şeyi vurguluyorum. Düşünürken de, konuşmam gerektiğinde de Gezi birden bire 28'i 29'a bağlayan sabaha karşı illa 1 Haziran olarak düşünmeyiniz rica ederim, üç gün öncesidir asıl. O gün orada olanlar çok iyi bilir acısıyla, değil mi? O yüzden o günden önce tam 1.5 yıl öncesi çok sıkı baskılamalarla geçmiştir. Tarih tarih de bakabilirsiniz. Örgütlendik işte, daha önce herkes kendi mesleki alanında, kendi iş kolunda örgütlenmişti. Görebilirsiniz, hafızanızı geriye doğru tarayın, hatırlayacaksınız, her birinde de korkunç bir baskıyla karşılaşılıştı ve gittikçe sıklaştı ve birden bire Gezi olmadı. Tabii ki Gezi oldu, ya ne olabilirdi? İlla ki oraya gidecekti, ama orada gördüğümüz şey birbirimize ne kadar ihtiyaç duyduğumuzdu. Bunu unutmamak istiyorum. Kendime hatırlatacağım bir şey.

İki, örgütlenme meselesinde şimdi, bu toplumsal bir şekilde bir araya gelmemizin sebebidir, ama bizimle Serkan çok güzel anlattı, gerçekten çok güzel şeyler de duydum TGS Uğur Beyden, daha da güzel şeyler

duyabileceğimizi biliyorum, izliyorum TGS'yi gerçekten merakla TBB'yi de, sendika ve diğeri ayrı, ama önemlidir burası. Şunu söylemek istiyorum: Biz de evet, birden bire kurulmadık. Size cevabım: Biz Oyuncular Sendikasıyız. Daha önce kurulmamış değildi bu alanda sendika, kurulmuştu. Sine-sen vardır, DİSK'e bağlıdır. Fakat biz orada örgütlenmeyi tercih etmedik. Nedeni şu: Sine-sen kamera arkasıdır çoğunlukla, Sinema Emekçileri Sendikasıdır. Kamera arkası çalışanlarını daha çok kapsar, oyuncuları da içerir, ama biz sadece televizyon veya sinemada emek vermiyoruz ki, tiyatro var, sahne, dans var, bale var, seslendirme var. Alanlarımız çok, o yüzden biz kendi alanımızın, çalışma alanımızın tümünü tanımlayarak Sahne Perde Ekran Mikrofon Oyuncuları - resmi adımız budur- Sendikası, kısaca Oyuncular Sendikasıdır. Bu yüzden böyle bir örgütlenmeye gittik ve elbette Sine-sen bizim büyüğümüzdür ve çok sevdiğimizdir ve oradan akıl alıp, oradan kaynaklı bir örgütlenmeye gittik, ama şunu da söyleriz, oraya da söyledik, her zaman da söylüyoruz: Eski bir sendikadır. Televizyon, sinema bugün ülkemizde bile çok enteresan bir şekilde belirli bir ileri seviyeye ulaşmıştır. Çalışma koşulları açısından değil, etki ve kazanç, rant açısından düşünün lütfen, ama Sine-sen kendini bu koşulları göğüsleyebilecek ya da önleyebilecek kapasiteye getirmemiştir. Evet, örgütlenme çok önemli, örgütlenmede doğru, yeni strateji, günün, hatta 50 yıl sonrasına doğru atılması gereken bir çabadır örgütlenmenin stratejisi, o yüzden biz orayı büyüğümüz olarak kabul ettik ve kendi alanımızda örgütlendik. Bence çok da doğru bir örgütlenme başardık. Geriye baktığım zaman da görüyorum, yeni yönetim kurulumuzda da görüyorum, kendine has bir örgütlenme biçimi oldu. Dileyen istediği gibi açıktadır, tüzüğe, ilkelere, her şeye internet sitesinden erişip, inceleyebilir. Başınızı ağrıtmak istemiyorum, ama incelemenizi isterim.

Bir cevap vermek istediğim şey şudur: Bu bana çok önemli geliyor, tanımlar meselesi aslında. Haluk Bey ilk konuşmasında Marx'tan bir alıntı yaptı, çok doğru, bunu çok düşünürüm, mutlaka siz de düşünmüşsünüzdür. *"Gerçekten sermayenin en büyük engeli kendisidir"* sözü o kadar doğru ki orada

ikide bir aklıma insanın en büyük engeli kendisi der dururum aslında, hep o çağırır ve galiba öyle. O yüzden engel neyse aslında aşacağımız güç de orada olduğuna göre lütfen kendi engelimizi aşacak gücü de bulalım. Biz polise nasıl davrandık? Kendimize çok daha güzel davranırız bence, biz ne engelleri aştık? Korku duvarı aşıldı hep birlikte, tek başımıza olsaydık olmayacaktı, hep birlikte olduğumuz için “*neşeli gençleriz biz*” şarkısı söyleniyordu. Çok da komikti, çok da eğlenceliydi. Ben hiç böyle saçma bir eylem görmedim, ama o kadar eğlendim ki o kadar güçlendim ki o kadar hafifledim ki o yüzden hepimiz öyle hissetmedik mi? O değil işte, o gençlerin o dinamik dili şunu söylediler internette: Evet, 140 karakterde hiç unutmayacağımız şeyler, herhangi bir bilgisayar oyununda 5. levela gelmemiş kimse bizi temsil etmesin dediler. Haklı değiller mi? Böyle bir kıstas koydular ve bu bir sürü şeyi anlatıyor elbette, tek kıstasları değildi, ama zekaya bakın, ne kadar güzel bir resttir bu ve kendi dilleri. İşte o kültür bizim için ileriye doğru gideceğimiz dünyayı gösteren bir kültür. Demem o ki söz mesleğindeki inancıma göre şudur: Söz ve eylem bizim için bir sonuçtur. Biz birçok şey önce hissederiz, sonra hislerimiz düşüncelere dönüşür. O düşünce sebebiyle bir şey söyleriz ve yaparız. Onun da bir sonucu vardır. Önce duygu, sonra düşünce, sonra eylem, sonra sonuç gelir her zaman. Bir şey sebebiyle konuşuyorum ya da konuşamıyorumdur. Bir şey sebebiyle hareket ediyorumdur ya da edemiyorumdur. O sebep ne? Asıl önemli olan beni ayağa kaldıran ya da kaldırmayan sebep ne? Bununla ilişkimizi lütfen elan dürüstçe bulalım, kuralım ve olanı da kabul edelim. Çünkü sonuç o olacak ve biz sevdiğimiz bir sonucu yaşamak için bence bir an önce bir şeyler ne olursa olsun yapmalı cümlelerinin belirsiz kısımlarını atalım artık. O ne? Ben nasıl bir ülkede, nasıl bir dünyada yaşamak istediğimi biliyorum, siz de biliyorsunuz. Bunun için ne yapabileceğimi biliyorum, siz de biliyorsunuz. Lütfen artık bunu yapalım yalnız ya da beraber, ama herkes yapmalı. Çok teşekkür ederim.

SERKAN ÖNGEL- Evet değerli arkadaşlar, biliyorum artık son konuşma, mümkün olduğu kadar kısa toparlamak lazım. Evvelki gün bir

arkadaşımı gördüm, bir işçi arkadaşımı, 2007-2008 yılında kriz koşullarında Sinter Metal Fabrikasında işten atılan bir işçi arkadaşım. O direnişte bayağı da bulundum, 3-4 ay o fabrikanın önünde o arkadaşlarla yan yana, omuz omza işte kışın soğuşunda, çünkü aralık ayıydı, çöp bidonlarının içinde ateş yakarak başında beklediğimiz günlerdi, soğuk günler. Dedi ki bana: *“çok özlüyorum o günleri”* Yani işten atılmış bir işçi kapının önünde işsizlik gerçeğiyle yüzleşmiş ve direniyor, öğreniyor. O arkadaş Gezi’de de oldu. Fabrika önündeki direniş sürecinde politikleşti, bir siyasal hareketle davrandı. Gezi’de de en başından beri hep orada bulundu, ama mesela özlediği şey bu 2008 yılında işten atıldığında kapı önündeki direniş, çünkü o direniş önemli bir şey, o gündelik hayat pratiğinin bütünüyle alaşağı edildiği, onun içinde gedik açılan bir yer. Bence son derece anlamlı ve önemli, o yüzden de bir birikim. Her mücadele bir birikim. Ben bir dönem KESK’te çalıştım, bir dönem Birleşik Metal İş Sendikasında görev yaptım. Şimdi DİSK’teyim. Ama mesela, Birleşik Metal İş Sendikasına girdiğimde her gün bir yerde direniş vardı. İşçi profilini tanımaya başladım, eğitimlere gittim. İşte arkadaşlarla çeşitli siyasal görüşlerden solcu, sağcı olması fark etmiyor, her türlü siyasal görüşten insan var sendikalarda. Çünkü, onların nasıl ortak bir gayeyle hareket edebildiğini orada zaten görüyorsunuz. Tekel direnişi oldu, işte işçiler Ankara’da bir şekilde çok büyük gösteri yaptılar. O zamana kadar işçiler de sağcı diyen pek çok arkadaşım gelip, ya işçiler de böyleymiş, sağcı, ama hani şöyle konuştuk, böyle konuştuk, şöyle oldu dediler. Dolayısıyla hepsi bir birikim, yani gerçekten ben mesela Türkiye’de 2001-2002 krizi çok büyük bir ağır yenilgidir işçi sınıfı açısından ve etkilerini biz böyle ölü toprağı atılmış haliyle, işte 2007’ye kadar, 2008 krizine kadar yaşadık, ama 2007-2008 bir kırılışın tarihidir. İşte 1 Mayıslarla gerçekten solun bu kadar aciz ve güçsüz olduğu bir dönemde devleti bu kadar zorlayarak, işte 90’larda yapamadığını bu insanlar Taksim Meydanını aldılar, 1 Mayısı yaşadık hemen Gezi direnişi öncesinde, çok ciddi bir saldırıya muhatap kaldık. Ardından sanatçılara yapılan saldırılar var ki bir sene önceki 1 Mayısı hatırlıyorum, en kalabalık kortejdi Oyuncular Sendikası. Sine-Sen de çok kalabalık kitlesel olarak

geldi. Yani gerçekten umut vaat eden bir şeydi. O birikimin orada yansıması bir şekilde Gezi'ye çıktı. İşte 1 Mayıs süreci gerçekten ağır bir şekilde yaşandı. Ertesinde bu Gezi direnişi yaşandı. O 1 Mayıs'ta alana sokmama inadı 15 gün boyunca her gün 1 Mayıs'ı yaşadığımız bir kardeş sofrasını kurdurdu bize. 15 yılı çıkarttık belki aradan oradaki 1 Mayıs açısından. Bence çok önemli, zaten sadece bunun kendisi bile bir umudun var olup olmadığı konusunda bize bir şey veriyor. En umutsuz olduğumuz anda böyle bir büyük direnişle karşılaştık. Geleceğe dair umutlarımızı tazeledik. Bir sürü insan da gerçekten 2008 yılında o işçi arkadaşın fabrika önünde zor şartlarda yaşadığı, ama özlediği zamana benzer büyük kitlesel işte milyonları bulan bir deneyim yaşadı. Bu deneyim elbette burada bitmeyecek, bu deneyim bir şekilde akacak, mecrasını bulacak konuşmacıların da söylediği gibi. Sözlerimi böyle bitireyim, teşekkür ederim.

GÜRKAN AKGÜN- Çok teşekkür ediyoruz gerçekten tüm katılımcılara, çok farklı açılardan başta kurgulamaya çalıştığımız gibi çok güzel bir oturum oldu. Farklı açılardan toplumsal muhalefetin bütüncül, birleşik bir muhalefetin nasıl kurulabileceğine dair güzel bir tartışmayı yürüttük. Bu tartışma burada başlamadı, burada da bitmeyecek elbette, bunun mecralarını farklı alanlarda, farklı yerlerde yaşadığımız her alanda bulmaya, toparlamaya çalışacağız. Bugün burada bu kadar insanız, ama bu tartışma bir yayın haline de dönüştürülecek ve daha çok insana ulaşmaya da çalışacak. Çünkü bu bilginin, bu fikrin daha çok paylaşılmaya ihtiyacı var. Biz aslında burada bugün bizi mekan olarak Yıldız Teknik Üniversitesi kendi sınırları içerisine almasa da biz burada "üniversiteyi, nasıl bir üniversite olması gerekir"i ortaya koyduk. Böyle bir şey aslında üniversite, biz farklı düşüncelerle, farklı fikirlerle bir araya geliriz, belli şeyleri tartışırız. Buradan sağ salım bir şekilde dışarıya gideriz. Korkulacak bir şey yoktur, o yüzden korkmasın kimse fikirden, düşünceden, birbiriyle bir şey paylaşmaktan. Etkinliğimiz devam edecek, iki gün boyunca devam edecek diğer güzel ve fikir açıcı, zihin açıcı oturumlarla. Bizim muhalefet, toplumsal muhalefet oturumumuzu burada noktalandırıyorum, teşekkür ediyorum.

2. OTURUM

“TAKTİKSEL PLANLAMA”

Son on yılda dünyanın çeşitli kentlerinde Taktiksel Planlama Yaklaşımları, kentlerde yaşayan birey ve toplulukların daha kaliteli ve sağlıklı yaşam biçimlerini destekleyecek mekanların planlanmasına yönelik eylemleri bizzat kendilerinin gerçekleştirdiği bir akım olarak tartışılmaktadır.

Taktiksel yaklaşımların özellikle son birkaç yıldır geçirdiği süreç, kentlerde yaşayan bireyler tarafından gerçekleştirilen “taktiksel eylemlerin” ve hatta “kendi planlamayı kendin gerçekleştir” anlayışı ile gelişen eylemler bütününe doğru gittiği gözlemlenmektedir.

Bu panelde, oturumun ana temasını belirleyen ve mikro-planlar olarak da dünya planlama tartışmalarında yer alan konuya ilişkin çeşitli kentlerden farklı örnekler tartışılacak olup, söz konusu akımın ülkemizdeki yansımalarına örnek olarak İstanbul’un farklı kentsel mekanlarındaki kentsel taktikler ve sonuçları paylaşılacaktır.

TUBA İNAL ÇEKİÇ- Merhabalar, hoş geldiniz kıymetli misafirlerimiz, bir avuç olduğumuz için çok kıymetliyiz diye düşünüyorum. Öncelikle bu oturumun moderatörü Yıldız Teknik Üniversitesinden Doç. Dr. Ayşegül Özbakır'ın olması bekleniyordu, ama kendisi Dekanlığa iletilen görevlendirilme yazısına yanıt verilmediği ve geri iletildiği için katılamadı toplantıya ve Yıldız Üniversitesinden başka kimseyi de görmüyoruz. Bu İstanbul Buluşmalarınının 8.si ve benim organizasyonunda bulunduğum 4. İstanbul Buluşmaları. Bir sürü iş yaptım, bir sürü görev aldım bu 4'ünde, hiçbirini bu kadar utanarak üstlenmedim. Çünkü ben de bir Yıldız Üniversitesi çalışanıyım, öğretim üyesiyim orada, ben buraya üniversitem adına değil, Şehir Plancıları Odası ikinci başkanı olarak şu anda buradayım, kurumun adını kullanmıyorum, bundan sonra da kullanmıyoruz şu an itibariyle.

Ayşegül Hanımın, yani çalışmalara biz nisan ayında başladık konuşmanın, daha doğrusu oturumun başlığı, içeriği ve konuşmacıların kimler olacağına aslında Ayşegül Hanımla birlikte biz düzenleme kuruluyla birlikte belirlemiştik ve Ayşegül Hanım toplantının başında, oturumun başında bir tematik açıklama yapmayı planlıyordu, bir sunuşu vardı. Taktiksel planlamanın ne demek olduğunu, çünkü oturumumuzun başlığı taktiksel planlama, bu aslında çok da kullanmadığımız bir kavram, çoğumuz tarafından ilk kez duyulmuş olabilir. Çünkü biz de o masada ilk kez aslında karşılaştık. Ona ilişkin bir açıklama, teorik açıklama yapmayı planlıyordu. Ben onu yapamayacağım tabii ki, ne kadar modere edebilirim, onu da bilmiyorum, Gürkan Bey iyi bir şeyle başladı, onun yerini de doldurabileceğimi sanmıyorum, ama yine de taktiksel planlamanın ne olduğunu elinizdeki şeyde aslında bir miktar yazıyor olmakla birlikte geçtiğimiz 10 yıl içinde aslında Amerikan merkezli literatürle birlikte ortaya çıkmış durumda. Çoğunlukla stratejik planlamadan farkıyla anlatılıyor. Nedir farkı? Burada yine stratejik planlama gibi, stratejik planlama da biliyorsunuz gündemimizde 15, en fazla 20 yıl önce girdi. Yine organizasyon ve işletme içinden çıkan bir kavram. Organizasyonun ve işletmenin planlamasına

ilişkin olarak açıklanıyor. Stratejik plandan en temel farkı ne? Stratejik plan uzun vadeli bir plan, taktiksel planlama kısa vadeli bir planlamadan bahsediyor. Başka ne farkı var? Birincisi, stratejik planı kurumlar için ortaya çıktığı için daha sonra aslında planlamaya adapte ediliyor, kurumlarda üst yönetimin yaptığı planlar stratejik plan, ama yönetimin alt kademesinde yer alan daha alt kademedeki şefler tarafından yapılan planlar taktiksel planlama olarak tanımlanıyor. Çünkü birincisi, stratejik plan uzak bir geleceği planlamaya odaklanırken taktiksel planlama o güne ilişkin sorun odaklı, o sorunu çözmeye ilişkin bir plandan bahsediyor. Gelecek öngörüsü üzerine kurulu bir, yani stratejik planlama bir gelecek öngörüsü üzerine kuruluyken taktiksel plan kısa vadeli çözüm üretmek peşinde. Dolayısıyla stratejik plan daha uzun dönemli bir plan anlayışıyken, taktiksel planlama da kısa dönemli bir şey. Bu dün akşam okuduklarımdan en azından size aktarabileceğim 4 temel farkı ve gerçekten de çokça stratejik plandan farkı üzerinden anlatılıyor ve bir işletme kurumu üzerinden geliştirilmiş ve planlamaya aktarılmış.

Benim burada temel ve kişisel görüşüm: Sokakta bir şey oluyor ve sokakta olan o şeye biz akademisyenler, çoğunlukla Amerika'daki akademisyenler ya da Avrupa'daki akademisyenler bu olan şeyi isimlendiriyoruz. Ne tür isimler verilmiş? Kimisi sokakta bu olana meydan dediler, sabah Haluk Bey meydan dedi, sokak değil. Meydanlar işgal ediliyor. Occupy, bunların hepsi aslında bizim dışarıda olana verdiğimiz isimler, kentsel hareketler deniliyor, yarınki oturum başlıklarımızdan biri müşterekleşme, cominging, kimisi aynı şeye cominging deniliyor. Dolayısıyla dışarıda olan şey, meydanda olan şey aslında tek, bu bizim bakış açımızla akademiden kimin baktığına göre nasıl isimlendirildiği aslında, dolayısıyla aynı şeye kimisi cominging, kimisi occupy, kimisi işgal, kimisi başka bir şey derken taktiksel planlama diyenler de var. Bu kavram, bu kuram içinde açıklayanlar da var dışarıda olanları.

Biz bu başlık altında ne konuşulacak diye öngördük. Üç konuşmacımız

var. Biri Nevra Akdemir. Nevra Akdemir doktorasını bu konuda tamamlamış bir araştırmacı, bize Tuzla ve Yalova tersaneleri üzerinden işçi örgütlenmesini - belki biraz Haliç'e de değinebilir- ve bunu aktaracak. İkinci konuşmacımız yine bir doktora öğrencimiz, bir aktivist aynı zamanda işgal evlerini anlatacak ki bu da aslında yurtdışında çokça karşılaştığımız ve bütün bu alanların aslında sermaye nasıl küreselleşiyorsa, bu kentsel hareketler de küresel hareketler aslında, dünyanın çeşitli yerlerinde aynı biçimlerde ya da biraz farklı ülkeye özgü öznellikler barındırarak aynı şekilde tekrarlanıyor ve biz de bir araya geliyoruz. Herkesin bu uluslararası networklar aracılığıyla da işte forumlarda ellerin hareketlerle evet denilmesi, oylanıyor olması da aslında oradan da bize gelmiş bir şey. Bunların hepsi küresel hareketler aslında. Üçüncü konuşmacımız Yıldız Salman kendisi bir akademisyen İstanbul Teknik Üniversitesinden, o da bize Yedikule Bostanları Girişimini aktaracak. Ben bundan sonra moderatörlüğümü bırakıyor ve sözü öncelikle Nevra Hanıma veriyorum.

NEVRA AKDEMİR- Merhabalar, öncelikle teşekkür ederim. Burada olmak gerçekten çok büyük bir onur, çok büyük bir keyif aynı zamanda. Ben Mimar Sinan Şehir Bölge Planlamada doktoramı henüz bitirdim. Uzun zamandır Tuzla üzerine çalışıyorum, 2008'de de Tuzla Tersaneler Bölgesindeki iş kazaları üzerine 2007-2008 sürecinde kampanyada aktif olarak yer almıştım. Daha sonra doktora sürecimde de Tuzla ve Yalova Tersaneler Bölgelerinin nasıl kurulduğu üzerinden mekanın nasıl üretildiği meselesine baktım. Şimdi burada da biraz bunu aktarmaya çalışacağım ve bu mekan üretimi mevzusu üzerinden kent hareketleri ve bugün konuştuğumuz, sabahleyin konuştuğumuz Gezi sürecine de biraz aslında üretim coğrafyasında yeniden üretim coğrafyasına kent hareketleri aslında neyi ifade ediyor birazcık yapabilirsem eğer bir vurgu yapmaya çalışacağım.

Genel çerçeve olarak ben böyle bir şey yaptım, ama çok teorik bir şey söylemeyi düşünmüyorum şu anda. Eğer siz de sorarsanız yol almaya çalışırım

biraz bu konuda. Sadece şöyle bir referansım var: Marx'tan sermaye dediğinde aslında neyi kastettiğini biraz ifade etmek istedim. Hani sermaye dediğimiz şey çünkü teknik bir süreç değil, mekan üretiminde de dolayısıyla sermaye birikimine içkin mekan üretiliyor. Bu yüzden bu da teknik bir süreç olarak anlaşılmalı diye düşünüyorum. Bu yüzden bu tanımı referans olarak her seferinde vurgulamanın önemli ve kritik olduğunu düşünüyorum. Çünkü tam da bu tanımdan hareketle kent hareketlerini anlamak ve mücadelenin nerede örgütlendiğini anlamak veya nereye doğru evrilebileceğini, neye dönüştürülebileceğini, neyi tetikleyebileceğini anlamak bana çok işlevsel geliyor açıkçası. Özellikle izin verirsiniz okuyayım: *“Sermaye bir nesne değil, toplumun belli bir tarihsel oluşumuna ait bulunan belli bir toplumsal üretim ilişkisidir ve bir nesnede kendisini ortaya koyarak, bu şeye belli bir toplumsal nitelik kazandırır. Sermaye toplumun belirli bir kesiminin tekeline aldığı üretim araçlarıdır ve canlı emek gücünün karşısına bu emek gücünden soyutlanmış ve sermayedeki bu zıtlık yoluyla kişiselleşmiş ürünler ve iş kolları olarak ortaya çıkar. Bu yalnızca işçilerin bağımsız güçler haline getirilmiş ürünleri kendilerini üretenlerin hâkimi ve satın alıcısı biçiminde ürünler olmayıp, aynı zamanda bu emeğin işçilerin karşısına ürünlerinin nitelikleri olarak çıkan toplumsal güçleri ve gelecekteki biçimleridir. Şu halde burada biz kesin ve ilk bakışta tarihsel olarak üretilen toplumsal üretim süreci içindeki etkenlerden birinin pek gizemli toplumsal biçimiyle karşı karşıyayız”* diyor Marx.

Şimdi benim anlatacağım süreç boğaz kıyılarındaki tersanelerin önce Tuzla'ya, daha sonra da Yalova'ya kayma ve saçılma süreci, liman olan İstanbul'da pek çok tersane kuruluyor geçmişten bu yana, tersane niteliğinde daha doğrusu birtakım atölyeler kuruluyor. Bunlar zaman içinde büyüyorlar ve özellikle kamu yatırımlarının belirlediği formlar ve kamu etrafında dizili fasonlar ve taşeronlar halinde öncelikle büyüyorlar. Daha sonra kendinden menkul kocaman sermaye grupları olarak karşımıza çıkıyorlar. Tabii bu Türkiye'ye özgünün de geç kapitalistleşmenin oldukça önemli bir dinamiği olan devlet

müdahalesiyle gerçekleşen bir süreç ki 1960 yılında özel sektörün kamunun elinde bulunan tersaneler içindeki payına baktığımızda pek de bir öneminin olmadığını, fakat planlı dönem olarak isimlendirilen dönemden sonra özellikle kamu tersaneciliğini güçlendirme çabalarının bunun fasonu ve taşeronu olarak çalışan, yani yan sanayisi diyelim ya da daha yakın bir tabirle özel sektör tersanelerinin oldukça fazla güçlendirildiğini ve sermaye biriktirdiğini görüyoruz. İçinde Alarko'nun, Profilo'nun da bulunduğu kocaman sermaye grupları haline geldiğini görüyoruz.

Tam da bu süreç Haliç kıyısında, İstinye'de veya boğaz kenarlarında dizili olan ve oldukça sıkışık alanlarda üretim yapmaya çalışan tersanelerin bir süre sonra yer darlığı çekmelerine ve özellikle Avrupa'dan akan üretimle birlikte, siparişlerle birlikte bu kısıtlı alanlar içerisinde üretim yapamaz hale gelmeleri sürecini beraberinde getiriyor. Elbette bu alanlarda, özellikle Haliç civarındaki özel sektör tersanelerinde de İstinye ve Beykoz'daki tersanelerde de örgütlü bir emek gücü var. Aynı zamanda örgütlü emek gücünün de üretimin maliyetlerini, bunlardan en belirgin maliyet olan ücreti aşağı çekme konusunda oldukça ciddi dirençlerinin olduğunu biliyoruz. Dolayısıyla Tuzla Tersaneler Bölgesinin oluşturulma süreci hem emek maliyetleri açısından, hem de yer ve zaman maliyetleri açısından beraber gelişen bir süreç olarak karşımıza çıkıyor bizim. Fakat 1969 yılında aslında Tuzla Tersaneler Bölgesinin kurulmasına karar veriliyor. Tuzla Tersaneler Bölgesinin kurulması Pendik'te yapılacak tersane yatırımıyla doğrudan bağlantılı. 1937 yılında kurulma kararı verilen Pendik Tersanesinin 1960'lara kadar uzanan serüveni içerisinde aslında Tuzla Tersaneler Bölgesi Pendik'teki o kocaman kamu tersanesinin bir yan sanayisi olarak hayal ediliyor hükümet tarafından. Fakat sermaye birikiminin özel sektör lehine bu kadar hızlı gelişmesi, bu kadar büyümesi Tuzla Tersaneler Bölgesinin kendisini bir özel sektör gelişim alanı olarak dayatmasına neden oluyor ve bir süre sonra şunu görüyoruz biz: Boğaz ve Haliç'teki tersanelerin Tuzla'ya doğru kaydırılması için gerekli yasal dayanakların ortaya çıkması süreci gerçekleşiyor.

Şimdi bunun, bu üretim maliyetlerinin ve yer darlığından başka birtakım dinamikleri de var ve bu dinamiklerin en önemlisi kente dair dinamikleri, kent varlıklarının değişim değerine dair dinamikleri, kent varlıklarının değişim değeri özellikle deniz kenarında olmaları nedeniyle oldukça ciddi değer kazanıyor, artıyor ve dolayısıyla burası bir üretim alanı olarak artık değerlendirilmesi oldukça alternatif maliyetler açısından sorunlu hale geliyor. Tabii bu sürtünmesiz bir süreç değil, Haliç ve Boğaz'daki tersanelerin 1970'lerden itibaren taşınmaya zorlanmasını görüyoruz, zorlandığını görüyoruz. Fakat hem taşınmak tersane sahipleri için çok önemli bir yıkıma işaret ediyor. Çünkü çok ciddi bir sabit sermaye koymuşlar oraya, kocaman kocaman gemi tezgahları var, vinçler var, kızaklar var. Dolayısıyla bu sabit sermayeden kolay kolay vazgeçemiyorlar, ama bir yandan da üretim potansiyelini arttırabilmek için kaymalarının gerekli olduğunu görüyoruz. Bir tarafta da örgütlenme var, yani işçilerin son derece örgütlü bir şekilde bu tersanelerde durduğunu anlıyoruz yapılan yazışmalardan, dolayısıyla evet, tekil sermayeler kaymak için çok da, hani Tuzla'ya doğru gitmek için çok da hevesli olmasa da aslında birikim dinamikleri nedeniyle buraya doğru gitmeye zorlanıyorlar. Fakat asıl olarak Tuzla'ya tersanelerin kaydırılması 12 Eylül darbesiyle birlikte gerçekleşiyor. Çok alakasız bir şeymiş gibi karşımıza çıkan bu şiddet süreci tersanelerin kaydırılması için kanunun çıkması ve Kenan Evren'in doğrudan talimatıyla Dalan'ın özellikle Haliç'teki ve Beykoz'daki tersane, bu kıyı alanındaki tersaneleri doğrudan yıkmak için kendisine bir güç toplamasına neden oluyor. Dalan operasyonları olarak tarihe geçen bu süreçte Tuzla Tersaneler Bölgesi de aynı anda oluşturulmaya başlanıyor.

Tabii İstanbul'un tersanelerinin kaydırılması, yeniden örgütlenme süreçleri görüldüğü gibi İstanbul mekansal dönüşüm serüveniyle paralellik arz ediyor. Burada sermaye birikiminin ihtiyaçlarıyla kent varlıklarının değişim değeri arasındaki ilişki oldukça kritik demin de söylediğim gibi. Nasıl bir ilişki var? Örneğin, Hasköy Tersanesine baktığımızda 1946'daki formuyla 2005'te

Koç Müzesine dönüştüğünü görüyoruz. 1946'da İstinye Tersanesi etrafı lüks konut alanları ve ticaret merkezi olarak karşımıza çıkan, yani oldukça yüksek varlık değerine sahip bir İstinye koyuna dönüşüyor. Elbette bu dönüşüm süreci devam ediyor şu anda.

Peki, Tuzla Tersanelerinin kaydırılmasıyla Tuzla'ya ne oluyor diye baktığımızda Tuzla da biçim değiştiriyor, oldukça ciddi olarak biçim değiştiriyor. İşçi havzalarından oluşan bir mahalleler bütünü halini alıyor Tuzla, geçmişin sayfiye alanından, yazlık alanından, balıkçı köyünden İstanbul'a gelenlerin ilk durağı olma misyonundan bir sanayi havzasına doğru geçişi gerçekleşiyor. Tuzla Aydınlık Koyuna baktığımızda burada fiziksel anlamda da bir mekan üretimi sosyal mekan üretimini önceleyecek bir şekilde gerçekleşiyor. Eşek Adası aslında biz bunu Pavli Adası olarak biliyoruz. Türkiye Komünist Partisinin ilk toplantısının yapıldığı yer, belleğimizin üzerine de dökülen beton gibi buraya da bir beton dökülerek, Eşek Adası ana karayla birleştiriliyor, arkada lagün olmasına rağmen, yani SİT alanı daha sonradan ilan edilecek olan bir göl olmasına rağmen Türkiye'deki özellikle kuzey tarafındaki sakız ağacının yetişebildiği tek lagün burası. Böyle bir yer olmasına rağmen Tuzla Tersaneler Bölgesi üretiliyor. Sanayi her zaman doğadan önce gelir. Dolayısıyla biz ikinci doğamızı böylelikle üretmiş oluyoruz. Var olan doğayı sanayiye ve sermaye birikiminin ihtiyaçlarına uygun hale getirmiş oluyor böylelikle hükümet. Neden Tuzla Tersaneler Bölgesi diye baktığımızda dediğim gibi Pendik Tersanesinin zaten kurulma süreci 1937'den beri devam ediyor. Aynı zamanda da geçiş yollarının, yani hem sanayiye doğrudan ulaşabilecek, hem de Karadeniz, Akdeniz, deniz hattının, özellikle limanın, tarihi limanların gerektirdiği tamir ve bakım işlerinin yapılabileceği bir güvenli merkez olduğu için özellikle burada geliştiğini görebiliyoruz.

Peki, Tuzla Tersaneler Bölgesi oluşur oluşmaz sadece buraya sanayi kaymıyor, aynı zamanda sabit sermaye canlı emeği de çekiyor. Yerleşim alanlarının oldukça hızlı bir şekilde türediğini görüyoruz. Sadece canlı emek

buraya gelmiyor, Tuzla Tersaneler Bölgesinin oluşmasıyla birlikte Haliç, İstinye ve Beykoz'daki, Büyükdere'deki bütün o emek formları da biçim değiştirerek ve 80 sonrası yeni üretim tarzına uygun bir sermaye birikim sürecini yaratarak geliyor. Yani taşeronlukla birlikte geliyor aslında, ama ilk taşeronluğun aslında bizim bildiğimizin aksine kamuda ortaya çıktığını görüyoruz. Mesela, Camialtı, Haliç ve İstinye Tersanelerindeki 5 500 kişinin çalıştığını, bunun büyük bir maliyet unsuru olduğunu belirttikten sonra buradaki uzmanlar diyor ki: Oysa bazı işleri taşerona verince hem dışarıda bir iş alanı yaratıyoruz, hem de bizim maliyetlerimiz oldukça düşük oluyor ve elbette ki güvencesizlik ve örgütsüzlüğün adımı atılmış oluyor böylelikle. Hayatımızın üzerindeki güvencesizliğin sendika tarafından fark edilmesi ne yazık ki 1988'i buluyor işçilerin hayatları üzerindeki bu güvencesizliğin ve devlet kuruluşları sınırlı döneme geçti diye 1988'deki haberde gördüğümüz gibi kamudaki bu taşeronlaşmadan oldukça rahatsız oluyor sendika, çünkü üye kaybetmeye başlıyor. Üye aidatları azalmaya başlıyor ve artık örgütlenemeye başlıyor.

Peki, Tuzla Tersaneler Bölgesine baktığımızda şimdi koskoca atölyeler bütününü görüyoruz orada, vinçleri, kızakları, olabildiği kadar farklılaşmış üretim koşulları, farklı teknolojileri, bir butik tersane olarak inşa ediyorlar hemen hemen hepsi kendilerini, farklı farklı üretim sistemleri kullanıyorlar. Hatta bir tersane içerisinde binlerce çeşit ekip, binlerce çeşit teknolojiyle farklı farklı parçaları bir araya getiriyor, monte ediyor ve şu alanda, gördüğünüz alanda tersane üretimini gerçekleştiriyor. Bu kadar farklı teknoloji ve bu kadar ekip bir araya gelince elbette ki ister istemez iş cinayetleri muazzam ölçüde artıyor, ama iş cinayetlerinin asıl gerçekleşme nedenine baktığımızda sermaye birikiminin oluşma dinamikleriyle iş cinayetlerinin gerçekleşme dinamikleri arasında muazzam bir birlik görüyoruz. Yani sermaye birikiminin aslında yan etkisi, sermaye birikiminin görünmeyen yüzü olarak iş cinayetlerinin karşımıza çıktığını görüyoruz. Türkiye'deki üretim ne zaman dünyayla -tırnak içinde tabii söylemek lazım bunu, çünkü gerçek anlamda bir rekabet söz konusu değil, ama- kendi

ölçeğinde rekabet edebilir konuma geldiğinde ve Türkiye'nin topyekûn sermaye birikimi açısından Tuzla Tersaneler Bölgesi bir model haline geldiğinde iş kazalarının da merkezi olarak bir model haline geldiğini görüyoruz.

Şimdi bunun nasıl gerçekleştiğine bakalım. Bu büyümenin ardındakilere bakalım. Ben size bir tablo göstermek istiyorum. Biz bu tabloyu dediğim gibi 2007-2008 sürecinde iş kazalarını orada incelemek üzere Tuzla Tersaneler Bölgesi İzleme ve İnceleme Komisyonunu oluşturmuştuk Limiter-iş'in önderliğinde, Limiter-iş Liman ve Tersane İşçileri Sendikası oldukça dinamik, aktif bir sendikadır ve tam bir işçi dostu sendikadır. Demin gösterdiğim Dog Gemi-iş Sendikasıyla uzlaşmaz bir çatışma halindeler ne yazık ki, çünkü tersaneler bölgesinde Limiter-iş nereye elini atsa, nerede örgütlenmeye çalışsa, Dog Gemi-iş Sendikası patronlar tarafından getiriliyor ve işçiler Dog Gemi-iş'e eğer kayıt olmazlarsa, örgütlenmezlerse Dog Gemi-iş'te işten atılmakla tehdit ediliyorlar. Dolayısıyla hani patronla birlikte işbirliği yapan bir sendika olarak Dog Gemi-iş'i buraya konumlandırmak istiyorum hani biraz daha kavramları iyi kullanabilmek adına.

Şimdi eğer bakarsak bu üretimin, bu büyümenin arkasında ne var? Sadece sabit sermaye yatırımı dediğimiz teknik süreçlerle biz bunları açıklayabilir miyiz ya da sabit sermaye dediğimiz şey gerçekten sadece teknik bir süreç mi? Mekan üretimi nasıl sosyal bir olguysa, sabit sermaye üretimi de sosyal bir olgudur arkadaşlar. İşte bunu şuradan görebiliriz: 2001'den 2010'a kadar, ne yazık ki 2010'u gösterebiliyorum. Çünkü biz bunları hesap ettikten sonra istatistikleri kaldırdılar. Artık tek tek bizim bu istatistikleri bulabilme şansımız kalmadı. Bu yüzden ben size 2002-2010 arasını işaret edeceğim. Gördüğünüz gibi işçi başına düşen "deadweight" ton, "deadweight" ton ölü çelik ağırlığı demek arkadaşlar, yani işlenen çelik miktarı demek. Bir işçinin bir günde işlediği çelik miktarının 6.25'ten 2010'da 139'a çıktığını görüyoruz. Bu ne demek? İşçi ne kadar yoğun çalışırsa, ne kadar uzun çalışırsa, ne kadar hızlı çalışırsa, o kadar fazla çelik inşa edecek demek, o kadar hızlı bir şekilde gemiler

ortaya dökülecek, o kadar hızlı bir şekilde gemi üretilecek demek. Bu da tabii ki hepimizin bildiği gibi artık değer artması anlamına gelir.

Burada elbette ki teknolojik yatırımların oldukça ciddi payı var, ama çok ciddi bir teknolojik yatırım yapılmadı. Bu yüzden de bunu mutlak artık değer, Marksist terminolojiyle söylersek mutlak artık değer üretiminin çoğunlukla gerçekleştirdiği bir üretim artışı olduğunu görürüz. Peki, neye rağmen diye baktığımızda, işte iş cinayetlerinin tam da tanımını burada bulduk. Çünkü bir tersanede veya herhangi bir üretim alanında iş güvenliği önlemi almak demek işçilerin ölmemesini sağlayacak çeşitli araçları, çeşitli tedbirleri, çeşitli mekanizmaları oraya yerleştirmek demektir ve bu üretimin dışında bir şey değildir, ama bu her zaman bir maliyet demektir. İki, üretim hızının yavaşlaması demektir. Çünkü siz diyelim ki boya yapacaksınız, boya yapmadan önce oradaki iskelenin düzgün kurulmasını sağlamanız gerekiyor, o maskeyi vermeniz veya oradaki emniyet kemerini işçiye takmanız gerekiyor ki işçi herhangi bir kaza geçirdiğinde ölmesin. Aslında kaza geçirmesin anlamına gelmiyor bu, kaza geçirdiğinde ölmesin anlamına geliyor. Fakat bu bir zaman maliyetine sahip olmanız demek, iki, parasal açıdan para harcamanız demek, üç, taşeronlarla zaten üretim yaptığınız takdirde bu işin sorumluluğunu üzerinize alıyorsunuz demek. Peki, burada ne yapıyorlardı? 1. Taşeronu yüklüyorlardı bu işlemin maliyetini, 2. İşçiye yüklüyorlardı. İşçi gidip kendi baretini, kendi emniyet kemerini alması gerekiyordu. 3. Aynı zamanda çeşitli araçların kullanılmasına izin vermiyorlardı. Çok küçük bir örnek, gene boyayı düşünelim. Bir gemide boya yaptığınızda kendinizi gemiye sabitlemeniz gerekir ki iskele devrildiğinde siz de düşmeyesiniz, ama gemiyle kendinizi sabitlemeniz demek şu geminin herhangi bir yerine mapa atmanız, dolayısıyla orada kendinizi sabitleyeceğiniz bir kaynağın olması demek, ama siz gemiyi yapmışsınız, zımparalamışsınız, boyuyorsunuz. Bu ne kadar büyük bir zaman kaybı, onu yaptıktan sonra bir daha onun zımparalanması, raspalanması, sonra da boyanması lazım. Şimdi dolayısıyla kendinizi gemiye sabitleyemediğiniz için size doğru düzgün, hani

aynı ABD'de, Almanya'da veya Japonya'da bulunan bir mekanizmayla iskele verilmesi lazım. Böyle bir şeye de eğer zaman ayırırsa ve para ayırırsa tersane, o zaman nasıl butik tersane olacak? Çünkü butik tersane olmanın altında yatan şey evet, armatörün istediğini yapacak, ama en ucuza yapacak. Dolayısıyla görmüş olduğunuz gibi şartlar iş cinayetlerinin olmamasını işçilerin cambazlığına bağlıyor sadece. İşçiler ne kadar cambazca, ne kadar muhteşem hareketlerle kendilerini korurlarsa evet, o zaman iş cinayeti olmayacaktır. Dolayısıyla bu da tersaneler açısından işte çalışma alanının verimliliği ve işçi başına çıktıyı görebiliyoruz. Hangi tersanelerin gerçekten yatırım yaptığını, hangi tersanenin teknolojik yatırım yapmadığını buradan görebiliyoruz. Gayet net bir şekilde karşımıza çıkıyordu.

Şimdi bu süreç birazdan şundan çıkarak kampanyadan bahsedeceğim. 2007-2008'de çok ciddi anlamda işçi ölümlerini maalesef karşımıza getirdi ve biz bu süreçte iş cinayetlerini nedenleriyle ve bunları nasıl seri, sürekli gerçekleşen, sürekli aynı nedenlerle gerçekleşen ve ne kadar öngörülebilir katliamlar olduğunu ortaya koyduk bir raporla, bir belgeselle. Daha sonra bu rapor ve belgeselin aslında bizim de çok da tahmin etmediğimiz bir şekilde yaygın medyada da yer bulduğunu gördük. Sonradan aslında şunu sezdik ilk etapta: Tuzla Tersaneler Bölgesi değeri muazzam artan bir yerdeydi. Olağanüstü projelerden bahsediliyordu. Mesela, buradaki marina projesi gibi görmüş olduğunuz gibi veya kentsel dönüşüm projelerinin oradaki tersanelerin varlığından ve işçi evlerinin varlığından ötürü oraya tam giremediğini görmüş oluyorduk mülkiyet yapılarından ve benzeri şeylerden kaynaklı. Fark ettik ki evet, oradaki tırnak içinde söylüyorum, ben rant dememeyi tercih edeceğim, "değişim değeri" kavgası, o yükselen değişim değerinden pay kapma kavgasıyla oradaki çatışmanın, yani toprak üzerinden oradaki alan üzerindeki çatışmanın bir tarafı olmuştu bu bizim bilgilerimiz, fakat görmüş olduğunuz gibi aynı zamanda Tuzla simgeleşti, iş cinayetleriyle simgeleşti. Tuzla dediğimizde aklımıza iş cinayetlerinin gelmesi tam da bu yüzden, artık iş cinayeti

dediğimizde Tuzla'daki kampanya gibi kampanyaları görüyoruz. Şu anda Tuzla Tersaneler Bölgesindeki mücadele nedeniyle tam da Esenyurt'taki 11 işçinin ölümüne de benzer bir tepki verildi, Davutpaşa'daki iş cinayetlerine de benzer tepkiler verildi ve daha sonra da bu Mimarlar Odasının da içinde bulunduğu İstanbul işçi sağlığı ve iş güvenliğine dair bir meclisin aktif olarak hayata geçmesini sağladı. Şu anda güvenliçalışma.org internet sitesinden bu meclisin bütün faaliyetlerini izleyebilirsiniz. Aylık raporlar yayınlıyorlar ve Türkiye'deki iş cinayetlerinin nasıl hâlâ kendini devam ettirebildiğine dair koşulları açıklıkla ortaya koyuyorlar. Biz bu kent alanına geri döndüğümüzde tam da bu işte Tuzla'daki kent varlıklarının yükselmesi ve bu kadar da meşrutiyetini yitirmiş bir tersane üretiminin varlığı durumunda aslında Tuzla'daki tersanelerin önüne ve oradaki tersanelerin yerine başka bir şey getirmeyi hedefledi. 2006'da da yapılan planda zaten aslında Tuzla Tersaneler Bölgesinin ne kadar taşınması gerektiği, buranın merkezi iş alanına çevrilmesi gerektiği ve buradaki tersanelerin en iyi ihtimalle "Bold Show" alanına dönüştürülmesi gerektiğine dair ibareler vardı. İşte Tuzla Tersaneler Bölgesine dair bu kampanyada aslında bu rantın, bu değişim değeri çatışmasının içinde bir yerde bir anlam kazandı. Fakat ben gönül rahatlığıyla söyleyebilirim ki neyse ki biz burada olmadık. Yani o bizim dışımızda anlam kazanan bir şey oldu, ama bizim kendi kampanyamız içerisinde bunun doğru bir yere aktarıldığını düşünüyorum. En azından daha genel bir şeye dönüştüğünü düşünüyorum.

Şimdi bu marinaya baktığımızda ben uçaktan gelirken gördüm bugün, marinanın yapımına başlanmış. İşte Kartal'la Tuzla arasındaki sahil kesiminde şu anda böyle çukra biçiminde bir marina yapılıyor. Dubai'deki oteller gibi, otel marinalar gibi bir marina, zaten onu örnek almışlar. İşte oldukça lüks bir AVM olacak içinde. Hani AKP'li bir belediye, ama turistlerin -biz vatandaşların değil haşa- içmesi için ve iyi para bırakmaları için güzel olanakları, turistik olanaklara sahip olacağını falan söylüyorlar. Şu aslında bizim memleketimizi, bizim yaşadığımız yeri bir nevi sirke dönüştüren, gösterim alanına dönüştüren bu

süreç aynı zamanda Tuzla Tersaneler Bölgesinde saçılmasını, şimdilik kayma değil, ama saçılmasını, oradaki tersanelerin kendi üretimlerini hem büyütme için, hem de bu ne olduğu belirsiz, ne olacağı belirsiz alana daha fazla yatırım yapmayı istemeyenlerin gidebileceği veya taşeron olduğu halde sermaye biriktirip, oradaki oligopol yapı içerisinde kendine yer bulamayanların gidebileceği yeni bir alan olarak Yalova Tersaneler Bölgesini bizim karşımıza çıkardı. Şimdi Tuzla Tersaneler Bölgesi örgütlü bir alan mıydı, yani bir emek hareketinden bahsedebileceğimiz bir alan mıydı? Hayır. Üç defa kendi kendine kendiliğinden, iş cinayeti sonucu gene kendiliğinden gerçekleşmiş çok büyük bir işçi yürüyüşünün olması dışında çok ciddi bir devletin polis baskısının, hatta asker baskısının zaman zaman görüldüğü bir istisna alanıydı burası. Agamben'in kullandığı anlamdada istisnayı kullanıyorum. Bir istisna alanıydı, burası bir kamu mülkiyeti, çünkü kıyı alanları hâlâ özel mülke devredilemez, sadece kullanım hakkı devredilebilir. Dolayısıyla burada Lefebvre'in kullandığı anlamda bir topraksallık söz konusu, yani devletin birebir oradaki bütün yatırımlarda tersaneler dolgu alanını genişletip, tersanelerini genişletmek istediklerinde, oraya bir yatırım yapmak istediğinde birebir devletin doğrudan müdahalesi gerçekleşebilecek bir topraksallık içerisinde söz konusu bütün hareketleri, ama bu kadar denetlenen bir üretim alanının emek süreci o kadar denetimsiz bırakılmış durumdaydı ki tam da işte bunu artık Tuzla'yı yaygınlaştırmaya dönük bir çaba olarak bunu görmek mümkün. Yani Altınova, Yalova Tersaneler Bölgesini görmek mümkün, çünkü Tuzla hâlâ sembol, çünkü Tuzla'da bir işçinin ölmesi 15 işçinin ölmesi katında medyada yankılanıyor ne yazık ki. İnsan hayatlarını karşılaştırmak açısından söylemiyorum, böyle bir şey de asla yapamayız, ama medyadaki görünürlüğü ve meşruiyetleri ne yazık ki böyle bir noktada. Böyle olduğu için işte Alaplı'ya, Trabzon'a, Samsun'a, Hatay'a, Yumurtalık'a, Antalya'ya, Ege'nin çeşitli yerlerine ve Altınova'ya taşınmaları bu üretim şartları ve bu emek süreçlerine aynı zamanda başka alanlara, başka kıyılara taşınmaları için de tersanelere fırsat verdiğini söyleyebiliriz.

Şu anda Altınova Tersaneler Bölgesine dair muazzam bir gelişim söz konusu, aslında 4.5 km.lik bir sahil şeridinde izin verilmesine rağmen şu anda 7.5 km.yi almış durumda bu tersanelerin kapladığı sahil şeridi ve bu sahil şeridinde şu anda Tuzla'da 15 000 kişi çalışıyorsa Yalova'da da 15 000 kişi çalışıyor. Yine Tuzla'da olduğu gibi sabit sermaye yatırımları canlı emeği de çekmiş durumda ve Yalova'da büyük bir dönüşüm var. Yani Yalova'daki o kırsal alan, tarım yapılan alan, bahçe tarımı yapılan alan tamamen tersane bölgesinin işçilerine artık misafirlik değil, ev sahipliği yapıyor durumda. Dahası bu gelişme şöyle sürdürülüyor: Gene bir kamu yatırımını görüyoruz, yine aslında bir geç kapitalistleşmenin devlete yüklediği misyonun burada ne kadar ön plana çıktığını yeniden görüyoruz. Bunu Harvey'ci anlamda söylemiyorum. Tersanelerle Tuzla'daki tersaneleri birleştirmek üzere, aynı zamanda köprüyü geçiş hızını azaltmak üzere, yani zaman maliyetini kısmak üzere Körfez Geçiş Köprüsü yapılıyor buraya. Bunun iki tane ayağı atılmış durumda, hani giderseniz eğer görürsünüz, muazzam derecede oradaki üretimi hızlandıracak, sadece tersane üretimini değil, bütün aslında sanayi üretimini hızlandıracak bir şekilde gerçekleşiyor. Böylece Bursa, Kocaeli ve İstanbul üçgeninde sanayi üretiminin muazzam arttığını, hani oradaki üretiminin doğuya kaydığını ve üretimin realizasyonu, ne demek realizasyon? Üretildiği andan itibaren satılıp, kâra dönüştüğü, dolayısıyla artık değer elde etmeye dönüştüğü, sermaye birikimini hızlandırmaya dönüştüğü o sürecin olabildiği kadar hızlanmasını gerektiren bir yatırım gerçekleşiyor. İşte bu yatırımla da birlikte o zaman topyekûn sürece baktığımızda son sözlerimi söylerken şöyle bir şey söyleyebiliriz belki: Tuzla Tersaneler Bölgesinin oluşmasını ortaya koyan süreç aslında devlet yönelimli bir süreçti. Çünkü Tuzla Tersaneler Bölgesini devlet yapmıştı. Haliç'ten ve boğaz kıyılarından üretimi kaydırırlarken, aynı zamanda üretimin o güvenceli formunu da değiştirip, güvencesizliği de yaygınlaştırmışlardı, ama bununla birlikte 2002-2008 onların altın dönem dedikleri dönemde bunu ihracat yönelimli gerçekleştirdiler ve muazzam bir sermaye birikimi elde eder bir forma koydular. Tabii aynı zamanda mekansal olarak da artan kiralar, artan arazi değerleri

buradaki üretimi çok daha hızlı, Smithyen anlamda çok daha hızlı kâr, artık değeri realize edecek şekilde hizmet sektörüne dönüştürmeye, yani işlev değiştirmeye doğru bir baskı, basınç meydana geldi ve işçi sağlığı iş güvenliği üzerine kampanya da bunun tuzu, biberi oldu ve kolaylaştırıcısı ve meşruiyeti olarak karşımıza çıktı.

Şimdi 2008 sonrasında Tuzla'nın kentsel dönüşümünü görüyoruz burada, özellikle bu kentsel dönüşümü aynı zamanda çok ilginç bir tesadüf olmasa gerek ki savunma sanayi yoluyla desteğin de verildiğini görüyoruz. Yani MİLGEM projesi aracılığıyla AKP'ye yakın birtakım sermaye gruplarına bazı desteklerin verildiği ve yeni yatırım alanlarının bunlar üzerinde gerçekleştiğini görüyoruz. Yani AKP dönemi hem aynı zamanda üretimin sürekliliğini sağlarken artık değer kimde birikeceğine dair bir siyasal alan da yaratıyor ve bunu daha da güçlü bir şekilde yaratmaya devam ediyor ve elbette ki bunun birtakım sonuçları bizim karşımıza çıkıyor. Yalova'ya baktığımızdaysa, aslında üreticilerin, yani tersanecilerin, yani özel sektörün kendi sermaye birikimleriyle oluşturdukları, kendi yatırımlarıyla oluşturdukları bir alanı görüyoruz. Burası devlet yatırımı değil, burası özel sektörün kendisinin yaptığı bir alan, Tuzla'dan sıçrama ve büyümeyle yerleşiliyor. İleri teknoloji kullanma imkânı var, ama yine de Tuzla'nın hinterlandı olarak şu anda büyüyor denilebilir. Ben çok teşekkür ederim beni dinlediğiniz için.

TUBA İNAL ÇEKİÇ- Nevra Hanıma biz teşekkür ediyoruz açıklamaları için, Ceren Akyos'u çağırıyoruz buraya.

CEREN AKYOS- Merhaba. Son bir senedir İstanbul'da yaşıyorum. Bundan önceki dört senedir de yurtdışında farklı yerlerde işgal evlerinde yaşıyordum. Şu an artık maalesef mi demek lazım, yoksa belki direnişe yeni bir yer açıldı mı demek lazım bilmiyorum, ama Yıldız Teknik Üniversitesinde doktora yapıyorum.

Bugün size yeni örgütlenme biçimleri ve müşterek mekanların yeniden

yaratımını Türkiye'deki işgal evleri üzerinden anlatacağım. Aslında buradaki işgal evlerini akademik olarak çalışmıyorum, fakat işte hareketin içinden biri olarak size bunu anlatacağım ve bu yüzden de akademik bir sunum olmayacak, daha çok kucağınıza birtakım ucu açık sorular bırakacağım sanırım, umarım beraber tartışırız.

Öncelikle işgal evi olarak başlamamın nedeni, hani neden kent bostanlarından, bahçelerden bahsetmiyor olmamın nedeni yeni bir örgütlenme biçiminin yanı sıra aslında tırnak içinde yeni bir beraber yaşama pratiği üzerinde konuşmak istemem. Tabii Türkiye'de bundan bahsedince işgali tanımlamak biraz zor oluyor, ama şöyle bir şey tasarladım kafamda: Bir ideal anlatacağım size. Çünkü pratikte gerçekleşen şeyler işgal evlerinde başında konuştuğumuz şeylerle çok birebir giden şeyler olmadı. Sonunda çıkan durum, hal ve yaşam biçimi aslında başında kurguladığımız ideallerle birebir gitmiyor. Belki bunu da tartışmak yararlı olabilir. Hani ideal dedim, ama ideal kime göre ideal, neye göre ideal, bunu tanımlamak da zor. O yüzden belki yurtdışında ne kadar farklı şeyler olduğunu kısaca, hani detaylarına ya da akademik arka planına girmeden göstereyim dedim.

Bir işgal evi ilk akla gelen haliyle belki bir yaşam alanı ve başımızın üzerinde bir çatı olması, konut hakkı üzerinden giden bir şey olarak belki en çok insanın aklına geliyor. İşte ilk örnek İngiltere'deki insanların Carpenets Estate'te başlattıkları insanların evlere, bu evlerin insanlara ihtiyacı var mottosuyla işgal ettikleri bir ev. Yanındaki mesela, işte müşterekler fikrinden konuşmak gerekirse, İtalya'da kültüre devletin yaptığı desteğin çekilmesi sonucu boşalan bir tiyatronun bir grup tarafından işgal edilmesi ve bugüne kadar aslında hâlâ o grup tiyatroyu işletmeye devam ediyor. Manifestolarında da bunu bir müşterek alan olarak zaten, işte "Commons" olarak adlandırıyorlar. Dedikleri gibi su gibi, hava gibi kültürü de geri alalım.

Başka bir örnek mesela, yine İngiltere'den bir alışveriş merkezinin çok bilinen bir zincir tarafından alınmak istenmesi sonucu insanlar da diyorlar ki:

Zaten etrafta çok fazla alışveriş merkezi var, bizim belki de sosyal alanlara ihtiyacımız var. Dedikleri gibi ekonomik krizin şehrin büyük şirketler tarafından elimizden alınması için bir bahane olmadığını göstermek istiyoruz. Yani bunların arkasında aslında bir sürü farklı farklı ideal var. Bir de şöyle bir tarafı var: Göçmenler için Avrupa'da genelde bir işgal hareketi sürüyor. Berlin'de belki birçoğunuz duymuşsunuzdur, bu sene içinde oldu, göçmenleri çıkarmak istedikleri bir okul var, eski okul, ona da direnen yerel bir grup var. Alttaki de Roma'dan bir örnek ve göçmenler kendileri şehri geri alacağız diyorlar bu sırada.

Türkiye'ye geldiğimizdeyse, aslında ne konut hakkı üzerinden çok fazla bir işgal isteği ya da ideali görüyoruz ve aslında ne olduğunu da çok da tanımlayamadığımız kendi aramızda bir şey. Bir video çekilmişti Donkişot ilk işgal edildiği zamanda ve insanlara işgal evi nedir diye bir soru soruyorlardı. Belki hani tanımlamak açısından biraz kafaları, kendi kafamızı da açabilmek açısından önemli olduğunu düşündüğüm iki şey aldım aslında. İlkinde diyor ki: İşgalin anlamını da sorgulamak gerekir aslında, bu bina 20 senedir işgal edilmiş bir alan, bu bir tepkidir, geri almadır, bir alanı kamusalallaştırmadır. Yani aslında işgal olarak görünen şey boş bırakılmış 20 senelik bir bina ve hani bina sahibinin yaptığı şeyi işgal olarak gören bir hareket var. Öbüründe de dediğiye işgal ruh hali aslında bize Gezi direnişiyle gelen bir ruh hali, bu kentin her yerinin bize ait olduğunu bir kere daha hissettik. Kente başka gözle bakmaya başladık. İşgal dünyada uzun süredir konuşulan bir şey, bizim bunu şu an konuşmamız tesadüf değil. Buradan da artık neresinden çekeceğimizi, nereye yerleştireceğimizi bilemediğim Gezi konusuna, Gezi direnişine dokunmak durumunda kalacağım tabii ki. Çünkü Gezi ister istemez kamusal alana ve kent hakkına farklı bir bakış getirdi. Belki hani çok farklı olmasa da artık bunun pratiğe dökülmüş bir örneğini önümüze koydu ve insanlar işgal evlerine girerlerken zaten hani ilki Donkişot forumlar aracılığıyla çıkan bir şeydi. Hani belki forum giderek kendi tek başına orayı işgal etmedi, fakat bu fikir oranın içinden çıkmıştı. İşgal ederken

söyledikleri bir şey vardı: Başka bir dünya mümkün. Yani bu zaten Gezi içinde o insanların artık nasıl bir dünya istiyoruz üzerine konuştukları bir şeydi. Bu açıdan bakıldığında belki şey diye düşünüyorum, bu bir soru olarak da alabilirsiniz. Hatta öyle alın ve sonra tartışalım. İşgal evleri yeni sosyal kentsel hareketlerin bir uzantısı, politik angajmanların örgütlenme mekanı ya da bu örgütlenmelerin işte demokrasi ki hiyerarşi olmadan doğrudan katılım pratiklerinin fiziksel ve sosyal olarak meydana geldiği yerler mi sadece, yoksa bundan biraz daha fazlası var mı acaba bu evlerde? Belki de dokunduğu başka bir alan moderniteyle beraber yeniden örgütlenen ve sadece fiziksel olarak değil, bu fiziksel mekan içindeki sosyal ilişkiler, hatta günlük hayat ve anlık ilişkileri de düzenleyen bir mantığa karşı bir şey oluşturmak mı acaba? Çünkü Donkişot ilk açıldığında durmadan bu konuşuluyordu. Başka bir dünya mümkün, ama bu dünyadaki hayat nasıl bir hayat olmalı? Bu yüzden fiziksel mekan üzerinden söylenmiş gibi gözükken bir işgali ben aslında bu sunum sırasında mekan içindeki ilişkileri biçimlendiren ve bunun nasıl olacağını kullanıcıları tarafından karar verilen bir yer olarak ele almak istiyorum. Bir bakıma aslında sistemin içinde otonom alanlar yaratabilme potansiyeli üzerinden konuşmak fikri hoşuma gitti. Bu aslında bu potansiyel mekanını kullanan insanların, o grubun içindeki kişilere de çok bağlı. Nasıl bir birleşen olduğu, nasıl bir mümkün dünyaya yöneleceğini tabii ki çok etkiliyor.

Burada şey vardı, bu Donkişot kurulduğu zaman bir manifesto hazırlanması planlanıyordu, ama o hiçbir zaman olmadı. Onun yerine ben Facebook sitelerinden ilk kurulduğu zaman internete koydukları şeyi almayı tercih ettim. Dedikleri şey: *“Ey mülk sahipleri, mülklerinizi hayatımıza bir çöp olarak bırakamazsınız. Ya gelip mülklerinizi düzenler, hizmete sunarsınız ya da biz girer, temizler, bütün canlıların hizmetine sunarız”* Sonra dedikleri de: *“Bir fısıltı yankılandı kulaklarda, dokunduğunu güzelleştir”* Biz de dokunmaya başladık hep beraber canlı olmanın verdiği o en samimi duygularımızla.” Bunun karşısında Caferağa Mahalle Evi ve direkt forumlardan çıkmış bir yer olan

Caferağa Mahalle Evi de şöyle bir şey -onlar bir bildiri yayınlamışlar- diyor: “Biz burada bu evde kamusal dertlerimiz ve bu dertlerimize çareler üretmek, çözümler bulmak amacıyla toplanmaktayız. Hep birlikte kamuya açık, kamu yararına ve kamu tarafından, yani bizler tarafından yürütülecek faaliyetlerimiz için bu ev mahalle evi olarak kullanılmalıdır diyoruz. Bu ev hepimizin ortak evi olacaktır. Mahalle meclisimizin, forumun ortak karar ve istekleri doğrultusunda hepimizi ilgilendiren meseleler için, bizler için ortak bir yaşam alanı oluşturmaktayız. Bilgilenmek, sorunları paylaşmak, çözümler üretmek, sokağımıza, mahallemize, kentimize ve dünyaya sahip çıkmak, bizim diyebilmek için ortaklıklarımızı üretebileceğimiz, deneyimine sahip olacağımız ve bilgisini üretebileceğimiz bir evimiz var artık. Mahalle evi Caferağa Dayanışmasının ortak kamusal mekanıdır. 7’den 77’ye hepimizin olacak mahalle evimizin temizlik, ilaçlama, tamirat ve tadilat işlerini hallederek, mahallemize yakışan bir şekilde sokacağız. Mahalle evimizin tamiratu, bakımı korunmasında destek olmak isteyen herkese kapı açıktır ve biz komşularımız olmadan eksik kalacağını biliyoruz. Bu nedenle de hepimizi bekliyoruz”

Tabii iki şey arasında bir fark görüyorsunuzdur herhalde, biri mahalle evi olarak bir forumdan ortaya çıkan bir oluşumken, Donkişot bunun hâlâ sorunlarını taşıyan, hani kime ait bu ev ve kimin için, hani kamusal alan nedir fikrini hâlâ kendi içinde iki ayrı grup olarak çok da oturtamamış bir yer. Bunun karşısında Ankara’da Atopya diye bir işgal evi açıldı. Atopya ise aslında istedikleri konusunda bu iki yerden çok daha net olan bir yer, böyle de tanımlamışlar Atopya’yı. Yani Foucault’un ifadesiyle yoldan çıkmak, insanların bir arada dayanışma içinde oluşturdukları ve yaşattıkları mutlu gelecek tasarımları olan ütopyaların aksine şu anda hemen şimdi yeni bir yaşamı örgütlemenin mümkün olduğunu pratikleriyle birlikte göstermeyi amaçlar. Otorite ve hiyerarşinin olduğu her yerde tahakküm ve mantıksızlık hâkimdir. Devlet ve kurumlarının, sermayenin ve onun piyasa ihtiyaçlarının karşılığı olacak biçimde üstten aşağı kurgulanmış bir doğa ve onun bir parçası olması

gerekirken tam da karşısına dikilmiş insanların her gün yeniden ürettiği piyasa toplumuna karşı alternatifsiz olmadığımızı göstermek ve bu yeni yaşamı her an her gün yeniden üretmek için dayanışmaya demiş. Atopya tabii ki Gezi'den hemen sonra ortaya çıkan bir şey değil. O yüzden kamusal alan ve ortak yaşam fikirleri ilk iki evden ve bir foruma bağlı olmadığı için de farklılık gösteren bir yer. Hani belki bunu da konuşmak gerekiyor. Ortak alan tanımımız ve ortak yaşam, yeni oluşturmak istediği yaşamın tanımı aslında tam olarak nedir?

Diğer yandan belki işgal evlerine şöyle yaklaşabiliriz: Öncelikle mülkiyet ve emek, yani sosyal ilişki biçimleri, para ve üretim biçimleri ve özellikle de zaman ve mekan kullanımı kavramlarını tersine çeviren, hani biraz Atopya'nın da değindiği gibi mekanlardır ya da böyle oldukları ideallerini taşırlar mı? Yani işgal bir hareket olmasının altında örgütlenme biçimi olarak sistem karşıtı ya da muhalif bir potansiyel taşır mı? Hani biraz bunu sorgulamak gerek belki de ve karşında durduğu yaşam biçimi yerine alternatif bir pratik olması belki de işgalin taktiksel önemi olarak ele alınabilir mi? Atopya'nın dediği başka bir şey var aslında, yani anladığım kadarıyla kendileriyle bir kez karşılaştım, ama bu istedikleri dünya konusunda çok netler. Mesela, eve gelip polisler sularını kesiyorlar ve o konuda şöyle bir şey söylüyorlar: Dereleri kurutan, yeraltı sularına zehir akıtan ve tüm yeraltı ve üstünü şirketlere peşkeş çeken sistem en temel hakkımız olan suyu kullandığımız gerekçesiyle bize ceza kesti. Belediyeler şirketler tarafından gasp edilip, para karşılığı ulaşımı sağlanan su tüm yer ve gök kadar sahipsizdir ve tüm canlıların eşit derecede suyu kullanma hakkı vardır. Bu düşüncemiz doğrultusunda konuyla ilgili doğal, evrensel ya da ulusal bütün hukuki mücadeleleri vereceğiz, destek olacak dostları bizimle iletişime geçmeye çağırıyoruz. Bunun gibi aslında işte yemek, üretim veren atölyeler düzenliyorlar ve et yemenin sömürü olduğu üzerine işte paragraflarca yazdıkları şeyler var. Göçmenlerle dayanışma konusunda böyle şeyler söylüyorlar ve onlar için Atopya bütün bu mücadelelerin belki de o istedikleri yaşamın birer parçası olduğu bir yer. Tabii ki bunların hepsi birer söylem,

pratikte o işler nasıl işliyor, gidip orada yaşamak ve görmek gerektiğini düşünüyorum. Çünkü bizim Donkişot'ta söylediğimiz şeylerin ne kadarını gerçekleştirdiğimizi sorarsanız bana biraz boynum bükük durmak zorunda kalabilirim. Fakat Atopya'nın söylediği bir şey daha var: "*Eylem de anarşinin mecrasıdır*" Şimdi anarşi derken aslında hani taktiksel bir hareketten bahsediyor olabilir miyiz? Çünkü eylemden bahsediyor, hani biraz bunun üstüne de bu yeni çıkmadı tabii ki ortaya, ama sosyal, kentsel hareketler giderek kuvvetlenen diyeyim, bunların eylemsellikleri ne kadar sürdürülebilir bir taktik? Belki bunu da biraz arada sorgulamak gerektiğini düşünüyorum.

Diğer yandan bunlar Donkişot'un ilk günleri, bu ikinci ayı olabilir. Donkişot inşa halinde, hâlâ bitmedi zaten, ama bunlar anlık gelişen mekanların tasarlanması konusunda bize cesaret veren şeylerdi. Bir inşaat gerekiyordu ve kim gelirse, kimin ne kadar potansiyeli varsa, işte ne kadar emek koyabiliyorsa, ne kadar malzeme getiriyorsa, ona göre bir şey yapılıyordu. Çok hesaplanmış şeyler yoktu. İşte şuraya şu duvarı yapalım, bunu böyle kapatalım falan, hani çok basit şeylere karar veriyorduk, ama bir anlaksallığın aslında göstergesiydi Donkişot bizim için, yani daha çok süreçle ilgili, sonuçta çıkacak olan ürün değil de, kullanılan araçların oluşturulacak yaşamı desteklemesi üzerine bir şeydi. Hatta burada tartışmalar çıkmıştı. İşte TOKİ'cilik mi oynayacağız gerçekten, işte beton dökeceğiz falan, yoksa kendi yöntemlerimizi geliştirebilir miyiz? İşte şu altta belki çok göremiyorsunuz, ama şarap şişelerinden duvar yapılır mı, horasan kullanabilir miyiz? Hani bu daha uzun bir süreç olacak, ama önemli olan ilişki biçimlerini ve üretim biçimlerini mi değiştirmek, yoksa bir evi ayağa kaldırmak mı diye çok uzun tartışmalar olmuştu aramızda, ama tabii olumlu tarafından bakılırsa, belki sistemden bağımsız otonom ve kendi potansiyeli ne kadar yetebiliyorsa, o yöntemlerle yaratılacak bir dünya hayalinin mekansal yerleri olabilir mi işgal evleri? Burası Caferağa'nın ilk günleri, ben Caferağa'nın ilk günlerinde çok yer almadım, ama benzer bir süreçten geçtiklerini biliyorum. İşte bir temizlik, herkesin aklına ne gelirse, bu bahçede ne yapılır? Biri bir şey

diyor, biri başka bir şey diyor, artık işte o anda orada olan kim varsa onun hayal ettiği kadar bir mekan haline geliyor işgal evleri. Sonunda Donkişot az çok böyle bir yer haline geldi. Yani içindeki grubun yönelimine göre değişiyor böyle yerler, şununla Caferağa da sonra böyle bir yer haline geldi. Aradaki farkı herhalde görebiliyorsunuz. Caferağa'nın karanlık odası, bir kütüphanesi, çok düzenli mekanları varken Donkişot hâlâ ekleyenin yaptığı kadar bir yer. İşte biri roket soba yapmak istediği için orada bir roket soba var, ama bunun üzerine planlanmış çok bir şey olarak ilerlemiyor, ama ben bunu da olumlu bir şey olarak görebileceğimize inanıyorum. Çünkü fiziksel mekanın tek tipliği aslında her yeri okunabilir hale getiriyor bir yandan, yani bir yeri kontrol etmek isterseniz en kolay yapabileceğiniz şey belki de onu bir kategoriye sokabilmekken, işte her daim kullanıcısının isteğine göre değişen bir mekan çok da okunabilir ve çok da transparan bir yer olmadığı için belki de kontrolden kaçabilecek ve hani o boşluk içinde size yeni bir şey yaratma fırsatı verebilecek bir yer olarak ele alınabilir. İşgal evlerini tabii ki şehrin içinden çıkan şeyler olarak fiziksel etkisini de düşünmek gerekirse, şöyle bakabiliriz: Hiçbiri mahalleliden bağımsız yerler değil. Onlar yokken var olabilen mekanlar değil ve işte kapısı, penceresi bile olmayan herkesin istediği gibi girip kullanabildiği bunlar da tartışılabilir şeyler tabii, herkes ne kadar girip kullanabiliyor, ama böyle bir potansiyel taşıyorlar. Bir hayaliniz varsa bir odayla ilgili belki oraya gidip gerçekleştirebilirsiniz. Hatta ilk günlerinde biraz romantik bir alıntı olacak, ama birinin odalarla ilgili söylediği bir şey vardı, benim hoşuma gitmişti o zamanlar: Hatıraların taşınmasını bekleyen odalar var. Hepsi bir şekilde kendi işlevlerine karar veriyorlar. Tebeşirle yalnızca kadınlar ve saygılı erkekler girebilir diye kızan oda mesela haklı, büyük ihtimalle değişimi asla bitmeyecek diğer odaların makyajların altına saklanan odalar, eve dönmüş gibi hissettiren odalar, bazılarında direkt olan ad bile koyulabilir. Onlar oluşmuş ve birikmiş, pet şişelerle ilgili fikirlerle dolu bidonun orada saatlerce izlenebilecek yumaklı oda ve yıllarca bakılabilecek bahçeli oda, diğer odaları da şu an içimizden her biri hayal ediyor muhtemelen gidip gerçekleştirmek için, yani böyle bir potansiyel taşıyor olması aslında heyecan verici bir durum. Ben bir şey

hayal ediyor olabilirim Şu anda, Şurada dururken belki de biri onu orada gerçekleştiriyor olabilir, ama dediğim gibi bunlar Şu anda ideallerden bahsediyorum ve pratikte maalesef çok da gerçekleŐtirdiĐimiz Şeyler değiller. Fakat fiziksel mekana ve kente dokunuŐlarına donecek olursak belki Caferağa'nın bostanından da bahsedebiliriz. Onu buraya koymadım, ama Caferağa Mahalle rgtlenmesi olarak aslında mahallenin tümüne değiniyor. Sadece kendi yarattıkları ev üzerinden bir söylem geliŐtirmiyorlar. Bostanın belki de önemi bir toplanma mekanı olmasından daha çok fiziksel mekana direkt müdahalede buldukları ve ortak söz söyleme hakkına sahip oldukları bir mekan yaratmış olmaları diye değerlendirilebilir belki de.

Bir diğer yandan Şöyle bakıyorum işgal evlerine de: Bu anlık olmasından bahsetmiŐtim, ama anlık olmasının yanı sıra tekrar edilebilir yerler değiller. Hani anlık olmasının getirdiği bir Şey de var. İŞte burayı bir daha yapmak isterseniz biraz zor, nkn elde ne varsa onunla yapılmış bir hali var. Bu da belki de yerelin kendi özelliğine dayalı bir Şeyler yaratma Şansı veriyor olabilir diye dŐnyorum insanlara, hani tek tip bir işgal evi, işte kapısı Şöyle olacak, Şu saatte açılacak, Şunlar girecek demek yerine işte her biri birbirinden farklı yerler yaratılmış diye dŐnnebilir miyiz acaba? Bunun aslında hani polis ya da devlet karşısında olumlu bir Şey olup olamayacağını dŐndm biraz, nkn ilk Donkişot yapıldığı zaman sivil polis geldiğinde bize Şöyle bir soru sormuŐtu: Burası ne ve neden burada duruyorsunuz? Hani hiçbir anlam veremediği bir yerdirdi. İŞte ona göre belki p, belki işte anlamsız, niye burada durmak istiyorsunuz ve çok da ilgilenmemiŐlerdi o zaman ta ki işte forumlar daha ciddi bir hal alana kadar ve orada bir örgütlenme olduğunu görene kadar böyle çocuklar eğleniyor tarzı baktıkları bir yerdirdi aslında. Belki de bu olumlu bir taraf olarak kullanılabilir taktiksel bir yöntem olarak dŐnnrsak işgal evlerini.

Diğer bir yandan gücün mekana yansımaları hep böyle sembol alanlar üzerinden gidiyor. Fakat hani bu sembolik alanların yanı sıra aslında işgal evlerindeki insanlar internet üzerinden de çok fazla organize oluyorlar. Bu

elbette ki sadece işgal hareketine özel bir organize olma biçimi değil, artık bir sürü sosyal hareket zaten internet üzerinden kendi kendine örgütleniyor, ama bunu devlet de kullanıyor ve polis de kullanıyor, her neyse çok özel bir an olmayabilir, ama belki akışkanlık ve kontrolün zorluğu açısından kullanılabilir bir yöntem olup olmadığını tartışmak lazım. Sadece fiziksel mekanda varlık göstermiyorlar. O ilk fotoğraflardan birinde göçmenlerin Berlin'deki evini gösterirken üzerinde şey yazıyordu: Bir hareketi evden çıkaramazsınız. Hani insanları çıkarabilirsiniz, ama zihinsel bir düşünceyi ülkeden atamazsınız ya da bu evden çıkaramazsınız. İnternet üzerinden örgütlenmek acaba böyle bir şey mi, bunu biraz sormak lazım. Hani bir yandan da işte bu sosyal medyanın hiyerarşi kabul etmeyen, işte tek bir yerde toplanmayan, merkezi olmayan birçok yerden tırnak içinde *“demokratik”* olarak katılınabilen bir mecra olduğu konuşuluyor. Hani bununla aynı şekilde hareket etmek isteyen, yerelliğe önem veren ve tek bir merkezden kontrol edilmek istemeyen işgal evleri pratiği hani el ele nasıl gidebilir diye bir de düşünmek gerektiğini belki bir soru olarak aklımızda bulunabilir. Fakat bir yandan da aklıma şu geliyor: Kenti fiziksel müdahale sadece internet üzerinden olursa bu herhangi bir örgütlenme için de geçerli, acaba fiziksel mekandaki isteklerimiz sadece sanal bir mecrada mı kalıyor? Bu benim hiç alanım değil, sanal medya ve oradaki örgütlenme biçimleri, o yüzden alanı olan insanlardan da sorular ya da yorumlar olursa belki bunun üzerine de daha gelişmiş bir şey bir seviyede konuşabiliriz diye düşünüyorum.

Bir de son olarak bu da Samsa, Kadıköy'deki son ev. Samsa'nın hikâyesi aslında biraz şöyle: Forumlardan kaçan insanların kurduğu bir yer oldu Samsa. Çünkü forumların mülkiyetsiz bir mekana mülkiyet dayattığını düşünen insanlar daha özgür örgütlenme biçimlerinin var olabileceği ya da yaşam forumlarının var olabileceği bir yer yaratmak istediklerini söylediler. Bunu yaparken de kullandıkları önemli bir şey vardı bence, bu Gezi'de de çok konuşulmuştu: Mizah. Çünkü mizah beraberliğinin nedenini otorite, polis, baskı ya da şiddet nedeniyle bir araya gelmişlikten daha başka bir seviyeye getiriyor.

Biz beraber olmak istediğimiz için ve bu baskıdan korkmadığımız, başka bir şey yaratabileceğimizi düşündüğümüz için bir araya geliyoruz. Donkişot'un ilk günlerinde de bu vardı, eve ilk girildiğinde Amsterdam'dan öğrenciler gelmişti ve bir şey düzenlendi. Sergi, müzik, eğlence içinde mizah olsun istendi ki polis geldiğinde ya da her neyse, hani sadece şiddete karşıyız, devlete karşıyız ya da neyse işte aklımıza gelen klasik sloganlar neyse öyle bir şey söylemek yerine başka bir mecradan acaba istediğimizi söyleyebilir miyiz diye düşünmüştü insanlar. Size en son Samsa'nın bir videosunu göstereceğim, eve giriş videosu. Orada bu dediğimi belki daha görsel olarak anlatma imkânım olur. Aslında şiddet yasaları ve düzeni uygulayan polis olmadan bir araya gelebiliyor muyuz biz, yaratmak istediğimiz şey sadece sistemi yıkmak üzerine bir şey mi, yoksa başka bir yerden mi düşünüyoruz? Hani başka bir şey yaratmak istiyoruz biz mi diyoruz? Bu bağlamda acaba kapitalist toplumda olan arızaları ve çelişkileri tabandan ve artık bu sistemin dışında bir cevap vererek değiştirebilir miyiz ve bu taktiksel bir planlama olarak ele alınabilir mi? Tepeden inme yöntemi karşı Samsa'nın kullanıcıları kimse, Donkişot'un ki kimse, Caferağa'nın ki kimse kendi yöntemlerini geliştirerek acaba bir şeyler yaratabilirler mi diye düşünmek istedim. Bunlar da son aldıkları haller, Atopya, Samsa, Donkişot üç işgal evinden de birer fotoğraf, bu size biraz önce bahsettiğim o Amsterdamlı öğrenciler geldiğinde yaratılan restorasyonlar ve çalışmalar. Burada da Samsa'ya girişin kısa bir videosu, video 8 dakikalığı, ben bunu kestim.

(Video gösterimi)

TUBA İNAL ÇEKİÇ- Ceren Akyos'a da bize işgal evlerine ilişkin örnekleri gösterdiği için teşekkür ediyoruz. Yıldız Salman Yedikule Bostanları üzerinden bize yeni bir taktik denemesini açıklayacak.

YILDIZ SALMAN- Teşekkür ederim. Benim bugün sizlere bir taktiksel planlama örneği olarak Yedikule Bostanlarını Koruma Girişimi'nin deneyimini aktaracağım. 2013 yılının temmuz ayında, , bir sabah Yedikule'deki bir bostana moloz dökülmesi olayıyla karşılaştık. Bununla başlayan olayların dökümünü

sunuŖta izleyebilirsiniz. Olaydan, Osmanlı Bostanları üzerine alıŖan bir arkadaŖımızın alanda olması sebebiyle hemen haberimiz oldu ve çok hızlı bir Ŗekilde rgtlenme yoluna gittik. Konuyla farklı açılardan ilgisi olan ve aslında ağırlıklı olarak son dönemde geliŖen, kentin farkında olma, yaŖadığımız yerin farkında olma ve sahip çıkma yolunda inisiyatif kullanma pratikleri çerçevesinde- binamız, sokağımız, mahallemiz ya da kentin herhangi bir meydanı, parkı gibi farklı ölçeklerde olabilir- kısmen evvelden tanışan bir grup kiŖi olarak çok hızlı bir Ŗekilde iletiŖime geçme Ŗansımız oldu. Söz konusu bu alan birazdan bahsedeyeğim nitelikleriyle bir dünya miras alanı. Ancak bu alan da dahil olmak üzere Tarihi Yarımada'dan sorumu olan yerel yönetim bu alanı "iyileŖtirmek" hedefiyle bir park projesi hazırlatıldığı ve bu projeyi gerekleŖtirmek üzere de mevcut bostanları molozla kaplaması bütün bu olaylar zincirinin ilk halkasını oluŖturmuŖtu. Bu durum karŖısında farklı uzmanlık alanlarından gelen bizler doğal olarak iŖe, alanla ilgili mevcut bütün bilgilerimizi hızlıca ortaya koyup, paylaŖmakla baŖladık. Ekibin içinde yer alan arkeolog, sosyolog, kent planı, mimar gibi çok farklı disiplinlerden kiŖiler ve tabii doğal olarak olayın doğrudan mağduru olan bostancılarla birlikte ilk hamlede böyle bir çekirdek grup kendiliğinden oluŖtu. İstanbul Karasurları Dünya Miras Alanı içinde yer alan bostanların molozla kaplanması ile baŖlayan süreçte, temel ortak kabulümüz bu, böyle bir planlama anlayıŖının olmaması gerektiği ve uygulanması dŖnlen projenin –farklı nedenlerle- doğru bir proje olmadığı idi. Nasıl bir yol izleneceği ve hepimizin anlaŖtıėı bu temel prensipler üzerinden nasıl ilerleyeceğimiz hakkında eŖitli planlar geliŖtirmeye baŖladık.

Burada, olayın olduğu ilk günlerde çoklukla üzerinde konuŖtuėumuz eŖitli konu baŖlıklarına bakarsak; kent belleğinden bahsediyorduk, hafızadan bahsediyorduk, Yedikuleliler, ve bostancılar en nemlileriydi. Bir kısmımız, uzmanlıklarımız çerçevesinde korumadan bahsediyorduk. Çünkü bu düzenlemenin uygulanması dŖnlen alan aynı zamanda dünya miras alanı olma statüsündeydi. Bu da yasal olarak aslında belli bir kalite vaat eden bir

zemin oluşturmalıydı. Ancak karşılaştığımız durum hiç de öyle değildi. Bostanlar, İstanbul Karasurları Dünya Miras Alanı içinde yer almakla birlikte tarihsel sürekliliği olan bir tarım alanıydı ve bu özelliği ile de aynı zamanda, Karasurları kültürel peyzajının ayrılmaz bir parçasıydı. Bütün bu kavramları ve bu kavramlar hakkındaki bilgilerimizi bir araya koyup, yolumuzu oluşturmaya başladık. Çünkü izlememiz gereken yol hakkında hiçbirimizin en başta bir fikri yoktu. Tabii ki ilk akla gelen, hızlı bir Şekilde yasal yolları denemektir. Koruma pratiğimiz içinde eğer kültür varlığı niteliği olan bir yer yıkılıyorsa ya da uygun olmadığını düşündüğümüz biçimde müdahale ediliyorsa, birincisi bu durumun yasal olup olmadığını araştırmak, eğer değilse ya da bir sorun varsa bu konu hakkında gerekli mercilere başvuru yapmak izlenecek ilk adımlardır. Dolayısıyla bostanlara müdahale ilk kez 6 Temmuz günü olmuştu. 31 Temmuzda aradan geçen zamandaki çeşitli toplantılarımıza katılan yerel yönetim yetkilileri dışında, Fatih Belediye Başkanı ilk kez alanda görüldü ve kendisinin de katılımı dışında polis ve medyanın da katılımıyla alan bir anda müthiş hareketlenmeye başladı ve bu iş aslında biraz da o gün duyuldu. Hemen aynı gün olayla ilgili olarak çok da normal bir süreç işlemediğini fark ettiğimizden olaya dahil olan bu konuyla ilgilenen kişiler kendi birikimleri ve tecrübeleri doğrultusunda bir katılımda bulunarak bu dokümanları hazırlayıp Anıtlar Kurulu'na çok hızlı bir Şekilde güncel miras değerleri üzerinden bu alanın üzerinden hızlıca incelenmesi ve korunması gerektiğine ilişkin bir başvuru hazırladık ve sorularımızın cevaplanması gerektiğini en doğal hakkımız olarak talep ettik.

Tabii ki bu dilekçenin cevabını beklemenin uzun bir süreç olduğunun farkındaydık. Cevap beklemek dışında elimizden gelen, bostanların hem Yedikule hem de İstanbul için, bir kamusal mekan olarak önemini vurgulamaya çalışmak oldu. Dolayısıyla tarihi olarak bu alanda çalışan arkadaşın da işin başını çekmesiyle burada çeşitli etkinlikler ve günlük atölyeler düzenlemeye başladık. Kendi yakın çevremiz, bostancılar, mahalleli, o dönemde aktif olan Kocamustafapaşa Forumu, Yedikule Dayanışması gibi çeşitli diğer sivil toplum

örgütleriyle de işbirliği yaparak ve ulaşabildiğimizce geniş bir çevreye ulaşarak kent ölçeğinde bu etkinlikleri duyurmaya ve katılım sağlamaya çalıştık. Aslında yaptığımız çalışmalar oldukça iyi gidiyordu ve bayağı ses getirmeye başlamıştı. CHP milletvekili Melda Onur tarafından Ağustos ayında dört bakanlığa hitaben Yedikule bostanlarında birazdan detaylarını vereceğim olan bitenle ilgili bir soru önergesi hazırlandı ve hazırladığımız çeşitli atölye çalışmalarına başlandı. 2013'ün Ağustos ayında ve geçtiğimiz eylül ayının 14'ünde de son atölyemizi yaptık. Bu arada, Temmuz 2013'teki Anıtlar Kuruluna başvuru dilekçemize 2014'ün Haziran ayında, yaklaşık bir yıl sonra cevap geldi. Değer olduğunu düşündüğümüz ve korunması gerektiğini söylediğimiz yapılardan sadece iki adet kyunun kültür varlığı olarak kabul edildiği, onun dışındaki tüm yapılarla ilgili olumsuz karar alındığı ve alana ilişkin yerinde inceleme kararı çıktığı söylendi. Kurul hâlâ incelemeye devam etmek istiyordu. Bu bizim aslında doğrudan herhangi bir şeyi beklemek değil de, olması gerektiğine inandığımızı oluşturmak yolunda gitmemiz gerektiğini düşündürdü bize ve dolayısıyla içinde bulunduğumuz yolun daha doğru bir yol olduğuna inandık. Herhangi birinden bir şey yapmasını beklemek yerine kendimiz burada neyin doğru olduğunu düşünüyorsak bunu yaptırtmanın farklı yollarını aramalıyız belki de, bu yollar üzerine tartışmaya başladık. Çeşitli toplantılarla geçti 2014 ve yine 2014'ün özellikle bahar aylarında Bilgi Üniversitesi'nden Alihan Demirtaş arkadaşımızın da konuyu yüksek lisans öğrencileriyle paylaşması ve bir stüdyo dersinde tüm konuştuklarımızdan hareketle nasıl farklı mimari planlama ve projelendirme yaklaşımları üretilebilir çabalarıyla birlikte biz alan üzerine daha derinlikli olarak, detayları da katarak ve 'burası nasıl bir yer olmalı' diyerek düşünmeye başladık. Fiziksel anlamda planlama yolunda kararlar üretmeye başladığımızı fark ettik. Bu geliştirdiğimiz fikirleri de eylül ayında alan başkanlığı tarafımıza bir çağrıda bulundu. Bu kadar çok bu alanla ilgili sağa sola bir şeyler yazıyorsunuz, bize bir şeyler gönderiyorsunuz, oraya buraya şikâyet ediyorsunuz, ne dediğinizi, ne istediğinizi gelin, bize anlatın dediler. Biz de gittik anlattık derdimizi. Bunun üzerine Fatih Belediyesi de bizi toplantıya çağırıldı. Tamam o zaman dedi, ne

yapılması gerektiğini düşünüyorsanız söyleyin, bakalım, birlikte yapalım o zaman. Bu aslında bizim idealimizdeki bir durumdu ama öte yandan ümitsizdik de. Sonuçta girdiğimiz yolda ürettiğimiz taktikler ile oldukça iyi ilerlediğimizi düşünüyorum kişisel olarak. Tabii ki tartıştığımız noktalar vardı, onları da sizinle paylaşmak istiyorum şimdi.

Olayların ilk başladığı dönemde ilk anda gerçekten kendiliğinden başlayan alandaki bilgilendirme çalışmaları, toplantılar, çeşitli workshoplar düzenlenmişti. 2013-2014 yazı sürecinde sadece bu etkinlikleri düzenlemekle kalmayıp, gerçekten medyayı, yazılı ve görsel basını da elimizden geldiğince, erebildiğimizce kullanmaya çalışarak derdimizi anlatmaya çalıştık. Radikal'deki "bir bostan üç proje" haberi ile Elif en iyi haber ödülünü aldı. Yedikule bostanları üzerine taleplerimizi aslında olaya itiraz ettiğimiz ilk günlerde oluşturmaya başlamıştık. Neyi talep ettiğimizi de çok net bir şekilde söylemiştik aslında. UNESCO dünya miras listesindeki İstanbul Kara Surlarının koruma alanı içinde kalan bostanların surların ayrılmaz bir parçası olarak bostan niteliğini koruduğu ve sürdürebildiği, kalan alanlarınsa güvenli, sağlıklı, kamu kullanımına açık hale getirildiği bir düzenleme yapılmasını talep ediyoruz. Sadece yapılan düzenlemeye itiraz etmiyoruz, orada ne yapılması gerektiği hakkında da bir ortak fikir oluşturmuştuk. Ancak bunun nasıl gerçekleştirileceği yolunda ya da gerçekleştirilip gerçekleştirilemeyeceği yolunda çok da net bir fikrimiz yoktu. Dolayısıyla bu süreçte bizim yanımızda olan çok çeşitli alanlardan kişilerle birlikte ortak bir yöntem üretme grubu oluşturduk. Melda Onur'un Ağustos 2013'te Meclise sunduğu soru önergesi bizim için çok değerliydi, dört bakanlığa sundu bu soru önergesini. Çevre ve Şehircilik Bakanlığına 'bu kadar itirazlar oluyor böylesi bir planlamaya, bir revizyon talebiniz var mı?' diye sordu. Kültür ve Turizm Bakanlığına 'böylesi nitelikli dünya mirası bir alanda arkeologsuz çalışma yapılıyor, bu konuda herhangi bir yasal işlem yapmayı düşünüyor musunuz?' diye sordu. Gıda Tarım ve Hayvancılık Bakanlığına alanın tarımsal kimliğini vurgulayarak, 'tescilli Yedikule marulunun korunup korunmaması

hakkında herhangi bir fikirleri olup olmadığını' sordu ve tabii ki Milli Eğitim Bakanlığına da çevre derslerinde bostanlar konusu gibi bir konuyu düşünüp düşünmediklerini sordu. Bütün bu dört bakanlıktan sadece Tarım Bakanlığı bir cevap verdi, diğer bakanlıklar hiçbir şekilde geri dönmediler.

Alanın tarımsal kimliği aslında genel kabuller üzerinden kentte bir dezavantaj oluşturuyordu. İstanbul'un son dönemlerdeki bütününe ve gelişen tüm mekansal planlama hareketlerine baktığımız zaman ya da planlama yerine müdahale de diyebilirim aslında, çünkü planlamanın bizim arzuladığımız yöntem ve süreçlerde olmadığını hepimiz farkındaydık. Kullandığımız katılımcı planlama, işte hep birlikte yapma, eşgüdüm filan gibi terimlerin gerçek hayatta hiçbir şekilde kendine yer bulamadığını da görüyorduk. Biz daha ziyade tepeden inme üretimleri deneyimlemek durumundaydık. Özellikle de son yıllarda çok artan şekillerde bir kişi ya da bir kurum bir şekilde karar veriyor, birine işi veriyor, o da bir şekilde bunu gerçekleştiriyor. Dolayısıyla bunun vuku bulunduğu alanda yaşayanlar, o konu hakkında bir şeyler bilenler, bilmeyenler, arzulu olanlar, bunların hiçbirinin aslında planlamanın doğal aktörleri olarak adlandıracağımız çok zengin grubun bu süreçlerin hiçbir zaman için içine dahil olmadığını zaten üzülerek uzun zamandır görmekteydik, ama hazır böylesi bir girişimde bunu kendiliğimizden oluşturmuşken çok büyük bir zenginliğe sahip olduğumuzun farkındaydık. Ancak bu nasıl gerçekleşebilir, açıkçası kestiremiyorduk. Çünkü bir şekilde mutlaka önümüze bir yerde engel çıkacak diye düşünüyorduk.

Bazı günler çok demoralize oluyorduk, bazı günler çok ümitleniyorduk, ama inandığımız şeyler çok sağlamdı ve bunlar çok uluslararası kabul gören doğrulardı. Dolayısıyla bunların üzerine gitmeye karar verdik. Çeşitli akademik grupların yaptığı araştırma çalışmaları vardı. Konuyla ilgili kim ne yapıyorsa herkes bir araya gelmeye başladı. Alan aşkanlığı'na da bir şekilde ilettiğimiz gibi, bir kenti planlamaya soyunuyorsunuz, hele ki dünya mirası bir alanı yönetmeye soyunuyorsunuz. Böylesi bir yerde biraz daha işinizin ehli olmanız gerekir dedik kibarca, kendi yayınladıkları alan yönetim planından alıntılarla

soru sormayı tercih ettik. Çünkü İstanbul Alan Yönetim Başkanlığının yayınladığı alan yönetim planında dünya mirası olan İstanbul Kara Surları bandında yer alan bostanların 1885 tarihli haritada görüldüğü şekliyle tarımsal nitelikte alanlar olarak korunacağını garanti veriliyordu. Hatta ve hatta bu alanlar için çeşitli noktasal projeler üretilmişti alan yönetimi planında. İstanbul alan Yönetim Planı, kağıt üzerinde baktığınız zaman gerçekten takdir edebileceğiniz metinler içeriyor. İstanbul'u bilmeseniz ya da nasıl yönetildiği hakkında en ufak bir pratiğiniz olmasa çok beğenirsiniz. Örneğin, geleneksel üretimlerin rekabet edebilir olmasını sağlamak gibi çok sıkı bir laf var. Bunu nasıl bir planlamayla yapacaklar, gerçekten okuduğunuz zaman beğeniyorsunuz. Yerel üretimleri teşvik etmekten bahsediyor. Tarihi yarımada özgü somut olmayan kültürel mirasa sahip çıkmaktan bahsediyor. Bütün bunlar uluslararası doğrulardır ve gerçekten yazılı metinden okuduğumuzda hepimizin beğeneceği yaklaşımlardır. Ancak tabii biz merak ediyorduk. "Var olan bir bostan alanını, hele ki ürün tescilliyse, hele ki 1938 tarihli gazetelerden de gördüğümüz Yedikule'nin geleneksel marul bayramı gibi bir kavram varken, bütün bu bostan alanlarını yok ederek, buradaki buraya özgü somut olmayan miras değerlerini korumayı nasıl başarabileceksiniz?" diye sorduk Alan Yönetim Başkanlığına. Yine ürettikleri projelerde yerin ruhundan bahsediyorlardı sık sık ki güncel bir kavramdır, dünyada yeri vardır, bilimsel olarak da farkına varılması, koruma değeri olarak görülmesi ve korunması tercih edilir, ancak bizim bugün gördüğümüz Yedikule ile yerin ruhunu korumayı vaat eden proje arasında çok ciddi farklar vardı. Dolayısıyla hiç birbirlerine benzemiyordu bu yerler, biz bunun nasıl başarılacağını sorduk. Bu şekilde mümkün olamayacağını söyledik. Alanın yakın dönemdeki olumsuz anlamdaki değişiminden bahsettik. Yine kendi yönetim planlarından alıntılarla, çünkü yönetim planında özgünlüğün ve bütünlüğün bozulmaması açısından sur bandının her türlü yapılaşmadan korunması gerektiğinden bahsediliyordu. Oysa Yedikule konakları yasal olmayan bir şekilde bir bostan tahrip edilerek üretilmişti orada, çok yakın zamanda yapılmıştı ve bu faaliyetler de devam edecek gibi görünüyordu.

Dolayısıyla bütün bunları sorduk: 1/5000 ölçekli planda bostan alanları korunacaktır deniliyordu. Bütün bu elimizdeki yasal planlama dokümanları bu alanın korunması gerektiğini ve korunacağını bize taahhüt ederken ne oldu da burada bu park yapılıyor? Biz bunu sorduk.

Yine biz bir yandan itirazlarımızı sürdürürken, bir yandan da araştırmalarımıza devam ediyorduk alan hakkında daha neler bulabiliriz diye. 1694 tarihli bostan kayıtlarına ulaştık ki bostanın ahırlarından, çarklarından, sulama kanallarından, kuyularından listeleyerek bahsediyordu. İsmailpaşa Bostanı'nın 1717 tarihli tapusuna ulaştık. İnekçiler Ahırını olarak listede bahsedilen yapıyı tespit edebildik alanda gibi bu türden belgeleri de tabii ki toplamaya devam ediyorduk ve biz böylesi bir ortamda toplanıp konuşuyorduk. Oysa yine bize önerilen diğer türlü bir yerdi ve buranın Yedikule olmaması gerektiğini doğal olarak düşünüyorduk her nedense.

Sonuç olarak şöyle bir argümanla gittik: Tabii bunu böyle söylemedik, bu da bizim taktiğimizdi. Gidip demedik ki siz tepeden inme süreçlerle planlama yapıyorsunuz. Biriniz söylüyor, yukarıdan aşağıya başlar sallanarak gidiliyor ve bir sonuç ürün çıkıyor ve kimse dönüp ya ben ne dedim, bu ne yaptı diye bakmıyor. Böyle bir şey söylemedik, bunun böyle olduğu çok açık hepimizce, malumu ilan etmeye gerek yok diye düşünüyorum. Bunun böyle olduğunu biliyorum. Biz şöyle bir şey söyledik: Buraya proje yaptırmanız iyi bir şey, ancak biz bu alana ilişkin yaptığımız araştırmalar, hazırladığımız raporlar, ilişkilerimiz, bütün katılımların ortak bilgileri çerçevesinde başka kriterlerle bu planlamanın yapılması durumunda bunun çok olumlu ve İstanbul için büyük bir katkı olacağını düşünüyoruz. Bizi dinlemek ister misiniz? Peki dediler, dinleyelim. Çünkü zaten o sırada yapılan uygulamayı şikâyet etmiştik UNESCO'ya ve dünya mirası alanların periyodik raporlama toplantılarından birinde bu konu gündeme geldi doğal olarak, istenmeyen büyük bir ses çıkardı ortamda. Biz dedik ki sizin burada kullandığınız bazı tanımlarla ister misiniz gelin, biraz oynayalım? Mesela, yeşil alan dediğimiz illa park mı olmak zorunda? Bostan

zaten kendiliğinden yeşil bir alan, bakalım, bunu hep birlikte mahallece, hatta bütün İstanbullular nasıl bir arada kullanabiliriz, çocuklar burada neler yapabilirler, bunların üzerinde biraz çalışalım. Nitekim bu yolda doğrudan pratikten örneklerle gittik. Çünkü bizim karışanımız görüşenimiz yoktu açıkçası, bostancılığa devam etme şansı olan birkaç kişiyle o alanları kullanarak ve tabii moloz dökülen alanı da kullanarak çocuklarla tişört baskı atölyesi, heykel kil atölyesi, karikatür atölyesi gibi çeşitli atölyeler düzenledik. Katılan çocuklar da o mahallenin çocuklarıydı zaten doğal olarak, hatta Yedikule Konaklarından da annelerinden üç-beş izin koparan bir grup gelmişti, çoğuna izin vermiyorlardı tabii doğal olarak. Biz şundan bahsettik: Burada gördüğümüz bu sebze havuzları, bu ekiliş biçimlenmeleri, tarlaların biçimlenişleri, tüm bunlar buranın değeri. Hem bu değerleri koruyarak ve sürdürülmesini sağlayarak, hem de burayı kente açarak bir planlama yapmak mümkün. Yedikule Bostanları evet, kente açılmalı, uluslararası düzeyde yabancı misafirlerin gelip görmek istedikleri bir çekim merkezi olmalı, ancak bu dünyanın herhangi bir yerinde gittikleri herhangi bir çekim merkezi değil, sadece ve sadece Yedikule olmalı. Dolayısıyla bunun üzerinden neler yapabiliriz diye düşündük. Özellikle Bilgi Üniversitesindeki Aslıhan'ın atölyesinde üretilen öğrenci çalışmaları sürecinde çoğumuz da jüri üyesi olarak yine girişimden vaktimiz elverdiğince katıldık. Bu proje dönemi sonrasında da oturup kendi aramızda “evet, biz evrensel mirastan bahsediyoruz, yere özgü yeşil alan tanımı yapılması gerektiğinden bahsediyoruz, yerel ekonominin korunması gerektiğinden bahsediyoruz. Çok ciddi bir tarihsel süreklilik var Bizans'tan günümüze, Bizans metinlerinde alanda ekilen ürünlerin listesi var. Bizans dönemi itibarıyla surların ilk yapıldığı dönemde de tarımsal bir alan olarak kullanılıyor. Dolayısıyla bu surlarla bu tarımsal alanın ilişkisi eşsiz, bunun üzerinde bir değer yok. Elimizdeki halihazırdaki böyle bir değeri nasıl har vurup harman savurursunuz? Dünyada eşi benzeri yok” diyerek ve sağlıklı gıda konusuna da d eğinerek yerel yönetimi bu alanda park yapmaya iten, aktörleri de hesaba katarak, başka bir yaklaşım nasıl mümkün olabilir diye çalışmaya başladık. Alanın olumsuzlukları yerel

yönetim tarafından net olarak açıklanmıştı. Denilmişti ki burayı bu şekilde bırakamayız. Çünkü burası çok güvensiz, her türlü suç olabiliyor burada, burada oturan insanların yeşil alana ihtiyaçları var, gezip dolaşabilecekleri yere ihtiyaçları var ve bu bostanlar surlarla arkadaki mahallenin ilişkisini kesiyor. Bostanlarda yetişen gıdalar sağlıklı değil, karayolunun çok yakınında ve halk sağlığı açısından ciddi problem oluşturuyorlar. Dolayısıyla bütün bunları tek tek kontrol etmeye ve belirtilen olumsuzlukları giderecek çareler üretmeye çalıştık.

Ziraat Mühendisleri Odası her zaman bizim yanımızdaydı. Yaptıkları testlerle sağlıksız gıda konusunun hiçbir şekilde doğru olmadığını ispatladılar. Biz de alanın sahip olduğu değerlerle üzerinden giderek bir grup kriter oluşturduk ve bu kriterlerle bir planlama yapılması durumunda aslında bu alanda çok da nitelikli sonuçlar alabileceğimizi anlatmaya çalıştık. Bu kriterlerin birincisi dünya miras alanı olan Kara Surları ve bostanlar yaşayan ve üretken bir kültürel peyzajın biricik örneğidir cümlesiydi ve bu çerçevede bu ilişkinin asla ve asla bozulmaması gerektiğinin altı çiziliyordu. İkinci vurgu yaptığımız konu bostan topografyasının korunması ve kara surlarının geleceği için bu topografyanın, bu kesitin bostan, sur, ön sur ve oradaki bostanlık alanlar, ilişkisinin mutlaka korunması gerektiğiydi. Üçüncü kriter yine özellikle son dönem müdahaleleri ile çukur olan bostanlık alanların molozlarla doldurulması sonucu yaratılan yeni kot ilişkileriydi. Bunun çok ciddi zararları olabileceğini söyledik ve buradaki molozların mutlak surette geri alınması ve toprağın özgün kotuna ulaştırılması gerektiğini söyledik. Tabii ki alanın kente katılabilmesi, arkasındaki mahalleyle ilişkilenebilmesi için kara surları boyunca bir yürüme yoluna gereksinim olduğunu söyledik. Bu konuda da Arkeologlar Derneği çok değerli bulundu. Olası kazıda bulunabilecek, çıkabilecek durumları düşünerek belli bir mesafe tanımlamakta yardımcı oldular. Belli bir mesafe bırakarak sur boyu devam eden bir yolun bırakılabileceği, dolayısıyla herkesin burayı deneyimleme şansı olabileceğini söyledik. Bu gezinti yolu ve buradaki rekreasyon faaliyetlerini tanımlamanın önemli olduğunu söyledik. Bu alanın

nasıl işletileceğini eğer doğru tanımlarsanız sıfırdan park üretmenize gerek yok. Biz bostanı park haline getirebiliriz. Çünkü geleneksel bostanların ekilme düzenlerinde yine yaptığımız araştırmalarda ta Bizans'tan beri -o da çok ciddi bir tarihsel süreklilik içeriyor- ekilen alanın, etrafının genellikle meyve ağaçlarıyla çevrildiğini biliyorduk. Dolayısıyla bu düzeni koruyarak ve araya da minik yaya yolları atarak aslında bütün o meyveleri parkın bir doğal elemanı olmasını ve dolayısıyla hepimizin gelip geçerken koparıp yiyeceği, çocukların yiyebileceği ortak bir park, bir meyve parkı olarak kullanılabilceğini öne sürdük. Piknik alanlarının yanı sıra burada bir yerel marketin, yani sağlıklı gıda, bostanda yetişmiş malzemenin doğrudan halka satılabileceği, üreticinin doğrudan halkla buluşabileceği çeşitli pazar alternatifleri üretilebileceğinden bahsettik. Bir de belli dönemlerde her ay olabilir ya da mevsimsel olabilir, incir zamanı, dut zamanı gibi oraya özgü ürünlerin hasat zamanlarında hafta sonları çocuklara hasat günleri düzenlenebilir diye önerdik. Dolayısıyla bunun bütün kent ölçeğinde kullanılabilir bir alan haline getirilmesi mümkün olduğundan bahsettik ve tabii ki son kriterimiz şuydu: Bostanlar yüzyıllar boyu süregelmiş bostancılık geleneği olmadan hayatta kalmaz dedik. Dolayısıyla bostancılığın da bir meslek olarak, bir miras olarak kabul edilmesi, sadece o fiziksel mekan değil, fiziksel mekanı var eden meslek grubu olarak bostancılığın da korunması, geleneksel tekniklerin aktarılması ve bunların teşvik edilmesi yoluyla ancak bu alanın sağlıklı bir şekilde yaşatılabileceğini öne sürdük.

Bütün bu süreçte aslında demin gösterdiğim tepeden inmeçi süreçte az sayıda kişiyle toparlamıştık işi. Ancak tabii normal şartlarda bizim arzuladığımız katılımcı planlama sürecinde doğal olarak var olması gereken aktörler orada yaşayanlar, sivil toplum kuruluşları, konunun uzmanları, konuyla ilgili akademik çeşitli oluşumlar, meslek odaları, yerel ya da merkezi yönetim birimleri gibi bütün bu herkesin katılımıyla bu süreçlerin olması gerektiğinden hep bahsederdik. Ancak bunlar ne yazık ki bizim gerçeğimizde böyle cereyan etmiyor. Dolayısıyla biz Yedikule Bostanlarını Koruma Girişimi olarak bir köprü

oluşturmaya aslında bu süreçte karar verdik. Mademki dedik en tepedekiler bütün bu koca grubu görmüyor, ama biz bu grupla beraberiz, biz oluşturuyoruz bu grubu zaten, o zaman burada çıkan sonuçları bir yol bulup yukarıya aktaralım. Dolayısıyla bu kalabalıktan eğer korkuyorlarsa, onu bir tek ses haline getirip, yukarı aktaralım. En azından asgari müşterekimizi aktarma şansımız olsun diye böylesi bir süreç izledik. Aslında küçük krokiler de oluşturduk, ama çok spekülasyon olmasın diye bir proje çizmedik, çizmeyi de düşünmüyoruz açıkçası. Kendi içimizde çünkü belli çelişkiler biz de yaşadık. Şöyle ki, belediyenin her zaman için çok iyi niyetli olacağını beklemek saflık olabilir. Belki de bir araç olarak kullanacak. Diyecek ki, bunlar geldi, böyle böyle yap dedi, elimde de bunu verdiler, ben de yaptım. Beğenmiyorsanız gidin, onlara sorun diyebilir. Dolayısıyla proje yapmak gibi bir niyetimiz yok, ancak nelerin bu proje yapılmasında dikkate alınacağını anlatabilmek üzere tabii ki çeşitli kroki ölçeğinde çeşitli çizimler ürettik. Bunları kendilerine sunduk geçtiğimiz ay içinde ve son toplantı oldukça ümit vericiydi. Yine de çok erken ümitlenmek istemiyorum, ama yarın için randevumuz var. Bize söylenen şeydi: Elimizdeki mevcut park projesinin dijitallerini verdiler. Dediler ki nesini beğenmiyorsanız üstüne işaretleyin. Havuzu yapmıyoruz. Nesini beğenmiyorsanız işaretleyin, sizin dediğiniz gibi yapacağız. Biz yeniden proje çizmeyiz demiştik çünkü. Biz de tamam dedik. Dolayısıyla buradan çıkınca toplantıya gideceğim, beğenmediğimiz yerleri işaretlemeye, bugüne gelene kadar böylesi bir süreç yaşadık.

Başarılı olsa dahi ki sonuç olumlu olur olumsuz olur, o da ayrı bir konu, ama ben sürecin en azından bu noktaya kadar başarılı olduğuna inanıyorum. Aslında buna çok da sevinmemek belki lazım ya da şunu hep aklımızda tutmak lazım: Bu doğal bir durum değil ya da olması gereken durum değil. Dolayısıyla evet, şu an bazı sorunları iletişimsizlikleri böyle çözmüş olabiliriz, ani bir refleksle ya da anlık bir planlama hareketi taktiği üretmiş olabiliriz, ama yol bu mu olmalıdır? Ben açıkçası çok da ana yolun bu olması gerektiğini

düşünmüyorum. Çok zorunluluk hallerinde kullanabileceğimiz bir çıkış olabilir belki, ama eğer planlama yerini bu yaklaşım alırsa, bu ne mantığı ne de uygulama şansı olan bir yol. Çünkü işi gücü bırakıp, gece gündüz kentteki tüm planlama faaliyetleri ile bu şekilde ilgilenmek mümkün değil. Dolayısıyla doğal yolunun tabii ki bu olmaması gerekiyor. Çok teşekkürler dinlediğiniz için.

TUBA İNAL ÇEKİÇ- Toplantımız süre açısından normal seyrinde gitmediğinden oldukça gecikmiş, bitme saatine yaklaşmış durumdayız, ama yine de konuşmacılara soruları olanların sorularını alabiliriz. Ben kısaca ne konuştuk diye tekrar hatırlatayım. İlk konuşmacımız Nevra Akdemir'di. Tersanelerde mekanın nasıl üretildiği konusunu sermaye tanımıyla birlikte aktardı. Tuzla ve Pendik tersane örneğini ve işçi örgütlenmesini bize aktardı aslında, orada işçilerin bir araya gelişi sürecini açıkladı.

Ceren Akyos bize işgal evleri örneğini ve nasıl geliştiklerini, nasıl oluştuklarını anlattı ve aslında bize çok da yardımcı oldu. En azından bana çok yardımcı oldu, bir sürü soru açtı. Soruların bir kısmı fiziksel mekan üzerinden tanımlanıyor bu işgal evleri, ama aynı zamanda bu mekan içindeki ilişkilerle de kurulan bir süreç, dolayısıyla buna tekrar bir tanım da getirebiliriz. Başarıları ve başarısızlıklarından bahsetti, ama benim gördüğüm şu ki en azından deneyimlediğimiz bir sürece dönüştü artık bu işgal evleri. Çünkü yurtdışında birçok kentte, hem küresel kentte, hem büyük metropol kentlerde çokça duyduğumuz ve gördüğümüz bir şeydi. İlk kez deneyimlemiş olduk, başarısı ya da başarısızlığı aslında hepsi bizim için bir deneyidir. En azından artık bunu biliyoruz. Tekrar edilebilir mi, tekrar edilebilir bir örnek mi diye bir soru açtı. Devlet açısından olumlu olabilir mi, yani kendi çözümlerini üretiyorlar çünkü bir şekilde uluslararası örneklerde de. Devlet açısından olumlu karşılanabilir mi sorusunu sordu.

Üçüncü konuşmacımız Yıldız Salman Yedikule Bostanları Girişimini anlattı, kendi taktiklerini bize açıkladı aslında ve taktiksel planlamanın aslında bu işin doğasında çok da zor olduğunu, başka bir doğallık içinde bizim plan

olarak bildiğimiz normal süreçte zaten konu ilk ortaya konulduğunda da hepimizin aklında bir soru işareti olmuştu. Taktik ve plan: Plan bizim için uzun erimlidir. Kıt kaynakların geleceğe nasıl aktarılacağını hesapladığımız bir süreçtir planlama bizim için, planlılar için, dolayısıyla taktik kısa vade, çok da aslında bizi şaşırtan, kulağımıza çok da hoş gelmeyen bir kavram olmuştu, ama bir yandan da görüyoruz ki kimi durumlar bu yöntemle, bu tip yöntemlerle en azından şey yapılabilir. Çünkü taktiksel planlama nasıl açıklanıyor? Daha kaliteli ve sağlıklı yaşam biçimlerini destekleyecek mekanların oluşması için kentlinin bizzat kendi yaptığı eylem olarak tanımlanıyor. Dolayısıyla mekanda yaptığımız küçük dokunuşlar, merdivenlerin boyanmış olması Gezi'de otobüs durağına perde geçirilip saksı konulmuş olması da aslında minik taktikler bizim mekanı kendimiz için güzelleştirdiğimiz küçük şeyler, ama doğal planlama sürecini bunun üzerine kurmamız çok mümkün değil tabii ki. Bunu parantez içinde mutlaka söylemek gerekiyor.

Bundan sonra internet bir araç olabilir mi sorusu açıldı bu tip şeyler için, ben iki soru açmak istiyorum. Bütün bu konuştuklarımız aslında Yedikule Bostanları ve Bostan Girişimleri yine örnek olarak Almanya'da Berlin'de çokça ortaya çıkan "guerilla gardening" ya da "community gardens" diye açıklanan bir süreç ve şimdi belediyeler onlarla çok ciddi olarak işbirliği içinde ve zaten mahalleliye kendi bostanı, biz tarihsel bostanımızı yıkarken onlar bostan olmayan boş bir alanda kendi bostanlarını yaratması için belediyeye işbirliği içine giriyorlar. Çünkü belediye de kendi açısından kolay bir yol bulmuş durumda. Bu örnekler bizim için alıp kopyalamak için değil, ama bir ipucu oluşturması için, örnek almak için ya da ders almak için önümüzde bir örnek olabilir mi?

Bir diğer taraftan işgal evleri için yine bildiğim örnek olarak bu da bir "Square Park" ya da "occupy movement" olarak tanımlanıyor ve yurtdışında bunun için çokça kooperatif, çünkü şeyi işgal edildikten sonra mekanı ve bir şekilde yaşanır kılındıktan sonra o mekanın nasıl işletilebileceğine dair bir

örgütlülüğe ihtiyaç duyuluyor ve yurtdışında çokça kooperatifle çözülmüş durumda. Biz burada örgütlülüğü konuşmaya başlayacak mıyız? Ben bu süreci Validebağ için de düşünüp ya da işgal evleri için de düşünüyor muyuz acaba sorularını açıp, sözü size bırakıyorum. Buyurun Şebnem Hanım.

ŞEBNEM DÖNMEZ- Çok güzel üç sunum dinledik, çok teşekkür ederim kendi adıma, üç ayrı konuda da çok şahane üç kadını tanımak benim için çok güzeldi. Kadınların olmasını çok çok heyecanla karşılıyorum. Burada da kadın çoğunluğuz. Bir sorum var öncelikle Nevra Hanıma: Benim için de çok önemli bir alan işçi sağlığı ve iş güvenliği. Ben böyle tanımlamayı tercih ediyorum. Size şunu sormak istiyorum, düşünceniz nedir diye, değiştirebilecek miyiz birlikte diye merak ederek sormak istiyorum: Bütün işyerlerinde inşaatlarda özellikle gözümüze çarpan o levha “iş güvenliği” levhasının bir algı yönetimi olduğunu düşündüğümü ifade etmek istiyorum. Burada önce can güvenliği vurgusu, algısı yaratmakla birçok şeyi başka türlü çözebileceğimizi zannediyorum. Önce iş güvenliği deyince ILO’ya bile karşı çıkıyorum, onun tanımlamasına bile. Farkındayım, ama varsın öyle olsun. Ben öyle bir durumun özellikle bizim algımızı, davranışımızı da değiştirmesi gerektiğini, gerektirebileceğini de zannediyorum uzmanı olmasam da. Eğer bu konuda siz de böyle düşünüyorsanız buradaki insanlardan rica edeceğim bir şey var. Belki siz de yardımcı olursunuz. Ölümler olmadan hiçbir iş kolunda herhangi bir tehlikeyi görmüyoruz maalesef. Ölüm de birden fazla değilse bizi pek ilgilendirmiyor, ama özellikle iş müfettişlerinin iyilerinin elbette, işini iyi bilenlerinin dikkatimizi çektiği bir nokta var: Süper pozisyon dedikleri bir nokta. O da var olan yaşanmış kazaların dışında atlatılmış kaza dökümü. Yani hiçbir şekilde henüz kazaya ya da ölümle ya da sakatlanmayla, yaralanmayla sonuçlanmamış bir durum için bizim görünmez kaza dediğimiz sıyırdı geçti, atlattım işte, orada bir şey olmadı canım diye ötelediğimiz her türlü davranışın süper pozisyon oluşturup, sonuçta oraya vahim sonuca doğru gittiğine dair çok önemli bir şeyden bahsediyorlar. Burayla ilgileniyorum. Bu konuda sizin düşüncenizi duymak isterim ve bu

konuda biz ne yapabiliriz? Siz de bize bir görev verin belki.

Bir sorum var Ceren Hanıma, çok şahane bir genç kadınsınız, çok hayran kaldım. Çok soru sordunuz, kafam kocaman oldu. Hepsini cevaplamak isterim, mümkün değil. Hepsi değerli sorular. Benim total bir sorum olsun, bu da size kapak olsun. Beni mahvettiniz iki saattir burada, o da şu: İşgal denilen şey, yani occupy hareketinin ne olduğunu evet izledik, biliyoruz da, benim işgal evlerine bir sorum var. Bana orada neden bahsettiklerini söyleyebilecekler mi? Bayağı soru işareti demek istiyorum aslında, lütfen o kadar istiyorum, o kadar desteklemek istiyorum ki, ama neyi destekleyeceğimi bilmiyorum bu konuyla ilgili. Ne yapmak istiyorlar, ne için oradalar, neyi güzelleyebilirler, düzenleyebilirler? O düşünce ne olursa olsun, ama yani şu özetle: Söylem harika, niyet harika, ama eylem ne bilmiyorum. Bilmediğim için bir şey de diyemiyorum. Ne yapacağımı ben de bilmiyorum aslında.

Bir de Yıldız Hanım, çok güzel çalışmış olduğunuzu gördüm, onun için tebrik ederim. Özellikle konuşmanızın sonundaki bu kadar çok şey yapmış, planlamış, uygulamış bir hareketin temsilcisi olarak hiç onaylamıyorum aslında deyişiniz çok etkileyicidir, çok da doğru bir gösterge. O zaman sizce nasıl davranmalıyız? Buna dair mutlaka cevabınız vardır. Ben bunu sadece Yedikule için değil, birçok alanda birçok şey yapmaya çalışan hepimiz için de belki geliştirdiğiniz bir düşünce var mıdır, bir çözüm önerebilir misiniz diye merakla soruyorum. Çok teşekkürler.

TUBA İNAL ÇEKİÇ- Şöyle yapalım, bütün soruları alalım. Çünkü tüm konuşmacılarımıza geldi aslında Şebnem Hanımdan, teşekkür ediyoruz size de. Sonra herkese bir son söz veririz.

EVRİM YILMAZ- Şehir plancısıyım. Aslında benim söyleyeceklerim de biraz Şebnem Hanıminkilerle benzer olacak, ama yine de söylemeden edemeyeceğim. Yıldız Hanımın konuşmasının sonunda vurguladığı şey, hani böyle mi olması gerekiyor meselesi aslında tahmin ediyorum ki burada olan

birçok insanın da kafasında olan bir soru, ama maalesef özellikle İstanbul'da önce bir saldırı oluyor. Bu ne olursa olsun, yani yaşam alanlarımıza bir saldırı oluyor ve bunun karşısında bir savunma mekanizması oluşturuyoruz biz. Çünkü o kadar çok şey oluyor ki aynı anda, bunların hepsine şurada gördüğümüz insanlar, bir de şu anda işte olduğu için gelemeyen bir 50 kişiyi daha filan ekleyin, hepimizin karşı koyabileceği, hep birlikte olsak bile karşı koyabileceğimizden çok daha hızlı bir süreç ilerliyor. Tabii bu hem İstanbul'un, hem de bizim sorunumuz, çünkü biz bir yerde bir şey patlamadan oraya gitmiyoruz. Mesela, Tarlabası'nda on yıllardır devam eden bir süreç varken, orada hiçbirimiz artık vaktimiz yoktu, yerimiz yoktu, yerimiz dardı, her ne idiye, orada bir şey yapmadık ya da mesela Sulukule'de yine aynı şekilde on yıllardır devam eden problemler vardı, ama kentsel yenileme projesi ilan edilene kadar gidip orada bir şey yapmadık. Burada biraz kendimizi de düşünmemiz gerekiyor, olanaklarımız, elimizde neler var, nasıl en efektif bir şekilde değerlendirebiliriz, bunları belki sorgulamamız gerekiyor. Bir de yanımıza adam bulmamız gerekir herhalde, çünkü gücümüz yetmiyor. Adam derken özür dilerim, seksist dilim için affedersiniz, insan anlamında söyledim, yani kelle.

Ceren Hanıma bir sorum olacak. Ben bir şeyi merak ediyorum, bu forumlardan kaçanların Samsa'yı yaratması meselesini, neden kaçtıklarını biraz açıklamasını istiyorum, merak ediyorum. İkincisi de hem Donkişot, ben Donkişot'a bir kere gittim, o da Gezi'nin yıldönümünden önceki akşamı. Gece saat 22.30'du ve acaba forumlar ertesi gün Taksim'e çağrı yapsın mı, yapılmasın mı, bu konuşuluyordu. Ağladım, çıktım, yani dayanamadım o konuşmaya. Bu iki işgal evi de benim şu anda gördüğüm Donkişot ve Caferağa, mahalleleriyle ne kadar bütünleşiyorlar? Gerçekten çünkü hepsi en başta işte komşularımız siz olmadan biz olmayız, hep birlikteyiz deniliyordu. Gerçekten böyle bir entegrasyon söz konusu mu, kim işgal etti, kim kullanıyor, mahalleyle ilişkisi nasıl? Bunu öğrenmek istiyorum, teşekkür ederim.

KUMRU ÇILGIN- Ben Evrim'in bıraktığı yerden bir soru Ceren Hanıma

ileteceğim, ama öncesinde Twitter'dan Ayşegül Özbakır Hocamız, yani bu oturumun moderatörü olması gereken, ama çeşitli sebeplerden dolayı olamayan hocamız şöyle bir mesaj ilettili, onu paylaşmak isterim: *"Elimde olmayan sebeplerle oturumda bulunamadığım için tüm davetlilerden özür diliyorum, konuşmacılara çok teşekkür ederim"* Bunu iletayim, üstünde kalmasın bir. İkincisi, Evrim'in en son söylediği hani bu mahalleliyle entegrasyon mevzusunda işgal evlerinin, şimdi benim etrafımdaki yaşıtım, birçok arkadaşım yer ararken kendisine kiralık ev bulmak için Yeldeğirmeni, Caferağa, bu taraflara zaten normal şartlarda da bakan arkadaşlardı, ama söylemlerine şunu da eklemeye başladılar: Zaten orada işgal evleri de var, çok çekici bir yer olmaya başladı, falan filan. Sonra geçen hafta sonu gene başka bir arkadaşım ev bulmak için araştırma yaparken emlakçılardan birçoğu buradaki işgal evlerinin alanı değiştirmeye ve fiyatları arttırmaya falan başladığını söyledi. O Marmaray'dan olmasın dedim. Marmaray da var da dedi, hani gelenler burada işgal evi varmış, bilmem ne falan, emlakçılara böyle şeyler soruyorlarmış. Dolayısıyla hani kaş yaparken göz çıkartmış oluyor muyuz, oluyorlar mı? Hani ben içerisinde bulunmadığım için çoğul konuşamıyorum, ama yani o alanın bir şekilde dönüşümüne istemedim böyle bir sebep olmuş olabilir mi? Çünkü oraya gelecek kitlenin nasıl bir kitle olacağını, daha doğrusu işgal evleri sebebiyle orada bulunmak isteyecek kitlenin nasıl bir kitle olduğu belli, dolayısıyla orada dolaylı yoldan bir sonrasında uzun vadede ya da orta vadede bir soylulaşmaya sebep olabilir mi? Yurtdışındaki örneklerde bu gelen kitle, artı devamındaki değişim, dönüşüm nasıl oluyor? Buradakine benzer mi? Çünkü hani eminim Türkiye'de ilk büyük metropollerde bu ilk, büyük bir heyecan uyandırıyor. Bu bize özgü bir şey mi yine, biz mi mahvediyoruz, yoksa olan bir şey mi? Bunu merak ediyorum, teşekkür ederim.

AKİF BURAK ATLAR- Bende öncelikle konuşmacılara teşekkür ederek başlayayım. Aslında sabahki oturum, yani birleşik muhalefeti, toplumsal muhalefeti nasıl kurgularız üzerinden buradaki örnekleri birleştirerek ben de

yine ikinci günün ikinci şahsi parantezimi açmak istiyorum. Şimdi muhalefeti konuşurken iktidar kavramını ortaya koyduğumuzda iktidar kavramının ve iktidar mücadelesinin muhalefet odaklarında da ortaya çıkması aslında sabah konuştuğumuz belki de sol siyasetin de en kaba tespiti diyebiliriz. Şimdi Beyoğlu ilçe sınırları içindeyiz, sadece Beyoğlu'nda bile bir nefeste sayabileceğim 7-8 tane kentsel mücadele platformu var ve hepsinin de üç aşağı beş yukarı yola çıkış temelleri aynı. İşgal evi örneğinden ele alacak olursak, kendi yine şahsi deneyim üzerinden yaptığım bir tespit geçtiğimiz yıl Berlin'de bir işgal evinde, hâlâ varlığını sürdüren bir işgal evinin misafir odasında iki hafta geçirdim. Orada "Wedding" bölgesinde yer alan bu işgal evinin nasıl işlediğine ilişkin sorduğum sorularda orada da bir yıllar içinde gelişmiş bir iktidar olgusunun varlığını gördüğümü söyleyebilirim. Orada boşalan bir dairenin yerine kimin yaşayacağına karar vermek bile bir iktidar kurgusu, bir iktidar süzgecinden geçiyor. Tam hatırlamasan bile 13/8 gibi bir oy oranını sağlayan bir yeni talihlinin katıldığı bir sisteme dönüşmüş durumda. Yani duvar yıkılmadan önce Doğu Berlin'de boş bulunan bir binayı barınma hakkı amacıyla kullanmaya başlayan Berlinli kentlilerin duvar yıkıldıktan sonra sürdürdüğü bir gelenekte bile böyle bir iktidar şeyi oluşmuş durumda. Aslında bunu Yedikule Bostanları, Validebağ gönüllüleri, Kuzguncuk Bostanı gibi İstanbul'da birbirinden çokça sınırlayabileceğimiz birçok platformda aslında aynı insanlar aslında aynı mücadeleyi farklı kadrolarla, farklı kurgularla, farklı taktiklerle sürdürüyorlar.

Aslında bu etkinliğin Bizim İstanbul derken burada tabii bir de bizim iktidar var. Mücadele ettiğimiz, tüm bu dayanışmanın, bu kavganın -tekrar bu tabiri kullanmak istiyorum- sertleştiği noktada işte karşımızda bulduğumuz iktidar var. İlk ve ikinci oturum aslında bu anlamda çok birleşiyor. Tüm bu mücadeleleri birleştirmek mümkünken biz niye sürekli ayrışıyoruz, biz niye sürekli farklı enerji aktaracağımız alanlar oluşturuyoruz ve bir paydayı genişletemiyoruz? Taksim Dayanışması deneyimi ve bu deneyimi çok merkezinde yaşamış biri olarak tam Taksim Dayanışması bunu başarıyor

derken öyle bir rol biçildi ki Taksim Dayanışmasına, bir toplumsal muhalefet odağı rolü biçildi. Fakat yapısı gereğiyle Taksim Dayanışmasının üstlenemeyeceği bir roldü ve bu dayatılan rolün, yani casting hatası diyebilir miyiz Şebnem Hocam? Bilmiyorum, bu dayatılan rolün oturmaması nedeniyle o rolü oynayamadı Dayanışma ve şu an bundan 6 ay önce, bir sene önceki söylem gücünü de kaybetmiş durumda.

Bütün bu tanımlamayı şunun için yaptım: Buraya 3 farklı konuşmacı, bu çoğalabilirdi, 30 kişi de gelebilir ve gerçekten paydası çok benzer, çok ortak, yine bu etkinlikten bir örnekle bitireyim. Demek istediğimi somut bir örnekle açıklayayım. Biz buluşmaların kapanış oturumunda, müşterekleşme oturumunda Kazova işçilerinin direnişini konuşmak üzere direnişten, “*Diren Kazova*”dan bir katılımcı istediğimizde meğer onun da ikiye bölünmüş olduğunu gördük. Yani bir direniş hikâyesinin bile ikiye bölündüğünü ve iki farklı kutbun direnişi yaşatmaya çalıştığını ve birinin gelirse birinin yer almayacağını kürsüde biz deneyimlemiş olduk. Kazova direnişini bu sebeple etkinlikte yer vermeme kararı aldı oturum moderatörü. Demek istediklerimin somut bir örneği olarak lütfen algılayın, sürçülisan ettiysem af ola diyorum. Sorum yok, ama naçizane katkı olarak kabul ederseniz sevinirim.

TUBA İNAL ÇEKİÇ- Akif Bey parantezini kapattığına göre ve başka soru da görünmediğine göre konuşmacılarımıza teker teker tekrar söz veriyoruz. Teşekkür ediyoruz. Nevra Hanımın da bir sorusu vardı ama galiba.

NEVRA AKDEMİR- Aslında bilmiyorum çok alışılmadık bir şey mi, ben de merak ettiğim için soru sormak istedim. Aynı şey aslında Kumru'nun söylediği şeyi ben de Yedikule Bostanları için düşündüm. Aynı şeyi onun için düşündüm. Yani Yedikule Bostanları bu kadar işlevsel ve bu kadar iyi bir cazibe merkezi olduğunda bostanları işleten insanların orada ne kadar kalabileceği benim de aklımda ya da etrafındaki insanların, çünkü son derece düşük gelir düzeyli insanlar ve taşınma ihtimalleri sıfır neredeyse ve iş bulma ihtimalleri de yok taşındıkları takdirde. O aklıma bir soru olarak gelmişti. Hani bu bir sorun,

ikinci olarak da bu otonom alanlara dair bir soru aslında Ceren. Yani bu otonom alanlar aklıma gelince benim hep iki şeye birden bölünüyor aklım: Bir, bence biraz yapıyı unutuyor muyuz diye düşünüyorum. Bir de yapı var ve çok baskın bir eğilim var. O bizim mücadele ettiğimiz, niye bölünüyoruz? Bu yüzden bölünüyoruz aslında, çünkü mücadele yöntemleri farklı farklı ve ihtiyaçlar farklı farklı. Bazı bölünmeler çok sert olsa da gerçekten ihtiyaca dayalı, bir ihtiyaç hasıl olduğu için bölünüyoruz ve bölündüğümüz için daha iyi oluyor bazen. İlla birleşmek zorunda mıyız? Ben de böyle bir soruyu provokatif olarak atayım. Çünkü ortak iş yaptığımız ve ortak iş yapmaya engel olmadığımız sürece bu bölünmeler yine provokatif olacak, ama kusura bakmayın lütfen, TKP'nin son bölünmesi gibi bence gayet hayırlı bir işe dönüşebiliyor. Hani ortak eğer bir iş yapmanın önüne geçmiyorsa ki biliyoruz ki solun bölünmesi genellikle egolarla ortak iş yapmayı imkânsız hali kılıyor. Solcu şeflerimizin, ağabeylerimizin, kadınlar burada neyse ki çok az pay sahibi, o yüzden ağabeyler dedim. Seksist bir şey olduğunu bilerek söylüyorum bunu, neyse, yani bu akut sorunlar karşısında cevap üretmek zorundayız. Ben bu arada şeye de geçeyim. Hani bostanlar bu, dolayısıyla bu otonom alanların ne kadar dayanacağı ve sonrasında kapitalizme ne kadar aslında kapitalizmin tam da istediği şekilde ne kadar yol verebilecekleri konusunda bir tereddüdüm var benim. Tüm sular durulduğunda o son gelen dalgada bizim önümüzdeki son sette, bizim sayemizde mi yıkılacak acaba? Aklımdan geçen en büyük endişe bu oluyor. Yani hakikaten karmaşık mülkiyet ilişkileri nedeniyle ticarileştirilemeyen mekanların biz işgal ettiğimiz için kolaylıkla artık ticari olabilme meselesi ki bunun örneğini galiba Venezüella'da aslında gördük bir sitede, kooperatif yoluyla yapılan bir sitede.

İkinci olarak da kooperatifler hakkında çok ciddi endişem var. Geçen iki sene önce bir kadın örgütünde çalışıyordum. Sürekli kooperatiflerin ne kadar iyi olduğundan falan bahsediyorduk, ama kooperatifler hani kendi onlar da işte otonom bir yapılanma aslında kooperatif dediğimiz şey, ama kapitalizm

içerisinde kooperatifler yaşamıyor arkadaşlar, yaşayamıyorlar ve kadınlar oraya kooperatif kurmak için, yani para kazanmak için gidiyor, ama tam da bu gerekçeyle yaşayamıyorlar. Çünkü kapitalizm nasıl bir şey? Artık değer ürettiğiniz sürece ayakta kalabildiğiniz bir şey, kooperatifte artık değer üretmiyorsunuz ki var olanı paylaşıyorsunuz. Paylaştığınız zaman zaten geçimlik bir şey üretmiş oluyorsunuz. Öyle olduğu zaman kapitalist rekabet içinde dayanmanız mümkün değil. Çok ciddi bir hani iktidara dair çok ciddi bir şeyiniz yoksa, yani siyasal bir angajmanınız yoksa dayanmanız mümkün değil veya büyükçe bir yerel alanı eğer mesela, Rojava'da olduğu gibi -ki orası da bence henüz deneyimlenmedi ve henüz test edilmedi- büyük bir eğer alanı kontrol edip, oranın gücüne sahip değilseniz, oranın kaynaklarının denetlenmesi ve planlanması gibi bir güce sahip değilseniz, o zaman benim aklıma gerçekten böyle bir soru oluyor. Peki, biz hakikaten acaba bu yaptığımız şeyin sonucunda eğer dik durmazsak kapitalizmin işini kolaylaştıracak mıyız, bizi daha mı hızlı yok edecek? Neyse, bu sorumu ben kapatayım, cevaplarıma başlayayım.

Şimdi ben gerçekten dediğiniz şeyi çok önemsiyorum. İş güvenliği dediğimizde bu manipülasyonu biz de gerçekleştirmiş oluyoruz. Hatta şöyle bir şey yapıyorlar: İşte 1800'lü yıllarda Lloyd Wright diye biri varmış. Bu işte zamanında bir terim ortaya atmış. Efendim, iş kazalarının yüzde 98'i engellenebilir, yüzde 2'si takdiri ilahidir, engellenemez. Bu araştırmaya falan dayanmıyor aslında, ama bu o kadar yerleşik ki şimdi yani böyle bir, yani biz yaptık bu araştırmayı, hayır, iş kazalarının tamamı engellenebilir. Biz de buna bu yüzden iş cinayeti diyoruz. Mesela, iş kazasına iş cinayeti demek çok önemli bir hegemonya aracı. Tam da buradan iş güvenliği, önce iş güvenliği denilen yere hayır, iş güvenliği sosyal bir şeydir. İş güvenliği dediğimiz güvencemizden, iş güvencemizden de geçer, can güvencemizden de geçer. İş güvenliği denilen şey sadece bizim vücut bütünlüğümüzü koruyan, yani ölmememizi sağlayan, yaralanmamamızı sağlayan bir şey değil. Aynı zamanda psikolojik olarak da

sağlam kalmamızı da sağlayan bir şey diyebilmemiz gerçekten çok büyük bir yine hegemonya yaratma süreci aslında ve bunu her açıdan kullanmak gerekiyor.

Şimdi 6331 sayılı İş Sağlığı ve İş Güvenliği Yasası çıktı. İş Sağlığı ve Güvenliği Yasası, biz işçi sağlığı ve iş güvenliği demek için direnmeye çalışırken yasanın artık adı değişti ve iş sağlığı ve iş güvenliği. Hakikaten de yasanın temeline baktığımızda şunu görüyoruz: Şimdi yeni bir piyasa yaratmak üzerine kurulu bir çözüm üretmişler. Evet, bu da bir çözüm, kapitalizm için bir çözüm üretmişler. Gerçekten de iş kazalarının yaşanmadığı yerde piyasa sonuca ulaşacak. Hem iş kazası doğuracak aynı zamanda, ama bu iş kazasından da kâr yaratacak. Yani yeni bir meta alanı ortaya çıktı, yeni bir piyasa alanı olarak bizim karşımıza çıktı. Evet, iş kazalarını engelleyebilirler. Bu gerçekten çok basit bir süreç çünkü, sadece işin zaman boyutunu, para boyutunu organize etmeleri gerekiyor ki piyasa yarattıkları zaman evet, buradan da yeni birileri kar ettiği zaman evet, bunu artık yapabilirler. Fakat gerçekten ne yaparlar, yani meslek hastalıklarını acaba ortadan kaldırabilirler mi? Hayır, kaldıramazlar. 'Mobbing'i, 'mobbing'den kaynaklı iş cinayetlerinden özellikle işyeri intiharlarını ortadan kaldırabilirler mi? Bizim kaç tane asistan arkadaşımız kendisini başarısız hissettiği için kendini attı. Bu en güvenceli iş kolu olan eğitim sektöründe meydana geldi. Bırakalım şeyi, hani inşaatlardaki, tersanelerdeki, madenlerdeki iş cinayetlerini, işçi katliamlarını, biz Afganistan'daki bir olay gibi vah vah, yazık falan deyip yardım falan topluyoruz ya hayır, biz kendimiz yaşıyoruz aslında bunu. Şimdi tüm kentimiz, tüm kentlerimiz hatta bu kentsel dönüşümle birlikte birer şantiye alanı haline geldi. O kadar güvencesiz ve güvenliksiz bir şekilde artık hayatımızı sürdürüyoruz ki bu yüzden de bunun kendisinin piyasalaşmasının aslında ne kadar süreci yaygınlaştıran ve ne kadar içimize işleten bir şey oldu. Yani ben şunu düşünüyorum her seferinde: Canı yanmış gibi hiç kimse örgütlenmiyor, canımız yana yana örgütleniyoruz. İşte bu yüzden Yedikule Bostanlarında, Yedikule Bostanlarında aslında değil mi belliydi, planlar

falan belliydi, ama oraya moloz döktükleri anda gittik veya bu kadar işte 2007'den önce Tuzla'da iş cinayeti olmuyor muydu? Ben 99'dan beri Limter-iş'te bir şekilde çalışıyorum ve 99'dan beri aslında tersaneler bölgesi içindeyim. Daha önce de oluyordu kendi kendine, hani gerçekten 5 000-10 000 kişilik tüm işçilerin katıldığı full işin bırakıldığı yürüyüşler oluyordu, ama ilk defa 2007-2008 sürecinde gündeme geldiyse, bu artık çok akut bir şey olarak gündeme geldiği için. Bence buradan şöyle bir şey mi yapmalı diye düşünüyorum: Hani proaktif süreçlere dair yol almak için o zaman biz ne yapmalıyız? Bu da ikinci sorunuza dair aslında. Biz şöyle yaptık: Tuzla'dan yola çıktık, Davutpaşa'dan yola çıktık. Evet, maalesef herkesle bir arada olamıyoruz. Çünkü siyasal angajmanlar bazen gerçekçi, bazen gerçekçi olmayan ayrışmalar yaratıyor, doğru, ama bir meclis oluşturduk. İstanbul Işçi Sağlığı ve Iř Güvenliği Meclisi ve bu meclis içerisinde sendikalardan derneklere, siyasal temsiliyete bakmadan sadece konuyla ilgili olmasına dikkat ettiğimiz gazetecilerden, hukukçulardan, mühendislerden, benim gibi sosyal bilimcilerden, işte tabiilerden falan pek çok insanı bir araya getirdik ve biz kavram üretmeye çalışıyoruz, tartışmaya çalışıyoruz. Çünkü ürettiğimiz her kavramın bir gerçekliğe işaret ettiğine düşünüyoruz. Mesela, iş cinayeti, mesela çalışma acısı, ben artık iş cinayetinin de yetersiz geldiğini düşünüyorum. Çalışma acısı kavramını kullanmamız gerektiğine inanıyorum ve kendi açımdan yeni işsiz kalmış, arkadaşıyla dayanışmış biri olarak, yeni işsiz kalmış bir insan olarak mesela benim açımdan da aynı şey, o çalışma acısını içimizden hissetmediğimiz sürece bunun örgütlenmesinin gerçek olmadığını düşünüyorum açıkçası. Tam da hani neysek ne, yani oyuncuysak, inşaat işisiyse, akademisyense, araştırmacıysak, mimarsak, plancıysak, neredeysek oradan doğru bir örgütlenmeyle çalışma acılarımızı ortaya koyarak rgtleneceğimiz bir sürecin tam hem kenti, yani kent hakkını tırnak içinde, hem üretim alanı içerisindeki varoluşumuzu, hem yaşam alanlarımızla birleştiren bir şey olduğunu düşünüyorum. Çünkü bedenlerimizle aslında biz var oluyoruz. Yani bedene dair bir süreci, daha doğrusu şöyle söyleyeyim: Bahsettiğim bütün süreçler bütün izlerini bizim bedenimize

bırakıyor. Bu yüzden aslında biz çalışma acısı dediğimizde yaşama dair bütün dertlerimizi de içerdüğimizi düşünüyorum. Bu yüzden böyle bir hattı politik bir hat olarak olabilir mi diye size sormak istiyorum. Ben bu kadar desem sanıyorum sorulara cevap vermiş olurum. Biraz da gevezelik etmiş olabilirim.

TUBA İNAL ÇEKİÇ- Teşekkür ediyoruz.

YILDIZ SALMAN- Yani çok ortak şeyler var tabii, aslında hiç akla da gelmeyen şeyler değil. Yalnız şöyle bir temel durum var: Yani bunu her seferinde diyeyim, çünkü burada bostandı içinde bulunduğum şey, tahmin edersiniz ki içinde bulunduğum tek durum değil, birçok başka alan, binayla ilgili benzer şeylerin içindeyim zaten ve her sefer de aslında Akif'in dediği gibi taktiklerle, yani taktiksel planlamadaki o şaşırtmacalı hal de şu: O duruma göre taktik üretmek, yani müthiş bir kıvrak ve aktif halde aportta bekliyor olmanız gerekiyor sizin, yani böyle de bir enerjiniz olacak bu ortamda, mucizevi bir tip olmanız gerekiyor. Bir tane de yetmiyor, bir grup böyle insan olacak ve oraya buraya ki neyle ilgileniyorsa, bununla koşuşturacak. Temel hikâye şu bence: Bu konularla ilgilenen ve şu anda düşünceleri paylaşan, hemfikir olan grup biz ortak olarak mesela birisi bir soru sorduğu zaman çok mutlu oluyoruz. Ay ne güzel bir soru sordun, bir soru da ben sorayım diyoruz. Biz soru sorarak bunu soru sormanın iyi bir şey olduğuna inanıyoruz. Soru sorarak zenginleşeceğimiz fikrine inanıyoruz. Fakat ne yazık ki karşılığında durduğumuz ekip soru işaretinden nefret ediyor. Soru sorandan nefret ediyor, istemiyor, ünlem kullanmayı tercih ediyor. Anlaşmamamız kadar doğal bir durum yok, dolayısıyla şimdi eğer biz bu elimizdeki soru işaretini hissettirmeden bir şekilde nasıl paylaşabiliriz ve duyurabiliriz onun yolunu bulmamız gerekiyor. Biz her seferinde bunun için taktik üretiyoruz. Dolayısıyla çoğu zaman önceden hazırlıklı olmak da işe yaramıyor. Yani o yumurta kapağı gelince hikâyesi hep bizim aklımızı kurcalıyor, her seferinde bunu kendimize soruyoruz. Biliyorduk bunun olacağını, niye üç gün önce yapmadık, haziran ayında uygulanması düşünülen proje ile ilgili görseller sergileniyordu, hepimiz de görmüştük. Çünkü

habersiz değiliz, ilgileniyoruz ve üzerine çalışıyoruz, ancak bunları duyurmak ve gündeme getirmek için birşey yapmıyoruz. Ancak şunu da unutmamak gerekir ki, bu onceden hazır olma hali bazı durumlarda o hiç beklemediğimiz bir şekilde sonuçlanabiliyor. Örneğin Modern Mimarlık Mirası zerine çalışan bir başka gruptaki arkadaşlarla, İnönü Stadının başına gelecekleri çok önceden ngrebildik ve çalışıp hazırladığımız bir dosya ile, yapının sahip olduğu değerleri uluslararası ölçütler çerçevesinde açıkladık ve kültür varlığı olarak tescilini sağladık. Ama sonuçta, gidildi, A profesöründen bir tayfa rapor aldılar, strüktürel olarak yapı kendini taşıyamaz dedi, bina, yasal olarak koruma altındaki bir kültür varlığı olmasına rağmen yıkıldı. Dolayısıyla, taktiksel planlamaya ihtiyaç duyacağımız zamanları önceden planlamak söz konusu değil. Siz sürekli hazırlıklı olacaksınız, farkında olacaksınız ve cebiniz bilgi dolu olacak ve de aortta bekliyor olacaksınız. Yumurtayla birlikte kapıda olacaksınız. Sanırım taktiksel çözümlerle ilerlemeye çalışmanın doğası bu.. Çünkü nden belli bir hazırlık, deklarasyon, imza kampanyası vb. yaptığınız zaman çok net bir şekilde cephe alınıyor ve siz hiçbir soru işaretinizi, hiçbir cmlenizi oradan içeri sızdıramıyorsunuz. Net olarak istenmiyorsunuz, dolayısıyla şaşırtma taktikleri bir kenarda gizli duruyor olmanız gerekiyor belki de. Bir tek bunu anladığımı düşünüyorum. Ama onun dışında şebnem Hanım'ın da söylediği, hepimizin, benim de sorduğum soru; 'böyle mi olmalıydı?' Benim cevabım; 'Hayır, tabii ki böyle olmamalıydı.'. Böylesi taktiksel yaklaşımlar nereye varır dersek, ben bunun da evrilebileceğine inanıyorum. Bazı günler çok karamsar konuşabilirim. Bugün Allah'tan öyle bir gün değil. Gezi sonrasındaki forumlar sırasında bir gün moralimiz bozuluyor, bir gün çok mitleniyorduk. Sonunda biz aslında kendi aramızda hep şunu hayal ediyorduk bir yandan: Biraz da iyi taktikler üretebilmek için, evet, blnmeliyiz, ama içeriksel olarak değil de, pratiğe yönelik olarak blnmeliyiz. Sen Üsküdar'daysan Üsküdar'a sen bak da, ben Fatih'teysem Fatih'le ilgileneyim, bu anlamda bir iş bölümü yapalım ve dolayısıyla bu forumların da keşke ve keşke pratiğe dnyecek, kendine böyle çıkış yolları bulsa dediğimizi çok net hatırlıyorum. Hepimiz bunun

ne güzel bir hayal olabileceğini düşünüyorduk.

Bu işbölümünün sonucu olarak da farklı durumlarda talep eden olmayı ümit ediyorduk, örneğin “ben Kadıköy’e böyle bir belediye başkanı istiyorum”u partiler adaylarını ortaya koymadan önce söyleyebilsek keşke diyorduk. Ben böyle bir insan istiyorum, var mı partinizde böyle birisi?. Ben böyle bir parti istiyorum, böyle bir yol istiyorum, böyle bir mahalle istiyorum diyebilmek. O günlerden bugüne maksimum 1,5 sene geçmiştir. Çok uzun bir süre değil bence, hatta çeşitli taktiksel yaklaşımlar üretebilme kazanımını da kazanımı da yanına katarsak çok uzun bir süre değil. Ondan önceki atıl yıllar düşünüldüğünde bence oldukça hızlı ve oldukça iyi bir şey, gelişme yani ümitli olmakta da fayda var ya da en azından ümidi bir kenarda tutmakta fayda var. Dolayısıyla evet, en doğru yol olmadığını bilmemiz önemli. Ezkaza bunun harika bir yöntem olduğuna inanırsak o tehlikeli, en az ötekisi kadar tehlikeli. En doğru yol olmadığını bilmek, ama şu an ihtiyaçtan, bugün bu yarın bu, ama asıl olması gereken şu idealimizden kopmaksızın bunu gerçekten geçici olarak o anlık kullanmak, yani bunun olması gereken olmadığını bilmek bence en sağlıklı durum gibi geliyor bana şu anda, Bu kadar konuştum ama açıkçası bir şey de bildiğim yok, şöyle şöyle gidiyoruz biraz. Teşekkür ederim.

CEREN AKYOS- Vallahi ben bana sorulan bütün sorulara net bir cevap veremeyeceğim. Çünkü kendime sorduğum şeyler bunlar aslında ya da gözlerimi yumup ağızımı açıp hiç de politik olarak doğru olmayan cevaplar vereceğim size. İkisinin arasında gitmeye çalışacağım. Öncelikle işgal evi ne ve ne yapmaya çalışıyor bu insanlar sorusunun cevabını bilseydim başta size yurtdışındaki insanların kafasındaki net fikirleri biraz sunmaya çalışmazdım. Çünkü en azından hani ortaklaştıkları bir nokta var onların, şu konuda çok netiz: Hani biraz önce de söylediğiniz gibi insani ve uluslararası değerler olduğu konusunda çok netiz. Yasal olarak haklı olmayabiliriz, ama yaptığımız eylem ve inandığımız şey haklı diyebilen insanlar var. Burada öyle bir şey yok. O yüzden ben İstanbul’daki ilk işgal evi kurulduğunda ve yer almaya başladığında zaten

Gezi'nin bir enerjisi ve işte orada olan ilişkiler nedeniyle çok büyük kendime şeyler koyup, ah, dünyada işte neler değişiyor, insan ilişkileri değişiyor, işte başka dünya mümkün diyerek bir işin içine girdim ve sonunda gördüğüm işte forumlardan kaçmak oldu. Ne yapıldığının farkında olduğunu sanmıyorum insanların, fakat benim için önemli olan noktası anlatmaya çalıştığım biraz önceki eğer sosyal ilişkilendirme biçimlerimizi insanlarla, mekanlarla ve üretim biçimi, her neyse bunları en azından değiştirecek, bilecek mekanlar yaratabilsek kendimize belki o zaman büyük bir şeyi değiştirmeye ya da önümüze net bir hedef koyabilecek bir noktaya gelebiliriz, ama onun içinde bir işgal evinin işi nedir, ne yapıyor bu çocuklar diye sorarsanız gidin görün, kendiniz karar verin diyebilirim.

Forumlardan neden kaçılıyor? Sonrasında zaten biraz cevap vermiş de oldunuz, yani çağrı yapılsın mı, yapılmasın mı gibi bir şey tartışılıyor. Bir de hani arkadan da eklemenin içinde gelmişti; iktidar meselesinin muhalefetin kendi içinde çıkması gibi bir durum var. Yani biraz önce de sunum sırasında söylemeye çalıştığım oydu. Mülkiyetin yıkıldığını varsaydığımız bir noktada işte üstüne ismini mi koyalım, onu mu koyalım, adı ne olsun, o mu olsun falan gibi bir tartışma çıkınca ondan bir hafta önce otonomi nedir diye tartışırken böyle bir şey gelince insan böyle gerçekten ağlaya ağlaya gitmek istiyor niye o zaman uğraşıyorum diyerek, o yüzden forumlardan kaçan bir grup insan vardı.

Organizasyon biçimi olarak işte hiyerarşi olmadan herkesin katıldığı falan diye konuşuluyor, ama solun içindeki bölünme nedeniyle illa ki orada baskın gelen insanlar oluyor ve o baskın gelen sol örgütün pratiği her neyse bir anda konuşmanın tarzı da ona dönüyor. Siz bundan hiç hoşlanmıyor olabilirsiniz. Hani bunları bir kenara bırakıp da yarattığımız bir mekandı burası? Madem öyle değil, ne manası var sorusuna tekrar geri geliyor. Bu sefer de ben biraz ümitsiz oldum galiba, yani bölünmek kötü mü derken iş dışında ortaklaşamaz mıyız? Mesela, çok basit insani değerler olduğu ve bazı konularda gerçekten haklı olduğumuz konusunda bununla da ortaklaşamıyorsak artık

bırakıp gidelim yani, o zaman bir manası yok gibi geliyor.

Otonom alanlar ne kadar dayanır ve kapitalizm bunu ne kadar içine alabilir? Mutenalaştırma sorusuyla birleştirecektim ben bunu aslında, ben Donkişot ve Caferağa'yla ilgili bunu çok düşündüm. Çünkü Yeldeğirmeni zaten fiziksel yapısı olarak ve sosyal yapısı olarak da mutenalaşmaya çok hazır bir mekan. Bu zaten daha önceden de tohumları atılmış bir yer. İşgal evi bunun üzerine eklemiştir, tüy dikmiştir dikse dikse. Caferağa keza öyle, yani Moda'nın dibinde, ama şöyle de bir şey var: Bizim sosyal yapı mekanın kullanımını belirler gibi bir yerden bakıyoruz sosyal yapıya önem veren insanlar, halbuki neden işgal evleri o mahallelerde olabildi diye de düşünmek lazım. Ben gitsem şimdi Okmeydanı'nda bir ev işgal etmeye kalksam ne kadar barınabilirim, orası soru işareti. Bu şey anlamına gelmiyor, hani ben oranın sosyal pratiklerini bilmediğim için orada barınamam, ama oradaki insanların bunu yapamayacağı anlamına gelmiyor. Sadece onun içinde farklı bir örgütlenmeye ihtiyaç var. Buna belki karşı gelebilmek için aklıma gelen işte bu "guerilla gardening"ten bahsettiniz Berlin'deki ve Yedikule'de işte belediyenin şey demesi: *"İyi o zaman, siz çizin, ama bu durumda da kötü bir şey olursa buyurun, cezası da bu"* O zaman şöyle bir şey var: Devletle olan ilişkimizi gözden geçirelim. Ben hiç şikâyetçi olmam, ama herkes çok emin mi o konudan emin değilim. Hani sosyal devlet dediğiniz şey o zaman çekil aradan demeye gelir. O da nerede ne kadar ve nasıl delinebilir ve herkes bunu demek ister mi zaten? Böyle bir şey var, ama ne yapılabilir? Belki işte Yedikule'de orada yetişen şeyler yenilmiyor, çünkü orada trafik var deniliyorsa, atıyorum, o zaman o yolun hepsi tramvay olsun diye bastırmak, yani sana nereden vurmaya çalışıyorsa işte o kapital mantık sen de o kadar direneceksin. Oraya yine şeye geliyor, işte bir şey olana kadar bir iş yapmıyoruz, ama aktivistlik de tam zamanlı bir meslek olması lazım o zaman onun için ya da hani direniş sendikası kuralım, kooperatif kuralım, bir şey, hani bunlar da benim sorularım, cevabını verebileceğim şeyler değil. Başka da bir şey yok sanırım.

YILDIZ SALMAN- Bostanların istemediğimiz yöne dönüşümünü tetikler miyiz? Bu endişeyi çok uzun tartıştık. Çok sıkı kavgalar ettik, küsüştük, ayrıldık, geri oturduk. Allah'tan küsmeyi, tartışmayı seviyoruz. Yoksa uzaktan biri görse bunlar daha bir araya gelmezler, ama biz bu karşıt fikirlerin bir şey ancak çıkarabildiğine inandığımız için benim en güvendiğim temel bu zaten. İki temel şöyle fikir vardı: Bir tanesi diyordu ki bu zihniyetle mi masaya oturacağız? Ben oturmam. Anlaşılabilir bir şey mi? Bence anlaşılabilir bir şey, zihniyet ortada zaten. Bir grup da diyordu ki peki, oturmayalım, yapacağını zaten yapacak. Ne yapacağız, sadece bağırarak mı yetineceğiz, bağırarak diye kendimizi mi alkışlayacağız? Hazır biraz daha ileri gitme şansımız varken neden aralayıp bakmıyoruz? Belki de görüldüğü kadar diretmeyecek, belki başka bir yol bulacağız. Adım atmazsak yolu bulamayız. Hikâye buydu. Tabii orada demin söylediğin o *"hadi sen yap"*ın altındaki o koca sorumluluk topunu çat diye elinden bırakma şeyini asla gözden kaçırmamak gerekiyor. Dolayısıyla burada "o ilişkimizi sürekli sorgulamalıyız" a ben de çok katılıyorum. Onu ama sürekli kendi kendimize de hep yapmalıyız, hani yıkmaya çalışmalıyız yaptığımızı ki ancak sağlam olabilir. Dolayısıyla mesela biz sürekli kendimize hep toplantıda bak, bunlar kırmızı çizgilerimiz, tamam değil mi bak, eğer şuna bu mealde bir şey söylersek hemen kalkıyoruz tamam, değil mi diye sürekli kendi kendimize hatırlatmalarda bulunuyoruz. Çünkü eğer müthiş ful ümitli bir durumda olursak insan kapılıp gidiveriyor. Çünkü iyiye inanmak ister doğal olarak insan, kim kötüyü ister? İyi bir şey söyleyince inanmak istiyoruz. Tabii ki biliyoruz bin kere bir sürü olumsuz şeyler oldu, ama hadi sen yap demenin altındaki diğer durumları da tabii ki fark ediyoruz. Dolayısıyla şimdi bu bostancılar hikâyesi, şimdi bostanlar burada, bu tabii "Hobby Garden" filan gibi bir şey ne yazık ki değil, burada çok başka bir tarihsel süreklilik var ve bizim burada ısrarla kırmızı çizgi olarak bahsettiğimiz bir diğer mutlaka ve mutlaka sürdürülmesi gereken şey bostancılık mesleğinin, yani oralar vakıf malı, asla vakıf malından çıkmamalı. Sırf bu sebeple hayatta ilk kez Vakıflar Genel Müdürlüğü böyle bir fikrin yanında oldu ve karşı oy kullandı Koruma Kurulunda, tarihte ilktir yani,

mümkün değil yoksa çünkü. Hemen yan yana giderlerdi. İlk kez kendi mülkleri söz konusu olduğu için böyle bir şey oldu. Her neyse, çok dert değil. dolayısıyla bu kiralama sistemini de korumak, dolayısıyla bostancı denilen şey 17. Yüzyıl belgesinde de yazdığı gibi kirayla oturur bilmem ne efendi, bu kadar, oradan gelmiş, buradan gelmiş, zaman içinde birçok şey değişiyor. Nereden bulacağım Ermeni kiracıyı? Yok, geçmiş olsun. Eldekine sahip çıkmak şu an için, geçmişe dönük hesaplaşmalar için oturalım konuşalım, ama olmuş bitmiş. İleriye bakmak açısından dolayısıyla onun mutlaka korunması gerektiğini, dolayısıyla orada çay içelim, kahve içelim derken Starbucks'tan bahsetmiyoruz, Simit Sarayından bahsetmiyoruz. Bayağı tahta tabureden filan bahsediyoruz, hani bu çerçevede olması kaydıyla, ona dönüşemeyecek mekanlar ancak üretilerek buna he diyebileceğimizi en azından kendi içimizde hemfikiriz. Dolayısıyla aksi yönde bir ima ya da neyse işte, yönelme, zorlama filan gibi bir şey olduğunda masadan kalkma hakkımızı da masaya oturma hakkımız kadar, yani onu savunduğumuz kadar kalkma hakkımızın da farkındayız. Dolayısıyla bu riski göze almak zorundaydık, en az bir kere deneyimlemek zorundaydık ki sonrakilere en azından bir deneyim bırakabilmek adına, aksi takdirde denememiş olacaktık. En son muhasebemiz buydu.

TUBA İNAL ÇEKİÇ- Tüm konuşmacılarımıza teşekkür ediyoruz, salondan katkılara da çok teşekkür edip, oturumu kapatıyoruz. Yarın tekrar görüşmek dileğiyle, yarın oturumlarımızdan biri Mimar Sinan Güzel Sanatlar Üniversitesinin “*Müşterekleşme*” başlığıyla, diğeri İstanbul Teknik Üniversitesinin oturumu olacak. O da “*Bizim Sokaklarımız*” başlığıyla olacak. Görüşmek dileğiyle iki akşamlar.

3. OTURUM

“BİZİM SOKAK”

Sokak, kentin temsil edildiği mekândır. Kamusal alanın temel öğelerinden birisi olarak kent kimliğinin ifade edildiği, gündelik yaşamın gerçekleştiği, yerel-küresel özelliklerin yansıdığı sokaklar kentin yaşam pınarlarıdır. Toplumsal bellek ve kültürel hafıza orada oluşur ve birikir. Sokak, insanın yerleşik yaşama geçtiği dönemlerden itibaren, ulaşım, değiş-tokuş ve alış-veriş işlevlerine cevap veren, herkes tarafından, kuşaklar boyu, erişilebilir olması gereken kamusal mekândır. Sokak herkesindir. Sokağı sokak yapan günlük kentsel eylemlerdir. Sokakların kullanılması ile bireysel ve ortak ve paylaşılabilir anılar birikir ve mekân anlamsal açıdan boyut kazanır. İnsanların bir arada ve özgürce yaşam deneyimi sokakta pekişir. Sokaklar yaşanabilir kılınmalı, demokratik ve anlamlı olmalıdır. Sokak mekânının anlam ifade etmesi, kullanıcı ve mekân arasında etkileşimsel güçlü bağlantılar kurulmasını sağlar. Bu bağlantı, kullanıcının geçmiş veya geleceğiyle, değerleriyle, içinde bulunduğu kültürel yapıyla, bireysel psikolojik ve toplumsal kimlik yapısıyla ilgili olabilir ve mekâna, yere aidiyet hissini güçlendirir. Aidiyet hissi ise sahiplenme eylemine yol açar. Kentliler sokaklarına sahiplendikleri ölçüde kentlidirler.

Bu oturumda, sokak mekânının fiziksel ve sosyal çok boyutlu anlamının ele alınması amaçlanmaktadır. “Bizim Sokak” teması akademisyenlerin yanı sıra konuya ilgi duyanların ve kullanıcıların (temsilcilerinin) katılımıyla tartışılacaktır. Oturumun aşağıdaki konulara odaklanması beklenmektedir.

- Demokratik Sokak
- Kamusal Alan Olarak Sokak
- Sokak –Gündelik Yaşam Etkileşimi
- Yaşanabilir Sokak

- Yerel-Küresel Ekseninde Sokak
- Sokak Kimliği
- Sokakların Anlamı ve Kültürel Hafızada Sokak
- Sokağın Yeniden Kazanımı

MEHMET OCAKÇI- Günaydın, hoş geldiniz, Değerli katılımcılar. İstanbul Buluşmalarının 2. gününün ilk oturumunu açıyoruz. Konumuz, ana tema: *“Bizim Sokak”* Yani sokaklar malum orada yaşayan insanların da, kentin de temsil edildiği çok önemli alanlar, yaşam kaynakları, insanların birbirlerini tanıdıkları, alıştıkları bir kente özgü davranış kalıplarını geliştirdikleri kamusal alanlar. Kamusal alanların tabii temel özelliklerini içeriyor sokaklar, sokaklar demokratik olmasıyla, anlamlı olmasıyla özellikle daha çok değer taşıyor.

Bugünkü sabahki oturumda dört değerli konuşmacımız var. Kevser Üstündağ Mimar Sinan Güzel Sanatlar Üniversitesi Mimarlık Fakültesi Şehir ve Bölge Planlama Bölümü Öğretim Üyesi, Arzu Erturan da öyle aynı birimden, fakat o burada daha çok *“Sokak Bizim Derneği”*ni temsilen bulunuyor. Cem Tüzün Bey ve Gündüz Vassaf. Gündüz Vassaf sabahki sis nedeniyle katılmadı, ama biz canlı yayınla ona bağlanacağız. O da hem bizi dinleyecek buradaki konuşmaları, hem de daha sonra görüşlerini bildirecek. Ben ilk sözü Kevser Hanım’a vermek istiyorum. Özellikle sokaklar gündelik yaşamın da yerelle küreselin de kesişmiş olduğu, temsil edilmiş olduğu yerler. Onun *“organik sokaklar”* diye de kullandığı bir kavram var. Bütün bunları değerlendirmek üzere kendisine mikrofona uzatıyorum. Çok teşekkür ederim.

KEVSER ÜSTÜNDAĞ- Ben de teşekkür ediyorum. Bugün erkenden kalkıp bizim bu toplantımıza gelip, birlikte düşüncelerini paylaşmak isteyen sizlere de tekrar teşekkür ediyorum.

Ben önce gündelik yaşama nokta atışları bir akademisyen olarak nasıl dile getireceğim? Çok kısaca üç temel başlıktan hareketle başlamak istiyorum. Aslında burada akademisyen yazıyor olması Kevser Üstündağ’ın altında çok minik bir başlık. Tam da Handan Hocamın biraz önce herkes yazar olabilir mi, Gündüz Beyin adını burada gördüğümüzde söylediğinde hani bir kimlik, bir akademisyen olmak, bir mekanla kurduğumuz ilişki ve projeler, başka bir dili mi konuşuyoruz, biraz onlardan bahsedeceğim, ama hani bize bilgi, iletişim ve mekan arasındaki kurgudan bahsetmeye çalışacağım. Bilginin bize nasıl

ulaştığını ve iletişimin hangi mekanlarda bizim bu bilgiyle paylaşarak, yeni adımlar atmaya yönlendirdiği üzerine bir toparlama yapmaya çalışacağım.

Aslında bilgiye ulaşmak bize ne gösteriliyorsa bilgi olarak onu keşfediyoruz. Gündelik yaşamda da biz yeşil ve doğa için kentlerdeki yaşamın daha iyileşeceğini bilmemize rağmen bize gösterilen kısım sadece ilgileniyoruz ve bu gösterilen kısım aslında hem medyanın, hem yazılı sözlü iletişim araçlarının sayesinde oluyor. İşte burada bilginin alınması ve paylaşılması çok önemli, burada gördüğümüz yeşil aslında çok büyük bir yeşil alanı temsil ederken bir önceye tekrar gelirsek eğer biz resmin sadece bu kadarını görüyorsak doğanın gerçekten ne kadar güçlü ve yemyeşil olduğunu keşfedebiliyoruz. Fakat bize verilen bilgi fotoğrafın sadece bir parçası ve bu bilginin bütününe ulaşmak ve paylaşmak çok önemli. Bu da aslında katledilen doğanın, kentin bir parçası, hepimiz şu anda takip ediyorsanız bu üçüncü köprünün etrafındaki yeşiller ve ortada akan çok önemli bir aksı görüyoruz. İşte bu büyük resme nasıl ulaşmak ve bu büyük resmi küçültmeden nasıl keşfedebiliriz, biraz aslında ona değinmek istiyorum.

Bilgiye ulaşmanın her anlamda iletişimde yeni teknolojiler, biraz sonra Gündüz Bey'le de birlikte iletişim teknolojiyle evine davet etti bizi, o buraya gelemedi, bu iletişimi güçlü kılacağız. Aslında erişilebilir olmak çok kolaylaştı günümüzde, yazılı ya da sözlü bütün iletişim araçlarını kullanıyoruz. Biz akademisyenler olarak aslında araştırma yapıyoruz, raporlar hazırlıyoruz ve bunları bir şekilde de paylaşmak durumundayız. Bu bilgiye ulaşmada paylaşım çok önemli ve bu paylaşımı nelerle yapıyoruz? İfadelerle yapıyoruz. Ne tip ifadelerle? İşte makalelerle, kitaplarla, hazırladığımız araştırmalarla, modellerle, standartlarla ve tabii bu yılların birikimi sadeleşmesi çok zor. Yani yıllarca rakamlar üzerine uğraşyoruz, işte burada bir tablo var mesela, bu tabloyu birçok yerde görüyoruz ve halkla iletişim kurduğumuz zaman da işte taşıma türleri oranları karşınızda denizyolu, havayolu gibi hani böyle çok herkesin anladığını zannettiğimiz dilden tanımlar yapıyoruz. Burada modeller de var, o

modeller üzerine de çok çalışıyoruz. Bu modeller işte akış şemaları var, o akış şemalarının içerisinde sadeleştirdiğimizi düşündüğümüz birçok şey var, ama burada hem de konunun başlığını seçerken sizlerle birlikte gündelik yaşama nokta atışı yapıyor muyum diye düşündüm. Yapmaya çalışıyorum, yani bu kimlikle birlikte bu iletişim ortamını daha çok nasıl arttırabiliriz üzerine çok düşündüm, çok çalıştım ve aslında bu tip yaptığımız her bir çalışmanın kentte mutlaka yansımaları olmalı ve bu iletişimi birlikte kurmak amacıyla da bu mesafeyi daraltmamız gerekiyor diye kendime görevler biçiyorum. Bunların aslında başında kendi alanım, hani ulaşım, kent içi ulaşım, yaya ve bisiklet konularında anahtar kelimelerini çalıştım yıllarca. Birçok burada hani yazmıyor aslında, ama hatta Ece Hanım telefonda bana sorarken, hani sizin titleniza, sizin başlığınıza ne yazayım? Akademisyen kalsın sadece derken aslında hani bunun başlığının aktivist, akademisyen ya da hani sokağa çıkan kişi olarak yazmaktan bir farkı olmayacağını düşündüğüm için şu anki meslek alanının içerisinde akademisyen olması çok da rahatsız etmedi beni. Bu araştırmaları yaptıktan sonra geldiğimiz noktada şeye karar verdim, bu süreçte hani sokağa çıkmak, sokakta olmak, mekanı kullanmak, biz yüz yüze ilişkilerimizi giderek daha çok arttırmak üzerine çalışmak ve bizim birlikte çalışmamız ve diğer disiplinlerle yan yana olmamız gerekiyor her anlamda, yani sadece akademik anlamda değil. Çünkü kent bizim ortak noktamız, insan aslında temel odağımız ve insana dokunabiliyorsak, yakın olabiliyorsak, mesafeleri azaltabiliyorsak ortak çözümlere ulaşabiliyoruz, ortak müşterek yan yana gelerek yaptığımız, alana çıkararak yaptığımız şeylerde biz daha başarılı oluyoruz. Hani burada biz dediğim bazen Kevser, bazen akademisyen Kevser, bazen aktivist Kevser, bunlar hepsi aslında insana özgü karakterler. Hangi yeteneğimizle kentte varsak, hangi kendi alanımızda güçlü hissettiğimiz kısımda kamusal alanda yer alıyorsak, onu güçlendirmemiz gerek diye düşünüyorum.

Bir çalışmaları bu rakamlara bakınca eğer rakamla arası iyi olan kişiler, mühendisler, işte bu alanda çalışan kişiler biliyorlarsa eğer, hani 1, 9, 0, 7, üç

tane sıfır çoklu bir rakam, işte toplu taşıma da öyle gibi ben bunları anlatabiliyorum, ama ben bunu böyle gösterdiğimde daha fazla kişiye anlatabildiğimi düşündüm. Bu aslında kentteki, İstanbul'daki mevcut ulaşım sistemindeki özel aracın oranı, diğeri de kırmızı nokta ne kadar özel araç olduğu bütün alan içerisinde ve kaç kişinin ehliyeti olduğu, diğeri de kaç kişinin toplu taşıma ihtiyacı olduğu. Şimdi bunları göstermeye başladıkça daha fazla kişiyle daha çok iletişim kurduğumun farkına vardım, ama bu alana geçebilmek için de bir bilgisayar mühendisi, bir görsel tasarımcı, bir sosyologla birlikte çalıştık. Burada da yine bir görsel daha hazırladık. Bunlar tabii sadece birkaç tanesi, burada da bir tek nokta 10.000 kişiyi gösteriyor. Yani çoklu noktalara baktığımızda İstanbul'da taşınacak insan sayısı bu sağ tarafa yapışmış olan 11.717.000 kişi, ama diğeri de kentteki şu anda var olan ve özel araçla yolculuk yapan insanların sayısı. Şimdi bu oranları böyle görsel olarak da sadeleştirince iletişimin kent mekanında aslında giderek nasıl azaldığını, mekanın bu alanlarda biz nasıl sıkışıyoruz, onları da aslında görmek gerekiyor. Çünkü kent artık giderek araçlı yolculukların işgali halinde ve bunları daha kolay, daha sade, daha samimi bir şekilde paylaştığımız zaman her alandan kişiyle aslında bu rakamların, bu sayısal verilerin, trafikteki yoğunluğun sadece mühendisler, sadece mimarlar, sadece şehir plancıları, sadece meslek uzmanları tarafından değil, hani bu sistemde aslında çözüme gidebilmek için herkesin kendi adına düşecek görevleri olduğunu da, görev demeyelim ona, günlük yaşamda kendisi bir katkıda bulunabileceğini fark etmesi aslında çok önemli. Hani bu alanda da elimizin, kolumuzun dokunduğu kişiler çok daha önemli. Kent nerede diye sormaya başladığımızda aslında kenti eğer iletişim ortamı olarak kamusal alanları düşünüyorsak, aslında kent giderek yok oldu. Araçlı yolculuklar, otoparklar, otoparktan evlere asansörler, asansörden evin içine girdikten sonra bilgisayar ortamı, televizyon ortamı, spor yapmak için yine kapalı mekanlar, yine asansörlere binip yine ekranlar karşısında spor aktivitelerimizi yürüten bantlar üzerinde yapıp, yine kapalı mekanda alışverişlerimizi yapıp ve kentin yok olduğu bir sistemin içinde hareket etmeye başladık, ama bunu mahalle, sokak ve

yeniden kazanmak diyorum ben buna. Zaten var olan bir sistemi yeniden kazanmak çok da zor değil, hani bir noktada kentin sokaklardaki yaşamının devamlılığını sağlamak için o samimiyet, yüz yüze ilişkilerin daha da artması nasıl sağlanabilir? Mesafeyi azaltmakla sağlanabilir. Bu aslında çok da nostaljik bir yaklaşım değil. Çünkü eskiden medeniyet kaldırımın yüksekliğiyle ters orantılı derdi Gönül Hocamız, şimdi de aslında medeniyet sokaktaki araba sayısı ile ters orantılı olmaya başladı ve gerçekten yaşam koşullarının iyileştirilmesi bizim evimizin kapısından dışarı adım attığımızda olması gereken bir durum.

Biz aslında ölçeği, mesafeyi, yakınlığı, anlaşılabilirliği, bunlar hep yaklaşık şey kavramlar, hepimizin tekrar ettiği kavramlar, ama bunların içeriklerini doldurmamız çok önemli. Mesafeyi azaltmak sadece hani yolculuk mesafesini azaltmak, gün içinde yapılan yolculukların metre kareye düşen alan hesaplarının yapılmasından öte mesafeyi insan insana kurulan ilişkileri azaltarak, göz göze, yüz yüze temasları arttırarak sağlayabiliriz. Biz bu yaz Sinop'ta gençlerle çalışma yaparken orada trafik ışıklarının olmaması gerçekten gençleri çok şaşırttı. Hiçbir şekilde araçlı yolculuklar için trafik ışığı yok, böyle bir durumu, yani kayda nasıl alacaklarının bile farkında değillerdi. Biz mesafeyi azaltmak şöyle, Sinop'ta da karşımızda duran şey aslında şoförler, araba kullananlar yüz yüze, göz göze temasla yayayla iletişimi kuruyorlar. Hatta araç kullananlar yayaların yaşça kendilerinden büyük olanlarıyla bile hiçbir şekilde trafiği engellemelerine rağmen çok rahatlıkla zamanı durdurabiliyorlar. Tabii bu anlaşılabilirlik, esneklik, sadelik, saygı kentte yok olmayan, yok olmaması gereken şeyler. Buna karşı çok fazla tez var. Yani karşı olmak, yani kent dediğim şey çok hızlı olmalı, endüstri var, burada yaşam koşulları çok yüksek, bunu bütün kente yaymak tabii ki çok kolay değil, ama bu noktalar kentin nefes alacağı noktalar olmalı ve gündelik yaşama nasıl nokta atışı yapabiliyoruz? Herkes için erişilebilir bu mesafeleri azalttığımız zaman yeni modeller oluşturabiliyoruz. Aslında bu benim 4-5 slaytta anlatmaya çalıştığım şeyler

ortaya koymaya çalıştığım bir teorinin temel kavramları. Bu teori organik ulaşım ve organik kentin yaşam koşullarını trafiğe bağlı olarak toplumsal yaşamı sadeleştiren ve özellikle kent mekanında geçmişten bugüne var olan dokuların kaybolmamasını hem koruma yaklaşımıyla birlikte ve bunları bugünün teknolojilerini kullanarak yarına aktarabilmek adına birçok temeli içinde barındıran teorilerden oluşuyor, teori demetlerinden oluşuyor aslında. Birincisi, organik son zamanlarda çok popüler oldu. Yani neden organik ulaşım koydum adını? Bir yandan da popüler olmak gerçekten bizim ben hani kendimde bunu bir görev addettim ki hani iletişimi artırmak adına hem gençlere, hem yaş gruplarına daha kolay ulaşabilmek için, hem de organlara bağlı olan bir ulaşım sistemi. Yani yürüyoruz, bisiklete biniyoruz ve yakın mesafeleri araçlı yolculuklara bağımlı olmadan sürdürebiliyoruz. Kentlerin geçmişten bugüne var olan dokusu da organik, yani var olan dokuya biz kendi içerisindeki o ilişkileri sürdürmesini sağlayacak o organik ilişkileri ağlar sistemi içerisinde de organik olduğunun farkındayız ve bu üçlü buluştuğunda sadece fiziksel düzenlemelerin bir ulaşım sistemini gerçekleştirmede yetersiz olduğunu, fiziksel düzenlemelerin toplumun kendi katkısını, toplumdaki bireylerin katkılarının ve kendilerinin en iyi oldukları konuda dahil olmalarını sağlayacak bir ortamın yaratılması, buna şu anda her tür kavram söylenebilir. Yani işte katılım denebiliyor, birlikte üretmek denilebiliyor, birlikte düşünce süreci denilebiliyor. Bunu sağlayabilecek ortamların yaratılması ve organik ulaşımın sosyokültürel düzenlemeleri yaparken de geçmişle bugün de kentin belliğini, kentin geçmişini yan yana bugünün geleceğe taşınması, bir de tabii içi her ne kadar biz çok sık kullanıyorsak da sürdürülebilirlik kavramını bir yandan içermesi gerekiyor. Kurumsal ve yasal düzenlemelerin de bu sistemin içinde var olması gerekiyor.

Aslında zaman ve hız çok önemli organik ulaşımında, trafiğin içinde kaybettiğiniz zamanın ekonomik karşılığına baktığınız zaman, yaşamdan ne kadar kaybettiğimizi düşündükten sonra sağlıklı yaşam koşullarını arttırmak için de gündelik yaşamda arabadan uzaklaşmak gerektiğini de biliyoruz. İşte bunlar

aslında birebir toplumda, mahallede, sokakta sohbet ederken de konuşabildiğimiz durumlar ve cümleler. İşte bunları biraz daha yan yana gelerek daha sık sohbetlerle, daha fazla kişinin kendini bu sistemin bir parçası olarak sorumluluğu da paylaşabileceğini hissettirmek çok önemli ve burada aslında ulaşımda bir değişim gerekiyor. Bu değişimi organik ulaşım adı altında yaparken de biraz önce dediğim gibi çoklu disiplinlerle çalışmak gerekiyor. Bunu da yine bir workshop sırasında fizik mühendisleri, sosyologlar, atom mühendisleri ve Sabancı Üniversitesi'nde gerçekleştirilen bir bilimsel çalışmada, ortak çalışmalar sonucunda çıkarttık. Biz dedik ki ne anlatıyorum ben, hani organik ulaşım demekle ne anlatıyorum ve bunu nasıl daha sade, nasıl daha samimi herkesle paylaşabilirim derken sonuçta böyle görseller çıktı.

Burada bütün sistemi anlatmak istemiyorum, ama görseller yeşilin orada yok olduğunu, altı aracın yan yana gittiğini, eğer biz kısa vadede sonuç istiyorsak bu yeşillerle birlikte, hani bunu gerçekten ben Kuzguncuk'ta yaşıyorum ve Kuzguncuk yaz okulunda her yıl minicik gençlerle, çocuklarla paylaşıyorum. Hani bunları onlarla paylaşarak sonuçta onların herhangi başka bir bostan konuşmasında ben bisikletime binmek istiyorum dediğinde, hani buradan birkaç mesajın da oraya gittiğinin çok farkında oluyorum. Bu beni akademisyen olarak da çok mutlu ediyor ve buradaki sistemi aslında karma trafikle yaya yolunu ve bisikleti toplu taşımada içine kattığımızda nasıl değiştirebiliyoruz ve bunun aslında çok da zor bir yatırım, ekonomik yatırım olduğunu da görmediğimizi anlatıyoruz. Kısa vadedeki sonuçta yeşil yerinde duruyor, daha fazla yaya var, daha az araba ortadayken daha çok toplu taşıma sistemiyle yan yana gelindiğinde tabii bunun arkasındaki çalışmalar çok fazla. Yani ulaşım ana planı çalışmaları yapıyorsunuz Yalova'da, Konya'da, Samsun'da, Gaziantep'te, Antalya'da, bunların rakamları çok büyük modeller kullanıyorsunuz, ama siz bu modelleri oradaki insanlarla, orada yaşayanlarla evinin kapısından çıktığında bunu hissetmesi gerektiğini aktaramadığınız sürece gerçekten 7-8 sene sonra gittiğim belediyelerde bu raporların, binlerce

sayfa raporun tozlu raflarda kaldığını görüyorsunuz. Hatırlanan şeyler de çok basit: O gün sokağa çıkmışsınız, birlikte yemek yemişsiniz, kavun, karpuz servisi yapmışsınız, işte sokağa davet etmişsiniz, kendi sokaklarına insanları davet etmişsiniz ve ulaşımın çözümünde ayda bir gün bile olsa arabasız olmanın keyfini yaşatmışsınız. Ben işte bayrağı böyle gençlere devrediyorum aslında, çünkü sonuçlarını gördüğünüz zaman meslek, bizim meslek gerçekten minimum 20 yıl, değil mi? Şehir plancılarının da kestirim yılı olarak biz 20 yıl görüyoruz. İşte ben bu alanı 92-93'te karar vermiştim. O zaman çok naifti, hâlâ da naif olduğunu düşünüyorum yaya ve bisikletli olmanın kentte, ama ben gençlere güveniyorum. Bayrağı devrettim, sabrınız için de çok teşekkür ederim.

MEHMET OCAKÇI- Çok teşekkürler Kevser Hanım, şimdi tabii bir 20 dakika kadar geç başladığımız için toplam süremiz de 120 dakika, 100 dakika kaldı. O bakımdan 20'şer dakika, siz tam zamanında kullandınız, çok teşekkür ediyorum Kevser Hanım, 20'şer dakika konuşmacılara süre vereceğiz. Arzu Hanım, Sokak Bizim Derneği'nin etkinliklerinden bahsetmenizi rica edeceğim. Bir de sokak bizim, kent bizim derken ne kastediyorsunuz?

ARZU ERTURAN- Hepiniz hoş geldiniz tekrardan, Mehmet Hoca bu oturum için davet ettiğinde ben çok heyecanlandım, mutlu oldum. Özellikle teması bizim sokak olan bir oturumda Sokak Bizim Derneği olarak bulunmak gerçekten heyecan verici. Bizim sokak, sokaklar bizim derken biz neyi kastediyoruz? Aslında bu sokaklar, bu kent bizim mesajını öncelikle vermeye çalışıyoruz. Çünkü biz inanıyoruz ki sokağa çıkarak, sokakta eylem olarak ve artık yaşadığımız kentin farkına vararak bir şeyleri değiştirmemiz mümkün. Dolayısıyla biz daha yaşanabilir, daha insan odaklı bir kente ulaşmak için temel çıkış noktasının sokaklar olduğuna inanıyoruz. Değişim sokaktan başlayabilir inancıyla yaklaşık 5 yıldır, 2010 yılından beri Sokak Bizim Derneği olarak faaliyetler gösteriyoruz, ama aslında derneğimizin faaliyetleri çok daha eskiye dayanıyor. 2007'de Kevser Hocayla beraber içinde bulunduğumuz, onun organizasyonunu ile Türkiye'ye gelen Otomobilsiz Şehirlere Doğru

Konferansı'yla başlayan bir serüven bu ve dediğim gibi 2010 yılından beri dernek olarak faaliyetler sürdürüyoruz.

Ben aslında biraz size hem dernek faaliyetlerinden bahsedeceğim hepimize ilham vermesi arzusuyla, ama ondan önce de biz bu noktaya nasıl geldik, bizim için kent, sokaklar ne demektir, şu anda ne demek, gelecekte ne olmasını arzu ediyoruz, biraz onlardan bahsederek başlamak istiyorum. Bildiğiniz üzere yaşadığımız şehir aslında gördüğümüz tek katmanlı bir yapıdan oluşmuyor, çok katmanlı bir yapıya sahip. Biz hep genelde binaları görüyoruz. İşte etrafımızda binaları, sokakları görüyoruz, ama bu aslında yaşayan mekan ve yaşam katmanları var.

Biraz kentlerde bu unutulduğu için insan odaklı olmaktan çıktı yaşadığımız şehirler, çok daha karmaşık bir yapıya sahip oldu. Bu bahsettiğim katmanları da aslında en iyi birleştiren kentin en temel birimi de sokak. Sokak aynı zamanda bir kamusal alan hepimizin bildiği üzere, biz sokakta birbirimizle birçok şeyi paylaşma imkânı buluyoruz, birbirimizle etkileşime girebiliyoruz, bir şeylere erişme imkânı tanıyor bize sokak, paylaşma, herkesle birlikte ortak yaşam kurma, herkes için açık olma özellikleriyle sokak aslında bizim hayatımızı sürdürdüğümüz bir alan. Yani hepimiz bugün evimizden çıktığımız anda sokağa dahil olduk ve o sokak bizim ortak yaşamımız. Biz şu lafı çok seviyoruz Kevser Hocayla: Kentlerin oturma odası sokaklardır. Yani hepimizin buluştuğu ortak alanlar.

Peki, bu sokaklar, bu kentler kimin için yaratılıyor, kimin için planlar, projeler yapılıyor? Bu soru çok önemli İstanbul'da da bildiğimiz üzere. Bizim için mi, yoksa daha otomobil odaklı bir şehirde mi yaşıyoruz? Sokaklarımız, artık hatta kaldırımlarımızda araçların bizlerden daha çok yer sahibi olduğu, daha öncelik sahibi olduğu bir ortamda yaşıyoruz. Kevser Hoca'nın bahsettiği gibi aslında bu anlayışı tersine çevirmek mümkün. Aslında niyet edersek daha yaşanabilir bir senaryoya ulaşmak mümkün. Bunu yurtdışında başaran çok güzel örnekler var. Biraz onlardan bahsetmek istiyorum.

Gördüğünüz resim Danimarka Kopenhag'dan 1960'larda çekilmiş bir resim, gördüğünüz üzere, nehrin kenarında otomobiller sıralanmış durumda. Aslında şu anda bizim İstanbul'da da çok yerde rastladığımız bir manzara. Ve karar veriyorlar 1960 senesinde. Hayır, biz otomobiller için değil, insanlar için öncelik taşıyan bir şehir yaratmak istiyoruz. Bu da 2013'ten bir fotoğraf, hatta gemilerden dolayı göremiyoruz bile insan kalabalığını, şu anda insanlar için bir mekan yaratılmış durumda, çok daha yaşanabilir, çok daha insan ölçeğini içinde barındıran bir yaşam kurgulamış durumdalar.

Bu Avrupa'dan bir örnekti, şimdi biraz Amerika'ya gidelim. Amerika da biliyorsunuz otomobil odaklı yaşamın en çarpıcı örneklerinden, ama onlar da artık bunu değiştirmeye başladılar. Bu New York'tan bir örnek, New York kadar büyük bir metropolde bunu başarmak mümkün mü acaba diye merak edip, daha sonra bu gördüğünüz alanı yaratıyorlar ve bunu gecedен sabaha hemen çok basit dokunuşlarla başarabiliyorlar. Bu da yine New York'tan başka bir örnek, yine öncesi ve sonrası resimler gerçekten değişimi çok çarpıcı bir şekilde ortaya koyuyor.

Burası yurtdışından değil, burası İstanbul, tanıyanlarınız vardır belki, Tepebaşı Otoparkı. 2007 yılında bahsettiğim, Kevser Hoca'nın da bu organizasyonu Türkiye'ye getirdiği *"Otomobilsiz Şehirlere Doğru Konferansı"* sırasında hemen İMP'nin önünde bulunan Tepebaşı Otoparkı'nda dedik ki biz neden yaratmayalım bu tür insan odaklı alanları? Hemen küçük dokunuşlarla gördüğünüz üzere otoparkın orada bir yaşam alanı yarattık. Bütün yeşil alanlar da gördüğünüz o çimler de aslında bir arabanın kapladığı alanı gösteriyor. Şu mesajı çok rahat okuyabiliyoruz: Aslında bir arabanın kapladığı alanda biz neler yapabiliriz, aslında neleri kaybediyoruz, nelerden vazgeçiyoruz? Bir de bunun sokaklardaki yansımaları düşünün derken bu konferansın pilot projesi olarak bu anlayıştan yola çıkarak "ayda bir gün sokak bizim" etkinlikleri uygulanmaya başlandı. Nişantaşı'nda 2007 senesinde 4 adet sokak trafiğe kapatılarak bir gün boyunca bütün insanlara, bisikletlilere, yaşlılara, engellilere açılarak insan

odaklı yaşanabilir bir sokak yaratıldı, bunun denemeleri başladı aslında. Çok olumlu geri dönüşler aldığımız için de dedik ki demek ki sokaklara sahip çıkan kimse yokmuş bu şehirde ve insanlar da bunu talep ediyorlar. Neden biz bunu bir dernek halinde bu konuya ilgi duyanlar, gönül verenlerle çalışarak bir sivil toplum kuruluşu haline getirmeyelim ki diyerek 2010 yılında Sokak Bizim Derneği'ni kurduk ve ayda bir gün sokak bizim projemize devam ettik. Şimdiye kadar İstanbul'un 12 farklı sokağında sokağı trafiğe kapatarak bir gün boyunca yaşanabilir bir sokak aslında nasıl olur, yani biz sokakların şu andaki durumuna mahkum muyuz, alternatifler neler olabilir, insanlara bunları göstermek ve öncelikli olarak da farkındalık oluşturmak istedik. Çünkü bir şeyi fark ettikten sonra aslında "evet, gerçekten bu konuyla ilgili bir şeyler yapmak lazım" düşüncesi insanlarda oluşmaya başlıyor ve çok mutluyuz ki bu sokaklardaki etkinliklerden sonra değişimler yaratabildik. Çünkü biz bir sokağa gidip projeyi biz getirdik hiçbir zaman demedik. Belediyelerle, oradaki mahalleliyle mutlaka işbirliği içinde olduk. Muhtarımızla, oradaki varsa sivil toplum kuruluşları ya da İstanbul genelinde çalışan sivil toplum kuruluşlarıyla ortaklaşa gerçekleştirmeye çok önem verdik. Medya her zaman sesimizi duyurmak için iyi bir araç oldu ve çok fazla da destekçimiz vardı. Bunlar aslında etkinliklerin etkisini arttırdı. Bahsettiğim üzere İstanbul'da 12 farklı sokakta şimdiye kadar gerçekleştirdik ve gerçekten bir günün sonunda öncesi ve sonrasını karşılaştırdığınız zaman, bu Yeldeğirmeni'nden bir örnek, Yeldeğirmeni Kadıköy'den, bir anda havanın bambaşka olduğunu, çok daha çekici, çok daha insan ölçeğine uygun bir sokak yaratmanın mümkün olduğunu gösterdik. Abdi İpekçi, Atiye Sokak ve İskele Sokak, bu üç sokak bizim etkinlik düzenlediğimiz sokaklardan üçü ve değişim geçirdiler. Abdi İpekçi Caddesi çok daha yaya dostu hale geldi, Atiye Sokak trafiğe kapatıldı belediyeler tarafından, İskele Sokak da yine aynı şekilde daha yaya dostu hale geldi. Bunun biraz bizim verdiğimiz etkinlik aracılığıyla fikirden de olduğuna inanıyoruz.

Demek ki aslında biraz adım atarak bir değişim yaratmak mümkün, yani

bu bizim elimizde. Talep edersek, bu konuda ısrar edersek ve bunun faydalarını göstermeye başlarsak bir sokak, iki sokak şeklinde değişimler yaratmamız mümkün olabiliyor. Biz bu yaptığımız süreci bir rehber haline de getirdik. “*Yedi adımda sokağını yaşı*” isimli bir rehberimiz var. İnternet sitemizden ücretsiz olarak PDF formatında indirilebiliyor. Medyada da çok fazla yer buldu, gazetelerde bu etkinliklerin haberleri çıktı. Daha sonra biz tabii sadece tek bir projeye kısıtlı kalmak istemedik. Arkadaşlarımızla beraber çok daha farklı projeler gerçekleştirmeye başladık.

Ben yine bir diğer projemizden bahsedeceğim son olarak: “*Kaldırım nerede?*” isimli bir proje, daha doğrusu kampanya gerçekleştirdik. Şimdi yürümek mevzusu üzerine arkadaşlarımızla çok fazla konuşurken kaldırımlar konusuna eğilmeye karar verdik. Eminim aramızda buraya gelirken kaldırıma araba park ettiği için ya da kaldırım olmadığı için, dar olduğu için yürüyememe sorunları yaşıyanınız vardır. Yürümek aslında çok temel bir hareket biçimi, hepimiz eğer bir engelimiz yoksa yürüyebiliyoruz ve yürüyerek aslında en temel erişimimizi, ulaşımımızı sağlıyoruz. Fakat yaşıadığımız kentte yaya olarak var olabiliyor muyuz? Bizim normalde yayalar olarak haklarımız var, bu haklarımız ne kadar korunuyor, ne kadar sahip çıkılıyor, biraz bunlar üzerine düşünmeye başladık ve aslında varmış, yayalar olarak İnsan Hakları Derneği Çevre Komisyonu’nun 1990 yılında yayınladığı bir yaya hakları bildirgesi var. Diyor ki: “*Kent yaşamının gerçek sahipleri yayalardır*” Kentin, sokakların asıl sahibi öncelikli olarak yayalardır. Dolayısıyla bizim yaşıadığımız kentte bunu hiçbir zaman unutmamamız, hatırlamamız, hatta bu hakkımıza da sahip çıkmamız gerekiyor. Tabii hakkımıza sahip çıkmamız gerekiyor ama bizim yaya olarak bulunabileceğimiz, üzerinde yürüyebileceğimiz kaldırımlarımızın ne kadar standartlara uygun olup olmadığını da bir düşündük. Birçok standart var Türkiye’de Türk Standartları Enstitüsü diyor ki: “1.5 metre olmalı kaldırımların minimum genişliği” ama bunu söylerken şu tanımı işin içine katmıyor mesela: 1.5 metrenin içinde çöp kutusu olmamalı ya da ağaç, direk, vesaire gibi

engelleyici bir şey olmamalı. Net bir tanım, net bir açıklıktan bahsetmiyor. “Kaldırım yüksekliği de en fazla 15 cm olmalı” diye yeni bir ölçü var, ama bunlara uyan kaldırımlar görebiliyor muyuz acaba, var mı, varsa nerede? sorusundan yola çıkarak kaldırım nerede kampanyasına başladık geçtiğimiz sene. Burada da istedik ki aslında, bu problemi hepimiz şu anda çok kanıksadık ama yeniden farkına varalım. Yani yürüyoruz, araba varsa, araba park etmişse kaldırıma önemli değil diyoruz, yola geçiyoruz, üzerinden atlıyoruz, bir şekilde yürümeye devam ediyoruz, ama aslında bu normal bir durum değil. Yani biz çok daha güvenli ve konforlu yürüme hakkına sahibiz, yayalar olarak bu bizim için sağlanması gereken çok temel bir hizmet. Dolayısıyla bu standartları hep beraber keşfedelim ya da kaldırımların erişilebilir olup olmadığını beraber denetleyelim istedik ve bir koli bandı ürettik üzerinde cetvel olan, bunu da kargoyla ücretsiz bir şekilde katılımcılara dağıtmaya başladık. Kampanyanın en temel özelliklerinden bir tanesi bandı aldıktan sonra sorunlu gördüğünüz yerde yapıştırıyorsunuz, daha sonra fotoğrafını çekerek sosyal medyada paylaşıyorsunuz. Bu paylaşımları biz de arşivliyoruz. Çok farklı paylaşımlar geldi. Sadece İstanbul değil, tüm Türkiye’den, çünkü sadece İstanbul’da değil bu sorun, tüm Türkiye’de yaygın bir problem kaldırımlarda yürüyememek. Biraz onları sizinle paylaşmak istiyorum.

Gelen problemlerden tabii ki tahmin edeceğimiz üzere kaldırımların çok dar olması ya da hiç olmaması, bir âdeta dantel gibi, kenar süsü gibi sokaklarda yer alması en çok paylaşılan sorunlardan bir tanesiydi tüm Türkiye’de. Onun dışında gelen bütün paylaşımlardan en ağırlıklı olanlardan yine bir tanesi kaldırımlara park eden otomobiller tabii ki, yine bunları da aslında biraz kanıksamaya başladık galiba, ama bizim hakkımızı gasp ettiklerini vurgulamak lazım. Yani ben onlar yüzünden güvenli bir şekilde yürüyemiyorsam kaldırımda bu normal değil ve bununla ilgili bir şeyler yapmak lazım. En çok da aslında çocuklar için bu hakkımızı savunmak lazım. Çünkü gelecekte onların daha yaşanabilir, daha güvenli sokaklarda kaldırımlarda yürüyebilmesi için bizim

şimdiden eyleme geçmemiz lazım, dolayısıyla çocuklar da kampanyamıza son derece destek verdiler.

Bir diğer destekçi ve paylaşımda bulunan arkadaşlarımız bisikletlilerdi. Bisikletliler de bisiklet yoluna araba park etmesinden son derece muzdaripler. Bu kültürümüz de sanırım henüz oluşmadı, daha alacak yolumuz var, ama yavaş yavaş bu iletişim ortamını kurarak başarabileceğimizi düşünüyoruz. Biz de ona bir katkıda bulunmak istedik bu vesileyle. Anne-babalar aranızda vardır, pusetleriyle çocuklarını dolaştırmaya çıktıklarında o kaldırımlardan indir-kaldır şeklinde çok farklı problemlerle karşılaşılıyorlardır. Bu da yine normal değil aslında, bununla ilgili de çok fazla anne-babalardan bu tarz fotoğraflar geldi. Onlar da teşekkür ettiler bu problemi dile getirdiğimiz için, bizim için gerçekten çok zor bir durum şeklinde. Şimdi bunlar aslında şimdiye kadar kentlilerin, bütün yaşayan insanların paylaştığı fotoğraflardı. Bir de belediyeler ne yapıyor diye baktık biz gelen fotoğraflarda, mesela devasa çöp kutularını kaldırımın tam üzerine koymaktan hiçbir şekilde çekinmiyorlar ya da sağ tarafta gördüğümüz kamyon *“öncelik yayanındır”* yazan belediyeye ait bir kamyon. Fotoğraftan net anlaşılmıyor, ama kaldırımın üzerine park etmiş durumda. Demek ki aslında bizim yerel yönetimlerle de iletişim kurup, onlarla da bu değişimi yaratmak üzere işbirliği yapmamız gerekiyor. Değişimi önce belki zihinlerimizde başlamanız gerekiyor, zihniyetimizi değiştirmemiz gerekiyor, daha sonra bunu eyleme dökmemiz gerekiyor. Bu rakamlar biraz eski aslında, güncellemediğim için özür dilerim, ama 280 tane fotoğraf gelmişti en son yaptığımız sayımda, 291 tane kargo yollamışız, bant yollamışız. 367 tane mail gelmiş, toplamda da 518 tane bant dağıtmışız. Aslında bu rakamlar kampanyaya ne kadar çok ilgi olduğunu, herkesin ne kadar çok yürümek istediğini gösteriyor ve biz de diyoruz ki yürüyebildiğimiz oranda aslında bu kentte var olabiliyoruz. Bizim yaya olarak, insan olarak bu kentte var olabileceğimiz mekanlar olduğu sürece biz de bu kentte var olabiliyoruz. Dolayısıyla bizim de aslında talep etmemiz, biraz eyleme geçmemiz gerekiyor. Biz Sokak Bizim Derneği olarak bunu yapmaya

çalışıyoruz. Bizim gibi aynı amaca hizmet eden farklı kurumlarla, kuruluşlarla, derneklerle işbirliği halinde bunları yürütmeye, projelerimizi, etkinliklerimizi yürütmeye çalışıyoruz. Dolayısıyla umuyoruz ki daha yürünebilir, daha insan odaklı sokaklar, şehirleri hep birlikte yaratabiliriz. Teşekkür ederim.

MEHMET OCAKÇI- Çok teşekkür ederiz, biz de öyle diliyoruz, Derneğe de çok başarılar aynı zamanda dilerim. Cem Bey, sözü size verirken özellikle toplumsal dinamiklerle komşuluk ilişkileri arasındaki bağlantıyı da nasıl görüyorsunuz? Sizin yaşadığınız deneyimlerden de yola çıkarak bunu anlatır mısınız bize, teşekkür ederim.

CEM TÜZÜN- Şimdi burada iki tane sevgili dostumuzun günlüğünde akademisyen, diğerinde sivil toplum örgütündeki görevi yazıyor, bendekinde aktivist yazıyor. Aslında herhalde sadece komşu yazsalar, aslında herkes komşu, herkes aktivist, bana bu uygun görülmüş. Endüstri mühendisiyim aslında.

Şimdi ben Mehmet Hocam komşuluk ilişkilerinden pası bana verdiği için komşuluk, nerede komşuluk ilişkilerimi sürdürüyorum, ondan bahsedeyim. Beyoğlu'nda Gümüşsuyu Mahallesi'nde Bolahenk Sokak'ta oturuyorum. İki bina yanımızda bina görevlisi Rahmi ve Zeliha'nın oğlu vardı Ali Can, bundan 7-8 yıl önce matematik öğretmeni bir ödev vermiş. Matematik dersinde grafik çalışacaklar, ama matematik öğretmeni matematikle ilgisi olmayan çok keyifli bir ödev vermiş. Bir logo çalışın demiş, yani sevdiğiniz bir şey için işte bir marka için veya tuttuğunuz futbol takımı için, her ne içinse bir marka çalışın demiş. Ali Can bize geldi. Şimdi matematik öğretmeni ve ödevi de güzel kurgulamış öğretmen aslında, çocukları serbest bırakmış. Ali Can'a nasıl yardımcı olabiliriz diye düşündük, o Beşiktaş'ı tutuyor. Beşiktaş için kartallı bir amblem çizmek istediğini söyledi. Ben de onu biraz daha düşünmeye sevk etmek ve biraz daha çalıştırmak için ne yaparız diye düşündüm, taşındım, sonra dedim ki gel bizim sokağa, bir amblem yapalım, bizim sokak için bir logo yapalım. Ali Can'ın pek hoşuna gitmedi ilk başta, sonra Ali Can'a ben ödev verdim Bolahenk Sokağın

adı nereden geliyor araştırsın diye. O yıllarda da böyle internet kafelerden çıkmıyor Ali Can, sokağın adını araştırdı. Birkaç kaynaktan bulmuş, Bolahenk Şevki Bey diye birisi var. Eyüp'te yaşamış vakti zamanında, evinin önüne bir levha asmış hatta. Onun dışında bizim sokağın adı neden Bolahenk olduğunu bulamadık. Ben biraz yardım olsun diye araştırdım. Klasik Türk müziğinde ve Türk halk müziğinde kadın ve erkek seslerinin birlikte şarkı söyleyebildikleri bir karar notası Bolahenk, işte batı solfejindeki ince "r" sesine karşılık geliyor aşağı yukarı, ama kadın ve erkek sesleri birlikte söylenebilen birçok klasik Türk müziği parçası Bolahenk karar çalınmaya başlanırmış. Hoşuma gitti sokağın adının böyle olması. Ali Can'a biraz bunu anlatmaya çalıştım. Pek fazla anlamadı, ama sonra biz şey yaptım, bizim sokağın adı madem çok ahenkli olmaktan kaynaklanıyor, bizim sokakla ilgili gel dedim, amblem seçerken daha katılımcı bir şey yapalım. Bir anket formu hazırladık. Üç tane logo, amblem tasarımı yaptık. Birinde el ele tutuşmuş insanlar, birinde bizim sokağın kedileri, birinde de bir portrenin üzerinde "*Bolahenk*" sözünün harflerini nota gibi yazdık ve Ali Can bundan çok keyif aldı. Çünkü 60 tane fotokopi çoğalttık ve mahalleye, komşularımıza anket çalışmasına başladık. 47 tane doldurdu bu arada 60 tane anketten ve bizim sokakta Ali Can sayesinde ilginç bir şey başladı. Herkes sokağın anlamını öğrendi bu sayede, sokağımızın ismi nereden geliyor, bunu öğrendi. Sonra Ali Can'ın bu ödevi sayesinde komşular arasında biraz benim de Ali Can'ın ödevine yardım ettiğim ortaya çıktıktan sonra biraz daha selamlaşmalar falan arttı ve o yılın hemen yılbaşı gelmişti, o yıl şey yapmaya karar verdik: Bizim sokakta bir kafe de var, o kafenin önünde kestane ve sıcak şarap partisi düzenlemeye karar verdik ocak ayının ilk haftasında ve 7. yıl olacak bu önümüzdeki yıl, 6 yıl üst üste sokakta kestane ve sıcak şarap partisi düzenlemeye başladık.

Şimdi komşular arasında iletişim arttı. Kevser'in konuşmasında bu organik ulaşımda özellikle altını çizdiği bir konuydu. Sinop'ta şu trafik sinyallerine bile gerek yok veya daha az ihtiyaç var. Çünkü şoförlerle yayalar

birbirleriyle gözle dahi iletişim kurabiliyorlar. Bizim sokakta da bu iletişim artınca, sonra derken 2011 yılında bu Beyoğlu imar planları, koruma amaçlı imar planları ortaya çıktı ve Beyoğlu'ndaki diğer yurttaşlardan önce bizim sokakta hani bu iletişim arttı ya, başa bela, komşular arasında ne olacak? Bizim yapılarımızın arasındaki ada içi arka bahçelerimiz yeşil alan ilan etmiş. Şimdi sokakların bütün önündeki o istikamet çizgileri dümdüz bir çizgi halinde çekilmiş. Bizim 80 yıllık, 70 yıllık, 40 yıllık parsel morfolojisine göre bütün binalarımızı tıraşlamamız gerekiyor, ne yapacağız konusu en fazla bizim sokakta konuşulur oldu. Bununla ilgili imza imar planına karşı imzalar toplanmaya başlandı, itirazlar başladı. En fazla itirazlar bizim sokaktan gelmeye başladı. Kestaneyi sen yapıyordun, sıcak şarabı da Hilmi'yle beraber organize ediyorduk filan derken kabak benim başıma patladı. Bu imar planlarıyla ilgili olaylarda gelişmelerde belediyeye karşı nerede böyle işte huysuz vatandaş sözcüsü olarak konuşmak gerekirse, beni öne itmeye başladılar. Sonra eşzamanlı olarak Taksim projesi gündeme gelmeye başladı. Şimdi Taksim konusu gündeme geldiğinde ben bu arada 1924'ten beri Beyoğlulu bir aileden geliyorum. 1969-1980 arasında 11 yıl boyunca bir Bakırköy, ardından 6-7 yıllık Ankara maceram dışında hep Beyoğlu'nda oturan bir aileden geliyorum. İşte Beyoğlu'ndaki ilişkiler de kuvvetli olunca Taksim'de artık namus belasına, Taksim'le ilgili konuda da biraz kızımınla beraber özellikle öncü bir rol üstlenmeye çalıştık. Bu Taksim'le ilgili ihaleye firmalar başvuracağı zaman, müteahhit firmalar, aday firmalar başvuracağı zaman o ihaleye başvuruların kapanacağı gün biz 24 saat süren bir oturma eylemi yaptık Taksim'de, TMMOB'a bağlı çeşitli odalardan, başka semt örgütlenmelerinden çeşitli destekler geldi, ama bizim sokak bir çizelge hazırladı. Hiç unutmuyorum, yan binada oturan bir Yedigöller Abla var Tekel'den emekli, o habere gün boyu bu yetmedi, bir daha getirin, bu yetmedi bir daha getirin, bizim ev de Taksim'e 150 metre mesafedeyiz, Yedigöller Abla o haziran sıcağında bize habere limonata ikmal yapıyordu. Velhasıl biz sokağımızda ahenk içerisinde oturup kestane, sıcak şarap partileri yaparken sürekli böyle rahatsız edilmeye başladık. Kamu otoritesi pek hazzetmedi herhalde, burada insanlar niye böyle

oturuyorlar, niye kestane ve sıcak şarap partileri düzenliyorlar? Az önce limonata takviyesi yapan Yadigar Abladan bahsettim. Evinin önünde kamuya ait 7 m2'lik bir boşluk var. Yani uzunluğu 5 metre kadar üçgen bir alan, 5 metreye sıfırdan başlayıp, işte 2 m2 genişleyen üçgen bir alan var. Oraya biz Bolahenk Bağları diyoruz. Orada kokulu üzüm yetiştiriyor. Biliyor musunuz, Karadenizlilerin kokulu üzümünü yetiştirir ve bütün komşulara dağıtır tabakla, az ya da çok herkese kaseyle dağıtır.

Burada huysuz vatandaşlar, daha doğrusu uyum içerisindeki, ahenk içerisindeki vatandaşlar bir süre sonra kamu otoritesi işte ben buraya geldim, park oteli yaptım, ben buraya geldim, AKM'yi yıkacağım, yerine barok bir mimarisi olan alışveriş merkezi üzerine yeni bir opera binası yapacağım. Opera meraklısı ve barok meraklısı bir başbakanımız vardı o dönemler ve Gezi Parkı'na da çeşitli projeler hazırlandı biliyorsunuz. İşte bizim evimize 200 metre mesafeden bahsediyoruz, başka yeşil alanımız yok. İşte buraya alışveriş merkezi yapacağım. Hayır, alışveriş merkezi yapmam, oranın metrekaresi yetmez, otel yapacağım. Otel nereden çıktı, şehir müzesi yapacağım, ortasındaki ağaçlar korunacak. Hayır, orada gençlerin yararlanması için buz pateni sahası olacak filan diye böyle harika bir proje hazırlandı. Biz anlamadık ne yapılacağını oraya, anlamadığımız için huysuzluklarımız arttı. Meydana çıktık ve hani nasıl diyeyim, bu iletişim denilen şey Kevser benim çok eski arkadaşım, böyle Arzu da sokaktaki iletişime değindi. Biz mağduruz bu iletişimden, sürekli başımıza belalar sarıyorlar bu iletişim yüzünden.

Şimdi bu anlattıklarımı hem Arzu, hem Kevser anlatırken benim ironi yaptığım çok açık, ama kime anlatıyorlar merak ediyorum. Gerçekten kime anlatıyorlar? Yani şehir plancılarına mı anlatıyorlar bunu anlatırken, kamu otoritesine mi anlatıyorlar, yurttaşlara mı anlatıyorlar? Kim bu söylediklerinde bir mesajlar üretiyorlar, bilim birtakım mesajlar üretiyor. Komşuluk ilişkileri meslek odaları oturup birtakım çalışmalar yapıyor, bir sürü veriler üretiyoruz, bilgiler üretiyoruz. Bu kimi zaman spontane oluyor, kimi zaman son derece güzel

altyapısı örülmüş mesajlar üretiyoruz. Bunların alıcısı kim? Bu bilgileri kime satmaya çalışıyoruz?

Şimdi sosyal medya diyoruz ya, sosyal medya Türkçe sosyal sözcüğü çok sevildi. Aslında sosyal yerine toplumsal diyebiliriz. Neden demiyoruz, bilemiyorum. Sosyalist yerine toplumcu diyebiliriz, ama dememeyi tercih ediyoruz. Sosyal medya dediğimiz şey aslında sosyal, toplumsal iletişim. Şimdi başefendi diyor ki: Her geçen gün sosyal medyaya biraz daha karşı oluyorum. Bunu söyleyeli daha bir hafta oldu. O sosyal medyayı Türkçeleştirsek her geçen gün toplumsal iletişime biraz daha karşı oluyorum. Bunu söyleyen bir başefendi var başımızda. Biraz daha şehir plancılarını daha yakından ilgilendiren bir başka vecizesi daha oldu. Dedi ki: *“Bir kentin meydanları her isteyeninin istediği zaman buluşacağı yerler değildir”* dedi. Burada buluşmak yerine *“miting”* sözcüğünü kullandı. Dedi ki: *“Bir kentin meydanları her isteyeninin istediği zaman miting yapacağı yerler değildir”* dedi. Şimdi bu mesajların, gerçekten akademisyenlerin ürettiği bu mesajların alıcısı kim, bunu kime anlatacağız? Bunu bilmiyor mu ya da bilmemek mümkün mü? Burada bambaşka bir durumla karşı karşıyayız. İnsana, insanca olan değerlere, ahlaka, akla karşı olmayı tercih eden bir tercihler bütünü var karşımızda. Bunlara bir şey anlatmak ne kadar mümkün bilmiyorum. Galiba anlatamayacağız da, ancak boyun eğdirmek zorunda bırakacağız. Başka çaresi yok bu işin, gerçekten çünkü başka bir fazda düşünüyorlar. Bunu anlatmak çok zor.

Şimdi bu ironiyi ya da hani sözcüklerime de belki yansıyan ya da sözcük olarak ifade edemediğim, ama anladığınızı düşündüğüm tepkilerimi bir tarafa bırakıp, bir faz değişikliği yaratıp biraz daha felsefi açılımı olan birkaç tümceye değinip, ondan sonra bitireceğim. Sanırım süremi de aşmamış olacağım. Ben ODTÜ mezunuyum, endüstri mühendisiyim ve ODTÜ’de biyoloji bölümünde uzun yıllar akademisyen olarak çalışmış olan Sorgun Tont diye bir hocamız vardır. Bu biyolojik çeşitlilik üzerine bir sürü makaleleri filan var. Tabii benim biyolojiye o kadar çok fazla merakım yok, ama TÜBİTAK’ın artık basımı devam

etmeyen popüler bilim yayınları dizisi vardı. Orada çıkan “*Sulak Bir Gezegenden Öyküler*” diye bir kitabı vardı. Ben tam 17 Ağustos depreminden bir gün önce, yani 16 Ağustos günü Londra’da bu kitabı okumayı bitirdim. Zaten çok kalın olmayan bir kitap, Londra’daydım o tarihte, çok enteresan bir şey yazıyor. İşte bir sürü sürdürülebilir yaşam, ekolojik denge, sanat ve doğa bilim, bütün bu konularla ilgili bir sürü öyküler veya denemeler yazmış Sorgun Hocam. Bir tanesinde diyor ki bu nükleere karşı olmak olmamak, çevre kirliliği, kentlerde sokakların arabalar tarafından işgal edilmesi, bunların doğaya karşı bir suç olduğu filan, bütün bunları hikâye ediyor. Aslında ekolojik sistem biz ona ne kadar bizce kötü olan müdahalelerde bulunursak bulunalım yeni bir ekoloji oluşacak. Bütün dünyaya atom bombası koyup patlatsak, hiçbir yaşam kalmasa dünyada üzerinde radyasyonu bol bir gezegenle de evren varlığını sürdürecektir. O da bir ekoloji, ama o ekolojik sistemin içerisinde biz artık olmayacağız. Hani ekolojik sistemin sürdürülebilirliği diyoruz ya, o ekolojik sistem kendi içerisinde yeni dengeler bulacak ve o devam edecek zaten. Bunun çok fazla bir şeyi yok, ekoloji adına filan değil söylediklerimiz, yani biraz dürüst davranalım. Kendimiz adına, yaşadığımız toplum adına, insanların ortak değerleri adına ve en fazla da belki çocuklarımız adına iyi şeyler yapmak zorundayız. Yoksa bütün o nükleer atıkları okyanusun 5.000 metreden daha derindeki fay kırıkları içine koyuyorsunuz, onları o fay kırıkları tektonik hareketlerde zaman içerisinde içine alıp, yok edip gidiyor. Yani sonuçta dünyanın merkezi zaten bizim üretebildiğimizden kat kat fazla radyasyon üretiyor zaten, o da orada gider, ama asıl önemli olan bizim ahlaki olarak iyi insanlar olup olmadığımız, asıl sorun bu, asıl sorun burada.

Hani bu son anlattığım Sorgun Tont’un kitabına gönderme yaparak anlattığım konuya neden değindiğime gelince, hani enseyi fazla karartmamak gerekiyor. Bir sürü olumsuzluklar, kötülükler, mücadele etmek zorunda olduğumuz birçok sıkıntılar olacak. Hani arabalarla da, daralan kaldırımlarla da mücadele edeceğiz, ama yaşam ya da ekolojik sistem varlığını sürdürecektir. Biz

bunun içerisinde iyi insanlar olarak, ahlaki değerlerle donanmış insanlar olarak varlığımızı sürdüreceğiz mi, sürdürmeyeceğiz mi? asıl önümüzdeki yanıtlamamız gereken sorular bu ve davranışlarımıza yön vermesi gereken temel tercihler de burada düğümleniyor herhalde.

MEHMET OCAKÇI- Çok teşekkürler Cem Bey. Şimdi Gündüz Beyde konuşma sırası. Gündüz Vassaf bize iletişim araçlarının gelişmiş olma durumundan yararlanarak katılacak, fakat kendisi şu anda gözüküyor ekranda, herhalde gelmek üzeredir. Ben arada şöyle bir belki toparlama yapabilirim. Esasında kentler kurulduğundan beri -hani bizim bildiğimiz ülkemizde de en eski neolitik kentlerden bir tanesi Çatalhöyük var- kamusal alanların temel işlevi, özellikle sokakların temel işlevi buluşma, görüşme, değiş tokuş, iletişim, ulaşım olmuştur. Esasında bu işlevin giderek azalıyor olmasından konuşmacılar bahsettiler. Tabii aracın kentin içine girmesiyle beraber kent dokuları da çok değişti, ilişkiler de değişti. Acaba geri dönüşler söz konusu olabilir mi, yani araç kullanımı azaltılabilir mi, yaya öncelikli kentler oluşturulabilir mi, komşuluk ilişkileri yaşatılabilir mi, geliştirilebilir mi? Hatta Cem Bey'in söylediği gibi toplumsal dinamiklere etki yapabilir mi gibi bu konuda Sokak Bizim Derneği'nin çok güzel çalışmaları olduğunu öğrenmiş olduk.

Gündüz Beyin Mostari kitabında esasında Gündüz Bey'in de bir kamusal alanın sokağın en önemli parçası, en sembolik parçası olan bir köprü üzerinde adeta nöbet tuttuğunu okuduk. Oradan yola çıkarak, o sokaktan, o köprüden yola çıkarak esasında bir kenti, bir yaşamı, bir dünyayı anlatıyor bize o kitabında, sokaklarla çok yakın bir temas içinde olduğunu biliyoruz. Gündüz Bey, beni duyabiliyorsanız efendim, sözü size bırakıyorum ben.

GÜNDÜZ VASSAF- Teşekkür ederim, duyuyorum. Kesik kesik geldi sesiniz, benimki nasıl geliyor?

MEHMET OCAKÇI- Şu anda çok iyi sizinki, çok iyi, çok net duyabiliyoruz.

GÜNDÜZ VASSAF- İyİ günler. Şehirle, sokakla ilgili birkaç söz etmek istiyorum lütfen. Şehirlere hep kalıcı gözülle baktık. Şehir var, hep var, ve hep aynıymış gibi. Galiba şehir sorunlarıyla ilişkin tutumumuz da şehirlere kalıcı gözülle bakmamızdan da kaynaklanıyor. Yaptığımız abideler, tapınaklar, okullar, yollar, hep kalacakmış gibi. Kim ne yaparsa tarihe eser bıraktığı aymazlığında. Çılgın olan projeler değil, asıl çılgınlık şehri kalıcı olarak görmemiz. Oysa şehirlerin tarihine bakarsak sürekli değişim halindedir. Biz ise, günümüz koşullarından, ihtiyaçlarından hareket etmemize rağmen yaptıklarımızın kalıcı olacağını, gelecek için de geçerli olacağını sanma gafletindeyiz.

İşte sanayi devrimi şehirleri. Büyük ölçüde bugünün şehri bugün yapan, ama şimdi dün yapan fabrikalara bakarsak, onlar şehri şehir, şehirliyi şehirli yapan başta gelen unsurlardı. Kırsal bölgeden insanları iş vererek fabrikalarda şehre çekti, yeni bir şehir yaşantısı, yeni bir şehir nüfusu yaratıldı. Ama şimdi fabrikalara bakıyorsunuz, hepsi topu attı, boşaldı, yıkıldı. Kültür merkezleri, oteller, residanslar gibi başka amaçlarla kullanılmaya başlandı. Şimdi alışveriş merkezleri yapıyoruz. Sanki kalıcı olacakmış gibi. Gün gelecek fabrikalardan çok daha kısa bir zamanda, İstanbul'da, Şangay'da, Avrupa'nın çeşitli yerlerinde, Kuala Lumpur'da yapılan alışveriş merkezleri topu atacaktır, kapanacaktır. Kaçınılmaz. Yeni teknolojiler onları gereksiz kılacaktır. Bir örnek vereyim size. Noel zamanı Boston'daydım. Çalışma odamın penceresinden bakıyorum. Küçük kamyoncuklar nerdeyse gün boyunca girip çıktı sokağımıza. İnternet üzerinden yapılan alışveriş mamullerini evlere bırakıyorlardı. Zamana nakit gözülle baktıkça veya zamanımızı daha çok istediğimiz şekilde kullandıkça, alışveriş merkezlerine gidilmez olacak. Keza üç boyutlu yazıcılarla ordan burdan satın aldığımız birçok şeyi, ayakkabı, bardak, okul çantası, evimizde üretebileceğiz.

Doğanın diyalektiğine, güneşimiz gibi yıldızların geçiciliğine, evrenin sürekli dönüşüm halde olmasına rağmen, kısacık ömrümüzde bile kendimize,

yaptıklarımıza, eserlerimize, kalıcı gözüyle bakma takıntımız ve hırsımız var.

İngiliz şairi Shelley kalıcılık saplantımızla dalga geçer Ozymandias şiirinde. Issız bucaksız çölde yol alan gezgin, yarısı kuma gömülmüş bir heykelin kaidesiyle karşılaşır; üstünde silik yazılar vardır.

Geriyeye bir tek kaidesi kalmış heykel kim bilir hangi uygarlığın başkentinde yükseliyordu bir zamanlar. Ozymandias kim belli değil. Neler yapmış, o da bilinmiyor. Bu kralların kralından geriyeye kalan kaidedeki silik bir methiye:

Eski bir ülkeden bir gezgine rastladım
Dedi ki koca bir anıtın iki ayağı duruyor
Çölün tam ortasında, kumların tam üzerinde
Yarı batmış kaşları çatık yüzüyle bir baş
Büzülmüş dudaklarıyla sanki sesleniyor
Anıtın kaidesinde şunlar okunuyor:
Ben krallar kralı Ozymandias'ım
Şu yaptığım işlere bak, titre
O anıtın uçsuz bucaksız çevresinde
Sadece koca bir gövde ve kalıntılar
Uzanıp giden yalnızlık ve kumlar

Yani adam imparator koca heykelini dikmiş ve kim bilir kalıcı zannettiği neler yaratmış, tapınaklar, binalar, müzeler, saraylar, şunlar bunlar, dükkanlar hepsi gitmiş. Çölün ortasında yıkılmış heykeli kalmış.

Şehirler demografileriyle birlikte değişiyor. Viyana, Milano gibia bazı şehirler çok yaşlı şehirler oldu. Bazıları, İstanbul gibi giderek gençleşen şehirler. Şehrin demografisi değişiyor şehre gidip gelene göre. Londra şimdi Avrupa'da en çok

tursit çeken birinci şehir. Paris ikinci. İstanbul üçüncü. Bu şehri değiştiriyor. Şehir ona göre değişiyor, onlar şehre göre değişiyor. Öğrenciler, öğrenci olup olmaması şehri değiştiriyor. İklim şehri değiştiriyor. Yazın şehrin sokakları başka, kışın başka insanlara hitap ediyor. Şehrin sokaklarını nasıl, kimlerin sahiplendiği, ne zaman sahiplendiği, nasıl sahiplendiği birçok değişkene bağlı. Bu değişkenliği göze alamayanlar kalıcı zannettikleri projelerle kendilerini aldatıyor. Sokaklar değişkendir, ihtiyaçlar değişkendir. Onun için ne yapılacaksa çok amaçlı, değişebilirliğe açık, esnek olmalı. Bilmem kaç araba için bugün yaptığınız kaç katlı otoparkın mimarisi, malzemesi öyle olmalı ki bir gün şehir nihayet otomobillerden arındırılınca kolayca dönüşebilmeli.

Biz ne yapabiliriz bu değişkenlik karşısında?

Aklıma çeşitli eylemler ve eylem biçimlerinde değişiklikler geliyor. Genellikle yapmak istediğimiz ama beceremediğimiz, en geniş temsili olsun diye çeşitli örgütleri bir araya getirerek ortak bir platform oluşturmak. Sonuçta, sinir bozucu, eylemin ruhunu zedeleyen pazarlıklarla örgütler yan yana gelebildiklerinde, asıl ulaşılmak istenen örgütsüz kitleleri uzaklaştırıyor. Eyleme, geniş katılıma sekte vuruyor. Zaman, enerji, ruh kaybı oluyor. Bu demek değil ki örgütleri bir araya getirici eylemler olması. Ama tek yol bu değil. Dolayısıyla tam öbür uç noktada, herkes istediği anda istediği eylemi yapabilmeli. Örgütler hiyerarşisine mahkum olmamalı. Çoğu zaman bireysel, tek kişilik eylemler, bir milyonluk imza duyurularından, sloganlı, pankartlı yürüyüş ve mitinglerden çok daha fazla ses getirebiliyor. Kamuoyundan olumlu desteğe yol açıyor. Akıllarda kalan güzel bir örneği Gezi'deki "duran adam". Gürültüsüz patırdısız, şehre, demokrasiye, cana zarar vermek isteyenleri gülünç duruma düşürdü. Eylemlerde esas şiddete şiddetle karşı gelmek değil, şiddeti gülünç duruma getirerek belki hareketsizleştirmek, atıl kılmak.

Aklımda İstiklal caddesindeki sokak eylemler. Diyelim ki LGBT yürüyüşü yapmak istiyoruz. Caddeden geçen, etkilemek, sesimizi duyurmak istediğimiz çoğu kişi LGBT'nin ne olduğunu bile bilmiyordur. Hükümet, zaten demokratik

hakları şöyle yüzeysel bir şekilde bakarak eylemlerin olmasına engel çıkarmamasına rağmen çoğu zaman şiddet kullanıyor. Ortalık karışıyor. Şiddet, toplumdaki çoğu kişiyi olumsuz etkiliyor. LGBT'nin ne olduğunu da zeten bilmeyenler, ya da onlara antipati duyanlar, genelde devletten çok eylemcilere kızıyor. Bu sokakta niçin yürüyorsunuz? Siz kimsiniz? LGBT nereden çıktı işsizlik sorunu varken? Böylece eylemciler istemeyerek hem devlet hem de kamuoyunu karşılarına almış oluyor. Böyle bir eylem yapılmasın değil, fakat yapılırken kişileri size bağlayacak, olumlu tepkiler alacak şekilde yapılmalı. Protestodan, bağırılı çağırılı sloganlardan insanlar kaçıyor. Eylem etkisiz kalmaktan da öte zarar verebiliyor.

Oysa günümüze de başarılı eylemler sanatı, yaratıcı eylemleri ön plana çıkartıyor. Şarkı, sokak tiyatrosu, grafiti'den yararlanıyor. Etkilemek istediğiniz insanlar sizden kaçmak yerine, sizi seyretmeye, dinlemeye başlıyor. Biz eylemciler de klasik protestonun hayal kırıklığını yaşamak yerine eylemden hem mutlu hem de ileri ki eylemler için iyimser ve donanımlı ayrılıyorsunuz. Yaratıcı eylemleri üç kişi yapabilir, beş kişi, herkes yapabilir, bir ayda planlanabilir, bir günde planlanabilir. Özelliği doğaçlama müzik gibi kendiliğinden olması.

İstiklal Caddesi ülkede en sık eylem yapılan yer. Nerdeyse her gün Türkiye'nin sahte demokrasisinin vitrini. Sanki Türkiye'de her şey olabiliyormuş gibi. Orada bence ilk yapılacak eylem, İstiklal Caddesi'nde yaşayanları, orada çalışanları, işvereni, işçiyi, hemen herkesi İstiklal Caddesi'nde ortak bir eylem çerçevesinde birleştirmek. Bizatihi caddeye sahip çıkmak. Gezi'de planlanan rant projeleri yanında öksüz çocuk gibi. Cadde kaç yıldır mayın tarlası. Taşlara hemen hepimizin ayağı takılmıştır, yere düşmüşüzdür, kolumuz, bacağımız kırılmıştır. Kamuoyunun, her kesimden insanın desteğini alacak en kolay eylem dünyanın en işlek yaya yollarından birinin yürünebilecek konuma getirilmesi. Buna yönelik eylem İstiklal Caddesi'nde yaratıcı bir şekilde yapılabilir. Grafitiyle, şarkıyla, espriyle... Bu tip birleştirici eylemlerden başlayarak bir sonraki daha üst eylemlere adım adım geçilebilir. Kamuoyunun, yoldan geçenin dünyasıyla,

ihtiyaçlarıyla, anlayışıyla buluşabilir. Yoksa sonuç getirmeyen, hele şiddetle bastırılan eylemler sonuçta yol açtığı karamsarlıkla kendi kendini tüketiyor.

Başka bir yaratıcı örnek kalıplarımızdan özgürleşebilmemizle ilgili. Mesela İstanbul'un, başka birçok şehrin olduğu gibi trafik sorunu var. Çünkü otomobil var. Otomobil var, çünkü fabrikalar otomobil üretiyor ve oradan dünyanın parasını kazanıyorlar. Hiçbir şehir daha çok yol yaparak trafik sorununu çözemedi. Örneğin, geçenlerde bir toplantıya katılmıştım. Urban Age İstanbul, London School of Economics'in de katıldığı. Orada New York'u temsilen bir yetkili vardı. *"Önümüzdeki 30 yıl içinde New York'u otomobilden arındırmayı düşünüyoruz"* dedi. New York'ta otomobil kalmayacak. Yani böyle projeler yapılırken oradaki sanayi de, lastik imalatçıları, yedek parçacıları, oto reklamcıları, benzin şirketleri, vs. vs. tabii ki farklı para kazanma yolları arayacak ya da batacak. Otomobilsiz şehir ancak sermayeye ve onun hizmetinde politikacılara baskıyla gerçekleştirilebilir.

İstanbul'da Pera Müzesi Koç'ların. Aile nereden para kazanıyor? Azıcık da otomobil satmaktan. Ama Koç Holding bize aynı zamanda güzel bir kültür yüzünü gösteriyor. 19. Yüzyıl ressamını getiriyor, 20. Yüzyıl bilmem nesini getiriyor, sanata, kültüre ev sahipliği yapıyor otomobilden kazandığı parayla. Ben olsam mesela otomobil sanayiinin ve de gelecekte otomobilsizliğin çeşitli boyutlarına dikkati çekmek için, Pera'nın müzesinin önünde Koç'ların kültür-otomobil işbirliğini vurgulayan bir eylem yaparım, bir sokak tiyatrosu yaparım. Sokaklar Koç'ların ürettiği otomobillerin değil bizim olmalı. Daha az otomobil yapsınlar, sokaklara yürüyen merdiven, yürüyen kaldırım yapsınlar. Oradan paralarını kazansınlar, otomobilden değil. Yani bu sermayenin bugünkü düzeni sürdürürebilmek için, günah parası gibi gösterdiği o şirin müze yüzünü, yüzlerine çarparım. Çünkü kültür ve sanat Pera'nın yaptığı gibi sade geçmişi tekrar yaşatmak değil, kültürle, sanatla bugünü de değiştirmektir.

Başka bir şey. Mesela Suriyeli göçmenler. Yani değişen sorunlarla değişen şehir. Dün yoktular. Belki yarın da olmayacaklar. Ama bugün varlar ve

İstanbul sokaklarında çok göze çarpıcı olmaktan öte, Türkiye’de insanları birbirine düşürücü, ırkçılığı azgınlaştırıcı bir konumdalar. Kimileri ne işin var burada, defol diyor, dövüyorlar onları. Çoğumuz görmezlikten geliyoruz, çünkü Hindistan yoksul mahalle manzarası gibi bir kişiye para verseniz 15 kişi, 20 kişi daha orada. Yaratıcı bir şekilde herkesin dikkatini çekmek lazım ki sorunlardan kaçmak yerine çözüm yolları arama duyarlılığına kavuşalım. En azından bu insanların düşmanı olmayalım. Sokağa terkedilmiş, dilenmeye zorlanmış bu insanlarla sokak tiyatrosu yapılabilir, müzikli, şarkılı eylemler yapılabilir. Göçmenler sokak tiyatrosu yapmaya, müziklerini söylemeye teşvik edilebilir ki para alacaklarsa dilenerek değil, kendilerini acındırarak değil, anneler, babalar, çocuklarının önünde bir sanat yaparak, bir eylem yaparak para kazansınlar. Çok güç değil bunları örgütlemek. II. Dünya Savaşı’nda Hitler’den kalanlara kucak açılıyor, kaçırana kahraman gözüyle bakılıyordu. Bugün şehrimizin sokaklarından gördüğümüz göçmen faciasına seyirci kalıyoruz.

Ekonomik krizde Amsterdam’da bir arkadaşım söylemişti. İşsizlik yaygın. İşsizler öğlen saatine, yani öğlen paydos saatine kadar sokağa çıkmaktan utanıyor. Genç 20-25 yaşında bir insan mahcup oluyor mesai saatinde sokağa çıkmaktan. İşsizlik büyük bir sorun, kapitalizmin sorunu, Türkiye’nin sorunu. İşsizler grev yapamaz. Ne yapabilir? İşsizliğe dikkati çekmek istiyorsak sokakta bir yığın işsiz var. Onlara yönelik gene tiyatro, müzik, grafiti, yani eğer toplumu bilinçlendirmek bir amaçsa, karşı gelerek değil, bilakis sanat yoluyla olabilir. İşsizler, konumlarına dikkati çekecek kendi sanatlarını üretebilir. Sadece yumruk havada iş istiyoruz diyerek değil ki, onu bile yapamıyoruz.

Başka bir yaratıcı eylem biçimi bu sabah toplantımıza skype’la katılmaya mecbur kalınca aklıma geldi. Vapuru kaçırdığım için aklımdan öylesine uçmak geçti. Oradan aklıma uçurtma geldi. Uçurtmalarla grafiti yapılabilir. Uçurtmaların üzerine sloganlar yazılabilir. Şehir kirliliği için, şu için, bu için tek yapacağınız iki tane, üç tane, on tane uçurtma uçurmak. Uçurtmaları indirmeye, engellemeye çalışan, onlara saldıran bir zabita gücünü, bir devleti düşünün. Ne kadar

güçsüzlüğünü, acizliğini gösterecektir uçurtma düşmanı bir devlet.

Değişen şehrin değişen insanlarıyla değişen eylemler yapılabilir. Hepimizde kötü bir adet var. Yurtdışına çıktığımızda çoğumuz turistim demekten çekinir, utanırız. Turist değilim, öğrenciyim, yazarım, mühendisim, şuyum, buyum deriz. Halbuki bal gibi turistiz. Ama turist olurken de hepimizin siyasi görüşleri var, dünya vatandaşlığı görüşü var, gittiğimiz yerlerde de kötülöklere duyarlı değil miyiz? Turizmden milyarlar kazanan devletlerin yumuşak karnı turizm değil mi? Hatta zamanında Güney Afrika'da İspanya'da olduğu gibi insan haklarını ihlal ettiklerinden bazı ölkelere gitmeyi reddediyoruz. Turistler de eylem yapmak isteyebilir. Nasıl olabilir? İstanbul'a gelen beş-on turist Gezi tişörtü giyebilir. Sadece tişört giyecek, polis şiddetine, yeni havaalanında doğa katliamını, kadına yönelik şiddeti, işkenceye, neye isterse dikkati çeken. Vize mesela, Türklerin yurtdışına gitmesi kolay değil, İngiltere ve Fransa zanlı muamelesi yapıyor. Onların vatandaşları Türkiye'ye kolayca gelebiliyor. 10 dolar, 50 dolar vize parasını havaalanında veriyor, giriyorlar İstanbul'a. Türklerin yurtdışına daha kolay gidebilmesi için eylem yapabilirler. Çünkü vizeler, Avrupa vizeleri hakikaten Türkleri cüzamlı muamelesi yapıyor. Sadece Türklere değil, Habeşlilere de, Araplara da, vesaire. Seyahat özgürlüğü olanağından yararlanan turistler her gittikleri yerlerde serbest dolaşım dünyası için eylem yapabilirler. Sadece bir tişört giyerek. Yoksa turistler olarak vicdanımızı arkada bırakıyor, gittiğimiz yerleri tüketiyoruz. Amnesty International'a benzeyen, onunla birlikte çalışan, Uluslararası aktivist turist örgütü pekala kurulabilir. Kurabiliriz.

Özet olarak şehrin sahipleri sürekli değişiyor. Öğrenciler, yaşlılar, gençler, turistler, vs. değişken şehrin sahipleri demografinin dinamiğine göre ulaşımı, mekanları yeniden şekillendiriyor. Karaköy batakhane gibiydi, burjuvalaşmaya başladı. Birbirinden pahalı kimisi çok güzel lokantalar kuruluyor. Karaköy sokakları, Karaköy lokantaları orta halli insanın yeri olmaktan, mekanı olmaktan bu gidişle çıkacak. Semtin herkese açık olabilmesi için alternatif yemek yerleri,

el sanatı ko-operatifleri açılabilir. Nasıl olabilir bu? Tabii belediyeden izin almak lazım, bazı yerlerde küçük kaptı-kaçtı gibi araçlarda lokantalar açabilir. Boston gibi öğrenci şehirlerinde örnekleri var. Arabayı çekiyorsunuz oraya, içinde önceden hazırlanan ev yemekleri. Hepsi organik, hepsi sağlıklı. Yani bir tür sokak lokantaları. Dolayısıyla mahallelerin gentrifikasyonunun burjuvalaşması bu şekilde engellenebilir, sokaklar bizim diyerek.

Sokaklarımıza, şehrimize sahip çıkmak için dava açıyoruz. Dava belki sermayeyi ürkütüyor, sokak ve şehir düşmanı yeni yatırımlarını engelliyor, ama çok zaman alıyor. İmza kampanyaları yapıyoruz. Siz de bilirsiniz, o metni hazırlamak belalı bir süreç. Ben yazıyorum, Ayşe, sen ne diyorsun diyorum, Ayşe Mehmet'e gösteriyor falan derken o da olsun, bu da olsun... Hem metin ruhunu kaybediyor, hem zamanlaması gecikmiş oluyor, hem de biz, sen nasıl böyle düşünürsün, metinde bu da olmalıydı, hayır, bu olmamalı derken ortak çabamız kendi aramızda bölünmüşlüğe yol açıyor. Egemenler bizi bildik yöntemleriyle bölmeden biz kendimiz bölünüp yönetilmiş oluyoruz.

Şimdi toplantımızın sonunda arzu ederseniz şöyle bir şey deneyebiliriz: Bir tür beyin fırtınası. Susuzluk mesela. İstanbul'un susuzlukla karşı karşıya olduğu söyleniyor, gazetelerden okuyoruz. Bu geçici bir sorunsal, o zaman geçici soruna karşı geçici eylemler nasıl olabilir? Hem tasarrufa yönelik, hem suyun farklı kullanımına yönelik. Şehirliyi, İstanbulluyu birleştirici eylemler. Önerim beyin fırtınası yaparak hepimizi, herkesi ilgilendiren sorunları sıralamak. Amaç farklı kesimlerin odaklandığı sorunlarla bölünüp taraftar toplamaktansa, ilk önce toparlayıcı sorunlarla, hepimizi toparlayan sorunlarla birleşebilmek. Oradan devamı gelebilir. Hepimizi ilgilendiren susuzluğa karşı birlikte bir aktivizm faaliyeti paylaştıktan, birlikteliğimizin gücüyle sonuç aldıktan sonra LGBT'ye veya başka bir soruna geçebiliriz. Sebatsız olurken tek bir sorunla özdeşleşmemeliyiz. Değişen projelerde değişen gruplar olmalıyız. Yani organik bir şekilde bölünmeliyiz, dağılmalıyız, başka bir yerde tekrar bütünleşebilmeliyiz. Tek bir soruna duyarlı olmak bizi duyarsızlaştırıyor.

İlham aldığım bir kitap “*The Temporary City*” Yani şehir geçicidir. Yazarları Peter Bishop ve Lesley Williams “*The Temporary City*” 2012’de basılmış. Bahislerin bir kısmı, geçici şehir nedir, kalıcılık yanılgısı, geçici şehircilik, özel sektörün tepkisi, tüketim için geçici mekanlar, bir sahne olarak şehir, cemaat ve aktivizm, yaratıcı şehirlerle burjuvalaşma arasındaki çelişki ve şehri tekrar düşünmek. Dört boyutlu şehir. Konuşmamda ben de bu kitaptan aldığım ilhamla uçtum.

Çok teşekkür ederim, kusura bakmayın.

MEHMET OCAKÇI- Çok çok teşekkür ederiz değerli katkılarınız için, çok teşekkür ediyoruz. Değerli katılımcılar, sanıyorum 10 dakikamız var. Gündüz Bey’in önermiş olduğu sorunlar ve öneriler, bir beyin fırtınası için belki sizlerin de söz almasını ve bu konuda görüşlerinizi, çünkü konuşmacılar esasında sorunları büyü ölçüde ortaya koymuş oldular. Bazı çözüm önerileri de konuşmacılar ilettiler. Sizlerden acaba böyle bir katkı alabilir miyiz? Söz almak isteyenler varsa lütfen.

AYŞEGÜL ÖZBAKIR- Merhabalar. Yıldız Teknik Üniversitesi. Aslında Kevser Hocama bir soru yöneltecektim, ama Gündüz Vassaf aslında sorumu açıklamış da oldu, ama yine de Kevser Üstündağ’ın görüşlerini merak ederim bu konuda. Özellikle Amerikan kentlerinde bugün yaşanan ve dün de aslında bir miktar tartışıldığını bildiğimiz konulara ilişkin birçok kuzey Amerika kentinde olan bu hareketlerin sokakta başlayan parknet hareketi vesaire sizin de, aslında Arzu Hanımın da sunumunda yer aldı. Kapitalizmin özellikle de çıktığı ve kentleri biçimlendirdiği, oluşturduğu felsefenin modernizm felsefesine karşı görüşü bu sefer kendilerinin üretmiş olması bizim kentlerimizde bunun yaşanıp yaşanamayacağıyla ilgili sizin görüşleriniz nelerdir? Bu felsefenin bizde yer alıp alamayacağı, bir şeyleri her zaman kopyalar durumda mı olacağız toplumca, bunu da mı aynı şekilde adapte etmemiz, yoksa bizim zaten aslında kültür ve geleneklerimizde yüz yıllar, belki de bin yıllar öncesinden beri var olan sosyalleşmenin, sokak kültürünün aslında bize birileri tarafından böylesi 200

yıllık geçmişi olan bir kent kùltürü olan bir kent sistemi, ùlkeler tarafından mı dayatılması, yoksa biz bunu kendi içimizde yaratıcı yöntemler bularak farklı bir şeyler yapabilir miyiz? Teřekkùrler.

KEVSER ÜSTÜNDAĞ- Gerçekten ben de bu konuda Gündüz Bey'e de çok teřekkùr ediyorum bu zihin açıcı ve yaratıcı süreci tetikleyen konuşması için, sizin sorunuza da ben şöyle cevap vermek istiyorum: Zaten kentlerin geçmişten bugüne evrildiği ve bizim var olan kùltürümüzün giderek diğer kùltürlerin etkisinde kaldığından dolayı geldiğimiz noktayı tartışıyoruz. Bizim özellikle kendi yaşam alanlarımızda zaten içgüdüsel olarak kurduğumuz bütün bu organik bağlar, ilişkiler, sokağı kullanmak, sokağı biz yeniden keşfetmiyoruz sokağı, var olan değerlerimizi kaybettiğimiz için onları tutmaya çalışıyoruz, ama hani bunu da Gündüz Bey'in tam da vurgu yaptığı gibi kalıcılığı ve nostaljiyi özenmek adına değil, bir anlamda kendi değerlerimizi aynen Cem'in de söylediği gibi iyi insan olmak ya da burada ortak paydada birkaç not aldım; yan yana gelmek, hani ihtiyaçlara cevap vermek, iyi olmak, karşılıklı saygı, şiddetsiz eylem ve bunlar aslında bizim geleneksel kùltürümüzde var olan, yan yana gelişimizde var olan değerler. Fakat ne yazık ki biz bunları kime söylüyoruz ve kimler neler uyguluyor? Uygulayıcılara, karar vericilere ve bunları gerçekten para verip yaptıranlara ancak böyle özel örnekler göstererek kentte yapmalarını desteklemelerini isteyebiliyoruz. Nasıl? Pera Müzesi'nin ortaya ıkışı, Los Angeles'teki Getty Müzesi'ni gerçekten para babalarının kùltüre değer vermesiyle eşzamanlı olarak hayata geçirmeleri bir özentiyse, bunları taklit ediyorlar aslında. Tam tersine biz, ben kendi adıma söylüyorum, bu sokağa çıkmak, sokakta olmak bizim zaten geçmişten bugüne var olan değerlerimiz, onları kaybetmemek, hiçbir şeyi kopyalamak mümkün değil bizim bu değerlerimizin içinde ve biz dokunmadan, denemeden, yaşamadan da hayatı geçiremiyoruz ve özellikle de bu kopya konusunda birazcık toplum olarak aşağılık duygumuz var. Halbuki biz gerçekten bu değerlere sahibiz. Bu aşağılık duygusundan kurtulmamız gerekiyor ve o da ancak diğer durumları çok net bir

şekilde algılayabilmemizle, zihinleri her an açık tutmamızla gerçekleşebilir diye düşünüyorum.

MEHMET OCAKÇI- Evet, arkadan bir söz almak isteyen var.

BEGÜM ÖZDEN FIRAT- Herkese çok teşekkürler. Şimdi aslında bütün konuşmaları ortaklaştıran bir soru üzerine düşünmeye çalıştım. Sokak bizim, Bolahenk'li mahalle ve belki anlık olarak şehri ele geçirme, yaratıcı direniş, organik ulaşım, vesaire bana şeyi hatırlattı, şimdi kent bizim, sokak bizim, mahalle bizimi ben şöyle anlıyorum: Sermayeye karşı sokak bizim, sermayeye karşı mahalle bizim ya da siyasi iktidarın baskı altında tutmaya çalıştığı, gasp etmeye çalıştığı meydanlar, sokaklar bizim diye anlıyorum öncelikle. Fakat buradan sonra asıl soru ortaya çıkıyor: O biz kim? O biz homojen ahenkli bir biz değil. Bu anlamda bu mahalle dediğimiz şey, sokak dediğimiz şey, meydan dediğimiz şey bizzat toplumsal eşitsizliği yeniden üreten bir alan. Yani o biz, bizim ahenkli biz dediğimiz şey aslında çok karmaşık ve çok çelişkili bir toplumsal ilişki. Şunu demeye çalışıyorum: Bir kadın olarak sokakta var olmak bir erkek olarak sokakta var olmak arasında müthiş bir fark vardır. Dahası eşcinsel olarak, trans olarak sokakta var olmak çok farklı bir deneyimdir, dahası bir Kürt olarak sokakta Kürtçe konuştuğunuz zaman o ahenkli bir sokak ya da meydan değildir. Bu anlamda bu bizim sokak biz içerisinde bir dizi tahakkümü, bir dizi toplumsal eşitsizliği tekrar üretiyor. O yüzden o biz dediğimiz zaman sokak kendiliğinden özgürleştiren bir alan değil, özgürleştirilmesi gereken bir alan. Hani bunu genel olarak hatırlatma olarak söyledim. O biz dediğimiz şeyin içerisindeki çelişkileri tahakküm içinde nasıl tekrar üretebiliyoruz aslında kendi o bizim dediğimiz şeyle. Sadece böyle ek yapmak istedim.

MEHMET OCAKÇI- Evet, teşekkür ederiz. Bizden kasıt herkes, hepimiz olmalı, toplumun bütün renkleri bütün çeşitliliğiyle temsil edilmeli. Çünkü sokaklar kentin temsil edildiği yerler. Handan Hanım, sizin bir sözünüz vardı, sonra Cengiz Bey'in bir sözü var.

HANDAN TÜRKOĞLU- İstanbul Teknik Üniversitesi. İki farklı şey söyleyeceğim aslında: Bu geçicilik konusuna ben de vurgu yapmak istiyorum. Hakikaten yaşam da geçici, mekanlar da geçici, belki süreleri farklı, ama yalnız bizim geçen yüzyıldaki deneyimlerimizde bu geçicilik süre olarak daha uzun bir zamanda algıladığımız bir şeydi. Yani bir evde doğarsınız, yürürsünüz, yaşamınızı geçirirsiniz, ölürsünüz, o yaşam süresini ifade ederken birden bire yüzyılın sonundan yeni yüzyıla geçerken bu geçicilik süresi de değişti. Yani algı değişti. Aşırı bir hızlanma ortaya çıktı. Bu süre, yani 80-90 yıllık yaşam süresinde algılamada o kadar zorlu bir duruma düştük ki birden bire bir değişimin içine girdik. Bence böyle bir sıkıntımız var. Yani birden bire bütün çevrenin değişmesi, sokakların değişmesi, herkesin sokaklar dururken evlerin içine kaçması, vesaire, bunlar çok hızlı oluştu. Onu algılamak biz o ömrümüzün o süre zarfında bunu kavrayamıyoruz. Yani sorunumuz biraz oradan geliyor, yoksa hepimiz aslında değişime açık bir vaziyetteyiz ve kullanım ihtiyaçlarımız var.

İkinci konuysa, belediyelerin rolü burada, yani karar merci dediğimiz belediyelerin rolü. Nedir belediyenin rolü? Bizim ödediğimiz vergileri ya da kamu kaynakları alıp da, bizim dediğimiz alanları düzenleyip bize sunmak mıdır? Bunu da bu gelişen şeyde yeniden ele almak lazım. Şu anda yasalar öyle bir yetkiler veriyor olabilir, ama mesela biz kendi sokağımızı kendimiz belediyenin de yardımıyla, sade yardım boyutunda kalırsa onun işbirliğiyle tasarlayamaz mıyız? Yani ille finansmanını biz verelim vermeyelim o ayrı, ama ihtiyaçlarımızı çünkü belediye bilemez aslında, belediye standart olarak yaklaşır konuya. Yani o bölgede yaşayanların değişik farklı ihtiyaçları olabilir. Aslında burada biz kelimesi o bölgede yaşayanları büyük oranda kapsıyor, ama dışarıdan gelen her gün sokağa kısa vadeli geçici de olsa kullanıyorlar, onların da bir şekilde ilgi alanlarıyla görüş alabilir, ama biz tasarlayabiliriz. Mesela, kavga da çıkabilir arada, kimisi hayvanları sever, besler, öbürleri gelir, burada hayvanları beslemeyin der yahut taş istemeyiz, daha çok yeşil alan isteriz, bunun örnekleri

de vardır. Yani yıllar önce şaşkınlıkla kızımı özel derse götürürken Nişantaşı'nda bir karış yeşil alan yokken ve bir saat bekliyordum ben onu orada kapıda, bir boş alanı oradaki bütün ahali bir boş vakit geçirme alanı haline getirmiş. Her gün oradalar, çay demliyorlar, örgü örüyorlar ve ben de onlara katılıyorum. Yani yapılabilir şeyler, yeter ki belediye kendine burada destek görevi versin ya da bunu vermek üzere bir örgütlenme olsun. Sistemi bozmayacak şekilde, kimsenin hakkına zarar vermeyecek şekilde bir örgütlenme olabilir. Burada belediyenin zihniyeti önemli, onu da değiştirmek yine bize düşer diye düşünüyorum. Çeşitli yolları olabilir bunun sonuç olarak, teşekkür ederim.

MEHMET OCAKÇI- Çok teşekkürler. Cengiz Bey'e mikrofonu uzatalım.

CENGİZ- Efendim, iyi günler, çok teşekkür ederim bu toplantının düzenlenmiş olmasına bu konulara eğilmiş olmanız gerçekten çok önemli. Söylemek istediğim şey Gündüz Bey'in ve Sayın Türkoğlu'nun söylediği konuyla meseleyi tekrar irdeleme yoluna girmek. Değişim gerçekten kaçınılmaz bir süreç ve bu süreç maalesef şimdi bir hastalık haline gelmiş durumda Türkiye'de ve bu hastalığın hali, yani sosyal bir hastalık anomi, anomia hastalığı. Nedir bu? İşte eskiden 100 senede yavaş yavaş evrilen ve değişen değerler, yaşam tarzları, gereksinimler ve gereksinimlerin karşılanması süreci 5-10 senede aynı şeyi çok çok katında büyük bir hızla değişim moduna erişmiş durumda. Bu da tabii iletişim sistemlerinin ortaya çıkması, bilgisayar teknolojisi, vesaire gibi şeylerle haberleşme ve sosyal medya kavramıyla bilginin çok hızlı yayılması, istemlerin çok çabuk değişmesi, gereksinimlerin çok artması, ama karşılamakta güçlük çekilmesi ve dolayısıyla sosyal bir hastalık olarak bu anomianın maalesef ülkemizde var olması. Şimdi Gündüz Bey'in ifade ettiği gibi değişimi durdurmak mümkün değil, değişecek her şey, gün ve gün değişecek. Ancak ona uyum sağlayacak bir yapıyı, kültürel yapıyı, yaşam düzenini ve insan ilişkilerini ve etiğini Sayın Cem Bey'in de ifade ettiği gibi etik değerler çok önemli. Ancak bunlar tabii kısa zaman içerisinde oluşacak şeyler değil. Kısa zaman içerisinde

yozlaşan bu değerlerin daha uzun bir zaman maalesef içerisinde yeniden normale kavuşturulması sürecinin organizasyonu gerekli onun için de yerleşmeler bir kimlik, yitirmeye başladıkları kimlikleri yeniden kazanmalarının yollarını aramak. Kimlik dediğimiz zaman aklımıza gelen şeyler fiziksel çevre değişimi, kültürel çevre değişimi, sosyal çevre değişimi, insan ilişkilerindeki değişim, gereksinimlerdeki değişim ve de maalesef yönetimlerdeki değişim. Yani özgürlükçü ve demokratik bir yönetim biçiminin organizasyon, işbölümü ve organizasyon içerisinde ve de hatta yönetimin yine Türkoğlu'nun söylediği gibi bu tür gelişimlerin rasyonelleştirilmesi, uygulanabilirliğinin artırılması ve yaygınlaştırılabilmesi için çok önemli bir şekilde katılımcı bir mekanizmayı yaratması gerekiyor. Bunların olabilmesi tabii söylemlerle, konuşmalarla, tartışmalarla zamanı belki kısaltma bakımından yarar sağlayacaktır. Ancak gerçekten bu değişim, bu anomia hastalığı belirli bir zaman alacak. Bu zaman sonunda istenilen statü, yine statü ve ilişkiler o zamanın koşullarına göre biraz daha iyi şekilde çözümlenmiş olma ihtimaline kavuşmuş olacak.

Şimdi değişim sokaktan başlar dedi bir arkadaşım, gerçek tarafı var, ancak ben bunun bizdeki uygulamaları dikkate aldığımız zaman çok doğru olduğuna inanmıyorum. Mesela, Abdi İpekçi Caddesi'ni gösterebiliriz. Abdi İpekçi Caddesi İstanbul'un, hatta Türkiye'nin yüzkarası bir yer. Neden? Sokak nedir? Sosyalleşmenin ve de insan ilişkilerinin ve hareketliliğin ve gereksinimlerinin ve çeşitliliğinin birlikte yaşanmasının sağlanması gereken bir yerdir sokak için, Abdi İpekçi Caddesi'nde sadece restoranlar ve restoranlarda yemek sohbetleri var. Bunlar kötü şeyler değil, ancak yayaların hakkına tecavüz etmek suretiyle bütün caddeyi kaldırım haline getirmek çok güzel bir şey, ama kaldırımın üstünü masalarla doldurarak oraya belirli bir kesimin, belirli bir sosyetenin temsilcilerinin buluşma yeri haline getirmek şehiriye büyük saygısızlıktır diye ben düşünüyorum. Dolayısıyla bunu iyi örnek olarak değil, kötü örnek olarak, ama iyi taraflarını da söyleyerek eğer anlatma çabasını gösterecek olursak belki yapılacak olan uygulamaları belirli ölçüde daha pozitif

bir şekilde yönlendirme imkânını bulabiliriz.

Konuyu uzatmak istemiyorum aslında, bütün mesele kimliğin, yerleşme kimliğinin, organizasyonun düzenlenmesi ve çağdaşlaştırılması doğrultusunda düşündüğümüz zaman üstünde durulacak olan konular fiziki çevrenin korunması ve sağlıklı bir şekilde ekosistem içerisindeki bütünlüğünün devam ettirebilmesini sağlayacak önlemler, sosyal çevrenin, ekonomik çevrenin birbirini aldatan, birbirinin sırtından menfaat peşinde koşan insanların olmasının ötesinde daha beraber, paylaşımcı bir ruh ve anlayışla, etik değerlere sahip çıkmak suretiyle bir toplumsal yapı oluşturulmasını ve gerçekten en son belki yönetim ve birey arasındaki, yani yönetenler ve yönetilenler arasındaki kopuklukların veya aksaklıkların, varsa bunların insani ve etik yollarla düzeltilmesi yolunda birtakım girişimlerin yapılması o sokak ve sokağın işlevi, kaybettiğimizi düşündüğümüz ve de hakikaten kaybetmemizin çok doğru olduğu, mesela eski sokaklarda haberleşme sistemi bahçe duvarlarının önünde taşta oturmuş olan hanımların örgü örerek birbirlerine sosyalleşmesi, haberleşmesi çerçevesinde birçok küçük yerde gerçekleştirilmiştir ve sokak yaşamıştır gerçekten o kültürü. Şimdi bunlar kalmadı, kalması da mümkün değil zaten. Çünkü değişim, o tür bir değişim sisteminin devamlılığı sürmesini engelleyecek bir tutum gösteriyor dolayısıyla zamana uygun farklılaşmaları bu çerçevede düşünerek belki üst ölçekte başlamak suretiyle bu birlik ve beraberliği sağlama yönünde çalışmaları yönlendirmek, ama o arada tabii sokak ve yaşam şekli arasındaki ilişkiyi, entegrasyonu, bütünleşmeyi, beraber paylaşmayı yaygınlaştırmak çok gerekli ve yararlı. Onun için sizlerin yapmış olduğu çalışmaları kutluyorum, gerçekten çok yararlı olacak çalışmalardır. Ancak bunlar yaygınlaştırılması gerekiyor. Senede bir defa toplantı değil, belki her hafta, belki her ay, bir gün bir yerlerde halka dönük, kullanıcıya dönük bu mesajların hatırlatılması, verilmesi ve bütünleşmenin sağlanması çok etkili olabilir diye düşünüyorum, ama hakikaten yapılan çalışmalar takdir edilmesi gereken ivmelerdir. Bunlar öncül gelişmelerdir. Bu bakımdan da çok teşekkür

ediyorum, kendi adıma kutluyorum.

MEHMET OCAKÇI- Çok teşekkür ederiz katkılarınız için, vereceğim sizlere de söz. Başka acaba var mı? Yoksa sonra konuşmacılara çok kısa söz vereceğim.

SALONDAN- Ben kelebeğin ömrü kadar bir iş yapıyorum, benim işim mağaza tasarımı ve ömrü bir gün, o da bugün. Dolayısıyla bütün söylenilenlere aslında katılarak Gündüz Bey'in su sorunuyla ilgili bir şey söylemek istiyorum. Bence arkadaşımızın da dediği gibi, hepimizin söylediği gibi her an her şey değişmekte, Cenevre çok eski bir şehir, hiçbir şey değişmiyor. Dolayısıyla 1950'de oraya gidenler hâlâ aynı yerde, aynı köşede, aynı bakkalda alışveriş ediyor, ama orada Kürt sorunu yok, orada kadınlar sokağa çıkabiliyor, orada hiç kimse bizim konuştuğumuz sorunlardan bahsetmiyor. Biz şu anda bu sorunları yaşarken Gündüz Bey'in biraz evvel söylediği gibi ana konumuz eğer bugün susuzlukta birleşebiliyorsak, örneğin kadınlarımızın ki bence sokağa çıkmaları her an değişiyor ve çıkamaz hale geliyorlar. Ben kendimden bile kaygı duyuyorum ne kadar süre içinde daha bu rahatlıkla sokağa çıkabileceğim diye. Bence su sorununu lokal olarak İstanbul lokalinde her mahallede gerçekten önce kadınların çözmesine yönelik sosyal sorumluluk projelerine hadi hemen başlayalım muhtarlarla beraber diyorum.

MEHMET OCAKÇI- Evet, çok teşekkürler, gerçekten katılım çok önemli. Kente sahip çıkmak, sokağa sahip çıkmak büyük önem taşıyor. Şimdi konuşmacıların eğer varsa ilaveleri onları alalım. Buyurun Cem Bey, sizden başlayalım.

CEM TÜZÜN- Şimdi ahlâka yönelik vurgular gerçekten sevindirici, artmasını da diliyorum. Özellikle akademisyen arkadaşlarımızın eğitim programlarının içerisinde bunun daha fazla altını çiziyor olmalarını çok olmazsa olmaz, memleketin geleceği açısından çok önemli bir konu olduğunu düşünüyorum. Bu her anlamda böyle, temel bilimlerle de ilgili olsa, hani ahlâkla

ne ilgisi var temel bilimlerin dememek lazım. Bazen iki kere ikinin kaç ettiğini söylemeye korkar bilim insanları var bu ülkede. Mesela, bu toplantı bir bilim kurumunda düzenlenecekken kapı dışarı edildik. Yani iki kere ikinin dört ettiğini söylemekten aciz bilim insanlarının olduğu bir ülkede yaşıyoruz ne yazık ki ahlak gerçekten çok önemli.

Bir başka konu özellikle Begüm'ün de vurgu yaptığı Arzu Erturan'ın da başkanlığını yaptığı Sokak Bizim Derneği nedeniyle bu bizim sözcü çok önemli. Taksim'le ilgili süreç gündeme geldiğinde uzun uzun tartışıldı: Taksim bizim mi diyelim, Taksim hepimizin mi diyelim? Biz dediğimiz şey merkezinde ben olan ve gittikçe hani bana yakın duranlar diye tarif ettiğimiz bir şey. Oysa "hepimizin"de öyle değil, biraz daha benim de içinde yer aldığım başka bir şey ve herkesi tarif ediyor. Hani bizim dediğimiz zaman şimdi Gündüz Hocam dedi ki: "*Temporary City*"ten yola çıkarak oradan esinlendiğini söyledi. Yani bugünün ihtiyaçlarına karşılık gelmenin özellikle altını çizdi. Bugünün ihtiyaçlarını en fazla tarif etme yeteneğine sahip olanlar muktedirler, bugünün egemenleri. Yani bugünün egemenleri bugünün sorunlarını tarif ediyor ve ona çözümler üretiyorlar veya toplumun tüm kaynaklarını veya doğanın bize sunduğu tüm kaynakları kullanma konusunda daha fazla olanağa sahipler. Dolayısıyla ben burada az önce Cengiz Bey'in işaret ettiği üzere ve aynı şekilde Handan Hanım'ın da işaret ettiği üzere bu dünyada monetarist para politikalarının egemen olduğu yıllardan itibaren yaygınlaşan bu liberal anlayışın kendisini sorgulaması gerektiğini düşünüyorum. Özal hep söylerdi çağ atlayacağız, çağ atlayacağız filan, ama arada yaşanmamış çağlar kalıyor. Elbette hiç kimse değişime karşı duramaz, hiç kimse şehirlerin evrilmesine, toplumsal dinamiklerin evrilmesine karşı duramaz. Elbette bu evrilme olacaktır, ama bunu yaparken korumamız gereken birikimler, insanlık tarihinin bize getirdiği birikimleri gözetmemiz gerekiyor ve bu noktada hani şu "biz" ya da "bizim" deme zafiyetinden bir ölçüde kurtulmamız gerekiyor. Birbirimizi daha fazla gözetmemiz gerekiyor. Mesela ben toplumcu bir insan olarak elbette sermaye

birikimini böyle çok tabulaştıran düşünce yapısına ve toplumsal düzene karşıyım. Kapitalist düzene karşıyım, bir antikapitalistim, ama şunu da unutmamak gerekiyor: Şehirleri kurgularken elbette sermayeyi de gözetmemiz gerekiyor. Çünkü sermaye dediğimiz şey de biziz aslında, sonuçta hepimiz kavramının içerisinde o da var, bunu da gözetmeliyiz.

Bu içinde yaşadığımız hâlâ daha sürmekte olan süreçte kent ve doğa hakkı mücadelesini Taksim'le ilgili süreç, Gezi direnişi bize çok şeyler öğretti. Ben kendi adıma en fazla öğrendiğim şey dayanışma dilini algılamak, farkında olmak ve bir arada bulunmam gereken toplumsal dinamiklerle nasıl bir arada olacağımı öğrenmek, buna uygun bir dil tutturmak ve bunu korumak, geliştirmek, üzerine bir şeyler katabilmek anlamında en azından bir hassasiyet geliştirdim veya geliştirmem gerektiğini öğrendim. Bilemiyorum ne kadar başardım, ama bunu yapabilmemiz gerekiyor. Bunu yaptığımız zaman işte yeryüzü sofraları kurabiliyoruz, bunu yapabildiğimiz zaman kadın-erkek bir arada olabiliyoruz. Bakın, bence Gezi Direnişi'nin kayda geçen, geçirilmesi gereken en önemli olaylarından bir tanesi Türkiye'de ilk defa toplumsal dinamiklerin hayata geçtiği ve bu kadar yaygın olarak hayata geçtiği bir süreçte kadınların sayısı erkeklerle aynıydı. Hatta bazı yerlerde belki daha fazladır, bilemiyorum, ama kadınlarla birlikteydik. Bu çok önemliydi. Burada farklılıkların bir arada bulunması çok çok önemliydi. Bu sokakları da bizim diye tanımlamayalım, yani diyebiliriz bunu, ama bu bir siyasi itişme, yani siyasi itişmelerin içerisinde de varız, olmalıyız da elbette, ama yine de bazen de hani oturup nereden çizgiyi, alt çizgiyi çekmemiz gerektiği noktasında bu empati gösterebilmeyi, hepimiz demeyi öğrenebilmemiz gerekiyor. Bir de ben bu Gündüz Bey bunun altını çizdi, yani geçicilik üzerine o konudaki kaygılarımı da sanırım aktarmayı başardım. Özellikle Handan Hanım'ın ve Cengiz Bey'in uyarılarından sonra onların o kaygılarını paylaşıyorum. O geçicilik çoğu zaman liberal yaklaşımların bir kandırmacası gibi geliyor bana. Teşekkürler.

MEHMET OCAKÇI- Sağ olun, çok teşekkür ederiz. Arzu Hanım.

ARZU ERTURAN- Ben de görüşleriniz ve katkılarınız için çok teşekkür ederim. Değişimden bahsettik, Cengiz Bey çok katıldığım bir eleştiride bulundu. Çok teşekkür ederim kendisine benim atladığım noktayı vurguladığı için. Şimdi değişim derken nasıl bir değişim istiyoruz? Bu önemli, bizim içinde bulunabileceğimiz bir değişim, bizim ihtiyaçlarımız doğrultusunda şekillenecek bir değişim en doğrusu olacaktır. Bahsettiğiniz örneklerdeki aslında değişim bizim istemediğimiz yönde bir değişim oldu. Yani benim de gösterdiğim işte Atiye Sokak, Abdi İpekçi Sokaklar'daki değişim. Bunun nedeni de aslında katılımcı bir süreç izlenmemesi, tek temel sebebi bu. Orada ne sivil toplum kuruluşları, ne orada yaşayan halkın, hiç kimsenin görüşü alınmadan, istekleri, ihtiyaçları dinlenmeden bir değişim gerçekleşti. Dolayısıyla da hakikaten başarılı bir örnek olarak anlatmak zorlaşıyor bu durumu. Dolayısıyla bu değişimi bizim istediğimiz doğrultuda yönlendirmek ve yaygınlaştırmak aslında hepimizin görevi diye düşünüyorum. Bu konuda da Gündüz Bey'in söylediklerine son derece katılıyorum. Bunu yaygınlaştırmak için yaratıcı yollar bulmak gerekiyor. Çünkü yaratıcı bir şekilde eyleme geçmek aslında en etkili yol, bunu Gezi'de çok net bir şekilde gördük. Biz de dernek olarak aslında çok mutlu olduk Gündüz Bey'in bu sözlerinden, çünkü doğru yolda olduğumuzu gösteriyor. Yani yaratıcı bir şekilde yaratıcı eylemlerle, aktivitelerle, faaliyetlerle, kampanyalarla bir araya gelerek değişimi aslında bizim istediğimiz doğrultuda yönlendirmeye çalışmalıyız diye düşünüyorum. Teşekkürler.

MEHMET OCAKÇI- Çok teşekkürler. O zaman ben Gündüz Bey'e son sözü vermek istiyorum. Gündüz Bey, siz özellikle altını çizdiniz sanat ve yaratıcı faaliyetlerin çok önemli olduğunu, yani o tür eylemlerin ön plana çıkarılmasının önemli olduğunu. Bir de dediniz ki şiddeti gülünç duruma düşürmek lazım, hakikaten bu da altı çizilmesi gereken bir konu. İlaveleriniz var mı acaba Gündüz Bey? Konuşmacıları da dinlediniz.

GÜNDÜZ VASSAF- Teşekkür ederim. Çoğunuzun düşüncelerini tam paylaşamadım. Çünkü siz hariç çok kesik geldi konuşmalar, onun için benden

size bir dönüşüm olmayacaksa, elimde değil, özür dilerim.

MEHMET OCAKÇI- Peki efendim, katıldığınız için çok çok teşekkür ediyoruz.

GÜNDÜZ VASSAF- Demek istediğim bir şey var. Kendimi düşünüyorum sizleri de dinlerken, benim yaptığım, her gün yaptığım en büyük eylem, en sık yaptığım eylem alışveriş ve bu şeyi besliyor tabii, mevcut düzeni, mevcut etnik anlayışı, insan ilişkilerini, üretim ilişkilerini, vesaire besliyor ve şeyle de azıcık çelişiyor. Yani özlediğim bir dünyayla da çelişiyor alışverişim, çünkü utanarak alışveriş merkezine gitmeliyim, utanmıyorum bile giderken ve biliyorum ki aldığım birçok nesne Çin'de, birçok yerde insanların köleliğine, ölümüne, vesaire yol açıyor. Sırf havai fişekler bile Çin'de 3-5 kişilik aileler tarafından yapılıyor, onu yaparken ölüyorlar patladığı için, yani her hareketimle bu düzene ben katkıda bulunuyorum. Çelişki.

Mahalle örgütlenmesi açısından mesela, mevcut yasalar içinde buna nasıl değiştirebiliriz diye düşündüm sizleri dinlerken, mesela her mahallede bir ikinci el dükkanı kurulabilir, bir evde de kurulabilir, sokak tezgahı da olabilir. Niçin benim on tane gömleğim olsun veya yenisini alacaksam bir başkasının kullandığı gömleği almayayım veya radyoyu almayayım veya halıyı veya perdeyi almayayım. Bu şekilde yeni bir alışveriş veya takas sistemiyle yeni bir düzen kurmak, yeni düzenin yollarını açmak, bugünkü düzeni etkisizleştirmek ve mahalle dayanışmasını bu şekilde güçlendirmek mümkün. Bu İtalya'da ve Yunanistan'da devlet darbeleri yapıldıktan sonra merkez bankaları tarafından biliyorsunuz seçilmemiş başbakanlar atandı iki yerde de 3-4 yıl önce ve ekonomik krizde bir yığın insan işsiz kalınca yeni üretim biçimleri, yeni sanat biçimleri üretti. İlle ama krizi beklemek şart değil bunun için, biz bir tüketen çılgınlığındayız şu anda dünyada, sadece başkalarının emeğini hayatlarını tehlikeye atacak şekilde sömürerek değil, aynı zamanda dünyayı da tüketerek, fazla tüketiyoruz.

Bir de ikinci söylemek istediğim lütfen, devletin şiddet kullanma hakkı vatandaşlarına karşı meşru bir hak, çünkü yasalar konuluyor, o yasalara karşı düzeni koruyan yasalar, yasalara karşı geldiğimiz zaman devlet meşru olarak şiddeti kullanıyor. Onun için o konuda her zaman yenik durumdayız. Yani şiddete karşı bizim yapacağımız eylemler devletin şiddetini davet edecek değil, devletin çaresizliğini gösterecek türden eylemler olmalı, gülünçlüğünü gösterecek hatta eylemler olmalı ki çözümler bulabilelim. Çok teşekkür ederim davetiniz için, iyi günler.

MEHMET OCAKÇI- Çok teşekkür ediyoruz biz de katıldığınız için, ben de konuşmacılara çok teşekkür ediyorum değerli katkıları için, sizlere de çok teşekkür ediyoruz katılımınızdan ötürü. Oturumu bu noktada bitiriyoruz.

4. OTURUM ve BİZİM FORUM

“MÜŞTEREKLEŞTİRME”

Doğayı uzun yıllardır aldatıyorduk, tepkisi ağır oldu; tükenmez ve devletin korumasında olduğunu düşündüğümüz “müştereklerimiz (commons)” büyük bir hızla tükeniyorlar! Üstelik su, hava, ormanlar, tarım yapılan topraklar, nehirler, kuşlar, balıklar ve daha niceleri tükendikçe marjinal değerleri arttığından (!) piyasanın ilgi alanına giriyor ve bir zamanlar “hepimizin olan, dolayısıyla hiçbirimizin olmayan” müştereklerimiz özelleşiyor; etrafına çitler örülüyor, güzelce paketlenerek ücreti mukabilinde kullanımımıza sunuluyor.

İçine doğduğumuz doğayla olduğu gibi, kendi kurduğumuz kentlerle de bencil bir ilişkimiz var. Kentleri evlerimiz haline getirmek için kolları sıvadık; yalnızca bizim gibi olanlara ayrılmış, steril alanlar yaratılsın diye piyasanın memnuniyetle karşıladığı talepler oluşturduk! “Özel meydan”ların konuşulduğu ve alışverişin hizmetine sunulduğu bir dönemde imeceyle kurulmuş ve içinde her konuda imece deneyimini biriktirmiş “mahalle meydanı”nın nasıl bir müşterek olduğunu, bugün bırakmaya yanaşmadığımız özel yaşantılarımızın aksine nasıl bir “müşterekleşme” sürecine karşılık geldiğini unuttuk, unutturulduk.

Kapitalizmin ve piyasaların bugün geldiği noktada, müştereklere olan vurgu şaşırtıcı şekilde her pozisyondan geliyor: Muhafazakârlar, korumacı ve topluluk merkezli; liberaller, devlete mesafeli ve piyasa ekonomileri ile ilişkilenebilir; anarşistler, öz-örgütlenme vurgulu; sosyalistler ve komünistler, mülkiyeti ortaklaşa kontrol etmeyi vadediyor olduğu için kendilerini yakın hissediyorlar. Diğerlerinden farklı olarak anarşistler, sosyalistler ve komünistler, müşterekler tartışması ile kalmıyor; dünyanın geleceği tartışmalarına piyasacılığın ve devletçiliğin dışında ve ötesinde bir müşterekleşme önerisi getiriyor. Siyasal ve sosyal ilişkilerin emekle yoğrulduğu müşterekleşme pratikleriyle ilişkilendirmek suretiyle, müşteri son yıllarda sıklaşan park, meydan, tarım arazisi, HES, fabrika vs mücadelelerinin hedefi haline de getiriyorlar. Aslen bu yönde zengin

bir deneyime sahibiz: Ormanların, kanalların, balıkçılık alanlarının, tarım arazilerinin çeşitli topluluklarca yönetildiğini biliyoruz; dijital dünyada bedava ve açık yazılım gibi sayısız müşterekleşme süreci yaşanıyor; kentlerde konuta erişim için ticari olmayan girişimler var; tedavüldeki toplumsal oluşumlara paralel olarak kooperatif üretim ve tüketim stratejileri yaygınlaşıyor.

Kuramsal alanda giderek daha çok duyduğumuz, pratikte örnekleriyle karşılaşmamızın sıklaştığı müştereklerin ve müşterekleşmenin kentlerimiz ve yaşayanları açısından ne ifade edebileceği, planlamanın müşterekler ve müşterekleşme ile ilişkisini nasıl kuracağı ise henüz tartışmadıklarımız arasında. Bu oturum tam da bu tartışmayı başlatmak niyetiyle kurgulandı.

MURAT CEMAL YALÇINTAN- 8. İstanbul Buluşmalarının 4. Oturumuna hoş geldiniz. Bu oturumu müşterekleşme mevzusu üzerine kurmaya çalıştık. Müşterekleşme, bir süredir duyduğumuz, ama çok da şehircilik tartışmaları içerisine sızdıramadığımız bir kavram. Literatürü giderek genişliyor, çok farklı kesimlerden ilgi görüyor. Şahsen benim de yeni yeni tanımaya başladığım bir kavram, onun için çok fazla konuşmadan sözü arkadaşlarıma vereceğim; bu işin teorisinin, pratiğinin içinde olan davetli konuşmacılarımıza. Begüm Özden Fırat önce bize teorik bir çerçeve oluşturmaya çalışacak, sonra Bengi Akbulut sözü alacak ve emeğin müşterekleşmesi üzerinden konuyu derinleştirecek, nihayet Caferağa Dayanışmasıyla Gezi sonrası gelişen pratiğin üzerinden tartışma imkânı bulacağız.

BEGÜM ÖZDEN FIRAT- Teşekkürler. Öncelikle Murat Cemal'e çok teşekkürler bizi çağırdığı için bu oturuma. Başlangıçta da belirtti Murat, bizi çağırırken Murat *“Şehircilik camiasında çok fazla tartışılmayan, bilinmeyen bir kavram bu müşterekler, hani biraz bunu konuşalım istiyoruz”* demişti Biz bugün çok fazla doğrudan şehircilik üzerinden konuşmayacağız, çünkü hiç birimizin böyle bir uzmanlığı yok. Fakat şu doğru, yeni yeni tartışılmaya başlayan bir kavram “müşterekler” ve sadece şehircilik alanında değil, pek çok alanda yeni konuşuluyor ve özellikle Gezi sonrasında dilimize pelesenk olmuş bir kavram müşterek. Fakat gördüğümüz kadarıyla Gezi sonrası çok böyle detaylandırılmadan ve hızlıca ortak varlık, ortak bir nesne, belirli bir alan olarak, bir sıfat olarak kullanılıyor müşterek kavramı: kentsel müşterek, müşterek, ekolojik müşterekler, gibi. Biz bugün biraz bunun ötesinde bir alandan ziyade, ortak alan varlıktan ziyade bir toplumsal ilişki üretimi vasıtasıyla mekânın yeniden üretimi üzerinden müşterek bir kavramını tartışmaya çalışacağız. Daha çok müşterekleştirme pratikleri, yani bir toplumsal ilişki üretimi olarak müşterek kavramsallaştırmasına yaklaşıyoruz.

Şimdi tabii Türkiye’de biz yeni yeni tartışıyoruz, ama özellikle 1990’lardan beri tartışılan bir kavram ve iki çatala ayrılıyor kavrama yaklaşımlar:

Bir tanesi Elinor Ostrom gibi liberal, iyi niyetli iktisatçıların yaklaşımı ki bu daha sonra Dünya Bankası raporlarında filan görülmeye başlayan bir yaklaşım. Piyasayla uyumlu bir şekilde ortak kaynakları nasıl paylaşacağız? Piyasayla uyumlu, kapitalist sistemi içerisinde kendine yer bulan müşterekler tartışmasını açıyor bu ayak. Buradaki bütün konuşmacılar aslında tam da bu ayağın karşısında yer alarak aslında bir antikapitalist siyaseti mümkün kılan müşterekleştirme pratikleri, müşterekler kavramsallaştırması yapmaya çalışacağız hep beraber ve bizim ilham aldığımız şey açıkçası 1990'lardan itibaren ortaya çıkan alternatif küreselleşme hareketinin direniş pratikleri ve bu direniş pratiklerinden bizzat ortaya çıkan ağırlıklı olarak yeni marksist, neo-marksist ya da otonom marksist yaklaşımları bize ilham veren bir çalışma alanı olarak düşünüyoruz.

Şimdi peki nedir bu müşterekler? E.P. Thompson'dan bir alıntıyla başlayacağım. Diyor ki E.P. Thompson: *“Ortak alanları ya da müşterekleri kapitalist kategoriler çerçevesinde açıklamak her zaman bir sorun olmuştur, çünkü onlarda rahatsız edici bir yan vardır. Onların bizzat varlığı mülkiyetin kökenini ve toprağa dayalı tasarrufun tarihselliği konusunda soruları akla getirmektedir”* diyor. Bugün baktığımızda müşterekleri bırakın varlığı, fikriyatının kendisinin bile neden önemli olduğunu daha net görebiliyoruz. Özel mülkiyeti, özel mülkiyetin varlık koşullarını ve bununla birlikte kapitalist üretim biçimini, kapitalist toplumsallığın kuruluşunu ve kendini ezeli ve ebedi olarak sunduğu hegemonyayı yerle bir ettirme potansiyelinden bahsetmek durumundayız. Bu nedenle birkaç ayağa da vurgu yapacağız. Özel mülkiyet ve devlet mülkiyetini aşan yeni mülkiyet, mülkiyetsizlik biçimleri ya da ortak mülkiyet, müşterek mülkiyet biçimlerinin üretimine dayanan toplumsal ilişkilerden bahsedeceğiz. Özel mülkiyetin varlığı belli bir toplumsal ilişkinin kurulmasını gerektirir. Bu anlamda müşterek mülkiyet ya da müşterek ilişki biçimlerinin kurulumu da yeni toplumsal ilişkilene biçimlenmelerinin ortaya çıkmasını gerektirir diyeceğiz.

Biraz gerilere doğru gidersek, bu müşterek meselesinin tartışılmasını biz

ilk en azından bizim ilham aldığımız yer olarak Marx'ta buluyoruz, Marx'ın "*Kapital*" inde "*Sözde İkel Birikim*" başlıklı metinde buluyoruz. Çok kısaca oradaki mesele neydi, onu anlatayım ve bugün niçin önemli bu müşterekler tartışması, ona geçelim.

Marx "*Kapital*" deki bu bölümdeki derdi aslında klasik iktisatçılara, liberal iktisatçılara hani kılıç kalkanını gererek sermaye birikimi, kapitalist sermaye birikiminin oluşumunun dinamitlerini ortaya koymaya çalışıyor. Ne diyordu klasik iktisatçılar, ekonomik politikçiler? Sermaye aslında işte bir servet birikimidir, istiflenen paradır ve birtakım insanlar, belli tarihin belli bir döneminde işte daha ahlâklı oldukları için, daha çalışkan oldukları için, parayı istiflemişlerdir. Bazıları da tembel olduğu için vesaire bunu yapamamışlardır. Sonuçta sermaye dediğimiz bir istifçiliktir, bir paradır, para birikimidir ve ahlaki vurgusu yüksek bir tonda aslında bu istiflemenin ortaya çıktığını savunuyor özellikle Adam Smith.

Marx da diyor ki: "*Hayır, sermaye bir istifleme biçimi değildir. Sermaye toplumsal bir ilişkidir ve bu toplumsal ilişkinin ortaya çıkması için belirli toplumsal öznelerin inşa edilmesi gereklidir*" Yani bir tarafta sermaye, üretim araçlarına sahip olan sermaye, diğer tarafta işte emeğini satmak dışında hiçbir şeyi olmayan kuşlar kadar özgür proleterin, işçi sınıfının ortaya çıkması gerekir diyecek. Peki, bu nasıl ortaya çıkıyor? Marx'a göre bu klasik biçimini İngiltere'de 16. Yüzyıldan 18. Yüzyıla kadar süren ortak alanların, müşterek toprakların ya da işte feodal sistemin açık toprak sistemi denilen sistemi oluşturan ortak alanların -toprak olabilir, nehir kıyısı olabilir, deniz kıyısı olabilir vesaire bu alanların- bizzat çitlenerek etrafına, çitler çevrilerek özelleştirilmesi, özel mülkiyete tabii kılınması sürecinden başlamamız gerektiğini söylüyor. Neden bu topraklar birleştiriliyor, çitleniyor? Tam da işte o dönemin tekstil üretimine yol açacak koyunları otlatmak için, köylülerin bizzat kendi hayatta kalmalarını sağlayan geçimlik ekonomilerinin aslında ortak kullanım haklarının aslında çitlenmesidir söz konusu olan diyor Marx bize ve bu çitlenme sonucunda bir dizi tesadüfî gelişme sonucunda sermaye bir ilişki olarak tespit edilir diyor bize.

Yani bir tarafta işçi sınıfı diyeceğimiz toplumsal aktör, bir tarafta da üretim araçlarına sahip olan, yani üretim araçlarına da el koyan sermaye tarafı ortaya çıkacaktır diyor. Marx diyor ki bunun sırrı da şiddette yatar, yani devlet devlet eliyle bazen yasal olarak şiddetin zorunlu kullanılması, yasaların bizzat bir zor aracı haline getirilmesi, bazen de bizzat bildiğiniz kolluk güçleriyle insanların zorla yerinden edilmesine dayanan bir süreçtir. Bu da bildiğimiz anlamda aslında bir mülksüzleşme ve proleterleşme sürecidir diyor.

Bugün niye biz bunları konuşmak durumundayız? İşte Marx'a göre tarihin bir anında ortaya çıkan ve bir daha tekrar etmeyen bir birikim süreci ilkel birikim süreci dediğimiz süreç. Bugün niye konuşuyoruz bunu? Bugün şundan konuşuyoruz: Aslına bakarsanız neo-liberal dönem dediğimiz ya da neo-liberal birikim süreci tam da ilkel birikime benzer şekillerde el koymaya, gasp etmeye, müşterek ortak varlıkların çitlenmesine dayanan bir birikim süreci olduğunu görüyoruz. 1990'lardan beri özellikle bu tartışma yapılıyor. Bir ilk tarihsel bir andan ziyade aslında süreklilik arz eden çitlemelerden bahsediyoruz biz. Bu nasıl oluyor? Klasik anlamda toprak çitlemesiyle yapılabiliyor. Örneğin, çok kısa bir dönem önce meraların imara açılması bir torba yasa vasıtasıyla sağlandı. Yani mera alanlar, ortak kullanım alanları imara açılarak aslında inşaata açılabilir. Bu anlamda ortak kullanım alanlarının çitlendiğini görüyoruz çok klasik biçimiyle aslında. Benzer şekilde kentsel alanın çitlenmesi, bu anlamda aslında klasik ilkel birikime benzer toprak gaspları görüyoruz. Bununla birlikte diğer bir yeni neo-liberal çitleme biçimi toplumsal mücadeleler sonunda kazanılmış bir dizi sosyal hakkın elimizden alınması anlamına geliyor, piyasalaştırılması, metalaştırılması anlamına geliyor. Bu da eğitimin özelleştirilmesi, sağlık sisteminin metalaştırılması vesaire gibi tezahür ediyor. Buna benzer şekilde kamusal hizmetlerin su, elektrik vesaire özelleştirilmesi, ortak varlık olarak suyun, bir müşterek varlık olarak suyun özelleştirilmesi, çitlenmesi örneğin Karadeniz Vadilerinde olduğu gibi. Bunların ötesinde aynı zamanda fikri mülkiyet hakları örneğin bir gasp biçimi, kültürel mirasın gasp

edilmesi, yani küresel kent İstanbul demek aslında İstanbul'un kültürel mirasının pazarlanması, bu anlamda çitlenmesi anlamına geliyor diyebiliriz.

Şimdi bu el koyma biçimleri, bu yeni neo-liberal sermaye birikiminin ön koşulu olan bu çitlemeler bize bir birkaç önemli şey söylüyor. Bu örneğin Marx'ın anlattığı gibi doğrudan bir proleterleşme süreci gibi görünmüyor gözümüze, meralar aslında imara açıldığında yerinden edilen köylülerin kullanım alanları elinden alınan köylülerin proleterleşebileceğini, bir kat daha proleterleşebileceğini düşünebiliriz ki yani olabilir bir sonuçtu bu. Yerinden edilme, mülksüzleşme buna ilişkin olabilir. Fakat daha dolaylı bir proleterleşme de söz konusu, yani bizim sosyal haklarımız gasp edildiği zaman, kamusal hizmetler gasp edildiği zaman aslında biz belirli hizmetlerin metalaştığını görüyoruz. Bu anlamda metalaşan hizmetlere ulaşmak için emeğimizi daha fazla satmak zorunda kalıyoruz, yani daha güvencesiz koşullarda çalışmayı kabul etmek zorunda kalıyoruz ki eğitimi karşılayabileyim ki sağlık hizmeti alabileyim. Bu anlamda bizi dolaylı olarak proleterleştiren bir süreçten bahsediyoruz. Yani örneğin Gezi Parkı gasp edilseydi, yerine bir AVM yapılmış olsaydı biz piyasa dolaşımından geçmeden kullanabildiğimiz bir alandan mahrum kalmış olacaktık. Yani bu anlamıyla bir kez daha piyasa içerisine çekilmek zorunda kalacaktık bir örnek olarak düşünürsek. Şimdi bu bir ayak, yani ilkel birikim sürecinin bir tarihsel anı bir hani sıfır noktası değil, süreklilik arz etmesi ve neo-liberal sermaye birikimine içkin bir süreç olması bir tartışma.

Diğer önemli tartışma aslında biraz 1990'lardan itibaren ortaya çıkan küresel direnişlerin pratikleri içerisinden çıkarttığımız bir tartışma. Buna da en klasik örnek Zapatista Hareketi Meksika'da. Zapatista Hareketi öncelikle ortaya çıkma nedeni: Anayasal bir hak olarak kabul edilmiş "ejido" denen toprak sistemi, yani ortak kullanıma dayalı toprak sisteminin çözülmesi yasal süreçlerle özelleştirmeye, gasp edilmeye açılmasına karşı aslında ortaya çıkan bir yerel direniştir. Silahlı mücadele ve pek çok farklı yaratıcı direniş modeliyle aslında Zapatistalar hem ortak mülkiyete dayalı toprak sistemini kurmayı

başarmışlardır. Hem de aynı zamanda öz yönetime dayalı kendi sağlık sistemlerini, eğitim sistemlerini kurmaya yol açan bir sürece geçmişlerdir. Biz burada şunu görüyoruz: Sermayenin saldırdığı alanları sadece savunmuyor bu hareketler, aynı zamanda yeni müşterek alanlar kuruyorlar. Sadece bir savunma değil, bunun ötesinde müşterek alanların öz yönetime dayalı, dayanışma ilişkilerine dayalı, metasızlaştırmaya dayalı bir dizi yeni özyönetim deneyiminin ortaya çıktığını görüyoruz.

Şimdi bütün bu pratikler bize şunu gösteriyor: Aslında müşterek dediğimiz şey belirli bir alan değil, belirli bir değer değil, belirli bir norm değil, tam tersine bunun ötesinde aslında bir toplumsal ilişkilene biçimi. Ne tür niteliklere sahip diyebiliriz bu ilişkilene biçimine? Dayanışmacı pratikleri özyönetime dayanan, toplumsal eşitsizliği üreten ve tahakkümü üreten ilişkilerin dönüştürülmeye çalışıldığı bir toplumsal ilişki üretimi, yani biz bir nesneden bahsetmiyoruz. O nesneyi mümkün kılan bir toplumsal ilişki üretiminden bahsediyoruz müştereklerden bahsettiğimizde, aslında müşterekleştirme pratiklerinden bahsediyoruz.

Şöyle düşünebiliriz: kapitalizm dediğimiz şey böyle bir soyut iktisadi bir model, bir biçim değil tam tersine tarihselleşmiş bir toplumsal ilişkilene biçimiye, benzer şekilde müşterekleştirme pratiklerine dayanan bir toplumsallık düşünebilir miyiz? Ne yapar sermaye birikimi? Bizim zamanımıza, vaktimize, emeğimize el koyar. Ürettiğimiz her türlü değeri kapitalist değerlendirme sürecine çekmeye çalışır, piyasa içine çekmeye çalışır. Tam da buna karşı duran, ama sadece durdurmaya alternatifini de üreten bir ilişkilene biçimi müşterekler yaklaşımı en azından.

Şimdi bunun belki biraz pratikte nasıl işlediğini tartışmak için Gezi iyi bir örnek. Çok kısaca Gezi'deki müşterekleştirme meselesi nedir, ona değinmek istiyorum. Bir savunma pratiği olarak düşünecek olursak müşterek meselesini, yani sermayenin saldırı altında olan bir alanın savunusu olarak düşünecek olursak gerçekten Gezi'deki ilk mesele saldırının durdurulması, yani o ilk asılan

pankartı düşünelim: *“Tohuma, mahalleme, kentime, dereme, suyuma, evime, kentime dokunma dur!”* Tam da işte *“No passaran”* *“Buradan geçemezsin, bu ağacı kesemezsin, bu parkı gasp edemezsin”* diye başladığımız nokta, o ilk hattın çizilmesi tam da bir alanın savunması anlamında bir harekete geçişti. Fakat bundan sonra ortaya çıkan ki adına işte Taksim ya da Gezi Komünü dediğimiz süreç bunun ötesine geçen bir üretim süreci. Bununla neyi kast ediyorum? Orada olan herkes hatırlayacaktır, hani ilk birkaç gün sürekli poğaça, börek vesaire yedikten sonra herkes bunun yeterince besleyici, sağlıklı ve iyi bir şey olmadığını fark ettiği noktada sorduğumuz hemen soru şu: Peki, burada nasıl yemek yapabiliriz? Ki bu soru bizi ortak kolektif mutfaklar kurmaya yöneltti. Bunun dışında barınma, barınmayı nasıl çözeceğiz? İşte bu Gezi Mimarisi filan diye bir web sitesi var, orada buna düzinelerce nasıl yanıt verdiğimizizi görebiliriz, ama aynı zamanda işte parkta çoluk-çocuk var. Bu çoluk-çocukla nasıl ilgilenebiliriz? Küçük bir kreş gibi bir şeyin açılması, ama aynı zamanda bir kütüphanenin açılması, sonra işte atölyelerin düzenlenmesi.

Sonuç itibarıyla şunu gördük biz Gezi içerisinde: Komünün kendisini komün yapan şey tam da bu hani çok sıradan görünen toplumsal ihtiyaçlarını barınma, beslenme, bakım, vesaire eğitim bile hatta içinde, sağlık revirlerin kurulması, biz bu alanları nasıl örgütleyeceğiz sorusuyla karşı karşıya geldik. Yani burada devlet gelip bunu örgütlemeyecekse, özel şirketler gelip bunu örgütlemeyecekse, biz kendimizi bizzat bu alanları nasıl örgütleyeceğiz sorusuyla yüzleştiğimiz an aslında müşterekleştirme pratiklerini de ortaya çıkardığımız an olarak düşünebiliriz.

Tabii bu böyle kendiliğinden ve çok rahat işleyen bir süreç değil, şunu da düşünmek lazım: Bu karşılaşmalarda örneğin, bir dizi toplumsal eşitsizliğe dayalı ilişki de oraya taşındı. Bir dizi tahakküm ilişkisi de oraya taşındı, yani böyle kendiliğinden gelişen bir süreç değil elbette. Tam da bu tahakküm ilişkileriyle yüzleşerek, bunlarla çatışarak, bunları dönüştürmeye çalışarak bir müşterek alan, yani yeniden üretim alanının, toplumsal yeniden üretim alanının

nasıl örgütleneceğine karar vermek zorundaydık. Çok küçük başlangıç seviyesinde örnekler çıkarttık ve hani etrafımızdaki polis şiddeti, vesaire düşünüldüğünde oldukça da cüretkâr bir süreç yaşadık diyebiliriz. Tam da bu toplumsal yeniden üretim alanının piyasalaştırıldığı, metalaştırıldığı bir dönemde Gezi'nin içerisindeki bu komünde biz bu alanların ne kadar da politik olarak anlamlı olduğunu, bu alanları kendi başımıza örgütlemeye çalışmamızın özyönetim girişimlerinin aslında siyasal bir gerilim hattı yarattığını da görmüş olduk.

Bu anlamda abartılı da olsa şunu diyebilir miyiz? Yani Gezi'de aslında müşterekleştirme pratiklerine dayanan devletsiz bir süreç olarak, devletin olmadığından kendimizi nasıl örgütleyeceğimize dair bir dizi soruyla karşılaştık. Bir anlamıyla aslında antikapitalist bir toplumsallığın ya da adıyla sanıyla söyleyelim komünist bir toplumsallığın neye benzeyebileceğine dair birkaç soruyla karşılaştık. Bunlara bir dizi cevap ürettik. Bence bundan daha önemlisi insanların gönüllerinde böyle bir şey peydahlandı. Bir komünist toplumsallık neye benzeyebilir, yani bu belki insanların ilk defa aklına ve gönlüne düştü Gezi Komününde.

Bu önemli, fakat bir diğer önemli mesele Gezi sonrasında ortaya çıkan "mesullenme" ifadesi. Bunu Kazova işçilerinden Dursun Ceylan Ekspress'le yapılan bir söyleşisinde çok kendi hayatından yola çıkarak, "ben ondan bundan mesullenirim, daha çok anneme çekmişim" filan diyerek anlatıyor. Bence iyi bir ifade Gezi sonrasında ne olduğunu anlamak için ve müşterekleştirme pratikleriyle ve özyönetimle ilişkisini kurabilmek için. Belki Gezi'nin en önemli dönüşümü bireysel ve kolektif düzeyde bu mesullenme meselesi. Yani kendinden, kendi hayatından, çalıştığı yerden, var olduğu her alandan, ama aynı zamanda örgütlü siyasetten, sendikal siyasetten mesullenme olumlu ya da olumsuz anlamda. Yani hayatın içerisinde mesullenme pratiklerinin deneyimlerinin artışından bahsedebiliriz. Bunların bazısı tırnak içerisinde daha kurumsallaşmış vaziyette. Örneğin, Caferağa Dayanışması gibi, Yeldeğirmeni

İşgal Evleri ve Mahalle Evleri gibi ya da Kazova Kooperatifleştirme girişimleri gibi. Bu anlamda da Gezi sonrası bu mesullenme deneyimleri artmış vaziyette. Henri Lefebvre özyönetim üzerine çok fazla kafa yormuştur ve çok basit bir tanım verir öz yönetim meselesine dair. Şöyle der: *“Herhangi bir topluluk, herhangi bir zaman kendi hayat şartlarını, varoluş koşullarını sorgulamaya başlar. Sorgulamakla kalmaz bunlara hâkim olmak, bunları dönüştürmek için bir şeyler yapmaya başladığında aslında biz öz yönetimden bahsetmeye başlarız”* O anlamda çok basit haliyle mesullenme, kendinden, kentinden, etrafından mesullenme hali diye düşünebiliriz ortaya çıkan süreçleri.

Benzer şekilde yine kentsel direnişlere baktığımızda şeyi görüyoruz, Validebağ, Ataköy Sahili, Oruçbaba Parkı'na baktığımızda aslında bir dizi yeni çit kırıcı, yani çitleri özel mülkiyeti koruyan çitleri, bariyerleri yıkan yeni bir mesullenme hali görüyoruz. Yani Validebağ'a otopark yapmaya kalkıldığında mesullenen bir kolektif oraya gidip o bariyerleri indirebiliyor, inşaat şantiyesini sökebiliyor. Benzer şekilde Ataköy Sahilindeki inşaatın durdurulması için Ataköylüler ve İstanbullular o çitleri kırarak, bariyerleri kırarak alanları tekrar kazanmaya çalışıyorlar. Bu dediğim gibi aslında bir çit kırarak özel mülkiyeti özelleştirmenin kendisine bir direniş. Tıpkı 17. yy da ki çit kırıcılar gibi, o dönemki özel mülkiyeti kuran duvarları yıkan çit kırıcılar gibi burası başladığımız noktalardan bir tanesi, ama karşı karşıya kaldığımız soru tam da şu işte: Bu çitleri kırdığımızda nasıl bir toplumsallık inşa edeceğiz? Yani müşterekleştirme pratikleri tam da bunu kast eder. Bundan sonrasını nasıl kuracağız? Öz yönetim temelinde, dayanışma temelinde, tahakküm ve eşitsizliğe dayanmayan ilişkilerin temelinde nasıl bir alan haline getireceğiz buraları? Şimdi bu o dönem işte İngiltere'deki çit kırıcılarında sorusuydu, bugün bizim de sorumuz. Bu aynı zamanda siyasete dair, yani stratejiye dair bir soru. Şunu demek istemiyorum: Siyasal özneler bu mesullenme pratiklerini, bu öz yönetim deneyimlerini yukarıdan gelerek örgütlesinler ve dillerin onları siyasallaştırılsınlar, öyle bir şey kastetmiyorum. Tam da siyasetin o seyisten gelen atın eğitilmesi,

nizamleştirilmesinin dışında bir siyaset tanımı, yani bizzat kendi hayatlarımızı nasıl örgütleyeceğiz? Bu bizzat siyasal bir sorudur, ama aynı zamanda siyaset alanının yeniden kurulmasını gerektirir. Dün sabahki oturumda şöyle bir şey konuşuldu, ama biraz da bu müşterekleştirme pratiklerinden yola çıkarak antikapitalist bir siyaseti nasıl örebiliriz, nasıl bu alanları çoğaltabiliriz, büyütülebiliriz, ama aynı zamanda yeni bir siyaset dilinin pratiğini nasıl inşa edebiliriz bu tartışmalardan yola çıkarak? Temel sorularımızdan bir tanesinin bu olduğunu düşünüyorum, teşekkürler.

MURAT CEMAL YALÇINTAN- Teşekkür ederiz. Nasıl olsa daha sonra bol bol tartışmaya vaktimiz olacak diyerek, hemen sözü Bengi Akbulut'a veriyorum. Bengi bize müşterekleşmeyi emek üzerinden, toplumsal ilişkilendirme biçimi ve mesullendirme çerçevesinde tartışacak.

BENGİ AKBULUT- Merhaba, şimdi Begüm'ün bıraktığı yerden aslında devam edeceğim ve özellikle de müştereklerin, belki bir müşterek dediğimiz kavramın belirli bir alan, bir varlık olmadığı ve farklı bir toplumsal ilişki üretme biçimi olduğu tespitinden başlayarak.

Şimdi emekten bahsettiğimiz zaman bir müşterek olarak, eğer müştereki belirli bir alan, bir varlık, durağan bir varlık olarak düşünürsek emeği tabii müşterek olarak düşünmek zorlaşıyor, ama Begüm'ün de bahsettiği otonomist literatürden birazcık hareketle de müşterek mefhumunu daha çok farklı bir toplumsal ilişki üretme süreci olarak düşünerek emeği nasıl müşterek olarak düşünebiliriz, ben biraz öyle başlayacağım. Daha sonra da üretim ve yeniden üretim alanında müşterekleşme, müşterekleştirme nasıl olabilir, biraz ona dair birkaç tartışma açmaya çalışacağım.

Şimdi emekten bahsettiğimizde tabii somut, bireysel, tikel emekten bahsettiğimizde bunu bir müşterek olarak düşünmek zorlaşıyor, ama bir şey üretme, yaratma kapasitesi olarak daha soyut bir emek kavramından bahsederek belki biraz daha yardımcı olabilir. Bir şey üretme, yaratma

kapasitesi hepimizde var olan bir şey hepimizin paylaştığı bir şey ve bu gündelik hayatımızı devam ettirmekteki en temel şey belki de. Yani birbirimize bağlanmamızı, birlikte bir şey yapmamızı toplumsal hayatın en temel taşı olarak oluşturan bu beraber bir şey üretme, yaratma kapasitesi ve bu anlamda emeği üreten, yeniden üreten ve kullanılmasını sağlayan şeyler de bir ortak zenginliklerimiz aslında. Emeğin yeniden üretilmesinden bahsedeceğim daha çok bakım emeği bağlamında daha detaylı, ama emeğin üretimi, yeniden üretimi, kullanımı hem toplumsal süreçler içinde oluyor hem de bunları mümkün kılan aslında ortak değerlerimiz, ortak zenginliklerimiz diyebiliriz. Hardt ve Negri'nin maddi olmayan emek bağlamında yaptığı argümanın ben aslında emeğin geneli için yapılabileceğini düşünüyorum.

Yani başka bir şekilde söylersek, hepimizin bu üretme ve bir şey yaratma kapasitesi başka birilerinin sayesinde var. Yani tarihsel ve toplumsal olarak üretilmiş çok ciddi bir boyutu var bu emeğin. Bilgi ve yaratıcılığa bakarsanız, yani sahip olduğumuz bilgi ya da yaratıcı kapasitenin ne kadarını kendimiz ürettik, ne kadarını başkaları üretti, ne kadarı tarihsel ve toplumsal olarak şekillendi, bunu ayırt etmek imkânsız.

Bu anlamda emeği anladığımızda emeğin müşterekleşmesi nasıl olabilir, biraz onun üzerine birkaç bir şey söyleyeceğim. Su an hali hazırda kapitalizmin içinde, kapitalist üretim süreçlerinde emek bir meta, emeğe belli bir ücret ödeniyor. Bir meta olarak emek gücü satılıyor ve bir meta olarak değiş tokuş edilen bir şey, ama bunun karşısında metasızlaştırarak emeği müşterekleştirmek mümkün. Bunun hali hazırda örnekleri var ve mesela emeğin kolektif olarak örgütlenmesi ve kullanılması ve üretici kapasitesinin ortaya çıkarılması, bunun çeşitli formları olabilir. Kooperatifler de bunun bir formülü mesela, bir müşterekleştirme pratiğidir, emeği bir müşterekleştirme pratiğidir. Yine Begüm'ün de bahsettiği tekrar altını çizmek istiyorum, müşterekleştirme pratiklerinden anladığımız hem bir anlamda piyasa dolayımından bağımsızlaşmak, yani bu anlamda da piyasa ve sermaye birikimi süreçlerinden

bağımsızlaşmak ve özerkleşmek, bir anlamda bu bağımsızlaşan ve özerkleşen alanı demokratik ve kolektif bir şekilde örgütleyebilmek. Yani mesele sadece metasızlaşma ya da piyasa dolayımından bağımsızlaşmak değil, aynı zamanda da demokratik ve kolektif bir örgütlenme yaratabilmek. Mesela, kooperatifler örneğine baktığımız zaman, tabii farklı farklı işleyen kooperatifler var, ama kolektif bir üretim olarak, yani emeği bir meta olmaktan çıkarıp bir müşterek olarak örgütleyen alanlar. Bunun nasıl olacağına dair farklı tabii kurumsal yapılarda olsa bile prensip olarak bunu demokratik olarak yapılmasına, hangi emeğin nasıl kullanılacağına demokratik olarak örgütlenmesi prensibine dayanan alanlar.

Bir yandan kooperatifler içindeki işçilere, çalışanlara piyasanın demin Begüm'ün verdiği örnek, yani piyasa ve sermayenin gücüne karşı daha fazla güç veren, piyasa dolayımıyla her şeyi elde etmek zorunda bırakmayan, emek gücünü meta olarak satmak zorunda bırakmayan yapılar olduğu için de piyasalardan ve sermayenin gücünden belli bir bağımsızlık kazandırdığı için bir müşterekleştirme pratiği. Genel olarak kooperatif yapılarından bahsedince bunu ortaya çıkarmak zor oluyor, yani meta üreten kooperatifler olduğu gibi, yani emeğin müşterekleşmesi meta üreterek bir şekilde aslında yine sermaye birikimi ve piyasa dolayımı içine girebildiği gibi meta üretmeyen kooperatifler de olabilir. Meta üreten kooperatifler yine de aslında kendi çalışanlarına hem öncelikle sermayenin gücüne karşı bir güç kazandırdığı için, ikincisi de üretim sürecini demokratik örgütlenmesine yol açtığı için bir müşterekleştirme pratiğidir. Meta üretmeyen ve direkt, yani ürettiği ürünleri piyasa dolayımına sokmadan dağıtan kooperatifler de olabilir, bu da başka bir müşterekleştirme pratiğidir.

Son olarak söylemek istediğim: Dünya üzerinde de örnekleri olan bu tür emeğin müşterekleştirme pratikleri başka müştereklere destek olabilir, onlardan destek de alabilir. Örneğin, Arjantin'de işgal edilen fabrikalar örneğinde çoğu fabrika mahallesindeki kentsel dönüşüm hareketlerine karşı muhalefette yer almakla beraber aynı zamanda kentsel müşterekler yaratılmasına da bir şekilde

destek oluyor. Yani meta üreten kooperatifler de aslında gerçekleştirdikleri artı değerın bir kısmını bu şekilde başka müşterekler kurma, müşterekleri savunma muhalefetlerine destek olarak verip, bu pratiklerin hem ilişkilendirilmesini, hem de artmasını sağlayabilirler.

İkinci olarak benim bahsetmek istediğim daha çok yeniden üretim alanında emeğin müşterekleştirilmesi ve özellikle bakım emeği alanı. Şimdi bakım emeği birçok açıdan daha farklı ve daha özel bir durum; bakım emeğiyle benim ifade etmeye çalıştığım özellikle bakıma muhtaç çocuk, hasta, yaşlı gibilere beslenme, giyinme, barınma gibi her türlü bakım ihtiyacını karşılamak üzere verilen emek, ama bu tabii sadece birine bakmakla sınırlandırılabilir bir emek de değil. Aslında düşündüğünüzde bütün yeniden üretim, emeğin bütün yeniden üretim sürecine bir tür bakım emeği denilebilir. Çoğunuzun bildiği gibi bakım emeği genellikle kadınlar tarafından ve ücretsiz bir şekilde yapılan, verilen bir emek ve bakım emeği aslında yine biraz önce de söylediğim gibi, bakım emeği hepimizin bugün hayatta olmasını sağlayan emek türü. Hani hepimize bir şekilde bir bakım emeği verildi ki bugüne kadar geldik, hani en azından çocuk bakımını düşündüğünüz zaman bu böyle, bu anlamda belki en değerli ve en görünmez müştereklerden birisi bakım emeği.

Bakım emeğinin özellikle kadınlar tarafından ve ücretsiz bir şekilde yapıldığını söyledim. Yani bu anlamda mesela metasızlaşmış ve piyasa dolayımına girmeyebilecek bir alan olmasına rağmen adaletli ve demokratik bir şekilde örgütlenmiş bir alan olduğundan bahsetmek pek mümkün değil bakım emeğinin. Bunu genellikle bakım emeğiyle ilgili ya da bakım hizmetleriyle ilgili tartışmalar, bakım hizmetlerini devlet mi versin, yoksa piyasada mı verilsin şeklinde gitmesine rağmen iki tarafına da baktığınız zaman devlet tarafından bu hizmetler verilse de, piyasaya bırakılsa da özellikle kadınların bu emeği verdiğini görüyoruz, toplumsal cinsiyet normlarıyla beraber, yani bunların bir getirisi olarak. Yani bu anlamda bakım emeği aslında piyasa tarafından kullanılan ya da devlet tarafından kullanılan bir müşterek olarak aslında çok gayet eşitsiz bir

şekilde kadınların yükü, kadınların üzerinde olan bir alan.

Şimdi bakım emeğinde müşterekleşme nasıl olabilir dediğimiz zaman, bakım emeğinin devlet ve piyasa ikiliğinin ötesinde yine öz yönetsel bir şekilde örgütlenmesi, eşitlikçi ve adaletçi bir şekilde örgütlenmesi mümkün ve yine bunun da örnekleri var. Mahalle kreşlerinde daha kolektif bir şekilde bu emeğin verilmesi mümkün, dünya üzerinde radikal kreş örnekleri var, toplumsal muhalefete emek veren anne-babalarının çocuklarının protestoya gittiklerinde bu kreşlere bırakılması ve burada kolektif bir şekilde bakım emeği verilmesi mümkün. Yani emeğin müşterekleşmesi başka birçok müşterekler siyasetinde olduğu gibi başka müşterekler siyasetiyle rabitalanabilecek ve onları destekleyebilecek bir alan olacaktır. Buradan da şeye bağlayacağım, yani halihazırda yerleşik emek mücadelesi, emek örgütlenmesiyle müşterekler savunusu, müşterekler kurmak, müşterekleri savunmak üzerinden ilerleyen hat genellikle birbirinden çok bağımsız ve farklı mücadeleler gibi görünmesine rağmen aslında çok da bağlantılı iki mücadele diyerek bırakıyorum.

MURAT CEMAL YALÇINTAN- Caferağa Dayanışmasına sözü vermeden önce Silke Helfrich'ten bir alıntıyla başlayayım: *"Bilgiden suya, tohumdan yazılıma, kültürden atmosfere, ormandan fikirlere çok çeşitli müştereklerimiz var, ancak müştereklerimizi bizden bağımsız olarak yalnızca 'şeyler' olarak anlamak hata olur. Aslen müştereklerimiz birlikte paylaşmanın, korumanın ve üretmenin ilkelerine dayalı olarak, birlikte hareket etmenin ve müşterekleşmenin sosyal pratiklerini de içerir. Bunu sağlamak için de müştereklere katılan herkesin müşteregin yönetiminde uygulanacak kuralları oluşturan kararların alınmasında eşit hakkı olması gerekir. Bu yönde zengin bir deneyime sahibiz. Ormanların, kanalların, balıkçılık alanlarının, tarım arazilerinin çeşitli topluluklarca yönetildiğini biliyoruz. Dijital dünyada bedava ve açık yazılım gibi sayısız müşterekleşme süreçleri yaşanıyor. Kentlerde konuta erişim için ticari olmayan girişimler var. Toplumsal oluşumlara paralel olarak kooperatif tüketim stratejileri yaygınlaşıyor. Bütün bu deneyim örnekleri açıkça*

piyasa tabanlı ya da yukarıdan aşağıya belirlenen yönetim biçimlerinden farklı; bu girişimlerin ortak noktası insanın tatmin edici bir hayatının olması için sosyal ilişkilere dayanıyor.”

Caferağa Dayanışması toplumsal ilişkilene ve mesullenme ile müşterekleşmenin kurallarını belirleyecek kararları geliştirme süreçlerini deneyimlemiş bir oluşum. Bu çerçevede bir süreç aktarımı ile başlarsanız önceki teorik tartışmaları kavramak da kolaylaşacaktır; buyurun.

CAFERAĞA DAYANIŞMASI- Tabii. Caferağa Dayanışmasından Melis, Barış, Aslı da burada ayrıca, yani hepimizin de yaşadığı gibi forumlar zaten forumlar, yani forum dediğimiz tartışma biçimi ilk başta Gezi Parkında oluşmuştur. Özellikle parkın son günlerinde, fakat polis saldırısından sonra 15 Hazirandaki hepimiz hani bir şekilde mahallelere dağıldık ve mahallelerde forumlar yapıldı. Ertesi gün Abbas Ağa'da, iki gün sonra da Yoğurtçu Parkında oldukça kalabalık forumlar yapıldı. Yoğurtçuda ilk başta böyle 500 kişinin, hatta 1 000 kişinin falan geldiği forumlar düzenlendi, fakat bir süre sonra forumlar biraz enerjisini kaybetti. Biraz şey hissi verdi, yani biraz dikey bir işleyiş olduğu hissiyatı oluştu insanlarda, hani belirli politik grupların hani kendi aralarındaki pazarlıklarla karar aldığı gibi bir hissiyat oluştu. Bunun üzerine işte yaklaşık bir buçuk, iki ay sonra pek çok insan özellikle bağımsız olan insanlar hani bizim de içinde yer aldığımız o zaman mahallelerimizde, yani mesela Kadıköy'de Kadıköy'ün çeşitli mahallerinde daha böyle doğrudan demokrasi yaşayabileceğimiz forumlar kuralım denildi. Mesela Caferağa Dayanışması, Yeldeğirmeni Dayanışması, Osmanağa, Kozyatağı Forumu gibi pek çok parkta insanlar birleşip, yani Gezi'deki yaptıkları tartışmaları ve mücadeleleri devam ettirmeye başladılar. Bir de hani Yoğurtçudan farklı olarak özellikle tartışılan konulardan bir tanesi de gerçekten şey hani kent, yani Kadıköy'e yoğun bir müdahale var, Kadıköy sürekli bir dönüşüm geçiriyor. Bir kentsel dönüşüm yaşıyor, İstiklal'leşiyor mi diyoruz? Her tarafta barlar, restoranlar açılıyor, kiralar yükseliyor hani buna karşı neler yapabiliriz? Bu dönüşüme karşı neler yapabiliriz

diye pek çok mahalle forumu tartışmaya başladı. İşte Caferağa Dayanışması da bunlardan biri, Temmuz 2013'ten itibaren Eski Moda Havuz denen boş bir işte park, meydan arası bir alanda toplantılar yapıldı. Fakat giderek şey, yani ne kadar müşterekleşme pratiği olarak kabul edilir bilmiyorum, o alanda yapılan işte film gösterileri, etkinlikler falan aslında o alana bir anlam katmamızı, bir duygu katmamızı sağladı. Alanı sahiplendik ve o basit alana işte bir isim verdik: "*Mehmet Ayvalıtış Meydanı*" dedik mesela, yani Mehmet Gezi'de öldürülen, Gezi direnişinde öldürülen arkadaşlarımızdan biri tabii ki, onun ismini kattık. Mesela mahallenin küçük bir köşesinde böyle bir ortak bir alan yaratmaya çalıştık ve hani kenti sahiplenme adımlarımızın ilki bu oldu. Bunu yaparken de hani forumu da gerçekten, yani x, y, z partilerinin bir araya gelip karar vereceği bir organ falan değil, hani bütün mahallenin, bütün vatandaşların, herkesin katılıp, dâhil olacağı, ortak karar alacağı bir forum olarak kurgulamaya çalıştık ve mümkün olduğunca kararları da hani oylama yoluyla falan değil, mutabakat yoluyla almaya çalıştığımız bir sistem kurmak için uğraştık.

Ben dayanışmaya işgalle katıldım. İşgal 11 Ocakta gerçekleşti. Yeldeğirmeni Dayanışması Donkişot'u ondan önce işgal etmişti, işte ağustos başıydı, o civarda ve Yeldeğirmeni Dayanışmasında Donkişot'un da artık bir kardeşi var diye bir Facebook postu vardı ve gördüğüm anda işgale dâhil olmaya gittim. Kapının kilidi kırılmış, insanlar bir şekilde evi temizlemeye çalışıyorlardı. Yani dayanışmanın evi neden işgal ettiğine dair çok tartışma yürütülebilir. Bunlardan en basiti ve en hani basit olanlarından bir tanesi kış geliyordu, kapalı bir alana ihtiyacımız vardı ve Mehmet Ayvalıtış Meydanı artık bize yetmiyordu gibi i pek çok şey söylenebilir, ama bunun dışında çok daha farklı nasıl denebilir, çok daha farklı kaygılarla da bir işgal yapıma çalışmasına girildi. Çünkü müşterekleşme dediğimiz olayı artık bir mekâna atfetmek isteyen bir grup vardı ortada ve bu şekilde bir işgal gerçekleştirildi. İşgalle birlikte benim dayanışmaya gelmemden sonra forumlar işgal evinde alınmaya başladı. Caferağa Dayanışması forumlarını işgal evinde alıyor ve daha pek

çok işte grubun da geldiği, STK'nın da gelip toplantılarını yaptığı bir alan haline dönüştü. Forumlarda hani sizin de bahsettiğiniz gibi, yani dayanışmada aylarca olmanızın ya da kapıdan geçerken foruma dâhil olmanız arasında hiçbir farkın olmadığı bir alan yaratılmaya çalışılıyor. Ben 11 Ocakta geldiğimde işte kararlara müdahale edebilme fırsatını da kendimde bulmuştum. Dayanışmada yoktum ondan öncesinde, fakat öyle bir alan yaratılmaya çalışılıyordu. İşgal eviyle birlikte ortaklaşan bu alan, ortak kurulmaya çalışılan ortak yaşam pratiği aslında karar alma mekanizmalarında da kapıdan geçen de herkesin buna dâhil olmasına fırsat tanıyan bir alandı.

İşgal evinde neler yapıldığından bahsetmek gerekirse, atölyeler işliyor işgal evinde, aslında Gezi'de var olan pratiğin bir kopyası bir evin içerisinde hayata geçirilmeye çalışıyor denebilir. Atölyeler, forumlar, çalışma grupları, ortak mutfaklar, bostanlar, bunların hepsi işgal evinde var olan pratikler. Atölyelerin olması şöyle önemli: Sadece forum alınan bir ortak alan çok da nitelikli bir alan haline gelmiyor. Atölyelerin olması dayanışmanın forumlarına gelip gitmeyen insanların da o müşteriye dahil olmasına sebebiyet verebiliyor. Pek çok atölye var, örnek vermek gerekirse işte: *"İngilizce anlıyorum, ama konuşamıyorum"* diye bir atölye var. İngilizce anlayıp, ama konuşamayan insanlar gelip İngilizce bilen insanlarla sohbet ediyorlar. Daha sonra marangozluk atölyesi var, işte ev çok eski 150 seneye yakın bir geçmişi var ve işte evin tamiratıyla ilgilenen, marangozlukla ilgilenmeye çalışan insanlar var. Marangozluğa dair hiçbir şey bilmemenizin de, bir şey bilmenizin de çok bir şeyi yok. İşte çivi çakılıyor, o yapılıyor, bu yapılıyor, vesaire. Onun dışında karanlık oda atölyesi var. İşte anı ve fotoğrafçılığı biraz da canlandırmak için bir karanlık oda inşa edildi oraya. Karanlık oda sürekli geliyorlar, fotoğraflarını yıkıyorlar, şimdi onlar bir sergi açacaklar. Onun dışında bir bostan var, bostana gelmeden önce işgal, yani işgalin kıstası nedir, birazda ondan bahsetmek lazım galiba. Yani işgal ederken, bir yeri ortaklaştırırken, müşterekleştirirken işte özel mülkiyet olmamasına dikkat ediyoruz, azınlıkların olmamasına dikkat ediyoruz

gibi i farklı farklı işte kaygılarla işgal ediliyor alanlar. Bizim işte mahalle evi hazineye ait bir mekân, hazineye ait olduğu için de rahatlıkla girip, kilidi kırıldı galiba.

Bostana gelmek gerekirse, ilk forumda şöyle iki arkadaşımız geldi, bir bostan kurma fikirleri olduğundan bahsettiler bize. Evinde koskocaman bir arka bahçesi var. Dediler ki buraya bir bostan yapalım, aynı Gezideki gibi ekelim, biçelim, büyütelim ve bütün herkese açalım, ortak bir bostan olsun, kamusal bir bostan olsun dediler. Fakat işte arka bahçenin çok fazla ışık, güneş ışığı almaması gibi sebeplerden dolayı başka bir alan arayışına gidildi. Bundan sonra alan arayışına gidilirken Moda Muhtarlığının yanında koskocaman bir alan vardı ve bu alanın da aslında bir imara açılma durumu vardı. İmara işte otopark yapılacak klasik hikâye ve oraya girildi Nisanın başıydı; bostan çapalanmaya, belleneğe başladı ve Mayısın ilk haftası orada bir ekim şenliği gerçekleştirildi. Ekim şenliğine bine yakın insan gelip gitti. Orada işte insanlar bu toprağa ilk kez dokundu, ben 'can suyu' nedir, ilk kez orada öğrendim, çocuklar orada domates fidelerini ektiler. Şenlik havasında bir ekim şenliği yapıldı ve daha sonrasında hasat şenliği günü gelene kadar aslında alanın imara açılma tehlikesi daha da artmıştı. Çünkü alana geliyorlardı, ölçümler yapıyorlardı işte belediyeden aldığımız işte duyumlar vardı tırnak içerisinde ve hasat şenliğinin olduğu zaman biz hasat şenliği de çok kalabalık geçti. Hasat şenliği 20 Temmuzda yapıldı. Hasat şenliğinin olduğu gün biz imara açılma tehlikesine dair herkesi bilgilendirmeye çalıştık. Burayı otopark yapmak istiyorlar ve hani burası herkesin bostanı, yoldan geçerken domatesini görüp de koparabildiğiniz bir bostan, pek çok insan oradaki fasulyeleri toplayıp, fasulye yemeğini yapıp, bizimle fotoğrafını paylaştığı bir bostan orası ve hemen onun on gün sonrasında iş makineleri bostana girmeye çalıştı. Biz bundan haberdar değildik, bizi komşular haberdar etti, artı aslında bir müşterekleştirme oluşturmaya çalıştığımız alanın gerçekten müşterek olduğunu ben o zaman hissetmişim. Hiç dayanışmayla ilişkilenmemiş, görmediğimiz insanlar bizlere ulaşmaya çalıştılar,

bostana iş makineleri giriyor dediler. Birkaç tanesi iş makinesinin önüne kendisini atmış, daha sonra biz hemen oraya gidip, bir direniş örmeye çalıştık. Çadırlar kuruldu, çok mikro derecede bir Gezi deneyimini daha oraya taşımaya çalıştık. Film gösterimleri oldu, forumlar yapıldı, çalışma grupları oluşturuldu, vesaire ve Kadıköy Belediyesi sonunda onayladığı bu otopark projesinin imzalarını hepsini geri çekmek zorunda kaldı. Kazanılmış direnişlerden bir tanesidir Moda Gezi Bostanı da. Bostandan sonra neyi anlatmak gerekir?

Aslında şey, yani bir meydana, boş bir araziye ve bir binayı hani kendimizce, yani kamuya ait olan, fakat kimsenin sahiplenmediği alanları sahiplendik ve müşterekleştirdik. Buralara birer isim verdik ve yani mahallenin kılmaya çalıştık. Hani dayanışma olmasa bile bu alanların bir şekilde sahiplenileceğini umut ediyoruz ileride. Bunun bir tık ötesinde de Bengü'nün de bahsettiği aslında bu yeniden üretim alanının müşterekleştirilmesi konusunda da ufak deneyimlerimiz oldu. Mesela bir sürü ortak mutfak işleri evde, yani mutfağı tamir ettikten sonra tekrar devam edeceğiz herhalde ona. Mesela 8 Martta kadın arkadaşlarımız eyleme gittiğinde erkekler evde oturup çocuklarla ilgilendi. Bunu mesela, tekrar etmeyi düşünüyoruz ve bir çocuk odası kurmayı düşünüyoruz. Hani çok mütevazı tabii ki bunlar, ama hani bu alanda özellikle erkeklerin hani toplumsal cinsiyet kalıplarını kırarak dâhil olması gerektiğini düşünüyoruz sürece. Aynı şekilde mesela biraz olayı sokağa da yayma konusunda biraz çaba gösteriyoruz aslında son haftalarda. Mesela çok basit hani Kadıköy'de sular kesildi beş gün boyunca, biz daha bir şey yapmadan bütün mahalleli eylem yapmayacak mısınız, bir şey yapmayacak mısınız diye sosyal medyadan bizi darlamaya başladı. Biz de tamam o zaman, pazar günü bornozlarımızı alıp, liflerimizi alıp çıktık, sokakta yürüdük ve gerçekten de klasik o ajitasyon, klasik sol ajitasyondan çok daha farklı bir konu olarak, hani mahalleli kalarak yürüdük ve hani bir etki de yarattı gerçekten, ama her zaman bu kadar pürüzsüz olmuyor tabii işler. Mesela, mahallenin bir sokağında ve onu dik kesen sokakta uzun zamandır sokakta içki içiyor gençler, çünkü çok pahalı alkol

haliyle, ancak işte Tekelden alıp sokakta oturup içebiliyorlar. Fakat yüzlerce insan sokakta içki içince bu sefer müthiş bir gürültü, kirlilik, uyuşturucu satışı vesaire bu sefer de mahalleli çok rahatsız oluyor bu durumdan. Mesela, bir ay kadar önce bizim arkadaşlar böyle bir tartışma içinde kendisini bulunca bu konuda bir inisiyatif aldılar. İşte mahalle sakinleri, bizim kaldırım sakinleri dediğimiz arkadaşları bir araya getirip hani bir çözüm bulabilir miyiz, bu konuyla ilgili bir adım attık. Mesela şu anda bir süredir sokakta içki içilmiyor, bu sorun çözülmüş durumda, ama bir taraftan da mahalleliden mesela çok tepki gördük. *“Ya siz çok yumuşak davranıyorsunuz bunlara”* içki içen arkadaşlar *“Siz bize yasak mı koyuyorsunuz”* gibi tepkiler de verdi. Dolayısıyla bu müşteriye tarif ediyoruz, ama kim katılacak, yani bu müştereyin tarafları nelerdir? Yani sonuçta mahalleli çok çok farklı toplumsal sınıflara ait, aynı şekilde bostanı savunurken mesela bir sürü insan gelip doğrudan mahallede oturan insanlar: *“Ya biz yeşil alan istemiyoruz, biz otopark istiyoruz, üç tane arabamız var”* diye şikâyet eden bir sürü insan da vardı. Dolayısıyla hani bu ortak alanı tarif ederken onun öznelerini de gerçekten demokratik bir zeminde bir araya getirmek de kolay olmuyor.

Bir de şöyle bir şey var: Mesela, bir kadın forumu kuruldu mahalle evinde. Kadın forumunun kurulma sebeplerinden bir tanesi aslında yaşadığımız işte bu ortamda, yani toplumsal cinsiyet sorunu aslında işgal evinden, dayanışmalardan da azade bir durumda ilerlemiyor. Hepsi çok girift bir şekilde bir birine geçmiş bir şekilde derimizin altından altından bizi dürtüyor diyebiliriz ve bu ortak kurulan yaşamda onun öznesi olan insanlarla birlikte problemleri de aslında müşterekleştirme yolunda bir çözüm arayışına girdik. Kadın forumunun bir alt kümesi olarak ataerkile karşı buluşan erkekler oluştu. Onlar oturup ataerkili tartışmaya çalışırken bir yandan da kadın forumu dayanışmadaki bu toplumsal cinsiyet sorunlarına bir çözüm getirmeye çalışıyor. Yani aslında yaşadığımız problemlere de, yaşadığımız bu kurmaya çalıştığımız daha doğrusu, inşa etmeye çalıştığımız bu ortak yaşama karşı sorunlarımızı da

müşterekleştirme gibi bir çabamız var, ama hani şey Bengi bahsetti sanırım, hani bunlar nereye kadar gidecek, forumlar bunu nereye kadar götürecektir, bu nereye kadar ilerleyecek bizim de aslında sürekli tartıştığımız bir konu. Çünkü dayanışmanın potansiyeli çok belli; yerelde çok fazla şeyler yapabilirken, kazanımlar alabilirken genele dahi vurabileceğiniz kazanımlar aslında çok naif kalabiliyor. Hani bizim de sürekli tartıştığımız şeylerden biri bu, yani bundan sonra ne olacak, bu nereye evrilecek ve bu nereye kadar gidebilir gibi, yani farklı örgütlenmeme mi mümkündür, yoksa dayanışmanın potansiyeli nedir, daha ne kadar ilerleyebilir bizim de sürekli tartıştığımız bir konu. Bir “Pandora’nın kutusu” gibi bundan sonra ilerlerse de ne kadar ilerleyeceğini biz de bilmiyoruz. Hep deneye yanıla öğrendik, hep deneyimle öğrendik, hata yaparak öğrendik, kazanımla öğrendik. Muhtemelen ondan sonra da öyle gidilecek, ama işte işgalin ilerlemesi, işgalin yayılması, müşterekleşmenin artması, müşterek problemlerin, daha doğrusu bireysel problemlerin müşterekleşmesi yereldeki problemlerin genele dair dokunması belki de bunu ilerletecek yollardan biridir.

MURAT CEMAL YALÇINTAN- Biraz tartışmayı şehircilik alanına taşımak istediğimden, biraz da doğrusu bizdeki pratiklerle daha çok ilişkilenebilir istediğimden üç meseleyi tartışmaya açmak istiyorum. Bu şekilde bizi dinleyen şehircilik ve planlama camiasının tartışmaya daha aktif katılabileceğini düşünüyorum.

Birincisi, gecekondulaşma sürecini bir işgal süreci olarak; gecekondulu mahallelerinde yaşayan insanların bir arada eylemi pratiklerini de bir müşterekleşme olarak değerlendirebilir miyiz? Değerlendirebilirsek, şu anda kentnin merkezinde, sizlerin bize örneklediğiniz müşterekleşme deneyimleriyle, gecekondulu deneyimleri arasında da ciddi bir ilişkisizlik, kopukluk var gibi görünüyor. Bu tespit hakkında ne düşünüyorsunuz? Bu ilişkisizlik, kopukluk hali nasıl giderilir?

İkincisi, Caferpaşa üzerinden örneklen ve bir mahalle içerisinde yaşanan müşterekleşme pratiği bağlamında, müşterekleşme pratiğiyle mahallelinin

gündeminin ve gündelik hayatının henüz birbirinin üzerine oturmadığını sizin “mahalleli” demenizden ve mahalleliyi müşterekleşenlerden ayırmanızdan ve öncesindeki duyum ve okumalarımın çıkarıyorum. Bu çerçevede, müşterekleşme pratiklerinin yaşandığı mahallelerdeki topluluklarla zayıf sayılabilecek ilişkisinin nasıl artırılacağı konusunda ne düşünüyorsunuz?

Gündeme getirmek istediğim son mesele daha ziyade şehircilik ve planlama ile ilişkili: Örneğin Caferağa Dayanışması hazine mülkiyetinde atıl duran bir yere girmiş, burası müşterek alandır artık demiş. Bu tabii mülkiyet ve mülkiyete bağlı kullanım algımızı baştan sona sarsan bir vaka. Acaba yeni bir hak tarifi olarak formüle edilebilir mi atıl duran özel ve kamu mülkleri açısından? Tabii işin bir de biz plancıları ilgilendiren kullanım kararı meselesi var: şurası kamu mülkiyetinde ve iyi bir kamusal alan olabilir, insanlar da içerisinde şöyle eyleyebilirler demeye çok alışık planlama camiası. Kullanım biçimini zamana ve kullanıcısının tercihlerine bırakmış bir planlama ve tasarım anlayışı yerleşik değil. Başka bir deyişle, neyin nerede nasıl yapılacağına karar vermek üzerine kurulu bir meslek pratiğimiz var. Siz plancı olmayan konuşmacılarımız bu konuda ne düşünür? Peki biz plancılar, tasarımcılar bu çok da demokratik olmayan alışkanlıktan kurtulabiliriz miyiz?

Bu soruları izleyicilere de soruyorum.

SALONDAN- Caferağa Mahalle Evi, işgal evi bir sosyal merkez, kimse orada kalmıyor, yani sadece etkinlikler için kullanıyoruz, orada yatılmıyor, ama örneğin bu sürecin işgal mücadelesinin, müşterekleşme mücadelesinin bir adım öteye gittiği mesela İspanya örneği var. İspanya’da işte bildiğiniz gibi hani yüz binlerce insan evinden atıldı, evsiz kaldı. Fakat buna karşılık PAH diye bir hareket var örneğin diyelim, elli aile, altmış aile işte bankaların el koyduğu kimsenin içinde yaşamadığı boş evlere gidip *“biz burayı işgal ediyoruz”* diyorlar, evleri işgal ediyorlar. İşte 300 Euro’dan, yani asgari ücretin 1/3 ‘ünden fazla para vermeyiz. Ya bize yeni ev yapın, ya biz burada kalıyoruz diye mesela işgal ediyorlar diyelim siteleri. Aynı şekilde sanırım Brezilya’da buna benzer pratikler

var. Belki, yani Türkiye’de tabii bilemiyoruz sürecin nasıl işleyeceğini, ama ileriki süreçlerde diyelim böyle bir kanal açılabilir, yani şu anda çok daha tabii mütevazı Türkiye’deki bu işgal pratiği. Özel mülkiyete dokunmuyoruz, sadece kamusal alan, yani kamu mülkiyetine giriyoruz, ama gelecekte, yani toplumun çok daha geniş kesimlerinin geçekundu örneğinde sizin söylediğiniz gibi barınma ihtiyacını karşılayacak bir belki hareket başlayabilir yani.

BEGÜM ÖZDEN FIRAT- Şey konusunda haklısın, yani geçekondulaşma hareketini aslında bir müşterekleştirme pratiği olarak düşünebiliriz. Özellikle 1970’lerin devrimci mahallelerini düşündüğümüzde sadece, hani bir alanı ele geçirme, orayı ortaklaştırmanın ötesinde belirli toplumsal ilişkilene biçimlerinin üretildiğini de görüyoruz, ama bunun ötesinde belki bir süre sonra işte piyasalaştığı ve tırnak içerisinde bu alanların yozlaştığını düşünebiliriz. Bu iş bize şunu gösteriyor: Zaten çoğu zaman sermaye bizim daha önceden müşterek kıldığımız alanları metalaştırmaya çalışıyor. Tıpkı eğitim, bir hak olarak eğitimin tanınması ve kamusal eğitim dediğimiz şey aslında bir dönemki mücadelelerin sonunda dış ve tırnakla kazanılmış haklardır. Tam da bu hakların çitlenmesi, gasp edilmesi daha önceki müşterekleşmenin ele geçirilmesidir. Bu anlamda hani geçekondulaşmayı da böyle tanımlayabiliriz. Şimdi peki bu fark ilk sorunu tam anlayamadım ya da şöyle anladım en azından. Örneğin, Caferağa gibi deneyimleri buna benzemeyen alanlarla nasıl ortaklaştıracamız?

MURAT CEMAL YALÇINTAN- Açmaya çalışayım: Biz şehir plancıları plan yapıyoruz. Plan yaparken diyoruz ki; burası meydan olacak, bu meydan da işte çocuklar oyun oynayacak, arada sırada miting yapılacak, ama mitingler beş yüz kişiyi aşmayacak mitingler olacak, mitingden sonra merkeze doğru gideceksen şu soldaki yolu kullanacaksın, öbür tarafa gideceksen buradaki yolu kullanacaksın vs. Neyin, nasıl kullanılacağına ve hangi kullanımın nerede olacağına karar veriyoruz ve bu şekilde kamu yararına uygun bir düzen oluşturduğumuzu varsayıyoruz. Müşterekleşmede ise bir araya gelen insanların

kurduđu, kararlařtırdıđı bir sűreç var, ve bu önceden tanımlanamaz bir űey. Buna ilaveten, műlkiyet çerçevesinde de, kamu veya özel olması çok da önemli deđil, insanlar bir araya gelip bir űeyi eylemeye bařladıktan sonra orası műřterek alan olarak tarif edilmeye bařlanıyor ve dolayısıyla kullanım orada eyllenen űeye dođru evrilmeye bařlıyor. Bu noktada űehir plancıları nasıl bir tavır almalı, ne yapmalı diyerek, aslında biraz űehir plancılarının kafasını karıřtırmaya da yönelik bir soru attım ortaya.

BEGŪM ÖZDEN FIRAT- Galataport ED raporunun durdurulması sűrecinde diyeyim, birisi űyle demiřti: *“Gezi’den sonra iřte hepimiz űehir plancısıyız, Gezi’den sonra hepimiz mimarız”* Gezi’den sonra aslında hepimizin mimar ya da űehir plancısı olmasından ziyade o uzmanlık űnvanlarının alařađı edildiđi bir sűreç olarak ileri sűrműřtű bir arkadař meseleyi. űimdi űyle bir űey, benim gzűmden űehir plancısının yaptıđı hakikaten bir anlamda hani o tekno-pratik, rasyonel, soyutlayan bir mantık űzerinde, belki kâđıt űzerinde bir mekânı planlamak. Hatta bir otorite, uzmanlıđın getirdiđi otorite, ama aynı zamanda hani nasıl bir soyutlamadan bahsediyoruz planlama sűrecinden bahsettiđimiz zaman.

űimdi műřterek perspektifinden baktıđımızda özel műlkiyete ya da kamuya ayrılmıř alanları ařan bence özel műlkiyeti de dnűřtűrme potansiyeline sahip, yani özel műlkiyete tabii sadece űretim araçlarının özel műlkiyetinden bahsetmiyorum. Műlkiyeti de dnűřtűrme potansiyeline sahip bir sűreçten bahsediyoruz. Bu anlamda, yani űehir plancılarının kâđıt űzerinde yaptıđının pratikte karřılık bulması çođu zaman műmkűn olmuyor. Hani ne kadar űahane bir park yaparsan yap, bazen o park kullanılmayabiliyor, ama onun yerine bir otopark műřterekleřtirilebiliyor. Bilmiyorum, mesela Yeldeđirmeni’nde olan bu sınırim. Bu anlamda hani biz daha çok “toplumsal pratikler içerisinden hangi alanlar dnűřtűrűlűyor”u tartıřıyoruz, yani mekânın toplumsal űretiminin farklı biçimlerini tartıřabiliriz, műřterekler űzerinden konuřuyoruz. Bence buna űehir plancıları bu tartıřmanın kendi pratiklerine,

kendi uzmanlık alanlarına nasıl taşınabileceğini kendilerinin tartışması lazım.

CAFERAĞA DAYANIŞMASI- Şehir plancıları, yani forumlara katılıp, belki bir çalışma grubu kurup, hani herkesin hani ne bileyim sonuçta mutabakatla ortak karar alınan mekanizmalar yapmaya çalışıyoruz hani en doğru yöntem bu olur bence, yani forumlara katılmak oradan doğrudan müdahil olmak.

BEGÜM ÖZDEN FIRAT- Ortak kullanıma dair, kamusal alandan ziyade ortak kullanıma dair alanları çoğaltmak, bu nasıl mümkün bilmiyorum. Sonuçta bir dizi otoriteyle yürütülen bir süreçten bahsediyoruz. Sizi anlıyorum, şehir plancısı oturup kendi başına bir şey çiziyor ve onu pratiğe aktarıyor, öyle bir şey yok, yani bir dizi otorite, devlet otoritesiyle, sermayeyle yüz yüze yürütülen bir süreçten bahsediyoruz. İdealinde ortak kullanıma tabii örneğin, Bengi'nin bahsettiği hani toplumsal yeniden üretim alanı içerisinde düşünürsek ortak bir çamaşırhanenin kurulması farklı bir toplumsal ilişkiyi tetikleyebilir, ama gerçekten bu kâğıt üzerinde yapılan şeyin toplumsal, nasıl bir toplumsal karşılık bulacağı konusunda da hani kesin bir şey söyleyemeyiz. Belki ortak kullanıma, yani ortak üretimi tetikleyecek alanların düşünülmesi, bunların nasıl mümkün kılınacağı bir tartışma konusu olabilir.

BENGİ AKBULUT- Şimdi ben emeğin müşterekleştirilmesinde çok fazla bahsetmedim bundan detaylı, ama şehir planlaması emeğinin müşterekleşmesi, sadece o, yani o emeğin kolektif bir şekilde verilmesinin ötesinde o emeğin, yani emeği verenlerle emeğin ürünü olan şey arasında da bir farklı bir ilişki kurulması demek.

Şimdi şehir planlaması açısından baktığımız zaman ürettiğiniz şey şehir planlaması emeğiyle aslında bir hayat orada kuruyor ve bir mekân kuruyor ve bir mekân üretiyor ve belli tür sosyal ilişkileri destekleyecek ve belli tür sosyal ilişkileri de desteklemeyecek bir mekân olacak. Yani o emeğin müşterekleşmesi aynı zamanda da o üründen etkilenecek, o ürünün hayatını değiştireceği

insanlarla beraber belki o emeğin örgütlenmesi anlamına bile gelebilir. Yani bu açıdan da hakikaten o mahalleliyle beraber belki bir planlama yapılması, bunun yöntemlerinin bulunması ve şehir ve mekânı ve planlamaya dair bilginin de müşterekleştirilmesi. Yani belki teknik bilgi bir tarafta var, ama yaşama bilgisi ve mekânı üretme pratiği başka bir tarafta var ve bu ikisinin arasında hiyerarşi olmadan ortak bir üretime girebilmesi bu bilgilerin. Bunlar belki şimdi bizde çok ütöpik kaçıyor da aslında olmayacak şeyler değil. Dünya üzerinde de örnekleri olmayan şeyler de değil, ama işte sanırım, yani işte şehir planlamasının sonucunda çıkan şeyin ne olacağı hakkında kimin söz sahibi olması gerektiğiyle de ilgili bir mesele bu ve evet, forumlara gitmek bunun bir yolu olabilir. Yani bu başka birkaç ölçekte farklı şekillerde birbirine paralel şekilde örgütlenebilecek bir şey bence.

EVİRİM YILMAZ- Şimdi Evrim ben, şehir plancısıyım. Öncelikle forumlar yapılırken “plancılar neredeydi” sorusuna cevap vermek istiyorum plancılar forumlardaydı. Şimdi ben hem profesyonel olarak plancı olarak çalıştım iki farklı belediyede, hem de buradaki şu an burada bulunan birçok meslektaşım gibi gerçekten alanda bir müdahaleye karşı bir şey üretmeye çalışırken, orada halkla birlikte bir şeyler yapmaya çalıştım. İkisini de deneyimledim ve yani burada özellikle işte Begüm’ün vurguladığı nokta çok önemli, çünkü belediyelerde ve daha hadi daha üst yerlerde bazı kadrolar var ve o kadrolarda bazı insanların istihdam edilmesi gerekiyor. Mesela, bazen de yasa olarak, yani bir plancı olmak zorunda, ama plancılar çoğu zaman karar alma mekanizmalarının içinde değiller. Yani onlar sadece orada şeklen durmaları gerektiği için orada ve onların bir şekilde ne yapılacağı zaten en üstten, hele ki İstanbul’daysanız direkt Tayyip Erdoğan’dan filan geliyor. Hani o yüzden bir karar alabildiğimiz yok. Özellikle Sulukule sürecindeyken ben mesela kendimi çok zorladım, orada alternatif bir proje yapmaya çalışıyorduk. Halkla birlikte katılımcı bir planlama yaklaşımı ve ben hep kendime şunu sordum: Ben kimim? Ben plancıyım işte biliyorum bir şeyler, ama yani bir mahallenin içine girip orada birlikte bir şey

yapmaya çalıştığınız zaman masa başında ne kadar farklı olduğunu her şeyin, yani oraya ayak bastığınız zaman ne kadar farklı olduğunu görüyorsunuz. Benim şimdiye kadar hani kendime verdiğim isim ben bir plancı olarak aslında bir aletim ve insanla, yani yaşayanla maalesef tatsız bir şekilde şu an hala karar alıcılar arasında bir şekilde bir köprü kurmam gerekiyor ve hani o sesi iletmem gerekiyor doğru bir şekilde hani. Bunu çok güzel söyleyemedim de bence biz aletiz, yani ben ona karar verdim, bu kadar.

BENGİ AKBULUT- Tabii çok haklısınız, ama burada Türkiye’de devlet-toplum ilişkileriyle, yönetme biçimleriyle nasıl olduğuyla çok alakalı, ama hani mümkün olsa da bir şehir planlacıları kolektifi kurup ve bağımsız olarak iş yapabiliyor olsa bir oluşum, hakikaten mahallelerle ilişkilenerken orda bir şey hayata geçirebiliyor olsa yani bunu yaşama şansı olsa Türkiye’de belki daha işler olur.

MURAT CEMAL YALÇINTAN- Aslında bu yapılıyor kısmen; bir kısmına şahsen de katıldığım çeşitli çalışmalar yapıldı ve yapılıyor mahallelerde. Daha çok gecekondu mahallerinde. Bu tip sızma girişimleri var, ama bu formel planlama dilinin ve pratiğinin içerisine giremiyor. Bu sabah arkadaşlara anlatıyordum misal; geçenlerde bir röportaj yaptılar benimle, başlığını da *“Romantik Plancı”* diye attılar. Romantizmi seviyorsanız hoşunuza gidebilir ama gerçekliğin içerisinde yer bulamıyorsunuz gibi bir karşılığı da var bu sıfatın; sıkıntılı bir durum. Bir yandan da böyle algılanması enteresan, aslında romantik bir şey konuşmuyoruz. Gayet siyasal bir pozisyon alıyoruz ve planlamayı yeniden tariflemeye çalışıyoruz.

Stockholm’de 2013 yılında *“Common and City”* isimli bir kongre düzenlendi; ilgili bakanlığın da desteklediği bir kongredir bu arada. Bu kongrede konuşulanları elden geldiğince inceledim; plancıların kafasını karıştıracak birkaç saptamayı aktarmaya çalışayım: *“Arazi kullanım kararlarında müşterek diye bir kullanım belirlemek neye karşılık gelir”* diye soruyorlar mesela. *“Arazinin özel ve kamu mülkiyetinin ikiliği dışında müşterek sahipliği ne demek olabilir, bu*

o mahalle, yani o yer için ne anlam ifade eder?” Bu soruları Begüm’ün bahsettiği mesullük kavramıyla da ilişkilendirerek düşündüm. Sizin Caferağa’da yaşadığınız gibi, mahalledeki insanların zaman içerisinde kendi gündelik hayatlarıyla da ilişkili meselelerde Caferağa Dayanışmasıyla ilişki kurup, harekete geçmesi üzerinden. Yine aynı kongrede, “yapılan her inşaatın belli bir oranda müşterek mekân barındırması mümkün olabilir mi?” diye sormuşlar. Biz henüz pek de müşterek sayılmayacak otopark barındırmasından bahsediyoruz yalnızca... “Müşterekleşmenin yeni bir planlama aracı olarak tarif edilmesi nasıl bir şey olabilir?” diye tartışıyorlar. Çok ciddi olarak oturup bu meseleleri tartışıyorlar 2013 yılında İsveç’te bakanlık desteğiyle yapılan bir kongrede ve tartışanlar hiç de romantik sayılmıyorlar! Dolayısıyla müşterekleşmeyi formel planlamanın içerisine, diline, pratiğine sokmanın yöntemlerini aramaya başlamalıyız diye düşünüyorum. Siz bir söz istemiştiniz?

ERSİN VAROL- Ben de şehir plancısıyım. Ben de şehir planlarına ilişkin o sorduğunuz soruya cevaben hani kendimce şöyle bir yorumum oldu: Şimdi müşterekleşmenin başlangıcında ve sonucunda biraz iddialı olacak belki, ama şehir planları kent için bence bir şeydir, bir sonuçtur. Başlangıç ve sonuçtur diye düşünüyorum, neden? Şu anda mevzuatta geçen planlar yapılmadan önce katılımcılık, yani yerel halkın, inisiyatiflerin ve diğer dernek müelliflerin katılımcılığı ön görülüyor, ama bu hep kâğıt üzerinde, ama hiçbir zaman hayata geçirilmeyen, geçirilmesi için de yatırım yapılmayan bir uygulama. O yüzden geçirilen bir uygulama, bunun sonucunda bu katılımın olmamasından sonra oluşan planlar ve verilen zararların ardından farklı bu şeyler, artık müşterekler oluşmaya başlıyor. Bu sefer oluşan sorunun üzerinde bir uzlaşma, oluşan sorunun giderilmesine ilişkin bir uzlaşma oluyor. Aslında müştereklerin daha önce işte planların yapılmasından önce, yapılma sürecinde dâhil olması gerektiğini düşünüyorum, yani o yüzden planlar biraz, yani özellikle inisiyatiflerin bu noktada katılımcılığa dair çok etkili olabileceğini, faydalı olabileceğini düşünüyorum.

MURAT CEMAL YALÇINTAN- Buyurun.

AYŞEGÜL ÖZBAKIR- Ben de planlama mesleğini Türkiye’de yapmayı aslında ne kadar yeni bir kavram, hala hatırlamakta fayda var diye düşünüyorum. Zira bahsettiğimiz ülkeler birçoğu, yani planlama kavramını dahi bizden çok çok daha önce gerçekleştiren bu süreçleri, katılımcılık adı olsun ya da olmasın daha önceden, bunu böyle daha önceden yaşamış, deneyimlemiş ve şimdi başka bir alana geçmiş bulunuyorlar. Bizse daha 1960’larda ilk defa hani bir kurulmuş bölümün şeyinden sonra devam eden yaklaşık 40-50 yıl kullanma süreci olan, geçmiş olan daha doğrusu bir meslek alanından ve bu mesleği icra etmek, her şeye rağmen icra etmeye çalışan bireylerden bahsediyoruz. Tabii ki işimiz çok zor, ama bunu “kendi planını kendin yap”, “kendin kentleşme sürecinin aktif bir şekilde içinde ol” gibi kavramlar hakikaten şu anda yurt dışında özellikle de kapitalizmin doğduğu bir ülkeden çıkmış ve Avrupa’da pek çok yerde şu anda revaçta olan bir planlama bilim alanına girmiş olan bir kavram. Biz bunu ne kadar kendimiz içinde içselleştiririz, ne kadar yaparız ve başınızdaki bir otoriter gücün, varlığın çerçevesinde biz bu mesleği, bilim alanını ve de toplumun daha hazır olduğuna ben emin değilim bu tür geniş kapsamlı bir şekilde. Bizler de bu şekilde düşünüyoruz, ama 70 milyon insan Türkiye’de yaşıyor ve ben hakikaten bazen, yani umutsuzluğa kapılmıyor değilim. Çünkü bizim gibi düşünen, ortak hareket etmek, işte tam da mesul olabilme ruhunu, bir şeyden yaptığı bir davranıştan, bir mekândan mesul olabilme psikolojisini içinde barındıran bireyler ne kadar arttı, ne kadar artabilir, biz bunun için ne yapabiliriz? Benim esas endişem aslında orada yatıyor. Dolayısıyla meslek alanımızda göreceli olarak diğer ülkelere baktığımızda maalesef daha henüz emekleme aşamasında – biraz negatif bir görüş bildiriyor olabilirim - ama hakikaten endişeli olduğumu belirtmeden de geçemeyeceğim. Gerek bilim alanından birisi olarak, gerekse sade bir birey olarak toplumda, bu ülkede bir birey olarak endişeli olduğumu söylemeden geçemeyeceğim.

MURAT CEMAL YALÇINTAN- Bu arada az önce organizasyondan

gelen bir notu sizinle paylaşayım. Programda bu oturumdan sonra gerçekleşmesi düşünülen forumu bu oturumun tartışma bölümü ile birleştiriyoruz. Dolayısıyla rahat rahat tartışın, konuşun, uzatın istediğiniz kadar diye söylüyorum.

BEGÜM ÖZDEN FIRAT - Yani planlamayla ilişkili değil, ama bizimle ilişkili. Yani şimdi toplum buna hazır değil mi, bence hazır tartışmasından ziyade şey geldi aklıma, Viranşehir’de Su ve Toprak Komünüydü sanırım. Şimdi oradaki önemli tartışmalardan bir tanesi şimdi bir komün girişimi belli bir arazi ortak şekilde alınıyor ve evler ortak yapılıyor ve işte katılımcılık meselesi, örneğin evler nasıl planlanacak? Kadınların ve çocukların görüşü alınıyor. Şu anda süreç ne halde gerçekten bilmiyorum, takip etmek lazım. Kötü bir durumda sanırım, ama burada şunu görüyoruz: Şimdi katılım da kâğıt üstünde kalmasa da şunu yapabilelim, yani kadınların görüşü alınıyor ve kadınlar diyor ki: *“Biz genelde ne yapıyoruz? Mutfakta çalışıyoruz, ama bir yandan çocuklar salonda oluyor. O yüzden hani mutfakla uğraşırken çocuğa da ilişmek zorunda kalıyoruz”* O yüzden buna çözüm olarak, mimari çözüm olarak açık mutfak tasarlanıyor. Yani böylece kadın kolayca yemeğini yapıyor, çocuğa da gidiyor, vesaire arasındaki bağlantı kısaltılmış, açılmış oluyor, ama bu şunu değiştirmiyor: Yine yemeği yapan kadın, yine bakım emeğini veren kadın. Bu anlamda evet, hayatını kolaylaştırabiliyor, görüşü alınıyor, o da ona müdahil oluyor, ama yine karşı karşıya kaldığımız sonuç şu: Aslında oradaki toplumsal ilişkinin kendisi dönüşmüyor. Bunun gerçekten en başından beri hepimizin söylediği aslında bu elbette ki mekâna müdahale edilerek toplumsal ilişkilerin değiştirilmesi mümkün, ama asıl olan o toplumsal ilişkilerin bizzat kendisini nasıl değiştireceğimiz. Yani bunu elbette yukarıdan yapmayacağız da, bir bilinç taşımadan falan bahsetmiyorum, ama mekânın üretimi toplumsal ilişkilerden, üretiminden ayrı bir şey değil, yani mekânı biz zaten toplumsal olarak üretiyoruz. O yüzden hani planlama ve o ilişki üretimi arasındaki yolu nasıl kat edebiliriz ya da şey gibi görünüyor, zaten size pek fazla ihtiyaç yok şehir plancılarına bu

aralar, ya bir başka meslek seçin ya da hani bunun başka türlü icrası nasıl mümkün? Yani bir kolektifleşme süreci, kolektif üretim sürecinin dışında bizzat o toplumsal ilişkiler içerisinde yerleşerek bu uzmanlığı nasıl icra edebiliriz diye belki düşünmek lazım. Bana söylemesi kolay tabii.

MURAT CEMAL YALÇINTAN- Aslında biraz geriye döndük mü 1970'lerin başında radikal planlama olarak kavramsallaştırılan bir deneyim var. Radikal planlamada plancı üniformasını çıkartır, hatta topluluk yeterince güçlenmiş ve öğrenmişse plancıya ihtiyacınız bile yoktur. Mahalleliler kendi planlarını yapabilirler geleceğe dair beklentileri çerçevesinde ve tam da işte bu hiç bitmeyen bir süreç olarak tasarlandığında sosyal yeniden üretimi de sağlayan da bir şey haline gelebilir diye düşünüyorum, yani o ilişkilendirme biçimleri ile her şey sürekli değişiyor. Türkiye'de de bazı deneyimler var; mesela deprem sonrası İzmit'te yapılan bir toplu konut örneği var; depremzede kiracıların geliştirdiği ve katılımcı olarak bütün sürecin içerisinde bulunduğu, hatta üretim kooperatifleriyle de ilişkilendiği. Şu anda Düzce'de yeni başlamış benzer bir çalışma var. Önceliği konuşmacılara veriyorum çünkü zaten kısa kısa konuştu herkes.

BENGİ AKBULUT- Şimdi toplum hazır değil mi, yani ortam neye hazır değil, yani böyle katılımcı planlama olsa bunu istemez mi insanlar ya da ne anlamda hazır değil, belki onu tam anlayamadım, ama birazcık bu mesullenmek meselesiyle ilişkilendireceğim ben. Evet, toplum hazır değil. Şimdi Caferağa'da olan şey, yani mesela "İngilizce anlıyorum, ama konuşamıyorum atölyesi" ile mesela bu çok alakasız değil bence. Yani bir şekilde evet, yani biz bir grup olarak burada bir sorunumuz var ve biz buna kendimiz bir çözüm bulmak istiyoruz şeklindeki şey sadece orada kalmıyor. Yani o işte mesullenmek kavramı üzerinden belki hani hakikaten hayatın birçok alanında bu İngilizce konuşmaktan tut, işte hani mahallenin neye benzediği ve şehrin planının nasıl olacağına kadar bir mesullenmek, öz yönetim kapasitesi, öz güç ve öz yönetim arzusu üretecektir bence. Yani bunu farklı şekillerde desteklemenin tabii yolları

var ve yani şunu demeye çalışıyorum: Toplumu hazır edecek de ve toplumsal ilişkileri dönüştürecek olan da bu tür pratikler zaten, yani nereden başlayacağız dediğimiz zaman şehir planlamasından değil, başka bir yerden başlamak da mümkün bunları dönüştürmeye.

SALONDAN- Aslında ben bu soruya bir soru daha eklemek mi gerekiyor diye düşündüm. Biraz kısırlaştırabilir çünkü sadece şehir plancıları ne yapar diye konuşulursa. Ben iktisat kökenliyim temel olarak, ama kendime sosyal bilimci diyorum. Şehircilikte de doktora yaptım. Biz mesela iktisatta kamu malı, kamusal mal, ortak mal falan gibi şeyler üzerinden daha çok tartışırdık metayı böyle ayrıştırmaya çalışırdık. Yani biz bu 'common' dediğimiz müşterekler ya da ortak, benim aşına olduğum ortak mal dediğimiz şey üzerinden aslında doğaya ait olan, dolayısıyla doğaya ait olduğu için kullanıcılarına ait olan şeyden bahsediyoruz. Kamu malı dediğimizde de daha çok hani gene kamu maliyesi disiplini içerisinde söyleyeceğim: devlet tarafından üretilen dolayısıyla kimsenin sahip olamayacağı birtakım hizmetlerden aslında bahsediyorduk. Şimdi de sanki şöyle bir şey hissetmeye başladım son süreçte: Biz bu kamu olan ile müşterekleri birbirinden ayırdığımız zaman aslında bir sanki topyekun siyaseten topyekun siyasal bir strateji üzerine bir şey söylemiş oluyoruz. Bir farklılık getirmiş oluyoruz ve sanki sosyalist bir sistem ya da komünist bir sistemi hani birtakım nüvelerini taşıyan bir devlet formu yerine devletsiz bir komünal sisteme atıf yapıyoruz gibi geliyor bir yandan bana. Şimdi bu, yani bilmiyorum anlatabildim mi, ama hani yeniden acaba biz kamusalılığı mı inşa etmeye çalışıyoruz bu müşterekler içerisinde, o zaman tanımı böyle mi koymak lazım? Çünkü mesela hani şehir plancılarından çıkalım, hani kalkınmaya dönelim mesela, hani Türkiye kalkınması, Türkiye planlamasına falan baktığımızda da çok benzer birtakım şeylerle sanki karşılaşmıyor muyuz? Yani aslında işte nedir? 1960'larda başladı bu Türkiye'de planlı kalkınmacı dönem diyebiliriz, ama aslında 1950'lerden itibaren işte Marshall Planı'yla, bununla bununla gelen bu yatırımlar yoluyla zaten hani Türkiye'de birtakım büyük projeler, yatırımlar

yapılmıştı ve o dönemin hükümeti sınıf ittifakını bunun üzerinden kurduğu sürece bunu gerçekleştirebilecek siyasal, toplumsal tabanı da yaratmıştı. Hani o dönemin tırnak içinde özgürlükler ortamı falan gibi, yani 1960 Anayasası'nda sendikalardan falan mesela bahseder duruma gelmiştik. Şimdi, ama biz hani mesafeyle biraz yaklaşmamın nedenlerinden de aslında bahsediyorum. Biraz karmaşık olabilir dediğim gibi, hani açmaya çalıştığım şey, çünkü benim kafam bir daha söyleyeyim, çok karışık bu konuda. Mesela, hani bir sendikadan bahsetmeden emeğin kolektifleşmesinden ve müşterekleşmesinden nasıl hani bahsedebileceğiz diye arada bir düşünüyorum. Çünkü öz yönetim dediğimiz şey aslında fabrikalardaki öz yönetimden öncelikle kendi deneyimini elde etmişti ya da Fatsa deneyimi, işte hani çamaşırhanelerden bahsettiniz. Mesela Diyarbakır'da çok fazlasıyla işleyen ve çok da iyi işleyen bence hakikaten toplumsal cinsiyet rolleri açısından da önemli birtakım değişiklikler meydana getiren, hani yeterli olmasa da çamaşırhaneler var mücadelesi bu açıdan bayağı, bence bize göre bayağı ileride hani şeye göre ya da ne bileyim mutfak ortak mutfak deneyimleri falan var, ama hani dediğim gibi, yani bu aslında bence burada biz iki şeyi atlıyoruz gibi geliyor, bu yüzden bu soruyu galiba ben soruyorum. Bir devletle mesafemiz meselesi, hani evet, biz hani devlete dair birtakım tırnak içinde taleplerde bulunuyoruz, değil mi? Hani diyoruz ki işte *“YÖK görevini yerine getir”* mesela ya da diyoruz ki...

SALONDAN- Getirmesin diyorum.

MURAT CEMAL YALÇINTAN- YÖK'ün görevi haline gelmesin de olduğu gibi!

SALONDAN- Ama vakıf üniversiteleri için getir diyoruz, tam tersi, vakıf üniversiteleri için getir diyoruz, devlet üniversiteleri için getirme diyoruz, karışma diyoruz. Çünkü eşitsiz ve bileşik gelişme var orada, yani vakıf üniversitelerindeki biz güvencesizliğimiz karşısında diyoruz ki: *“Evet, YÖK lütfen görevini yerine getir”* Çünkü orada bizim korunaklı olmamızı sağlayan şey sizin şu an çalıştığınız şey veya aynı şey kooperatifler için de geçerli. Mesela şöyle bir

yerden geçerli: Kooperatifler ticari kooperatiflerse ayakta kalabiliyorlar mı, ticari kooperatif değillerse ayakta kalamıyorlar, çünkü bu kapitalist rekabet içerisinde artık değeri saklamadan kendilerine ayakta durmanın şartı yok, yani o muhasebecilere kaptırdıkları para, mali müşavirlere kaptırdıkları para siz daha yakından biliyorsunuzdur, korkunç durumdadır. Yani bir tane Emek-Sen'li kadın kooperatifi kaldı mı? Bir tane kaldı, o da Diyarbakır'da çok kötü durumda, yani hani kötü durumda olmasının nedeni şirket gibi işliyor olması. Neyse, o ayrı bir hikâyeye, ama hani demeye çalıştığım şey anlatabiliyor muyum, böyle sanki biraz yapıyı ihmal mi ediyoruz biz bunları konuşurken? Bir sermaye birikim süreci var, devletle ilişki var.

BENGİ AKBULUT- Çok haklısın, yok, hayır, gayet haklısınız.

SALONDAN- Ondan sonra böyle bir şey var, hane Lefebvre'in dediği yerde topraksallık, yani bir hani devlet iktidarı var.

MURAT CEMAL YALÇINTAN- Küçük bir saptama yapayım. Müşterekleşme literatürüne yeni giriyorum, ama üç ayda okuduğum makalelerden şu tespiti yapabilirim: Ortada bir kriz var, bu krizin önemli bir tarafı da devlet. Hani o bizim beklediğimiz, istediğimiz, talep ettiğimiz şeyleri uzun bir süredir yerine getiremeyen devlet.

SALONDAN- Getirmiyor aslında.

MURAT CEMAL YALÇINTAN- Getiremiyor, getirmiyor neyse, o ayrı bir tartışma konusu ama nihayetinde burada iki önemli tespit var: Birincisi, temsili demokrasinin krize girmiş olması, ikincisi refah devletinin çökmüş olması... Bu iki tespitin üzerine devletten beklentilerini düşürüyorlar müşterekleşme literatürünün yazarları; siyaseti başka bir şekilde yeniden kurmaktan bahsediyorlar.

SALONDAN- Şöyle bir şeydi tesadüf, onu ilave edeyim. Hani siyaseti yeniden kurarken yapıyı da ihmal etmeden, güç ilişkileri de ihmal etmeden yeniden kurmamız gerekmiyor mu diye soruyorum aslında.

BENGİ AKBULUT- Ben bunun kimsenin inkar ettiğini düşünmüyorum, ama belki çok açık şey yapmadık. Ben başlayayım, Begüm ya da sen başla, ben devam edeyim.

BEGÜM ÖZDEN FIRAT- Sen başla.

BENGİ AKBULUT- Yani şöyle, bir müşterekleşme pratiğinden bahsederken ya da siyaseti yeniden kurmaktan bahsederken piyasadan olduğu kadar devletten de azade bir alanı tekrar üretmek ve devlet tahakkümü altında olmayan bir tür ilişkilene biçiminden bahsettiğimiz doğru, ama bunun somut olarak stratejilerinden bahsederken burada benim kişisel düşüncem -ki bu konuda bir tartışma olabilir- burada bir yelpaze olarak stratejiler var. Yani şu an mesela Kürt hareketi içinde de biraz bu tartışma oluyor müşterekleşme pratiğinde, devletten bir şey talep edecek miyiz, etmeyecek miyiz? Bir prensip olarak ikincisi ya da müşterekleştirme siyasetinden bahsedelim. İkincisi, devlet buna cevap verir mi, vermez mi? Şimdi devletten sen gel mesela, atıyorum, bu özel sermayeyle kurulan şirketler ya da işte metalaştırılan alanlar tekrar devlet mülkiyetine geçsin ya da kamu iktisadi teşekkülü olsun demek başka bir şey, kooperatiflere devlet destek olsun, yasal kolaylık sağlasın, devlet bu alanda destek olsun demek başka bir şey. Devletin bir alanı örgütlemesini davet etmekle devletin müşterekleştirme pratiklerini, yani devleti ittirip kaktırarak müşterekleştirme alanları açmasını bize ve bizim oraları doldurmamızı sağlamak başka bir strateji ve devletle böyle bir ilişkilene de mümkün bence. Yani bu kooperatifler hakkında bahsettiğiniz şey çok doğru, yani sadece devlet değil, yani tarihsel bir kapitalizm var karşımızda ve yani şu anda öyle çat diye herkes sıfırdan başlamıyor. Yani bir kooperatif kurduğunuz zaman zaten, kapitalist şirketlerle bir rekabet içinde olacak ve hani sadece ideolojik değil, ekonomik nedenlerle de batabilir ve bürokratik nedenlerle de batabilir. Hani devleti ittirip, kooperatifler daha az vergi versin dedirtmek tamam, belki mümkün değil de sadece fikir olarak söylüyorum, mesela bu devletle bir ilişkilene biçimidir. Şunu da düşünmek lazım: Kooperatiflerin battığı kadar, özel

şirketlerde batıyor, yani bir yandan da bu kapitalizm çok başarılı, kapitalizm çok verimli, çok üretken de bayağı bir yanılsama, ama yani kooperatiflerin evet, farklı şekillerde desteklenmesi gerekiyor, yani bir emek müşterekleşmesinin farklı şekillerde desteklenmesi gerekiyor. Bunun yolları var, yani hiç yok değil.

Sendika konusunda da, şimdi sendika Türkiye’de farklı, yani bir gelenek ve belli bir örgütlenme biçimini ifade eden, yani her bağlamda farklı bir şeyi ifade eden bir şey. Tabii ki bir emek örgütlenmesi gerekiyor, yani hani zaten emeğini kolektif olarak örgütlemek emeğin müşterekleşmesi. Hani bunu bir kooperatif kurmadan önce emeği örgütleriz, nasıl örgütleriz, ne bağlamda nasıl bir kurumsal yapı içinde örgütlenir? Bunun adına da sendika dersek devlet kafamıza biner mi, binmez mi, falan filan bunların hepsi aslında çok pratik sorunlar, ama yani ben daha bir çerçeve olarak bahsetmeye çalışmıştım. Herhalde sorduğunuz sorular, yani tabii ki yapı var ve yani güç ve iktidardan bağımsız öyle *“Ooooo hadi yarın çıkıyoruz, müşterekleştiririz her yeri”* değil zaten bahsetmeye çalıştığımız şey.

BEGÜM ÖZDEN FIRAT- Evet, şimdi bu literatürden baktığımız zaman gerçekten sosyal devleti geri çağırma, talepler vasıtasıyla onu dönüştürme, onu zorlama gibi bir şey yok. Hatta yani bir bu anlamda bir siyasi iktidarı ele geçirme, topyekun devirme vesaire perspektifi sunmuyor bildiğimiz klasik anlamıyla, ama o şu anlama gelmiyor: Biz biraz da bu tartışmayı açmamızın nedeni hali hazırdaki pratiklerimizin potansiyellere nasıl görebilirizi, yani işte Caferağa Dayanışma Evi nasıl bir potansiyel taşıyor, bizzat kendi pratiklerimizi anlamaya çalışmanın bir sonucu aslında bu tartışmayı açmamız. Bu şu anlama gelmiyor: Örneğin, biz bu toplantıyı Yıldız Teknik Üniversitesi’nde yapamadık. Bu bize şöyle bir yol da açar: Bu alanlar tamamen kapıldı zaten, biz o yüzden gidip kendi özel otonom alanlarımızı inşa etmeye bakalım. Elbette onu da yapalım, yani çünkü bizim kamusal eğitiminde de sorunlarımız var. Sadece işte özerk olmakla ilgili değil, ama eğitimin bizzat kendisinin ne olduğuna dair sorunlarımız var. Otoriter olmasına, özcü olmamasına, milliyetçi olmasına bir dizi işte baskı ve

tahakküm içermesine, çalışma koşullarına vesaire bir dizi itirazımız zaten var. Bunları dile getirelim, üniversiteye özerk, yani YÖK'e de diyelim işte siyasette: *"Burası özerktir, bunu bizzat biz kurmaya çalışıyoruz"* diyelim. Yani o yüzden Yıldız Teknik Üniversitesi'nin de ne yaptığını ifşa edelim ve zorlayalım o kanalları, ama bir yandan da işte o otonom özerk alanları da açmaya çalışalım ya da üniversitesinin kendisini müşterekleştirmeye çalışalım. Bu ne demek? Yani Gezi sonrasında örneğin, Mimar Sinan Forumu düzenlenmişti hemen bu forumlar başlayınca, aslında bir işyeri tartışması, yani o daha böyle parktaki tartışmayı daha işyeri içerisine taşıma iradesi çıkmıştı orada. Bizzat şeyi tartışmaya başladık ilk günden, bizzat burada kararlar nasıl alınıyor ve o kararları biz nasıl değiştirebiliriz? Farklı bir dizi müdahale kanalı açarak, yani sadece var olan kanalları kullanarak değil, kendimizin, öğrencilerin bizzat iştirakçiye dönmesi, yani o müşterek alanı üreten aktörler haline getirmek için ne yapabiliriz? Bu sadece kararın alınması değil, ama üniversitedeki taşeron işçilerin konumunu da tartıştırmak için bize bir alan açabilecektir. Yani şunu demeye çalışıyorum: Bu sadece böyle hani devletsiz bir toplumu "hemen şimdi kuralım"a götürmüyor bizi en azından bugünkü stratejik tartışmalarımız içerisinde, hani hem devleti zorluyoruz, hem sermayeyi zorluyoruz, hem de bunları zorladıkça kendi otonom özerk, öz yönetime dayalı alanlarımızı da açmaya çalışıyoruz ya da çalışmalıyız.

FIRAT- Bu müşterek kavramının ve esasında tartışmasının kendisinin bir gerilim taşıdığını esasında kabul etmek gerekiyor. Yani bu gerilim tabii ki illa ki kötü bir şey olmak zorunda değil, bana kalırsa hatta yaratıcı da bir parçası var. Yani gerilimin bir ucu bir kere şeyden geliyor, yani bu müşterek lafının kendisinden esasında bu masada konuşulan örneklerden de görüyoruz ki bir sürü içerimi var ve farklı şekillerde de düşünülüyor. Yani bunun, hani kavramın kendisi katılımcılık, öz yönetim, dayanışma, vesaire bir sürü şeyi çağırıştırıyor. Bunların her biri de esasında farklı politik platformlar içerisinde farklı şekilde somutlanıyor. Yani hakikaten Stockholm'de bambaşka bir tarihsel bağlamda

devletle üniversitenin yan yana gelip, işte katılımcı planlamayı konuşması da müşterek kavramsallaştırması içinde anlamlandırılabilir. İşte Begüm'ün biraz işaret ettiği türden daha hani işte karşıt görselleşme olarak içerisinde yapılan tartışmalarda aynı yerden besleniyor vesaire. Şimdi bu bir tarafı, hani farklı bir şekilde somutlanmaya çalışması bir tarafı, ama bence daha önemli olan bir kere kavrama gerilimi veren esasında tam da belki senin söylediğin şey, yani yapıyla esasında karşılık, yani yapıyla bütün bu toplumsal özneler arasındaki pratiklerin dönüşümüyle ilgili bir gerilim var esasında orada.

Ben hani bu anlamda, yani bu ikinci ve daha önemli bulduğum hani gerilim alanında esasında müşterekler kavramsallaştırmasının kendisinin bize bir hani muazzam böyle bir mütekâmil bir politik program verdiğini filan düşünmüyorum. Vermeyeceğini de düşünüyorum, yani daha doğrusu onu orada anlamının bir anlamı yok. Bana kalırsa daha çok sizin de hani işaret ettiğiniz gibi esasında bir tür stratejik araç veriyor. O da biraz içinde bulunduğumuz politik momentle ilgilide bir şey, yani sadece bunun Türkiye'de bizlerin Gezi sonrasında içinde bulunduğu dar konjonktür anlamında söylemiyorum. Belki de onun birkaç on yılda yayılan bir momentle ilgili bir şey. O da işte neo-liberalizm tartışması esasında hepimizin bildiği şey. Hani böyle çok uzun uzun neo-liberalizm nedir filan diye konuşmaya gerek yok, yani özelleştirmeler, piyasalaştırmalar vesaire, ama çok böyle hani tipik bir özelliği var ki o da esasında daha aşağıdakilerin, daha ezilen toplumsal kesimlerin elindeki eyleme kapasitelerini de esasında sürekli törpülemesi, yani piyasaya açtığı alanları açıyor tabii ki işte konut alanını mesela giderek daha da formalize ediyor, daha da bu piyasaya çekiyor filan, ama bunu yaparken de mesela birtakım işte toplumsal özneleri, o gecekondulu mahallesinin sakinlerinin beraber hareket etme kapasitelerini böyle sistematik olarak törpülüyor. Yani sadece çıkıp eylem yapmalarına engel oluyor anlamında söylemiyorum, onların bir süredir zaten biriktirdikleri birtakım sosyalizasyon becerilerini bir kere ellerinden alıyor. Şimdi bu zaten bizi bütün olarak -sadece gecekondulu mahallerinde de

yapmıyor, hepimizin hayatında da yapıyor- bizim içinde bulunduğumuz politik momentin tanımlayıcı noktası belki bu. Bizlerin beraber hareket edebilme kapasiteleri sürekli daraltılıyor. Şimdi ben müşterekler kavramsallaştırmasını hani bu süreci bu negatif üzerimize gelen dalgayı geriletmenin böyle bir kaldıraç olarak düşünüyorum. Yani bir parça daha beraber güçlenme imkânı bulmamız. O anlamıyla tabii ki tartışmanın şuralara uzanabileceğinin farkındayım: Bir soyutlama düzeyinde hani kapitalist bir toplumda katılımcılığı vesaireyi geçtim, kapitalist bir toplumda öz yönetim ne kadar mümkün? Şimdi çok meşru ve bana kalırsa haklı bir soru, yani kapitalist bir toplumda anti-kapitalist edimler mümkün, ama mesela alanlar mümkün mü? Yani böyle bir şey bir birimi bırakın, bir toplumsal faaliyet mümkün mü? Yani bu toplum içerisinde yaşarken kapitalizmin ötesine geçmek mümkün mü? Bana kalırsa değil, ama müşterekler kavramsallaşması ve daha önemlisi müşterekleştirme pratiği bana kalırsa tam da kapitalizmi aşmak için mümkün olan ilişkilerin nüvesini verdiği gibi -bu çok önemli, yani bu işte Begüm uzun uzun anlattı- Gezi'de yaptığımız şeylerde onun hayalini görebilme bir kere acayip bir katkı. Bu hepimizin yüreğine tekrardan onun mümkün olduğunu işleyen şey, ama bir o kadar daha önemli olan şey de beraber yapabilme, kapitalizme karşı mücadelede bizi güçlendirecek alanlar kazanmamız ve değerler kazanmamız, belki bu da bir o kadar önemli. Yani bir tür dayanışma mekanı kurma meselesinin ben önemini orada görüyorum. Elbette ki kooperatiflerin acayip kısıtları var. Kooperatifler üzerinden kapitalizmi aşmak da bana kalırsa mümkün değil, ama bu kooperatifleri bir bütün olarak mücadele içerisinde bir stratejik unsur olabileceği gerçeğini ortadan kaldırmıyor. Bu ayağımızı basabileceğimiz bir zemin alanıdır. Bunları aynı şekilde işgal evleri de, sosyal merkezler de, vesaire, bu bana kalırsa hani senin sorduğun sorulardan bir tanesi oydu. Yani gecekondular mahallelerdeki bir tür pratiklerle işte kent merkezlerinde, işte sosyal merkezler ya da dayanışma evleri gibi pratiklerin ne vadede yan yana gelebileceğini de belirleyecek olan belki biraz burada, yani kısa vadede yan yana gelmek çok mümkün gözüküyor. Hala bambaşka piyasalaşma dinamikleri içerisinde geçiyoruz ve onların bizleri

böyle savurması söz konusu, ama bir araya gelebileceksek eğer bir vadede, ancak hani bu tür pratikler üzerine basarak olabilecek bir şeymiş gibi de geliyor. O yüzden hani daha fazla dayanışma evi, daha fazla sosyal merkez, daha fazla kooperatifi kışkırtmak en fazla bizi daha fazla güçlendirir, bir vadede de yan yana gelmemizi mümkün kılar. Sanki ondan sonra bu tür araçlar yan yana düştükçe, hani çok da yeni bir şey göremiyorum tabii ki, ama sadece müşterekler kavramsallaştırması kendisinin hem orada pratiğin içindeki nüveyi gösterme imkânı var, ama hem de çok somut olarak böyle bizi güçlendirecek bir yanı var. Bu yüzden faydalı ve işlevselmiş gibi geliyor. O anlamıyla bir stratejik araç olduğunu düşünüyorum ben.

MURAT CEMAL YALÇINTAN- Arkadan bir söz isteniyordu; İdil Hocam!

İDİL AKYOL- Ben aslında bu biraz da geri sarıp, yani soruyu kurguladıktan sonra konu oraya geldi zaten. Biraz da cevap almış gibi oldum, ama bu toplumsal bilinç kazandırma ve işte planlamadaki katılım mevzusundan başlayacak olursak, aslında bu forumlar bence toplumsal bilinç kazandırma konusunda çok ilk nüveyi oluşturdu. Yani biz de Kozyatağı Forumu olarak işte bir süre devam ettik falan ve ilk gün 7, ikinci gün 200 kişi vardı ve orada hani tamam, gene bir direniş temasıyla aslında insanlar sokağa çıktılar, ama en sonunda şu anda da devam eden aslında bir kent hakkı üzerinden insanlar bir şeyler söylüyorlar. Ortada bir problem olsa da olmasa da veya direnmek gerekse de gerekmeseyse de gelip orada fikirlerini dile getirebileceklerini biliyorlar. Bunu pratiğe döküyorlar, bunu öğreniyorlar aslında, yani o yüzden bence nereden başlamak gerek derken bence forumlardan biz başladık. Nereye kadar erişebildiğimiz tartışılır, ama bence en temelde bütün halkın en kolay erişebileceği kendi mahallesindeki gidebileceği ve her şeyi, yani sokağındaki çöpten işte apartmanındaki problemine kadar, ondan sonra veya işte kadın haklarına ve yerel yönetimlere kadar her şeyi tartışabileceği bir ortam sağlandı bence. O yüzden oradan başladık diye düşünüyorum, ama hep forumların başladığı ilk günden beri ben de şeyi merak ediyordum, yani biz aslında nereye

varacağız? Evet, kendi aramızda tartışarak başladık bir şeylere, bu da bizim çok yeniydi, ama örneğin yerel yönetim bizi tanıyacak mı? Mesela Kadıköy Belediyesi aralarındaki en samimi ve en tatlı belediye bence ki.

MURAT CEMAL YALÇINTAN- Tatlı belediye kavramını da sokmuş olduk literatüre.

İDİL AKYOL- Evet, ama bayağı tatlılar, tatlılar hatta.

MURAT CEMAL YALÇINTAN- Twitter yüzü o Kadıköy Belediyesi'nin.

İDİL AKYOL- Tweetliyorum şu anda, yani evet, samimi en samimi belediye, ama aslında yasal olarak dayanışmayı, forumları vesaireyi tanıyan bir şey yok, bir altyapı yok şu an. Hani bunlar ne dernek, ne hani sivil toplum örgütü, hiçbir şeyde değiliz aslında ve bir yandan işte Facebook'tan, Twitter'dan, işte kendi kurduğumuz internet sitelerinden bir şeyler talepler veya değil, neyse derdimizi söyleyip birileri bakar mı diye ümit ediyoruz şu an. Yani hem merak ediyorum, belediyeden mesela veya yerel yönetimden veya yönetimden herhangi birinden gelen bir talep var mı, hem de aslında biraz önce konuştuğumuz şey devletle olan ilişkide biz aslında müşterekleri nereye koyacağız, nereye gelebiliriz? Hani ben de bunu sormak istiyordum aslında, hani en sonunda yasal düzlemde örneğin belediye meclislerine girebilecek mi mahalle forumları? En basitinden, yani bunu sormak istiyordum bu kadar.

MURAT CEMAL YALÇINTAN- Buyurun.

CAFERAĞA DAYANIŞMASI- Kadıköy Belediyesi son zamanlarda mahalle meclisleri için bir çalışma yürütmeye başladı biliyorsunuzdur belki ve evet, davet ediyorlar dayanışmaları. Mahalle Meclisleri Yönergesi gibi bir şey hazırladılar ve bütün herkese bunu işte eleştirmesi için dağıttılar bir, bir genel bir forum yaptılar Haydarpaşa Garında ve hani bizler de kendi kendimizce Caferağa Dayanışması olarak bize verdikleri yönergede madde madde bütün değişiklikleri sunduk ve yapılan bu forumda aslında var olan yaptığımız tüm değişiklikler kabul de edildi. Tek kabul edilmeyen şey kent konseyi miydi? yani

kent konseyinin aradan çıkarılmasını istiyorduk biz yerel yönetimlerde, çünkü yerel yönetimlerde işte mahalle meclisleri kent konseyine gidiyor, kent konseyi de belediye iletiyor gibi bir şeydi. Yani aracıydı ve istediği bütün kararları iletiyordu. Yani aslında bir şey gibi filtre gibi bir görev görüyordu ve biz bunun olmamasını istedik. Mahalle meclisleriyle yerel yönetimler arasında direkt bir bağ olmalı ve hani kararları direkt belediyeye iletebilmeliyiz demiştik. Sadece kent konseyi konusunda bir sorun yaşadık. Fakat şöyle bir şey, kabul edilmedi değil, bir sonraki foruma devredildi bu kent konseyi olayı. Yapılan bütün değişiklikler kabul edildi, ama bunun Kadıköy'de olmasının da çok büyük bir rastlantısı var. Kadıköy Belediyesi dışında Kadıköy Belediyesi'ni sevdiğim için söylemiyorum, Kadıköy Belediyesini övmek içinde söylemiyorum, ama Kadıköy Belediyesi biraz muhtaç dayanışmalara. Çünkü mahalle meclisi çalışmasının yürütebileceği tek şey aslında, yani doğrusal olarak birbiriyle bağlantılı olan dayanışmaların da mahalle meclislerine benzemesinden dolayı. Kadıköy Belediyesi dayanışmalara muhtaç olduğu için şu anda dayanışmaların aslında taleplerini kabul eder bir vaziyette. Kadıköy Belediyesi çok tatlı olduğu için değil, ama yapılan değişiklikleri bir yerde kabul ediyorlar. İşte bir sonraki foruma alınacaktı, forum ertelendi, çok sanırım artık uğraşmak da istemedikleri için bir sonraki forum ne zaman olacak biz de bilmiyoruz, ama belediyeyle ilişkiler var, yani bizler belediyeden bir şey talep ettiğimizde belediye bize onu sunabiliyor, işte belediyeden alabiliyoruz gibi bir cevap verebilirim. Ama tamamen güç ilişkileriyle ilgili, örneğin bostana dozer girdiğinde Kadıköy Belediyesi'nin onayı vardı. Yani Kadıköy Belediyesi de İstanbul Büyükşehir Belediyesi'nin verdiği ruhsatı hemen ertesi gün onaylayıp, tamam gidin demiş. Yani sadece oradaki halk istemiyoruz biz böyle bir şeyi diye sokağa döküldüğü için Kadıköy Belediyesi tamam o zaman, biz de hani halkımızın yanındayız gibi bir çizgiye geliyor. Yani toplumsal örgütlenme olmadığı sürece belediyeler, yani sonuçta Kadıköy Belediye Başkanı da bir müteahhit.

SALONDAN- Peki bu hazırladıkları yönergede vesaire forumları veya

işte dayanışmayı tanıyan, onlara belirli rol atfeden bir şey var mı? Hani asıl sorum o aslında. Hani evet, işte iletişime geçebilmek aslında Kadıköy Belediyesi'nin oradaki artışı sadece diğer belediyelerden farkı, ama hani böyle bir yönerge örneği olması diğer belediyelerde de yapılabileceği, tanımlanabileceği anlamına geliyor ve aslında o anlamda hani hiç görüşülmemiş, hiç iletişime geçilememiş belediyelerde ne yapabiliriz, nasıl bir şey yasal zemine oturtabiliriz, onu tartışalım biz aslında.

CAFERAĞA DAYANIŞMASI- Daha çok belediye bize geliyor aslında, biz belediyeye gitmiyoruz. Yerelde örgütlenerek aslında belediyenin size gelmesini sağlayabilirsiniz, güçlü olduğunuz müddetçe belediye size geliyor. Yerel yönetim sizi tanımak zorunda kalıyor, tanımak istediği için değil, zorunda kaldığı için. Çünkü yerelde söz söylediğinizde bir irade ortaya koyabiliyorsunuz, sizi dinleyen insanlar oluyor gibi bu üsten bir bakış açısı değil, ama ortak dili konuştuğunuzda konsensüsü devam ettirdiğinizde o yolu izlediğinizde zaten yereldeki insanlar da size geliyor. Yani yereli siz güçlü tuttuğunuz müddetçe zaten yerel yönetimler size muhtaç, o yüzden öyle bir etkiye tepki geliyor.

MURAT CEMAL YALÇINTAN- Başka yorum veya soru olmadığına göre, şöyle küçük bir notla bitireyim. Bu sene İstanbul Buluşmalarında müşterekleşme meselesini tartışmayı önerdim çünkü literatür, iktidarın, gücün kuruluş biçiminin aslında sakat olduğu üzerinden yola çıkıyor. Bütün olumsuzlukların müsebbibinin de bu olduğunu vurguluyor. Bir küçük deneyim üzerinden açmaya çalışayım: Sarıyer'de uzun süredir dernekleşme ve kooperatifleşme yaşamış bir mahallede, mahallenin talebiyle iki Fransız arkadaşımız bir proje geliştirdi. Bir yeşil alan projesi, çeşme ve park yapılacak imece usulüyle. Yıllardır o mahallede sık gördüğümüz, önde gelen hafif lider havasında olan arkadaşlar "tabii yaparız" dediler. Projenin gelişme sürecinde ahkâmlarını da kestiler, fakat projenin uygulama aşamasında hiç ortada gözükmediler. Ama orada bir grup arkadaş çok büyük bir emek sarf ederek o parkı yoktan var ettiler. O park şu anda var ve o emek eden arkadaşlar şu anda

mahalle derneğinin de kooperatifinin de sözcüleri pozisyonuna geldiler. Öbür arkadaşlar bir adım geri çekilmek zorunda kaldılar. Çünkü orada süreç boyunca bambaşka bir ilişkilene biçimi yaşandı. Birlikte üretmenin, birlikte emek etmenin keyfi yaşandı ve mahalle adına konuşmak üzere kimin mahalleli tarafından öne sürülmesi gerektiği de sürecin sonunda ortaya çıktı. Bambaşka bir iktidar ve güç kuruluşu yaşandı aslına bakarsanız. Yine iktidar ve güç kurulmasa keşke, ama o ilişkilene biçiminin bir sonucu olarak şu anda sözcüler varlar ve daha önce çok konuşan, ahkâm kesen ve mahallenin liderleriyiz, önde gelenleriyiz diye konuşmaktan da çekinmeyen arkadaşlar artık geri plandalar. Bu çok daha sağlıklı bir siyaset anlayışına karşılık geliyor diye düşündüğüm ve planlama açısından da karar süreçlerinde çok önemli etkisi olabileceği için özellikle bu oturumu önermiştim. Tartışma da bu noktaya taşındı diye düşünüyorum nihayetinde.

Bütün konuşmacı ve dinleyicilere teşekkür ederiz.

istanbuluşmaları 2014

TMMOB Şehir Plancıları Odası İstanbul Şubesi
Cihannüma Mah. Akdoğan Sok. Bağar Apt. No:30 / 6-7 Beğiktağ - İstanbul
Tel: 0212 275 4367 / 0212 288 9960 - Faks: 0212 272 9119
e-mail: spoist@spoist.org - Web: www.spoist.org